ومثنوی

مطبع ... طبع

... لطف محمد خان صاحب ...

بسم الله [illegible]

الحمد لله الذی له خزائن السموات وهو الفتاح العلیم وله المثل الاعلی وهو رب العرش

العظیم لیس کمثله شیء [illegible] لله اندادا لم یلد ولم یولد فلا [illegible] واله [illegible]

ولا ولدا [illegible] انضبط محامده ومحاسنه [illegible] فی سبیل الخیار

زیب [illegible] عبارات رنگین [illegible] نعت میں [illegible] بدیعه کا [illegible]

دوشادوش [illegible] ست وحسن [illegible] نشین [illegible] ابداع [illegible]

[illegible] تمام نقادان [illegible] نکته رانی حرف [illegible]

[illegible] مصطفا علیه التحیة والثنا [illegible] محمود [illegible] ذات [illegible]

[illegible] پریشان [illegible] شعر [illegible]

کتاب بیمثال مسمی بخزینة الامثال صاحبان فهم وذکا اور ارباب عقل [illegible]

[illegible] معروف [illegible] عبد الرحمن شاکر

بن حاجی محمد [illegible] خان [illegible]

[illegible]

[illegible] اهل علم [illegible]

[illegible] بیں [illegible] کمالات [illegible] رکا درمیان مین کاہی طلبی بیان مین بار
کہ ایک رسالہ مشتمل جامع امثال [illegible] ملبگاہ ہر چند سعی کی تہ
خزینۃ الامثال ایسا ہی کہ آج تک [illegible] میں نہ آیا [illegible] نہایت مشتاق ہوا
اور بعد اونکا بھی گھڑی بہر کا بجہت فرط اضطراب کی نہایت شاق ہوا اب کتاب صدق نظامے
تو سنی ذی یاد رہا کہ کمال علمی صنعت محرر کہ نام نامی [illegible] تسلیم شاہ و تخلص [illegible]
کتاب سے آشکار ہی ہمیشہ بعہدہ منشی ریاست مندرس سرفراز رہی علم او فضل اونکا شہرۂ آفاق
ایسی کام اونسی نمایان ظاہر ہوئی کہ آج تک اولاد اونکی اوس سرکار سی تنخواہ پاتی ہی تصنیف اونکی
آٹھ کتابیں ہیں جو سیری چھاپی جاتی ہی لیکن جو امثال اس کتاب میں اہل ہمین درج نہ اونکا
ہر ایک کو مشکل [illegible] میں آیا کہ اگر اونکا ترجمہ ہو جاوی تو [illegible] ہو سکی سمجھ [illegible] آسودگی [illegible]
تانی الضمیر بیان [illegible] حضرت [illegible] المحققین مجمع [illegible] کتاب ماہران فن عقلی یگانہ و اقران علوم
نقلی ادیب بے بدیل [illegible] مصطفٰی [illegible] لودھی علمائی [illegible]
المعی کملائی عصار [illegible] فیضات [illegible] لم یزلی مولانا بالفضل و الکمال و اولانا جناب مولانا
ابو البرکات رکن الدین محمد الشہیر بہ مرزا تراب علی لا زالت شموس افاداتہ بازغۃ و ابر
اتمام افاضاتہ ساطعۃ عرض کیا جناب معظم الیہ نے حسب [illegible] التماس [illegible] ترجمہ اور مورد
استعمال امثال عرب لکہا بلکہ حسن حاصل مطلب جسمیں سمجھنی تہوا وہان [illegible] حاشی پر زیادہ [illegible]
کتاب مین [illegible] تحریر پانی کامل فرمائی حق یہ ہی [illegible] الیہ القاب [illegible] خیال [illegible]
[illegible] تمام کمال [illegible] کمالات [illegible] فائدہ عام ہو گا [illegible] نفع تمام [illegible]
کتاب [illegible] ترجمہ [illegible]
[illegible] فائدہ [illegible] مترجم [illegible]

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله الذی تنزه عن [illegible] تعالی وله العزة والعظمة و

ستایش مر خدای راست که [illegible] برتر شده و مراوراست غلبه و بزرگی و

الکبریاء والمثل الاعلی علی ما خص الناس من بین خلقه بالتکلیف

[illegible] بلند [illegible] بر آنچه خاص کرد [illegible] از میان مخلوق خود بتکلیف

ولم یکلف نفسا الا طوقها وضرب لهم الامثال ولم یستحی

و تکلیف نداد جانی را مگر مقدار طاقت وی و بیان کرد برای ایشان مثلها و شرم نکرد

ان یضرب مثلا ما بعوضة فما فوقها فوعد للذین استجابوا

[illegible] پشه [illegible] بالاتر از آن [illegible] پس وعده داد برای آنانکه قبول کردند

له حسن المآب واوعد لمن لم یستجیبوا له بسوء العذاب

مراورا [illegible] بازگشت را [illegible] بعذاب بد

[illegible] مضمون معنوی که بی شبه و بی مثال ست [illegible] رسولی ست که تعلقش [illegible]

از [illegible] آن خواجه که قرب حق بود [illegible] معراج بود [illegible]

[illegible] کائنات [illegible] صلی الله

[illegible] آل و اصحابه وسلم اما بعد [illegible]

[illegible] حسین شاه [illegible] عفا الله تعالی عنه [illegible]

[illegible] صاحبان سخن [illegible] که یک روز غریب [illegible]

[illegible] صادق [illegible]

[illegible] لطیفه سنجی [illegible] الامثال [illegible]

سبب تالیف

[illegible] بزرگ خاندان مرتضوی شرافت

[illegible] سر او وطن سید محسن علی صاحب تھی اکثر باہم ہر جا ہر ایک فن کا اور

تذکرہ شعر و سخن کا کرتے تھی اتفاقات اثنای ذکر امثال کا درمیان آیا سبب ایک بار

ہو کر بندہ کو دریافت کہ دفتری دفتر انواع عرب و فارس و ہند اور اقسام فنون [illegible]

مگر کوئی کتاب جو مجمع امثال ہو نظر نہیں آئی اگر تو ہمارے [illegible] سی موافق اس مثل کی [illegible]

اماثل [illegible] امثال پریشان کو جمع کرے تو خالی لطف اور فایدہ سی نہو گا ہر چند بندہ اپنی

[illegible] لیکن [illegible]

او بعونہ تعالی بہت سی محنت و مشقت کرکی ایک مدت مدید اور [illegible] امثال

عرب و فارس اور ہندی کو کہ زبان زد خواص و عوام [illegible] میں جمع کین اور [illegible]

اور مواقع [illegible] مین [illegible] سمجھ [illegible] خزینۃ الامثال

[illegible] سواو نہین [illegible] اور امو [illegible]

[illegible] کہ اس نسخہ [illegible] کو مقبول [illegible] سخن کا [illegible]

[illegible] قاعدہ اب [illegible] معلوم کیا جاتا ہی کہ [illegible] خزانہ

[illegible] بترتیب حروف تہجی [illegible] اور [illegible]

[illegible] دوسری بلکہ تیسری حرف [illegible] سہولت [illegible] مثل

مطلوب [illegible] باعتبار دوسری حرف کی [illegible]

[illegible] اور اس [illegible] تو میان تھی ہی نہی [illegible] دوسری [illegible]

[illegible] لکھا [illegible] عربی کی کہ الف لام [illegible] الف [illegible]

[illegible] لکھا [illegible] الف

[illegible] کیا جاتا ہی [illegible] دریافت [illegible]

[illegible] مثل [illegible] احوال گذشتہ معلوم ہوتا ہی کہ اوس [illegible] کو [illegible]

ظاہر ہوتی کسی ... اور اعلیٰ مثال دینی ایک حال کی ساتھ حال دوسری کی ایک ... و غرابت کی ساتھ تشبیہ کیا ہو تو جس وقت ویسا ہی سانحہ ظاہر ہوا اوس مثل کو کہیں تا ... والونکو وہی تمثیل محقق ہو جاوے اور متوہم بصورت متیقن کی نظر آوے یا غائب بمنزلہ مشاہد کی دکھا دے اور کچھ پردہ حقیقت میں اوس چیز کی نرہی اور اگر ساتھ موقع کی کسی عبارت ... کوئی ... درج کی جاتی وہ کلام لا کلام ایک خوبی اور رنگینی لطافت اور ملاحت بہم پہنچاتی کہ سلف کی لوگ کہتی ہیں المَثَلُ فِی الکَلَامِ کَالمِلحِ فِی الطَّعَامِ یعنی کہاوت کلام میں جیسی نمک ہی طعام میں

خزینہ اوّل در امثال الف مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

آفۃ اِمِ الذَّنبُ اٰخِرُ الدَّوَاءِ الکَیُّ اُخُذِ البَرِیَّ حتّٰی یَقَعَ

ایا برا ... یا آگ ... سوختن ... ملالی ... حکیم ... عیب ... تا ... واقع شود

النَّظَنِ اٰفَۃُ اَجمَلِ البُخلُ اٰفَۃُ المَرءِ خُلفُ المَوعُودِ اٰفَۃُ المُلُوکِ

آلودگی بعیب آفت خوبی صورت تباہی عشق است آفت مرد خلاف کردن وعدہ است آفت بادشاہان

سُوءُ السِّیرَۃِ اٰفَۃُ الوُزَرَاءِ خُبثُ السَّرِیرَۃِ اٰفَۃُ الرَّعِیَّۃِ مُفَارَقَۃُ الطَّاعَۃِ

عادت ست ... آفت وزیران پلیدی عادت ست آفت رعیت جدا شدن طاعت ست

... العُلَمَاءِ حُبُّ الرِّیَاسَۃِ اٰفَۃُ الزُّعَمَاءِ ضَعفُ السِّیَاسَۃِ اٰفَۃُ الرِّیَاسَۃِ

آفت عالمان دوست داشتن سرداری است آفت ... سستی رعیت داری ...

ضَعفُ السِّیَاسَۃِ اٰفَۃُ القُضَاۃِ شِدَّۃُ الطَّمَعِ اٰفَۃُ العُدُولِ قِلَّۃُ

رعیت داری ست آفت قاضیان امید سخت ست آفت عادلان کمی

الورع + آفة الجُند مخالفة القادة + آفة الکرام مجاورة اللئام

... مخالفت کردن ... + آفت جوانمردان همسایگی بخیلانست

... النسیان + آفة الاحسان المنّ + آفة المذنب حسن

آفت علم فراموشی ست + آفت احسان منت نهادنست + آفت گنهگار خوش ...

الظن + آلف من غراب عقعق + آمن من حمام مکة + آمن

... + دوستی گیرنده تر ست از زاغ ... + ... ایمن تر ...

من حمام مکة + الآن حصحص الحق + الآن کما کان + الآن قد ندم

از کبوتر مکه + اکنون هویدا شد حق از باطل + اکنون چنانکه بود + اکنون پشیمان شد

وما ینفع الندم + ابخل من مادر + ابدأهم بالصراخ

وحال آنکه نفع نمی دهد پشیمانی + بخیل تر است از مادر + ابتدا کن ایشان را ...

... ابرد من ... + ابرد من ... + ابرد من عبقر

... سردتر ... از ... + سردتر از یخ ... + ... از ...

من ... + ابرد من ماء همدان + اجرد من قشر + ابر من عمل ...

... سردتر از آب همدان + ظاهرتر از پوست + نیکوتر از عمل ...

... + ابصر من کلب ... + ابلغ من فند + ابلغ من سحبان

بخیل ... + ... از سگ ... + ... بزرگ ... + ... سحبان

ابلغ من قس + ابن الفقیه نصف الفقیه + ابنک ابن بوحک

... قس + پسر فقیه نیم فقیه است + پسر تو ...

اتبع السیئات بالحسنات + اتبع السیئة الحسنة تمحها

پس روی کن بدیها را به نکوییها + پس روی کن بدی را به نکوئی تا محو کند نکوئی بدی را

اتيتك بخائن رجلاه × اتخذ الليل جملا × ادرك [illegible]

آمد ترا خیانت کننده [illegible] پایهای او × بگیر شب را شتر [illegible]

قعيد الحاجات × اترك وافرح × اتعب من رائض مهر × [illegible]

نشسته جوان حاجتها × بگذار و خوش باش × مانده تر از ریاضت کننده بچه اسب × [illegible]

مواضع التهم × اتميميا مرة وقيسيا اخرى × ايتم من

از جایهای تهمتها × آیا تمیمی یکبار و قیسی بار دیگر × یتیم تر از

المرقش × اثبت من اصم راس × اثقل من الكانون

مرقش × ثابت تر از کر سر × گران تر از کانون ×

اثقل من ثهلان × اثقل من هيضة × اثقل من [illegible]

گران تر از ثهلان × گران تر از هیضه × [illegible] بار [illegible] میان

[illegible] × اجبن من صافر × اجبن من [illegible] × اجبن من

[illegible] × بددل تر از صافر × بددل تر از [illegible] × بددل تر از

المنزوف ضرطا × اجدى من تفاريق العصا × اجرى [illegible]

[illegible] × [illegible] از تفاریق چوبدستی × پاداش [illegible]

[illegible] احرى ان [illegible] النوافل × اجع كلبك يتبعك × اجلب

[illegible] × [illegible] سگ خود را [illegible]

بالركب وبني المجد × اجل الناس ما وصل قبل السؤال × اجمل

[illegible] سواران [illegible] × بزرگتر [illegible] چیزیست که [illegible] پیش از سوال × [illegible]

من ذي العمامة × [illegible] ها ابناؤها [illegible]

صاحب دستار × [illegible] از [illegible]

أجهل الناس من قلّ صوابه وكثر إعجابه ❊ أحبّ الناس من أخذ

نادان‌ترین مردمان کسیست که کمتر باشد راستی او و بسیار باشد خودبینی او ❊ دوست‌تر مردمان کسیست که بگیرد

بغير حقّ وأعطى غير مستحقّ ❊ أحبّ للناس ما تحبّ لنفسك

بدون حق و بدهد غیر مستحق را ❊ دوست دار برای مردمان آنچه دوست میداری برای خود

[illegible] لياليك فهي [illegible] إحدى خطبات لقمان ❊ أحرص

یکی از شبهای تو [illegible] یکی از خطبه‌های لقمان ❊ حریص‌تر

من نمل ❊ أحرّ من الجمر ❊ أحرّ من دمع المقلات ❊ أحزم من الحرباء

از مور ❊ گرمتر از شرارهای آتش ❊ گرمتر از اشک سیاه‌چشم ❊ هوشیارتر از آفتاب‌پرست

أحزم من [illegible] ❊ أحسن كما أحسن الله إليك ❊ أحسن إلى

هوشیارتر از [illegible] ❊ نیکی کن چنانکه نیکی کرد خدا بجانب تو ❊ نیکوئی کن

المسيء [illegible] ❊ [illegible] من [illegible] ❊ أحسن الأشياء [illegible]

[illegible]

[illegible] من لسان فصيح في وجه صبيح ❊ الإحسان صنيعة

صحیح از زبان فصیح در روی خوب ❊ نکوئی کردن

الإنسان ❊ الإحسان يقطع اللسان ❊ أحشفاً وسوء كيلة

انسان است ❊ نکوئی کردن می‌برد زبان را ❊ آیا بدترین خرما [illegible]

[illegible] ❊ أحمى الخيل بالركض المعار ❊ أحمر

[illegible] خوارتر

[illegible] أحبب [illegible] ❊ أحمق [illegible]

[illegible]

من يحيى أحمق من حميدة أحمق من رادغة أحمق من رجلة أحمق

من جهيزة أحمق ما يتوجه أحمق من لاعق الماء أحمق من عقعق

الأحمق من قطعه العجب عن الاستشارة والاستبداد

عن الاستخارة أحمق من عجبه الشعر أحبك أنها محاسنها أحمق

من مساور أحذر من بقة في حقة أخبر أخلط الخاثر

بالزبائل أختلط الحابل والنابل لا أخدع أخذ بالرمل أخذ

من ضمن أخذ الهوى بالحج أخذ الغريم بفضل ثوب

المعسر الأسد ما سد يطى والسد يطى أخرج العين

على المداخل أسهل من جرح العين في غير المدخل أخرق

من صبي أخرق من حمامة أخزى من حمالة الحطب أخزى

من ذات النحیین * اخشن من لیفة * اخطأت استه الحفرة

از زن صاحب دو مشک روغن * درشت تر از پاره پیت زیبا * خطا کرد مقعدش مغاک را

الاخ فخ * اخفاء الشدائد من المروءة * اخلی من جوف حمار

برادر دامست * پنهان داشتن سختیها از جوانمردیست * تهی تر از جوف حمار

اخلف من شرب الکمون * اخلف من عرقوب * الاخلاق

و عده خلاف کننده تر از نوشیدن زیره * خلاف وعده کننده تر از عرقوب * خلقها

کنوز الارزاق * اخنث من دلال * اخوان هذا الزمان

گنجهای روزیهاست * سست تر از دلال * برادران این زمان

جواسیس العیوب * اخوک من واساک فی الشدة * اخوک

جویندگان عیبها اند * برادر تو کسیست که غمخواری تو کند در سختی * برادر تو

من واساک فی النشب لا من ساواک فی النسب * اخوک من

است که در سلوک کند با تو در مال نه کسیکه همسر تو کند در نسب * برادر تو کسی است

صدقک لا من صدقک * اخیل من مذالة * اخیب صفقة

که راست گوید ترا نه کسیکه راست گو دارد ترا * متکبر تر از مذاله * نومید تر از روی صفقه

من شیخ مهو * اداء الدین من الدین * ادب المرء خیر من

از پیر ... * ادا کردن قرض از دین است * ادب مرد بهتر است از

ذهبه * ادرکنی ولو باحد المغروین * ادع الی طعامک

زر او * دریاب مرا اگرچه بیکی از دو تیر باشد * بخوان بسوی طعام خود

من یدعو الی جفائک * ادفع الشر بعود او عمود * ادق من

کسی که میخواند بسوی گردن ترا * دور کن بدیرا بباز گشتن یا ستون خانه * باریکتر از

خلط بباطل + إذا أتاكم كريم قوم فأكرموه + إذا انتهى الأمر

سراب + وقتیکه بیاید بشما عزیز قوم پس گرامی کنید او را + وقتیکه بغایت رسد امر

إلى الكمال عاد إلى الزوال + إذا انتهت المدة لم ينفع العدة

به کمال بازگردد بسوی نقصان + وقتیکه بغایت رسد مدت نفع نکند سامان +

إذا أدبر الدهر عن قوم كفى عدوهم + إذا ألقيت جلباب

چون پشت دهد زمانه از قومی کفایت کند دشمن آن قوم + وقتیکه افگندی چادر

الحياء فقل ما شئت + إذا ارجحن شاصيا فارفع يدا + إذا افتقر

شرم را پس بگو آنچه خواهی + وقتیکه غالب شوی شاصی را پس ... دست را + چون ...

اليهودي نظر في حساب العتيق + إذا ... السنة الفار

یهودی ... نگرد ... حساب ... مال + ...

دكان البقال + إذا استبد الإنسان برأيه ... عليه المراشد

دوکان بقال + چون مستقل شود آدمی به خود ... پوشیده شود ...

إذا اصطنعت المعروف فاستره + إذا اصطنع إليك فانشره

چون نکوئی کنی ... پس پنهان کن ... + ... آشکار کن

إذا أراد الله شيئا هيأ أسبابه + إذا استشرت الجاهل

هرگاه بخواهد خدا چیزی را مهیا کند اسباب آنرا + هرگاه مشورت خواهی از جاهل

اختار لك الباطل + إذا بلغت الستين فاقتل بالسكين +

اختیار کند برای تو باطل را + چون برسی بشصت پس بکش ...

إذا تكرر تقرر + إذا تم أمر بدا نقصه + إذا تم العقل نقص

چون مکرر شود قرار گیرد + هرگاه تمام شود امری ظاهر شود نقصان او + چون کامل شود عقل کم شود

الکلامُ إذا تمّ الفقرُ فهو الله إذا تخاصمَ السارقانِ ظ

کلام + چون کامل شود فقر پس آن خداست چون باهم جنگ کنند دو دزد

ظهرَ المسروقُ إذا تغیّرَ السلطانُ تغیّرَ الزمانُ إذا جاء القضاء

ظاهر شود دزدیده + چون متغیر شود پادشاه متغیر شود زمانه + چون بیاید قضا

عمی البصرُ إذا جاءَ أجلُهم لا یستأخرونَ ساعةً ولا یستقدمون

نابینا شود بینائی + وقتیکه بیاید میعاد ایشان تاخیر نکنند یک ساعت و نه پیش نتوانند

إذا جاءَ الضفدعَ البیرِ منیّةٌ یعتصمُ بحبلِ الحیّة إذا جاء

چون بیاید مرگ غوک چاه [illegible] چنگ زند برسن مار + چون بیاید

أجلُ البعیرِ حامَ حولَ البیرِ إذا جاءَ الاحتمالُ بطلَ الاستدلالُ

مرگ شتر بگردد گرد چاه + چون بیاید احتمال باطل شود دلیل +

إذا جاءتِ الحَیْنُ حارتِ العینُ إذا ضاقَ القضاءُ ضاقَ

چون بیاید بلا [illegible] چشم + چون فرود آید قضا تنگ گردد

الفضاءُ إذا حلّتِ المقادیرُ ضلّتِ التدابیرُ إذا حملَ علی التوبیخ

[illegible] چون فرود آید اندازه ها ضائع شود تدبیرها + چون [illegible]

عقدُ الثریّا حدیرٌ بنطاقِ الجوزاءِ [illegible] إذا [illegible]

[illegible]

من حجرٍ قبلتَ بالحجرِ إذا ذکرتَ الذئبَ فأعدّ له القضیب

[illegible]

إذا ذهبَ الحیاءُ حلَّ البلاءُ إذا ذهبَ [illegible] زالَ [illegible]

چون [illegible] مصیبت [illegible]

اذا زلّ العالم زلّ بزلّته العالم + اذا ساد اللئام باد الکرام

چون بلغزد عالم بلغزد بلغزش او جهان + چون سردار شوند ناکسان هلاک گردند کریمان +

اذا ساد السفل خاب الامل + اذا سمعت بسری القین فاعلم

چون مهتر شوند ناکسان نومید گردد امید + چون بشنوی در شب رفتن آهنگر پس بدانکه

انه مصبح + اذا سکتّ عن جاهل فقد اوسعته جوابا واوجعته

بتحقیق او بامداد کننده است + چون خاموش شدی از جاهل پس البته فراخ کردی به وی از روی جواب و دردناک کردی

عتابا + اذا ضحک القرد یبکی استه + اذا ضاق الامر اتسع + اذا

او را از روی عتاب + چون بخندد بوزینه بگرید کون او + چون تنگ شود امر فراخ شود + چون

طرت فقع قریبا + اذا طلع السهیل قطع السیل + اذا عزّ

پرواز کردی پس بنشین نزدیک + چون طلوع کند سهیل بریده شود آب آن + چون غالب شود

اخوک فهن + اذا عرفت الحوبة قبلت التوبة + اذا فات الشرط

برادر تو پس خواری کن + چون شناخته شود گناه قبول کرده شد توبه + وقتیکه فوت شود شرط

فات المشروط + اذا قلت له زن لما طار اسه وحزن + اذا قلّت

فوت گردد مشروط + چون بگفتی مر او را بسنج فرو دلند سر خود را و غمگین شود + وقتیکه اندک شود

العقول کثرت الفضول + اذا قامت القیامة تعدّ الثوابت

عقلها بسیار شود بیهودگیها + چون قائم شود قیامت شمار کرده شوند عملهای ثابت

شعر اذا کان الغراب دلیل قوم + سیهدیهم طریق

چون باشد زاغ رهنمای گروه + زود بنماید ایشان را راه

الهالکینا + اذا کنت کذوبا فکن ذکورا + اذا لم تستحی

هلاک شدگان + وقتیکه شوی بسیار دروغگو پس باش یاد کننده + ... نیست ...

مَنْ يَلِدْني. إذا لَمْ تَسْتَحِ فَاصْنَعْ ما شِئْتَ. إذا لَمْ تَغْلِبْ فَاخْلُبْ

تا زیاده نزنی مرا چون شرم نکنی پس بکن هرچه خواهی. وقتیکه غالب نشوی پس فریب بکن

إذا ما القارِظُ العَنَزِيُّ آبا. إذا ارْتَقَى مِنْ هَمٍّ [illegible] وَلَها

وقتیکه [illegible] قارظ عنزی باز آید. وقتیکه بالا [illegible] از اندوه [illegible] قصد کن آنرا [illegible]

إذا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِراماً. إذا ماتَ الاعْتِصامُ عاشَ الانْتِقامُ

وقتیکه بگذرند بسوی لغو بگذرند درحالیکه کریم اند. چون بمیرد چنگ زدن زندگانی کند عوض گرفتن

إذا أَكْرَمَ اللهُ بِبَلْدَةٍ جَعَلَ حاكِمَها قِرْدَةً. إذا مَلَكَ الأَراذِلُ

وقتیکه بیازماید خدا شهری را گرداند حاکم آنرا بوزینه. چون مالک شدند دونان

هَلَكَ الأَفاضِلُ. إذا مَلَكْتَ فَاسْجَحْ. إذا نَزَلَ القَدَرُ بَطَلَ

هلاک شوند فاضلان. چون مالک شوی پس [illegible] کن. چون فرود آید حکم [illegible] باطل شود

الحَذَرُ. إذا وافَقَ الهَوَى الحَقَّ أَرْضَيْتَ الخالِقَ والخَلْقَ. إذا

ترسیدن. چون موافق شود خواهش حق را راضی کنی خالق را و خلق را. وقتیکه

وافَقَ هَواكَ [illegible] فَقَدْ أَحْرَزْتَ مَعادَكَ. إذا وَجَدْتَ

موافق شود خواهش تو [illegible] راه یابی [illegible] آخرت خود را. چون بیابی

القَبْرَ [illegible] فَادْخُلْ فِيهِ. إذا هَبَّتِ الرِّياحُ فَاغْتَنِمْها فَإنَّ لِكُلِّ [illegible]

قبر را [illegible] پس داخل شو در آن. چون بوزد بادها پس غنیمت دان آنها را پس [illegible]

[illegible] إذا يَبِسَ الإنْسانُ طالَ لِسانُهُ. أُذْكُرْ غائِباً تَرَهُ. أُذْكُرْ

[illegible] وقتیکه ناامید شود آدمی دراز شود زبان او. یاد کن غائب را [illegible] یاد کن

غائِباً تَقَرَّبْ. أَذَلُّ مِنَ المَطايا [illegible] مِنْ جَنْبِهِ. أَذَلُّ مِنْ [illegible]

غائب را نزدیک [illegible] خوارتر از بارکشان [illegible] خوارتر [illegible]

اسرع من نکاح ام خارجة، اسرع من لحس الکلب انفه، اسرع

شتابنده‌تر از نکاح ام خارجه * شتاب‌تر از لیسیدن سگ بینی خود را * شتابنده‌تر

من طرفة عین، اسرع من السیل الی الحدور، اسرع من النار

از برهم زدن چشم * شتابنده‌تر از رفتن آب بسوی جای نشیب * شتابنده‌تر از آتش

تدنی من الحلفاء، اسرع الی القلوب من النار الی الیراع، اسرق

که نزدیک کرده شود از گیاه * شتابنده‌تر بسوی دلها از آتش بسوی چوب * دزدنده‌تر

من زبابة، اسرق من شظاظ، اسرق من عقعق، اسعد الرعاة من سعد

از موش کر * دزدنده‌تر از شظاظ * دزدنده‌تر از عکه * نیکبخت‌ترین نگهبانان کسی است که نیکبخت شود

به رعیته، اسعد ام سعید، اسق اخاک النمری یصطبح، اسق

بسبب رعیت او * آیا سعدت یا سعید * سیراب کن برادر خود را که تمریست تا شراب بامدادی نوشد * سیراب کن

رقاش انها سقایة، اسمع جعجعة ولا اری طحنا، اسمع من سمع

رقاش را که بتحقیق او بسیار آب دهنده است * می‌شنوم آواز آسیا را و نمی‌بینم آرد را * شنواتر از بچه گرگ

اسهل من جلدان، اشأم من الغراب، اشأم من منشم، اشأم

نرم‌تر از جلدان * بدفال‌تر از زاغ * بدفال‌تر از منشم * بدفال‌تر

من قاشر، اشأم من خوتعة، اشأم من طویس، اشأم من البسوس

از قاشر * بدفال‌تر از خوتعه * بدفال‌تر از طویس * بدفال‌تر از بسوس

اشأم من داحس، اشأم من الشقراء علی نفسها، اشبه شرج

بدفال‌تر از داحس * بدفال‌تر از شقراء بر ذات خود * مانا شد شرج

شرجا لو ان اسیمرا، اشتر الموتان ولا تشتر الحیوان، اشتر

شرج را اگر بتحقیق نخلهای سمره بودی * خرید کن مرده را و خرید مکن حیوان را یعنی غلام را و جانور * خرید کن

لتقسیت سوق الاشتغال بالآفات تضیع الاوقات +

یعنی فوات خود بهای بازار یعنی بکار مشغول شدن بانچه فوت شد ضائع کردن وقتهاست +

اشد الغصص فوت الفرص + اشد العقوبات عقوبة الفراق

سخت ترین غصه ها درگذشتن فرصتهاست + سخت ترین عذابها عذاب جدائیست +

اشد عصبیة من ابن الحاف + اشر السلاطین من خافه البری و

سخت تر از روی حمایت از کوه + بدترین شاهان کسیست که بترسد او را بی گناه و

یعتمد علیه الجری + اشرف الغنی ترک المنی + اشغل من ذات

اعتماد کند بروی دلیر + بزرگتر توانگری گذاشتن آرزوهاست + مشغول تر از زن صاحب

النحیین + اشقر ان یتقدم ینحر وان یتاخر یعقر + اشکر من بروقة

دو مشک + شتر سرخ موی اگر پیش شود ذبح کرده شود و اگر پس رود خسته کرده شود + شاکرتر از بروقه

اشهر من قفا نبک + اشهی من قبلة العذار + الاشیاء تتبین

مشهورتر از قفا نبک + خواهان تر از بوسه رخسار + چیزها هویدا می شوند

باضدادها + اصبح امیرا وامسی اسیرا + اصبر من ذی ضاغط

بضدهای خود + صبح کرد در حالیکه امیر است و شام کرد در حالیکه اسیر است + صابرتر از صاحب ستم

اصبر من الاثافی علی النار + اصحب السلطان بالحذر + اصدق

صابرتر از دیگپایها بر آتش + مصاحبت کن پادشاه را بخوف + راست تر

المقال ما نطقت به صورة الحال + اصرد من عین الحرباء + اصرد

سخن آنکه گویا شود بوی صورت حال + نافذتر از چشم آفتاب پرست + نافذتر

من العنز الجرباء + اصعب الاشیاء المشی بالاقدام + اصغر

از بز [illegible] + دشوارترین چیزها رفتار است بقدمها + خردترین

القوم خدمهم + اصفی من عین الدیک + اصفی من عین الظبی

گروه خادم ایشان اند + صاف تر از چشم خروس + صاف تر از چشم آهو

اصفر الوجنتین کالمنافق + اصنع المعروف ولو الی کلب +

زرد تر هر دو رخساره مانند منافق + بکن نکوئی اگرچه بسوی سگ باشد

اصنع من النحل + الاصیل لا یخطی + اضبط من عائشة

صانع تر از مگس شهد + اصیل خطا نمی کند + نگاه دارنده تر از عائشه رض +

اضرب البریٔ حتی یعترف السقیم + اضرع من کلب + اضرعتنی

بزن بی گناه را تا اقرار کند گنهگار + خوار تر از سگ + خوار کرد مرا

الحمی + الاضطرار یذهب الاختیار + اضل من سنان + اضل

تب + بیقراری می برد اختیار را + گمراه تر از سر نیزه + گمراه تر

من قارظ عنزة + اضل من موؤدة + اضمار الغضب علی من قدر

از چیننده برگ سلم قبیله عنزه + گمراه تر از دختر زنده بگور کرده شده + پنهان داشتن خشم بر کسیکه البته

ممکن مهلک + اضیع من غمد بغیر نصل + اضیع من ید فی رحم

قدرت باشد هلاک کننده است + ضائع تر از نیام بدون شمشیر + ضائع تر از دست در زه دان

اضیق من سم الخیاط + اطالة الکلام مفض الی الملال و

تنگ تر از سوراخ سوزن + دراز کردن سخن رساننده است بسوی اندوه و

الابرام + اطرق کری ان النعامة فی القری + اطلب من حیث

انقطاع + خاموش باش ای کروان البته شتر مرغ در دیه است + مطلوب تر از جائی که

یطلبون ولیس + اطلبوا الخیر عند حسان الوجوه + اطمع من اشعب

می جویند مردمان و نیست مطلوب حاصل + بجوئید نیکی را نزد خوب رویان + طامع تر از اشعب

... من فراش ... کعب ...

... از ... در کعب + سبکتر

اظ[illegible] من زندیق اظرف + اطیش من فراشة + ... من

ظالم تر + از زندیق + ظریف تر از پروانه + سبکتر + از ...

اظهار من رجل + اظمأ من رمل + اظل من حجر + اظلم من صبی + ... من الشیب

ظاهر تر از ... + تشنه تر از ریگ + سایه ناک تر از سنگ + ظالم تر از کودک + از پیری

الاعلاق ابین من الامس و + اظهر من الشمس + الغنی من الشکر

آویختن + از دی + هویدا تر از آفتاب + ظاهر تر از + توانگری از شکر

من اعلی + کباب البخیل + اسهل من التعلق ببناب الفیل

از ... دروازه بخیل + آسان تر از تعلق ... بدندان پیل

اعدل + اعدی نفسک التی بین جنبیک + اعدی عدو لک + اعدی الشنفری

... + دشمن تر دشمن تو نفس تست آنکه میان هر دو پهلوی تست + ... شنفری

الفرقة اعرضت + اعری من المغزل + اعذر من انذر + من المیزان

جدائی ... ظاهر کرد + برهنه تر از دوک + ... + از ترازو

اعز من ... + اعز من کلیب وائل + اعرف من الماتح باست الماتح

نادر تر از + نادر تر از کلیب وائل + ... + شناسا تر ...

الاعصم من الغراب + اعز من الابلق العقوق + اعز من ... بیض الانوق

... + نادر تر از ... ابلق باردار + نادر تر از ... بیضه ...

... فطلب ذراعا + اعطی العبد کراعا + اعط القوس باریها + اعز من ...

... داده شد بنده پاچه را پس طلب کرد دست + ... کمان را ... + نادر تر از ...

امثال عربیه

أعق من ضب + اعلموا أن الله شديد العقاب + الأعمال بخواتيمها + الأعمال

نافرمان تر از سوسمار + بدانید که البته خدا سخت ترست عذاب او + اعتبار عملها بانتهایشان است + ثواب عملها

بالنيات + الأعمال ثمار النيات + أعمر من معاذ + أعمر من نصر + أعن صبوح ترقق

به نیتهاست + عملها بار نیتهاست + درازعمرتر از معاذ + درازعمرتر از نصر + آیا از شراب بامدادی نرمی [illegible]

أعوذ بالله من القضية المعكوسة + أعور عينك والحجر + أعيى من باقل + أعيى الداء

پناه میگیرم بخدا از قضیه تبدیل کرده شده + [illegible] چشم [illegible] سخت شد + عاجزتر از باقل + عاجز کرد بیماری

الدواء + أعيب من بغلة أبي دلامة + أعييتني بأشر فكيف بدردر

دوارا + معیوب تر از استر ابو دلامه + عاجز کردی مرا به تیزی دندان پس چگونه [illegible]

حرف الغين

اغدر بقينة أو دع + أغدر من صقر + أغر من ظبي مقمر + أغر من

بی وفائی کن بکنیز سرودگوی یا بگذار + بی وفاتر از چرغ + فریبنده تر از آهوی شب با قمر + فریبنده تر از

سراب + أغزل من فرعل + أغزل من امرئ القيس + أغلى فداء من

نمایش آب + عاشق تر از بچه کفتار + غزل گوینده تر از امرء القیس + گران تر از روی بها از

حاجب بن زرارة + أغلق الأبواب أيها البواب + أغنى الصباح

حاجب پسر زراره + ببند درها را ای دربان + بی نیاز کرد صبح

حرف الفاء

من المصباح + أغنى من التفه عن الرفه + أفق صدرك تعلم عجرك

از چراغ + بی نیازتر از درنده از کاه + بگشا [illegible] خود را بدانی عیبهای خود را

أفتك من البراض + أفحش من فاسية + أفرخ روعك + أفرس

دلیرتر از براض + بیهوده تر از فاسیه + بیرون کن ترس خود را + داناتر

من ملاعب الأسنة + أفرس من عامر بن الطفيل + أفرغ [illegible]

از بازی کننده نیزه ها + داناتر از عامر بن طفیل + فارغ [illegible]

مجالس الباطل + أفسحر هذا أم أنتم لا تبصرون + إفشاء السر [illegible]

مجلس باطل + آیا این جادوی است یا شما نمی‌بینید + هویدا کردن راز [illegible]

محسن الأخلاق + أفضل الزهد إخفاؤه + أفضل الناس من لم تفسد

از زیورهای [illegible] زاهد بهترین [illegible] پوشیدن وی است + بهترین مردمان کسی که تباه نکند

الشهوة دينه + أفضل البر ما لا من فيه ولا مطل + أفضل المعروف

خواهش نفس دین او را + بهترین نکوئی آنکه احسانی نباشد [illegible] + بهترین نکوئی

إعانة الملهوف + أفصح من خطيب في حلقة + أف لمن لا تندى صفاته

[illegible] کردن غمگین است + رساتر از [illegible] در جماعت + اف است مر کسی را که جوانمردی نکرد

أفلت وله حصاص + أفلت وانحص الذنب + أفلت فلان

جست بحال آنکه [illegible] + جست و حال آنکه بریده شد دم + بجست فلان

بجريعة الذقن + أفواهها مجاسها + الأفواه مقدمة الكون + الأقارب

[illegible] + دهنها [illegible] + [illegible] مقدمه وجود است + نزدیکان

كالعقارب + أقبح الكلام مدح اللئام + أقبح من قردة + اقتلوني

مانند کژدمهاست + زشت ترین سخن ستایش ناکسان است + زشت تر از بوزینه‌ها + بکشید مرا

ومالكا + أقذر من حيضة + أقرى من حاسي الذهب + أقسى من

و مالک را + پلیدتر از حیض + [illegible] + سخت تر از

الحجر + ألطف من ذرة + أقل في اللفظ من لا شيء في العدد + أقل

سنگ + [illegible] + کمتر در گفتن کسی که نیست چیزی در شمار + کمتر

من [illegible] + أكل التأني أجل من أكثر العجلة + أقلل

[illegible] توقف کردن بزرگتر است از بیشتر شتابزدگی + اندک کن

طعامك تحمد منامك * الأقلام مطايا الأفهام * اكمل وعلّ
طعام خود را ستایش کنی خواب درا * قلمها سواریهای دانشهاست * بخور کس انچه بدارد

على الحمار * اكثر مصارع العقول تحت بروق الاطماع * اكثر
بر خر * بیشتر مصراعهای عقلها زیر برقهای طمع ست * بیشتر

الظنون ميون * اكذب من دب ودرج * اكذب من اليهير
گمانها دروغهاست * دروغگوتر از کسیکه رفت تا بآخر رسید * دروغگوتر از سراب

اكذب من سهيلة * اكذب من المهلب بن ابي صفرة * اكذب
دروغگوتر از سهیله * دروغگوتر از مهلب پسر ابو صفره * دروغگوتر

من فاختة * اكذب من سجاح * اكذب من ابي ثمامة * اكذب
از فاخته * دروغگوتر از سجاح * دروغگوتر از ابو ثمامه * دروغگوتر

من صبي * اكرم من حاتم * اكسفا وامساكا * اكسى من بصل
از کودک * جوانمردتر از حاتم * آیا ترش روئی با بخل * بیشتر دلباس پوشنده از پیاز

اكفر من حمار * اكفر من ناشرة * اكل وحمد خير من اكل وذم * اكل
کافرتر از حمار * کافرتر از ناشره * خوردن و ستودن بهتر است از خوردن و نکوهیدن * خوردن

اللحم عشية وغدوة يورث القلب غلظة وقسوة * الاكل من
گوشت شبانگاه و بامداد پیدا میکند دل را درشتی و سختی * خوردن از

الدين * اكل الدهر عليه وشرب * اكيس من قشة * الام من
دین است * خورده زمانه بروی و نوشید * داناتر از قشه * لئیم تر از

راضع * اكس من مادر * الام من [illegible]
راضع * ناکس تر از مادر * [illegible]

فلا آلية لتنعكت ملقيا البطان + التقى البطان والحقب + ألحن من

پس نشست ... باهم پیوست تنگ ستور وتنگ پالان شتر + نیکوتر از زه ...

الجرادتين + الحن من قينتي يزيد + الحم ما أسديت + الذ من اغفاء

دو جواده + نیکوتر از سرود از دو کنیز سرودگوی یزید + پود کن چیزیرا که بافتی + لذیذتر از خفتن

الفجر + الذ من الامن + الذ من الغنيمة الباردة + الذ من المنى + الزق

فجر + لذیذتر از امن + لذیذتر از غنیمت خنک + لذیذتر از آرزو + چسپ

التنور ما دام حارا + الص من كندش + الص من شظاظ + الق

تنور را تا وقتیکه گرم است + دزدتر از کندش + دزدتر از شظاظ + بیفگند

عصاه لما ألق دلوك في الدلاء + اللهم زد ولا تنقص + الله جميل

عصای خود را + بیفگن دلو خود را در دلوها + بار خدایا زیاده کن و کم مکن + خدای خوب است

ويحب الجمال + الله بس ما ابقى هوس + أليس الصبح بقريب + اليك

و دوست میدارد جمال را + خدا کافی است انچه باقی ماند هوس + آیا نیست صبح نزدیک + بسوی تو

يساق الحديث + احمل من الترهات + الامرد كالنساء + امرع

رانده میشود حدیث + بیشتر ... از باطلها + امرد مانند زنان است + ...

واديه واجنى حلبه + امرعت فانزل + الامر فوق الادب + الامر

... وادی او و کامل شد گیاه او + بفراخی آب و علف رسیدی + حکم بالای ادب است + حکم

بالشيء نهي عن ضده + امش بدائك ما مشى بك + أمر فرشت

بچیزی نهی است از ضد ... + برو ... بیماری خود تا وقتیکه برود آن ... + آیا افگنده

... الاسد + الاظهر مرهونة

... شیر + کارها گرو کرده شده

باوقاتها الا امين امن والخائف خائف ...

بوقتهای خود به امانت ... [illegible]

خوفي من الليل أنا بالنهار خطيب وفي الليل أطيب أنا غريب

ترس من از تیرهها + من در روز خواننده زنم و در شب نکاح کننده‌ام + من ستمگار

وانت بريء عنا بعيد وبيننا بون بعيد أنا في مفارقة من أريد و

و تو ترسنده هستی و میان ما دوری است + من در جدائی کسیکه اراده میکنم

صحبة من لم أرد كواجد ما لا يشتهي ومشتاق ما لا يجد أنا كلف

صحبت کسیکه اراده نکنم مانند یابنده چیزیست که خواهش ندارد و خواهنده چیزیکه نمی یابد + من عاشق

وانت صلف فكيف نأتلف أنا من فالج بن خلاوة أنا منه

و تو لاف گو پس چگونه الفت گیریم + من از آن فالج بن خلاوه‌ام + من از وی

كحاقن الاهالة أنا نذير لكل فتى وثق بامرأة إنا وجدنا آباءنا

مانند داخل کننده پیه گرم هستم + من ترساننده‌ام برای هر جوانی که اعتماد کرد بزن + بتحقیق یافتیم پدران خود را

على أمة وإنا على آثارهم مقتدون إن أحسنتم أحسنتم

بر گروهی و بتحقیق ما بر نشانهای ایشان پیروی کنندگانیم + اگر نکوئی کردید نکوئی کردید

لأنفسكم إن أعيى البعير فزده نوطا إن أردت المحاجزة

برای نفسهای خود + اگر مانده شود شتر پس زیاده کن او را نوط + اگر اراده کنی مصالحه را

فقبل المناجزة إن الله مع الصابرين إن الله لا يضيع أجر المحسنين

پیش از مبارزه + بتحقیق خدا با صابرانست + بتحقیق خدا ضایع نمیکند مزد نکوئی کنندگان را

إن الله غفور رحيم ... [illegible]

... [illegible]

الشجاع + ان اول ناس اول ناس + ان آثارنا تدل علینا + ان البیع

دلیر را + بتحقیق اول مردمان اول مردمان است + بتحقیق آثار ما دلالت میکند بر ما + بتحقیق بیع

مرتخص وغال + ان البغاث بارضنا الاکبر + ان البغاث بارضنا

ارزانست وگران + بتحقیق لغاث در زمین ما هرآئینه بزرگ است + بتحقیق لغاث در زمین ما

لکبیر + ان البغاث بارضنا تستنسر + ان الباطل کان زهوقا

هرآئینه بزرگست + بتحقیق لغاث در زمین ما کرکس میشود + بتحقیق باطل بود نیست +

ان الجواد عینه فراره + ان الحدید بالحدید یفلح + ان الخبر

بتحقیق جوانمرد چشمش فرار اوست + بتحقیق آهن با آهن شگافته میشود + بتحقیق خبر

یحتمل الصدق والکذب + ان الدواهی فی الآفاق تهترس +

احتمال میدارد راستی و دروغ را + بتحقیق مصیبتها در عالم میگوید +

ان الرقین تغطی افن الافین + ان الشقی وافد البراجم + ان الصبر

بتحقیق درم می پوشد حماقت احمق را + بتحقیق بدبخت رسول براجم است + بتحقیق صبر

راحة + ان العلم باق لایزال + ان العوان لا تعلم الخمرة + ان

آسایش است + بتحقیق علم باقی است دور نمیشود + بتحقیق میانه سال تعلیم کرده نمیشود خمار پوشی را + بتحقیق

العصا قرعت لذی الحلم + ان الفتنة اشد من القتل + ان الفرار

عصا کوفته شد برای صاحب علم + بتحقیق فتنه سخت است از کشتن + بتحقیق گریختن

بقراب اکیس + ان القصیرة قد تطیل + ان للقیمة الف هول

با قراب زیرکی است + بتحقیق کوتاه دراز میشود + بتحقیق برای قیامت هزار خوف است

اهونها الموت وللموت الف هول اهونها فراق الاحبة + الکریم

آسانتر آنها مرگ است و برای مرگ هزار خوف است آسانتر آنها جدائی دوستان است + البته جوانمرد

کودعی الی طعن الاحباب + ان المعاذیر قد کتشوب بالکذب + ان

اگر خوانده شود سوی طعنه کردن دوستان + بتحقیق عذرها گاهی می آمیزد به دروغ + بتحقیق

المقدرة تذهب الحفیظة + ان الموصین بنو سهوان + ان

توانائی می برد حمیت را + بتحقیق وصیت کنندگان پسران غافل اند + بتحقیق

النفس لامارة بالسوء + ان الهدایا علی مقدار مهدیها + انباض

نفس هر آئینه بسیار حکم کننده است به بدی + بتحقیق هدیه ها باندازه هدیه دهنده اینها است + بانگ آوردن کمان است

بغیر توتیر + ان بعض الظن اثم + انت شولة الناصحة + انت

بدون توتیر + بتحقیق بعضی گمان گناه است + تو شوله هستی نصیحت کننده + تو

الشعار دون الدثار + انت تئق وانا مئق فکیف نتفق + انت

شعار هستی نه دثار + تو شتابنده هستی به بدی و من گریان ام پس چگونه متفق شویم + تو

کصاحبة النعامة + انتن من جیفة + انتفخ سحرک + انتظار الفرج

مانند زن مالک شترمرغ هستی + بدبوتر از مردار + آماسید شش سینه تو + انتظار کردن کشایش

عبادة + الانتظار اشد من الموت + انجد من رأی حضنا + انجز حر

عبادت است + انتظار سخت تر است از مرگ + در آمد بنجد کسیکه دید حضن را + وفا کرد حر

ما وعد + انجب من ام البنین + انجب من بنت الخرشب + انجب

آنچه وعده کرد + بزرگتر از ام بنین + بزرگتر از دختر خرشب + بزرگتر

من ام حبیبة + ان جرجر العود فزده وقرا + انحلت عقدتهم + اند

از ام حبیبه + اگر آواز کند عود پس زیاده کن بار گران + منحل شد گره ایشان + ...

من الکمی + ان دون الظلماء [illegible] + ان دماء [illegible]

[illegible]

أَنْزِلِ النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ + إِنْ سَرَقْتَ فَاسْرِقْ دُرَّةً وَإِذَا زَنَيْتَ فَازْنِ

فرود آر مردمانرا در مرتبه‌های ایشان + اگر دزدی کنی پس ببر مروارید را و چون زنا کنی پس زنا کن

بِحُرَّةٍ + اَلْإِنْسَانُ مُرَكَّبٌ مِنَ السَّهْوِ وَالنِّسْيَانِ + اَلْإِنْسَانُ عَبِيدُ

بزن حره + انسان مرکبست از غفلت و فراموشی + انسان بنده‌های

الْإِحْسَانِ + اَلْإِنْسَانُ مِرْآةُ الْإِنْسَانِ + لَا إِنْسَانَ مَعَ النِّسْيَانِ + اَلْإِنْسَانُ

احسانست + انسان آئینه انسانست + انسان با فراموشی نیست + انسان

حَرِيصٌ عَلَى مَا مُنِعَ + اَلْإِنْسَانُ يُسَاوِقُ السَّهْوَ وَالنِّسْيَانَ + اَلْإِنْسَانُ

حریص است بر آنچه باز داشته شد + انسان همعنان است غفلت و فراموشی را + انسان

رَهِينَةُ اللِّسَانِ + اَلْإِنْسَانُ عَلَى نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ + أَنْشَطُ مِنْ ظَبْيٍ مُقْمِرٍ +

بهلاکت زبانست + انسان بر ذات خود بیناست + شاد انتر از آهوی شب ماه‌دار

اَلْإِنْصَافُ أَحْسَنُ الْأَوْصَافِ + أَنْصَفَ الْفَارَةَ مَنْ رَمَاهَا + اُنْصُرْ

انصاف نیکترین صفتهاست + انصاف کرد در حق موش کسیکه برانداخت سوی او + یاری کن

أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا + اُنْظُرْ إِلَى مَا قَالَ وَلَا تَنْظُرْ إِلَى مَنْ قَالَ + أَنْ

برادر خود را درحالیکه ظالم باشد یا مظلوم + بنگر بسوی چیزیکه گفت و منگر بسوی کسیکه گفت + آسانی کن

عَلَى نَفْسِكَ + إِنْ غَلَا اللَّحْمُ فَاصْبِرْ إِلَى رَخِيصِهِ + إِنَّ فِي الْمَعَارِيضِ

بر ذات خود + اگر گران شد گوشت پس صبر کن بسوی ارزانی وی + بتحقیق در تعریضها

لَمَنْدُوحَةً عَنِ الْكَذِبِ + إِنَّ فِي نَفْسِ الْجَمَالِ مَا لَيْسَ فِي نَفْسِ أَنْفٍ

هر آئینه گنجایش است از [illegible] دروغ + بتحقیق در ذات خوبی چیزیست که نیست در نفس [illegible]

وَإِنْ [illegible] فِي الْمَاءِ + أَنْفُكَ مِنْكَ وَإِنْ كَانَ أَجْدَعَ + اِنْقَطَعَ السَّلَا

... اگرچه باشد بریده + منقطع شد سلا

فی البطن + انقطع قوة من بادیة + الکان الکذب ینجی فالصدق انجی

در شکم + منقطع شد زور آور از جماعت + اگر هست دروغ که نجات میدهد پس راستی نجات دهنده‌تر است

ان کنت ریحا فقد صادفت اعصارا + ان کنت ذا طب فطب لعینک

اگر هستی باد پس بتحقیق یافتی گردبادرا + اگر هستی طبیب پس علاج کن برای چشم

انکحنا الفرا فسنری + ان کیدکن عظیم + انک لا تجنی من الشوک العنب

نکاح کنانیدیم گورخررا پس خواهیم دید + بتحقیق مکر شما بزرگ است + بتحقیق تو نمی چینی از خار انگوررا

انک میت وانهم میتون + انا لکم فی واد وانا فی واد + ان لله جنودا منها

بتحقیق تو مرده هستی و بتحقیق ایشان مردگانند + بتحقیق تو در وادیست و من در وادی + بتحقیق مر خدارا لشکرهاست

العسل + ان لکل عام طعاما + ان لم تغض علی القذی لم ترض ابدا + ان لم

شهد + بتحقیق برای هر سال خوردنیست + اگر خاموش نشوی بر خاشاک راضی نشوی همیشه + اگر

یکن وفاق ففراق + انما الاعمال بالخواتیم + انما هو کبارح الاروی + انما

باشد موافقت پس جدائیست + جز این نیست که عملها به خاتمه هاست + جز این نیست که او مانند شکار زرگوهیست + جز

الایدی باصابعها والملوک بصنائعها + انما سمیت هانئا لتهنأ + انما المرء

که دستها بانگشتهای خود هاست و ملکها بهنرهای خود + جز این نیست که نامیده شدی هانی تا گوارا شوی + جز این نیست

باصغریه قلبه ولسانه + انما یعاتب الادیم ذو البشرة + انما انشط من

به دو خرد خود است دل او و زبان او + جز این نیست که عتاب کنند چرم اصحاب بشره + جز این نیست که گشاده شد از

عقال + انما یضن بالضنین وینافس فی الثمین + انما النسل مع الکثرة + انما

رسن شتر + جز این نیست که بخل کرده میشود به بخیل و رغبت کرده میشود در گران بها + جز این نیست که نسل با زن است + جز این

النشید علی المسمع + انما هلک کل طیر بشحمه + اثم من الضبع + اثم من الغراب

بر شنونده است + جز این نیست که می‌کشد هر پرنده را پیه او + سخن چین‌تر از کفتار + سخن چین‌تر از زاغ

أنم من الدمع + أنم من الزجاجة + أنم من الكتيم + أنم من الوشام + أنم من اللسان

سخن چین تر از اشک + سخن چین تر از آبگینه + سخن چین تر از باد نرم + سخن چین تر از حلیل + سخن چین تر از زبان

إن مع العسر يسرا + إن من البيان لسحرا + إن من الكلام حكمة + إن

بتحقیق با دشواری آسانی است + بتحقیق بعضی بیان هر آئینه جادو است + بتحقیق بعضی کلام حکمت است + بتحقیق

من الكلام ما هو أمر من الغيث وما هو أقطع من السيف + إن

بعضی از کلام چیزیست که او نافع تر است از باران و چیزیکه او برنده تر است از شمشیر + بتحقیق

من لا يصلحه الخير يصلحه الشر + إن ملكت الملك فلك الفلك

کسیکه صالح نکند او را نیکی صالح کند او را بدی + اگر مالک شوی ملک را پس از آن تست فلک

إن هي إلا فتنتك + إنه لا يرى من قدر + إنه لشراب بأنقع + إنه ليعاجز إلى ثقة

نیست آن مگر آزمایش تو + بتحقیق بهر آئینه زانی است از قدر + بتحقیق وی آشامنده است بنقعها + بتحقیق وی عجبت میکند

إني لك لأطوع من حذائك أو فوق من غذائك + إني لك لأتبع من ظلك

بتحقیق من از برای تو هر آئینه مطیع ترم از نعل تو و موافق ترم از غذای تو + بتحقیق من برای تو هر آئینه پس رونده ترم از سایه تو

وأطوع من نعلك + أودى العير إلا ضرطا + أوسع من دجلة + أوفى

و فرمان بردار ترم از نعل تو + هلاک شد خر مگر گوز + وسیع تر از دجله + بیشتر وفا

من الحارث بن ظالم + أوفى من السموأل + أوفى من الفكيهة + أوقل من

از حارث پسر ظالم + بیشتر وفا کننده از سموأل + بیشتر وفا کننده از فکیهه + بیشتر رانیده گرو از

غفر + أولى الناس بالنوال أزهدهم في السؤال + أول الحزم المشورة + أوهن

غفر + نزدیکترین مردمان بخشش بی رغبت ترین ایشان در سوال + اول هشیاری مشوره است + سست تر

من بيت العنكبوت + اهترموا ذبيحتكم + أهدى من دعيميص

از خانه عنکبوت + بشتابی کنید در ذبیحه خود + رهنماتر از دعیمیص

الرمل اهدی من القطا + اهل البیت ادری بما فیه + اهل طوس بقر

رمل رهنماتر از قطا + مردم خانه داناترست بانچه در خانه است + مردم طوس گاو اند

اهلك من ترهات البسابس + اهون من تبالة علی الحجاج + اهون من

هالکتر از باطلهای بسابس + خوارتر از تباله بر حجاج + خوارتر از

قعیس علی عمته + اهون مظلوم سقاء مروب + اهون السقی التشریع

قعیس بر خواهر پدر خود + خوارترین ستم زده گان خشکیزه که از حباب گرفته شود + اسان ترین آب دادن تشریع

ایأس من غریق + ایاك اعنی فاسمعی یا جارة + ایاك وما یعتذر منه

نا امیدتر از غریق + خاص ترا اراده میکنم پس بشنو ای زن همسایه + نگهدار خود را از انچه عذر خواسته شود

ایاك ان یضرب لسانك عنقك + ایای والمزاح + ایبس من قدة +

نگهدار خود را از انکه بزند زبان تو گردن ترا + نگهدار مرا از خوش طبعی + خشکتر از دوال

ایبس من صخر + ایمان المرء یعرف بایمانه + الایناس قبل الایساس + این یروح الجان

خشکتر از سنگ + ایمان مرد شناخته میشود بسوگندهای وی + انس دادن پیش از نا امید کردن + کجا میرود جن

من دیوان سلیمان + این هو این انت این انا + اینما اوجه الق سعدا + ای یومی من الموت

از دفتر سلیمان + کجا او کجا تو کجا من + هر جا که متوجه شوم دیدار کنم سعدا + کدام روز از

گنجینه دوم در مثلهای پارسی

آب آمد تیمم برخاست + آب ندیده موزه کشیده + آب و آتش را چه آشنائی + آب چو از سر گذشت چه یک نیزه چه یکدست + آب بی لجام خورده است + آب بریسمان می بندد + آب که جائی بسیار میماند گندیده می شود + آب تیز در خانه در اید به از آنکه دولت تیز برود + آب دریا بکیل مشت نمی پیماید + آب از دریا می بخشد + آب این بیچاره لان بکسیر بدریا میرود + آب شیرین در مشک

اگر گنده[illegible] اسب داند که آبادی کجاست ٭ آب از غربال بخش میکند ٭ آبی دیدن ناری باشد ٭ آتش چه
[illegible] تر و خشک [illegible] دوست و دشمن نداند ٭ آتش بدست خود زد ٭ آتش پاره
[illegible] ازگل سوری به ٭ آتش زن درآن خانه که دود کش کسی نه بیند ٭
آتش نشاندن [illegible] کشتن و بچه اش نگاهداشتن کار خردمندان نیست ٭ آخر ساعت
گاه فروشی ست ٭ آخر گند پوست به دباغخانست ٭ آخر پیری زوال عمرست ٭ آخر آب
بجوی ما خواهد رفت ٭ آخر بخیال میرود عمر ٭ آدم خوش سودا شریک مال مردم ست ٭ آدم به آدم
میرسد کوه بکوه نمیرسد ٭ آدم را گندم بهشت نسازد ٭ آدمیان گم شدند ملک خدا خر گرفت ٭
آدمی آخر شیر خام خورده است ٭ آدمی جایز الخطاست ٭ آدمی را آدمیت لازم ست عود را
گر بو نباشد هیزم ست ٭ آدمی که شکم دیگران پر کند حیوانی باشد سگ شکم ٭ آرزو عیب نمی باشد
آری طریق دولت چالاکی است و چستی ٭ آزاد مرد خدا است ٭ آزادگان تهی دستند ٭ آزردن
دل دوستان جهل ست و کفارت یمین سهل ست ٭ آزرده دل آزرده کند انجمنی را ٭ آزموده را
چه آزمائی ٭ آزموده کار بازی نمیخورد ٭ آسوده کسیکه خر ندارد ٭ آسوده کسی که زن ندارد ٭
آسان گردد هر آنچه همت بستی ٭ آشنا را حال این ست وای بر بیگانه ٭ آشنائی ملا تا سبق ٭
آش مردان دیر می پزد ٭ آشتی در راست و گواهی در کار ٭ آفرین باد برین همت مردانه تو ٭
آفتاب به گل نمیتوان اندود ٭ آفتاب لب بام ٭ آفتابه خرج بحم ٭ آفت همسایه بهمسایه
میرسد ٭ آلوچه بآلو نگرد رنگ برآرد ٭ آمدن بارادت رفتن باجازت ٭ آمد و آورد آنهم
گناه ماست ٭ آمین برای اجابت دعاست ٭ آنانکه غنی ترند محتاج ترند ٭ آن بلا نبود که
از بالا بود ٭ آن آتش فرونشست ٭ آن دکان برچیده شد ٭ آن دفتر را گاو خورد ٭ آنرا که
عیان ست چه حاجت به بیان ست ٭ آنرا که خبر شد خبرش باز نیامد ٭ آنرا که چنان کند
چنین آیدش ٭ آنرا که [illegible] ٭ آنرا که براد ندهد داد نه دهد

ع روز[illegible] بی وزن[illegible]
[illegible]
ع [illegible] همین میگوید

آنرا که ندانی نسب و نسبت حالش ٭ دریا نبود هیچ گواهی چو فعالش ٭ آن سررشته از گم گشته
آن شبی قدر یگه گویند اهل خلوت امشب است ٭ آن قدح بشکست و آن ساقی نماند ٭ آنکه
شیر از اکند روبه مزاج ٭ احتیاج است احتیاج است احتیاج ٭ آنکه بعالم است کلید خیبر هم
اوست ٭ آن گریه که ما کردیم یعقوب نکرد ٭ آن صبر که ما کردیم ایوب نکرد ٭ [illegible]
آنهم گذشت اینهم گذشت ٭ آواز دهل شنیدن از دور خوش است ٭ آواز سگان کم نکند رزق
گدا را ٭ آواز گدا رونق بازار کریم است ٭ آوازه مرگ زود میرسد ٭ آه در جگر ندارد ٭ آهسته گو
که دیوار هم گوش دارد ٭ آهن کهنه را جلا داده ٭ آهن سرد میکوبد ٭ آینه داری در مجلس
کوران ٭ ابر سیه ابند مستان خانه گوریان شود ٭ ابر را بانگ سگ ضرر نکند ٭ ابر گر
آب زندگی بارد ٭ هرگز از شاخ بید برنخوری ٭ ابروی هلال بوسه آسمان سبز نشود ٭ ابله
گفت و دیوانه باور کرد ٭ ابلیس رفت و خباثت بگذاشت ٭ اجل سگ که رسد
نان چوپان میخورد ٭ اجل سگ که آید مسجد خواب کند ٭ احمق ریش را است کند ٭ عاقل
محاسن ٭ اختلاط زیاده بر آشنائی ٭ اختیار بدست مختار ٭ ادب آب حیات
آشنائی است ٭ از آن بعلت گران بحکمت ٭ از آنجا رانده و از اینجا مانده ٭ از آسیا
گردون رفت ترا با سیر و نیم سیر چه کار ٭ از آسمان هرچه آمد زمین برداشت ٭ از آتش او
گرم نشدم از دود دش مردم ٭ از ابریه باشد افزونی [illegible] ٭ از [illegible] فرود آورده بر [illegible]
از بیضه خاکی چه زاید ٭ از بیوه گیر گدائی ٭ از بر بنا هر چه [illegible] ستانی تسل بود ٭ از برای یک شکم
منت دو کس نتوان کشید ٭ از بیم باران بر ناودان میگریزد ٭ از پای لنگ چه [illegible]
از پا بچه شما پیداست ٭ از تو حرکت از ما برکت ٭ از توانائی و از بی نیازی ٭ از جمع غمها [illegible]
[illegible] ابو جهل [illegible] علم ٭ از چشمه آفتاب تشنگی حاصل نشود ٭ از چاه برون آمد در چاه افتاد
[illegible] حلوا شیرین تر [illegible] ٭ از خانه دیگران ٭ از خدا [illegible] مدار ٭ از خرس موئی بس است

از خرد این عطا و از بزرگان عطا ... پل جیحون ... از د * از خیال پری وحدی بگذرد

آدمی را بچشم احسان نگر * از دست یک اشاره و از ما بسر دویدن * از دل برود هر آنچه

از دیده برفت * [illegible] گرسنه چه خیزد * از دام چو آزاد شوم در قفس افتم * از دور دست

[illegible] میکشد * از پشت [illegible] و بر بروت بست * از سوزن گر

[illegible] * از سودای نقد بوی مشک می آید * از صد باران

[illegible] هر جا که [illegible] وطن شد * از فریاد خر کسی نرنجد * از فلفل

در زنجبیل سردی مطلب * از مردم نادرست [illegible] مطلب * از کوزه همان برون تراود که

در اوست * از کفر ابلیس مشهورتر است * از گاو و جوشن خبر ندارد * از کیسه خلیفه بخشش میکند

از کفچه یار حلوا استوان خورد * از کجا این خبر پیدا شد * از کرامات شیخ ما چه عجب * گربه شاشید

و گفت باران است * از گریه ماتم گل سوری نروید * از گره او چه میرود * از گوشه بامی که

پریدیم پریدیم * از لقائی سنگ دریا مردار نمی شود * از معاطفه باد جز خاک برنخیزد * از مکافات

عمل غافل مشو * گندم از گندم بروید جو ز جو * از مردی تا نامردی یک قدم است * از ما شنیدن

و از شما بخشیدن * از ماست که بر ماست * از نو کیسه وام مخواه * از نقش و نگار در و دیوار شکسته

آثار پدید است صنادید عجم را * از نی بوریا شکر نخوری * از هر جا که سنگ آید بالای لنگ آید

از هر چه بگذرد سخن از یار خوشتر است * از یک دست صدا برنخیزد * اسب و زن و شمشیر

وفادار که دید * اسب [illegible] دیدیم اشتر آمد * اسب نقارچی شده است * اسب و فرزین می نهند

اسب دادن و [illegible] خوردن * اسب چوبین راه نمی رود * اسب بدویدن آخور یاد می کند

اسب دو رکابه داماد نجیبی * استخوان سوخته را سگ نه بوسد * استر را گفتند پدرت کیست

گفت [illegible] مادرم اسب است * اشتر که کاه بینم ندو گردن دراز میکند * اشتهای مردان در دندان

[illegible] تاب بی حرمتی ندارد * اصفهان

۵۱ نقش [illegible] زبان در صحبت [illegible]

۵۲ صنادید [illegible]

نصف جهان به اصل [illegible]

افزونی تو رما برای سیری شکمان ست اگر حلال [illegible]

یکی از نعان دوم کبو سوم به ذات شیری * اگر یار اهل [illegible]

می توان خورد * اگر همه آتش شوی خود را نسوزی * اگر مورچه بر سلیمان [illegible]

اگر در دل خونابه باشد دیده تر دارد * اگر معنی نظر باز دهائی بی باک [illegible]

در شکی کنی دروغ چه همان دروغ و همان دروغ و همان دروغ * اگر من بیمار شوم می میرم * از

قاروره پاک ست از طبیب چه باک ست * اگر این بار جان بردم زحمت * دیگرم عاشقی نبود

نبود * اگر باور کنم عقلم نباشد * اگر خر نمی بود قاضی نمی شد * اگر نان گندمی نیست زبان مردمی

را چه شد * اگر تشکار شغال کردی سامان شیر کن * اگر سوی خورشید تیز بینی چشم تر از زیان دارد

نه خورشید را * اگر فی المثل در فشاندن ندانی چه همه حال درخشیدن آخر توانی * اگر ماند شبی ماند

شبی دیگر نمی ماند * اگر هوس ست همین قدر بس ست * اللهم یکبار امروز را فردای

در پیش ست * امروز داری بخور غم فردا مخور * امید بهتر از خوردن * انتظار بدتر از مرگ ست

انچه پیر در خشت بیند جوان در آئینه * انچه ما در کار داریم اکثری در کار نیست * انچه در طبع تو نیاید

رسته * تو نفهمیده مگو که خطاست * انچه ما کردیم با خود هیچ نابینا نکرد * انچه در بغداد ست

گرد سر خلیفه * انچه در دل ست بر زبان می آید * انچه عوض دارد گله ندارد * انچه دیدی از دست

رفت * انچه آدم میکند بوزینه هم * انچه کنی بخود کنی * گر همه نیک و بد کنی * انچه نصیب ست

بهم میرسد * گر نستانی بستم میرسد * اندرین باغ چو طاوس بکار ست مگس * اندکی جمال به از

بسیاری مال * انصاف شیوه ایست که بالای طاعت ست * انگشت کاسب کلید

روزی ست * و دست بی هنر کفچه گدائی * انگشت عسل بر بوا میکشد * انگشت بجای

حلق ست * انگشت اگر در گوش کنی بسر بین نمیرسد * انگور [illegible] بگیر در رنگ *

...ن ضایع و تنها نشستن * اوقات شریف بین که چون

...ل خویش بعده درویش * اول طعام بعده کلام *

...ا * اول خویش بعد ازان گوئی قمک ست * اول

...سبتی دارد * اول شب

... * اول بپایه درد ایاس

صد خود شناس * ای باد صبا اینهمه آوردهٔ تست * ای بسا آرزو که خاک شده * ای تو

مجموعهٔ خوبی ز کدامت گویم * ای خاک بران سر که در و مغز وفا نیست * ای در تو میگویم

دیوار تو هم بشنو * ای روشنی طبع تو بر من بلا شدی * ای زر فرصت بیخبر در هر چه باشی زود باش

ای زبردست زیردست آزار * گرم تا کی بماند این بازار * ای گل بتو خرسندم تو بوی

کسی داری * ایلچی را چه زوال * اینهمه از پی آنست که زر میخواهد * اینهم اندر عاشقی بالای

غمهای دگر * اینهم آثار پیریست * این نه کسی گو که ترا نشناسد * این گل دیگر شگفت *

این کار از تو آید و مردان چنین کنند * اینک من و تو هر انچه دانی میکن * اینک سر راه

بر دخوش بسلامت * این سیخ گر نشکند امروز فردا بشکند * این دست را مبادا بآن دست احتیاج

این تخم و این زمین * این گوی این میدان * این چاه و این ریسمان * اینجا موش بعصا

راه میرود * اینجا مقام دم زدن جبرئیل نیست * اینجا اسب نگنجد و اینجا اسب تباه شد *

این کار دولت ست کنون تا کرا رسد * این خانه تمام آفتاب ست * این دعا از من

و از جمله جهان آمین باد * این غل دوستان که می بینی مگسانند گرد شیرینی * ای...

یا رب بیا نخواب * این کشتی غرق شود ... [illegible]

امثال هندیه

[illegible]

آپ پڑوسن لڑین ٭ آپڑوسن مجہنی ہو ٭ آپ کاج مہا کاج ٭ آپہی میان منگتی اور [illegible] کہڑی

درویش ٭ آپہی ناک چوٹی گرفتار ہین ٭ آئی کا [illegible]

جاتی ٭ آٹی کا چراغ گہر رکہون تو چوہا کہائی باہر [illegible]

کہین گہن نہ پسن جائی ٭ آٹو آبانہڑا اور بوجا شکا [illegible]

دن ٭ آج ہی سو کل نہین ٭ آج تک [illegible] [illegible]

ناؤن کمان چڑہتی ہی ٭ آج برس کر کہر نہ برسون ٭ آدمی آدمی انتر کوئی ہیرا کوئی کنکر

آدمی کا شیطان آدمی ٭ آدمی سا پکہیرو کوئی نہین ٭ آدمی نی آخر کہا دودہ پیا ہے

آدہا تیتر آدہی بٹیر ٭ آدہا اب گہر آدہا سب گہر ٭ آدہی گاؤن دوالی آدہی گاؤن پہاگ

آدہی قاضی قدوہ آدہی بابا آدم ٭ آدہی بن گئی تو مہو موسی موسی ٭ آدہی کا تہاو ٭ آدہی

کو چہوڑ ساری کو نہین دوڑیے ٭ آدہی رات کو جمہائی آوی شام سی منہہ پہیلاوی ٭ آزار عجیب

نہین ٭ آزاد کا بونٹا ٭ آسامی بڑا ساجہی ٭ آستین کا سانپ ٭ آسمان مین تہگلی

لگاتی ہی ٭ آسمان سی گرا کہجور مین اٹکا ٭ آفتاب پر تہوکو اپنی ہی منہہ پر پڑی ٭ آگ

لگنی جہونپڑا جو نکلی سو لابہہ ٭ آگ کا جلا آگ ہی سی اچہا ہو ٭ آگ کہائی سو انگاری ہگے

آگ لگائی پانی کو دوڑی ٭ آگ لگائی تماشا دیکہی ٭ آگ لگی منڈہی بجہڑ پڑی براتی ٭

آگ کہتی منہہ نہین جلتا ٭ آگی دوڑ پیچہی چوڑ ٭ آگی ناتہہ نہ پیچہی پگا ٭ آگی روک پیچہی

ٹہونک ٭ آم سے آم گٹہلی کی دام ٭ آم کہ آم کہاؤ املی بو و املی کہاؤ ٭ آم کہانی

ہی کام کہ پیڑ گنن [illegible] ٭ آم محل بیٹہا ہوا رستا ہی ٭ آن بنی سر آبنی اب چہوڑ رالی

[illegible] ٭ آنسو ایک نہین کلیجہ ٹوک ٹوک [illegible] ٭ آگی ناک سوجہی کیا خاک ٭ آنکہہ کا پانی ڈہل

گیا ہی ٭ آنکہہ بہون پر گئی ٭ آنکہہ پہوٹی گئی [illegible] [illegible] اوچل پہاڑ اوجہل

آنکہہ کا [illegible] اور گانٹہہ کا پورا ٭ آنکہہ لجائی اور [illegible] ہی ٭ آنکہہ نکا

[illegible] ئی ہی ۔ آنکھونکی اندہی نام شیخ روشن ۔ آنکھونکی
لوٹا دالو ۔ آنکھون دیکھا بہت پڑا کہ مین کانون سنا
[illegible]ین چار دل مین آیا پیار ۔ آنکھین ہوئین اوٹ من
۔ [illegible] مردان ۔ آ[illegible]ن ۔ آئی کی شادی
[illegible] جان کی ساتہہ جاویگی
جنازیکی ساتہہ ۔ آئی [illegible] روزہ ۔ آئی تو زمائی نہین فقط چار پائی ۔ آئی پر چوکی
نہین ۔ آئی نہ گئی کولی [illegible] ۔ آیا بندہ آئی روزی گیا بندہ گئی روزی ۔ آیا
تو نوش نہین تو فراموش ۔ اب بہی میرا مردہ تیری زندی پر بہاری ہی ۔ اب پچتائی
ہوت کیا جب چڑیان چگ گئین کہیت ۔ اب تو پتھر کی نیچی ہاتہہ دبا ہی ۔ اب سی آئی
گہر سی آئی ۔ ابہی ہونٹون کا دودہ نہین سوکہا ۔ ابہی کچی گھڑی پانی کی بہرنی مین ۔
اپنا دام کہوٹا تو پرکہنی ۔ آلی کو کیا دوس ۔ اپنا گہر ہگ بہر ایا گہر تہوک کاڈر ۔ اپنا گہر
دور سی سوجہتا ہی ۔ اپنا لال گنوائی کی در در مانگی بہیک ۔ اپنا لینا کیا پرایا دینا کیا ۔
اپنا دہی اور لڑائی مول لی ۔ اپنا کال مجہی ڈالنی دی ۔ اپنا الو کہین نہین گیا ۔ اپنا
کوئی نہین ۔ اپنا سیخ ہیر انگا نا سو دہینگڑ ۔ اپنی مین مجہی دی تو بہلاتی پہر ۔ اپنی موئی
ران نہین ۔ اپنی بچی کو ایسا مارون کہ پڑوسن کی چہاتی پہٹی ۔ اپنی اپنی تقدیر کی سبہی
خیر مناتی ہین ۔ اپنی پاون مین آپ ہی کلہاڑی مارتی ہین ۔ اپنی ہاتہون اپنی قبر کہودتا ہی
اپنی ہی منہہ سی دہنا بائی ۔ اپنی ران کہولی اور آپہی لاجون [illegible]
سبہی ست ہین ۔ اپنی چہاچہہ کو کوئی کہٹا [illegible] ۔ اپنی [illegible]
معلوم ہوتی ہین ۔ اپنی سر کو گہوم [illegible]
[illegible] سیو ابہیک

اتنی بہی عقل اُجرن ہوئی ہی اٹاوی کی کاریگر ہے اجالا اور جا مرہ نا جرن کو ا[illegible]

ہی تہیلی نہین ہمر جو ٹی کسیلی اچہا کیا خدا نی [illegible]

کلمہ ڈالی ہے اچہی گہر بیانہ دیا احسان ہی جہان [illegible]

احمد کی پگڑی محمود کی سر اوپر قبلہ قطب اور [illegible]

اوسکی ہاتھہ سی نہ کہاوی اُٹر ہاکی درن کی [illegible]

بیٹھی پاس کام آوی اُس نہ استاد کم نائی ایک مین ایک میرا بہائی ہے اس سے اگر

جو پاویگا اسی لڑکی کو ماریگا ہے اس ہی تو نکلی کی بہی ناک نہ کٹی ہے اس سی اچہا خدا کا نام

اسکو تو شہر مار سی موت نہین ہے اسکی گردن تان ماریں جہان پانی نہ ملی ہے اسکی دوا تو

لقمان کی یہان بہی نہین ہی ہے اس گہر کا باپ آدم ہی نرالا ہی ہے اسی جہپاؤ اوسی کہاؤ

اتنی لسّی ہے اتنی برس کی عمر اور نام میان معصوم آنکہ لگہ انگ سی بڑا انگلی پڑے

پچہلے کیچ ہے انکہن جولہی آذین ہے الائون بلاون صحنک سرکالون ہے ان پل خدا پل

الف اللہ ہے الف کی ناؤن خنک نہین جانتی ہے اللہ دی اللہ دلاوی بندہ دی م ا

پاوی ہے اللہ ری مین ہے اللہ ری تیری دیری کی صفائی ہے اسد اسد کرو ہے اسد سی خیر مانگو

اسد کا نام لو ہے اسد ہی تو کیا غم ہی ہے اسد کی چوری نہین تو بندہ کا کیا ڈر امانی آبادانی ہے

اناڑی کا سونا بارہ بانی ہے ان بیچاروں نی ہینگ کہان پائی ہے ان بہی ڈنڈ و ہی

کہتی ہو سیر چیرین لگی ہے ان تلون مین تیل نہین ہے آنکہون مین روپ اور بکچی مین جیب ہے

[illegible] یان قل ہو اللہ پڑہی ہین ہے انت بہلی کا بہلا ہے آن دیکہا چور سالی برابر ہے اندر آن

[illegible] دیکہی [illegible] اندہا کیا چاہی دو آنکہین ہے اندہا بی ایمان ہے اندہا راجہ چوپٹ نگری

[illegible] بہر بہر [illegible] کو دی ہے اندہا آنکہہ پائی ہی ہے شیانی ہے اندہا نیوتی دو جنین آئین

[illegible] سنیت ہے اندہا جو پا تہتی دہان ہے اندہا گل چنی لالی کی بہار ہے اندہی کا

[illegible] مین سکھہ ہے اندہی کی [illegible] بیر لگی ہے اندہی مچھلی گیہی جوری ہے اندہی کی جورو کا اللہ رکھوالی
اندہی کی دوا للہ فریاد اندہا بانٹی گا ہے اندہی کی آگی روئی دو نو دیدی کہوئی ہے اندہی مان
[illegible] ہے اندہی کی گاون مار ادوڑ نوبی لنگڑو ہے اندہو تمین کا مار اوت ہے
[illegible] ہے اندہا ریگئی کہو ہے اندہی سیوی کو ئی بیلی سیوی کو ئی اندہی [illegible]
آن نہ پایا کو [illegible] ہے [illegible] کاہی [illegible] دیکہہ بہی دیکہہ ہے آن ملی کی گسل ہے
انوکہی گاؤن اونٹ آیا ہے انی کی ٹلی منہ دوربس ہے او ریچہلا پا ما بہنا بہیتر یا ان کا بہنا ہے او باولا
سوباولا ہے اوترا شحنہ مردک ناؤن ہے اوترا گہاٹی سوا پائی ہے اوبہا دوبا ماہ اوبہہ کر بہلی نہین ہے
پہوڑتی ہے اوچہی پونجی خشمی کہاہی ہے اوچہی سی پیت نکری ہے اوچہی کی پیت پانو کی بہیت ہے
اوچہی کی بیل گری ہے اوچہی کی گہر آئی سنیدوری پانی پی پی ہوئی مروڑی ہے اودہلن بارہو
پلیٹڑ یہ مین سیانپ دکہاوی ہے اودہو کالین نہ ادہو کا دین ہے اودہم جو تی ہی ہے اور مزاخین
بہول گئی میری پسین آئی ہے اور رنگ لا گلہری ہے اوری اوڑہی طاق بیٹہی ہے اوڑتی چڑیا کو
ہم پہچانتی ہین ہے اوبنہبیری کو ساون آیا ہے اوڑہی چادر ہوئی برابر ہے اوسر جو کی ڈونی کا و
آل پتال ہے اوسکی گرہ کا کیا جاتا ہی ہے اوسکی جڑین تو پتال کو پہنچ گئی ہین ہے اوسکی ٹانگین اوسکی
گلی مین ہے اوکٹی کا کہائی بکٹی کا نہ کہائی ہے اوکہلی مین سر دیا تو دہمکو نسی کیا ڈر ہے اوکہلی مین
[illegible] امائی باپ سبرا ہے اولٹی جور کو توالی ڈانٹی ہے اولتی کا پانی بلیندی نہین جاتا ہے
اونٹ کی سنہہ مین زیرہ ہے اونٹ رے اونٹ تیری کونسی کل سیدہی ہے اونٹ چڑہی
بونٹ مانگی ہے اونٹ چڑہی کتا کاٹی ہے اونٹ جب پہاڑ تلی آئی تبہی معلوم ہی ہے اونٹ [illegible]
[illegible] گئی ہان جی ہان جی لی گئی ہے اونٹ کی چوری [illegible] جہکی ہے اونٹ ڈ [illegible]
[illegible] ٹانگین ہے اونٹ بہی جاتی ہین گکوڑا کہی مجہی تہاہ ہی نہین ہے اونٹ سا [illegible]
نہین ہے اونٹ بڑبڑاتا ہی لادی جاتی ہین ہے اونٹ کٹی ہی کو بہاگتا ہی ہے اونٹ [illegible]

اتنی بھی عقل ادھر نہیں ہوتی ہی اتاوی کی کا بگڑا جاتا اور جا مرنا جن کو اچھا
ہی شیلی نہیں مرجو بیٹی کی بیٹی اچھا کیا خدا نی [illegible]
[illegible] کھر نہ ڈالی اچھی گھر بیٹھ دیا احسان لیجی جہان
[illegible] احمد کی بگڑی ممو کی سمجھ ادھر تبہ قطب اور دیر
[illegible] اوسکی بہت سی نہ کھاوی اتر ہاتھی دن کی تتی نی
بیٹھی پاس کام آوی اس استاجی مرنائی ایک میں ایک میرا بھائی اس اپ مریا
جو یاد دیگا اسی لڑکی کو ماریگا اس سی ترنگلی کی بہی ناک نہ کٹی اس سی اچھا خدا کا نام
اسکو تو شہر ماری موت نہیں اسکی گردن تان ماری جہان پانی نہ ملی اسکی دوا تو
تعمان کی یہان بہی نہیں ہی اس گھر کا بابا آدم ہی نرالا ہی اسی چھپاؤ اوسی کھاؤ
اتنی لسّی اتنی برس کی عمر اور نام میان معصوم انگہلکہ اجگ سی بڑا انگلی پہنے
پچھلے کیچ اکھین جرلی ادہن الا لون بلالون صحنک سرکالون ال پل خدا اپل
الف اللہ الف کی ناؤن خنک نہیں جانتی اللہ دی اللہ دلاوی بندہ دی مردود
پاوی اللہ ری میں اللہ ری تیری دیدی کی صفائی امد امد کرو امد سی خیر مانگو
اللہ کا نام لو اسی ہی تو کیا غم ہی اللہ کی چوری نہیں تو بندہ کا کیا ڈر امانی آبادانی
اناڑیکا سونا بارہ بانی ان بیچارون نی ہینگ کہان پائی ان بھی ڈنڈ دیتی
کہتی ہو سیر چیرین گی ان تلون میں تیل نہیں اتنی مین روپ اور بکھی میں جب
[illegible] ان عمل ہو اللہ شہ ملکی ہیں انت بہلی کا بہلا ان دیکھا چور سالی برابر اندر ان
ان دیکھنی کو چاہی کیا اندھا کیا چاہی دو آنکھین اندھا بی ایمان اندھا را جریٹ نگری
[illegible] پانی بھر بیا چوکھی کو دی اندھا آنکھ پائی ہی پشیانی اندھا نیوتی دو جنین آئین
[illegible] اندھی کی سنیت اندھا چوپا نوتی وان اندھا کی جانی لالی کی بہار اندھیر کا

نکلا میں بکھیر ہوا اندھی کی پاتھی سیر کی ہوا اندھی مچھلی گھی چوری ہوا اندھی کی جورو کا اللہ رکھوالی
اندھی کی دالنے فریاد اندھا بانٹی گا ہوا اندھی کی آگی رونی دو نو دیدی کھوئی ہوا اندھی ماں
[illegible] اندھی نی گاؤں مارا دوڑنیوبی لنگڑو ہوا اندھو میں کانا راوت ہو
اندھو دیسند [illegible] بھرائی ہوا اندھا ریگئی کہ چور ہوا اندھی سیوی کوئی بچی لیوی کوئی اندھیکا شہزادہ
آن ہریا یا گوہ کھایا ہوا ان [illegible] کا ہی سیکھ بھی دیکھیا ہے بھی دیکھیہ ہوا آن ملی کی کسل ہو
انوکھی گاؤں اونٹ آیا ہوا انی کی تلی سو برس ہوا اور جھیایا بانجھا بھیتر یا ان گا نچا ہوا ونا او
سو باولا ہوا اوترا شحنہ مردک ناؤن ہوا اوترا گھاٹی سوا ماٹی ہوا اوچھا جو بہا ہوا اوٹھہ کر پہلی نہیں
پھوڑتی ہوا اوچھی پونجی خصمی کھائی ہوا اوچھی سی پیت نکری ہوا اوچھی کی پیت بالو کی بھیت ہو
اوچھی کی بیل گری ہوا اوچھی کی گھر آئی سند ہوڑی پانی پی پی موئی مرڑی ہوا اودھن پار بھو
بلیلڈ یمین سیاناپ دکھاوی ہوا ادھو کا لیں نہ مادھو کا دیں ہوا ادھم جوتی ہی ہوا اور مزا ہیں
بھول گئی میری پسین آئی ہوا اور رنگ لا گلہری ہوا اوری اوڑ سی طاق بیٹھی ہوا اوڑتی چڑیا کو
ہم پہچانتی ہیں ہوا اور نہیں بیری ساون آیا ہوا اوڑہی چادر ہوئی ربلہر ہوا اوس چو کی ڈوبنی گاو
آل پتال ہوا اوسکی گرہ کا کیا جاتا ہی ہوا اوسکی جڑیں تو پتال کو پہنچ گئی ہیں ہوا اوسکی ٹانگیں اوسکی
گلی میں ہوا اوگٹی کا کھائی ہٹی کا نہ کھائی ہوا اوکھلی میں سر دیا تو دھمکونسی کیا ڈر ہوا اوکھلی میز
گیا سسرا مائی باپ بسرا ہوا الٹی چور کو توالی ڈانٹی ہوا الٹی کا پانی بلیندی نہیں جاتا ہو
اونٹ کی منہہ میں زیرہ ہوا اونٹ ری اونٹ تیری کونسی کل سیدھی ہوا اونٹ چرہی
بونٹ مانگی ہوا اونٹ چرہی کتا کاٹی ہوا اونٹ جب پہاڑ تلی آئی تبھی معلوم ہی ہوا اونٹ ملیتا کا
گئی ہاں جی ہاں جی لی گئی ہوا اونٹ کی چوری [illegible] جھکی جھکی ہوا اونٹ ڈ [illegible]
ٹانگیں ہوا اونٹ بہتی جائیں گدھا کہی مجھی تھاہ ہی نہیں ہوا اونٹ سالے [illegible]
نہیں ہوا اونٹ بڑبڑاتا ہی لادتی ہیں ہوا اونٹ ملی ہی کو بھاگتا ہی ہوا اونٹ

[illegible] بنت تی پادا نہ پادا پادا تو بہس

آئی ہو اونچی دکان اور پھیکا پکوان ہو اونگلی پکڑتی پہنچ [illegible]

اسیر نگے وہینڈی ہتیا سخرو ہوا سیر دیکہا گٹ [illegible]

[illegible]

غیری فصل [illegible] ایسر [illegible] دل سی بگاڑ ہو ایسی [illegible] ہاتین

پڑی بہاتین کہائین ہو ایسی پہ تین حرف بہیجتی ہین ہو ایسی میخ ماری کہ پار نکل گئی ہو ایسا

جیسی ٹوپی کی ٹکی بہنالیی ہو ایک پیتہہ دو کاج ہو ایک تو میان تہی ہی تہی دو بہی کہائی بہا نگت

ایک تو کریلا دوسری نیم چڑہا ہو ایک تو کانی تہی جانی ہو دوسری جان پہچن ہارن کہا سے

ایک ہرنی تہی ہی گہر دوسری آئی ڈولی چڑہ ہو ایک تو موا ہان بہاتا تہا دوسری بہی بجہہ آتا تہا

ایک بڑی لوٹ تی ہین دوسری جوگہی ناگتی ہین ہو ایک چنی کی دو دال ہو ایک کی دار دو [illegible]

ایک ذنکا مہمان دو ذنکا مہمان تیسری دن بلای جان ہو ایک غریب کو مارا تہا تو من چڑ کر

نکلے تہی ہو ایکو سائی ایک کو بہائی ہو ایک جوتی کی دہوم دہی بہگت کہائین بہگتائن

کہوٹی ہو ایک کا منہہ شکر سی بہرا جاتا ہی سو کا منہہ خاک سی بہی نہین بہرا جاتا ہو ایک ہنت

ایک دو کہہ ہو ایک خطا دو خطا تیسری خطا مار نکطا ہو ایک تو شیر دوسری بگتر پہنی ہو ایک نہین

سترہ بلا ٹالتی ہی ہو ایک درد مند ہزار درد کہلی ہو ایک [illegible] ہو ایک تندرستی ہزار نعمت ہو ایک

ایک مشکل کی ہزار [illegible] آسان ہوگئی ہین ہو ایک [illegible] ہزار نور کر [illegible] ہو ایکدم مین ہزار دم [illegible]

ایک [illegible] بس ہی ہو ایک [illegible] ہین ہو ایک پنچا موری پلی

[illegible] ہو ایک [illegible] سنار [illegible] کو گہنا تی ہی ہو ایک گہر کی بہجائی سارے

[illegible]

اور ایک گیارہ ہوتی ہین ایک ہاتھ دکر بر ایک ہاتھ کر پڑا ای میری کرم جہان ٹوٹون تہان نرم + ای میری ہلی انچا کھینچا وہ رہی جو برای بیچ مین پڑی + اینٹ کی لینی اور پتھر کی دینی اینٹ کی [illegible] مدار [illegible] اینٹ کا گہر مانی کیا + خزینہ دوم در امثال حرف با مشتمل بہار گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

بَاءَتْ عَرَارِ بِكَحْلٍ اَلْبَاحِثُ عَنْ حَتْفِهٖ بِظِلْفِهٖ + اَلْبَادِيْ اَظْلَمُ +

کشتہ شد عرار عوض کحل + کاوندہ از مرگ خود بسم خود + آغاز کنندہ ستمگار تر

بِاُذُنِ السَّمَاعِ سَمِعْتُ بَاقِعَةً مِنَ الْبَوَاقِعِ + اَلْبَاقِيْ عِنْدَ التَّلَاقِيْ

بگوش شنوائی شنیدم + سختی از سختیہا + باقی نزد ملاقات +

بَاكِرْ تَسْعَدْ + بَالْرُحَمَاءِ اسْتَبَانَ جُمَّةٌ + بِالْاِفْضَالِ تَعْلُوا الْاَقْدَارُ + بِالْبِرِّ

بہ نیک بختی شو بہ نیک کردن پس ... [illegible] سبب بزرگی کردن پس آیند قدرہا + بسبب نیکو [illegible]

يُسْتَعْبَدُ الْحُرُّ + بِالرِّفَاءِ وَالْبَنِيْنِ + بِالسَّاعِدِ يَبْطِشُ الْكَفُّ +

بندہ گرفتہ می شود حر ... بآرام و پسران + بجہت بازو حملہ میکند پنجہ +

بِالشُّكْرِ تَدُوْمُ النِّعَمُ + بِالْعَدْلِ قَامَتِ السَّمٰوٰتُ + بِالْغَدَاةِ تَقَاصَّ

بجہت شکر ہمیشہ میماند نعمتہا + بجہت انصاف قائم شدند آسمانہا + ... بامداد قصہ گویند

وَبِالْعَشِيِّ مَاصَّ + اَلْبَحْرُ لَا يُخَافُ مِنَ السَّرَقِ + بِحَمْدِ اللّٰهِ لَا بِحَمْدِكَ

و بشبانگاہ گمندہ است + دریا نمی ترسد از دزدی + بحمد خدا نہ بحمد تو +

اَلْبَخِيْلُ عَدُوُّ اللّٰهِ وَلَوْ كَانَ زَاهِدًا اَلْبَخِيْلُ لَا يَدْ [illegible]

بخیل دشمن خدا است اگرچہ باشد بی رغبت از دنیا + بخیل داخل [illegible]

اَلْبِدْرَةُ مِرْآةُ الْعَبْدِ + بَدَنٌ اَعْوَرُ + بَدَنٌ وَافِرٌ وَعَقْلٌ [illegible]

بدرہ آئینہ [illegible] + بدل ناقص بدن کامل و دل [illegible]

[illegible] الْبَرَايَا أَهْدَافُ الْبَلَايَا + بِرُّ الْوَالِدَيْنِ سَلَفٌ [illegible]

مخلوقات نشانه‌های مصیبتهاست + نکوئی پدر و مادر سلف [illegible]

جُنُودٌ مِنْ [illegible] فِي الْبَلِيَّاتِ + سَرَقٌ مِنْ [illegible]

[illegible] کننده بلاهاست + تیزنگر کسی [illegible]

لَوْ كَانَ لَهُ مَطَرٌ + بَرَكَةُ الْعُمُرِ فِي حُسْنِ الْعَمَلِ + بِرُّكَ لَا تُبْطِلْهُ بِالْمِنَّةِ

اگر باشد مراو را باران + برکت عمر در خوبی عمل است + نکوئی خود باطل مکن از احسان

بَرِئَتْ قَائِبَةٌ مِنْ قُوبٍ + الْبُسْتَانُ كُلُّهُ كَرَفْسٌ + بَسَرُ السَّفَرِ بِالْحَقِيقَةِ

جدا شد بیضه از چوزه + باغ همه آن کرفس است + ترش روئی کردن سفر در حقیقت

لَوْ لَمْ يُخْتَمْ بِالدَّقِيقَةِ + بَشَاشَةُ الْوَجْهِ عَطِيَّةٌ ثَانِيَةٌ + بَشِّرْ

اگر ختم کرده نشود به دقیقه + تازه روئی بخشش دوم است + مژده ده

نَفْسَكَ بِالظَّفَرِ بَعْدَ الصَّبْرِ + بَشِّرْ مَالَ الْبَخِيلِ بِحَادِثٍ أَوْ وَارِثٍ

ذات خود را به پیروزی بعد صبر + مژده ده مال بخیل را به مصیبت یا وارث

بَطْنُ الْمَرْءِ عَدُوُّهُ + الْبِطْنَةُ تَأْفِنُ الْفِطْنَةَ + بِعِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ

شکم مرد دشمن او است + پری شکم سست میکند زیرکی را + بفروش دنیا را عوض آخرت

[illegible] بِعْتُ جَارِي وَلَمْ أَبِعْ دَارِي + بَعْدَ كُلِّ خَيْرٍ لَبْسٌ + بَعْدَ خَرَابٍ [illegible]

[illegible] + فروختم همسایه خود را و نفروختم سرای خود را + بعد هر نکوئی خاک است + بعد خراب شدن [illegible]

[illegible] بَعْضُ [illegible]

[illegible] سترا [illegible]

[illegible]

[illegible] ورسان [illegible]

[illegible] اشتلغ [illegible]

رُبَّ لسانٍ البغال الهرم لا یفزعه صوت الجلجل بقیه

خر ... نشان ... نهایت پیری نترساند اورا آواز جرس + ...

الاثلب والحجر والکثکث بقطیه بطنک ... نعلیک وابدل

خاک و سنگ و سنگریزه ها + دور کن آنرا ...

قد منیک بقیة العمر لا قیمة لها بکل عین آثار رعی بلاء

هر قدم ... باقی زندگی نیست قیمت مرآنرا + بهمه ... بلای

الانسان من اللسان وسلامته فی حبس اللسان + البلاء موکل

آدمی از زبان ست سلامتیت او در بند کردن زبان + بلاء گذاشته شده

بالقول + البلاء بالولاء کاللهب للذهب + البلاء الاشد المعروف

بگفتن + بلاء بجهت بادشاهی مانند شعله آتش ست برای زر + بلائی که سخت ست نکوئی

والصنیعة عند الاحرار ودیعة + بلغ الحزام الطبیین بلغ

وکار او نزد ... امانت ست + رسید تنگ ستور هردو پستان را رسید

السیل الزبی + بلغ السکین العظم + بلوغ الامال فی رکوب

سیلاب پشته ها را رسید کارد استخوان را + رسیدن امیدها در سوار شدن

الاهوال + البلیة اذا عمت طابت + بمثل جاریة فلان الزانیة

بهیبت + بلاء چون عام شود پاکیزه شود + مانند کنیز ست پس باید کرد زنا ...

سرا وعلانیة + بنا قصرا وهدم مصرا + بوع بئس النعل کلیب

نهانی و آشکارا + بنا کرد کوشکی را و ویران کرد شهری را + رجوع کن برای زوال نعل کلیب

بکت الزهرة میزان الطرب + بئس الفقیر علی باب الامیر

گریست زهره ترازوی طرب ست + بد فقیرست بر در امیر

وَنِعْمَ الأَمِيرُ عَلَى بَابِ الفَقِيرِ وَبِئْسَ [illegible]

و خوب امیرست بر در فقیر [illegible]

الاِسْتِبْدَادُ بِئْسَ الطَّعَامُ حِينَ الظُّلْمُ [illegible]

امیر است [illegible] بر خود [illegible] که هنگام خواری حاصل کنیم [illegible] بر خوست

اِنَّ بَيْضَ [illegible] الْعَطْلُ لِأَجَلِ خَلَّةٍ بَيْضَاءَ لَا يُدْجِي سَنَاهَا الظُّلَمُ

آنکه [illegible] کنند دوست و دشمنی [illegible] سرکه خود آفتابی است که تاریک نمیکند روشنی او را اشتباه

بَيْضَةُ العُقْرِ بَيْنَهُمْ عِطْرُ مَنْشِمٍ بَيْنَ جَبْهَتِهِ وَبَيْنَ الأَرْضِ جِهَاتٌ

اول تخم ناکیان در میان ایشان عطر منشم است میان پیشانی او و میان زمین پیشانیهاست

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

با ادب باش تا بزرگ شوی ٭ با ادب باش گر تو ئی زاده پاس ٭ با تنگ ظرفان نشستن عمر ضائع کردن است ٭ با خدا کار است ما را نا خدا در کار نیست ٭ با دوستان تلطف با دشمنان مدارا اهبا در دکشان هر که در افتاد بر افتاد ٭ با در دکسی رسد که دردی دارد ٭ بادنجان بد را آفت نمیرسد ٭ بادنجان ارزان است لیکن خرچکی دارد ٭ باد از دماغش بیرون فرت ٭ بارها گفته ام و بار دگر میگویم ٭ باری بهیچ خاطر خود شاد میکنم ٭ بازی بازی بریش بابا هم بازی ٭ [illegible] با زوار بودن چند را چند سار [illegible] ٭ بازار [illegible] با خدا ٭ بازاری [illegible] بازاری [illegible] بازاری که [illegible] ٭ باز [illegible] از دست پرانیدن ٭ باز گرد [illegible] [illegible] چه سود گفتن وعظ ٭ با باغبان را وقت میوه گوش کر میباشد ٭ باغ سبز [illegible] [illegible] [illegible] صلح کل کن ٭ بالا تر از سیاهی

با همه بازی بکن با ریش هم بازی * با هیچ دلاور سپر تقضا نیست * با هر که زیست آید از جهت
در هست آید * باید متاع نیکو از هر دکان که باشد * با این ریش و فش * بیال گربه دار
میکند * به بام بلند دست بر آسمان نتوان رسانید * به پوستین پیله افتاده * بهشت
پرست آره و کعبه دیو گیرد * بچه در شکم و نامش مظفر * بچه تا نگرید مادر شیر نمیدهد * بخت بد
با کسی که یار بود * سگ گزد اگر شتر سوار بود * بخت که یاری دهد دندان سندان بشکند
بخت اگر برگردد از پالوده دندان بشکند * بخت داری برو بنشین بخواب * بخت که برگردد
اسب تازی خر گردد * بخشنده آب جست که هر چه باید بر کند * بدخواه کسان هیچ بمقصد
نرسد * بد بده روزی می خورد * بد بد دلی درمان گرفتار است * بد علاج گربه باران
نمی بارد * بدگهر با کسی وفا نکند * بدی را بدی سهل باشد جزا * اگر مردی احسن الی من اسا
بزات عاشقان بر شاخ آهو * بر اسپ چوبین سوار است * بر این مژده گر جان فشانم
رواست * که این مژده آسایش جان ماست * برای نام خری بهم رسید * برای نهان د
چه سنگ و چه زر * برای کوری ابلیس سایه گردد ... ل نگرد * برای تیر سید آنکه مخفی شید
بر بی بدل چگونه گزینند کسی بدل * بر حذر باش که سر می شکند دیوارش * بر رسولان بلاغ
باشد و بس * بر سر فرزند آدم هر چه آید بگذرد * بر صراط المستقیم ای دل کسی گمراه نیست * بر عکس
نهند نام زنگی کافور * برق زده را کافور چه سود * برگ سبز است تحفه درویش * برنج و عمل
...ی خدا داده است * بزرگی بایدت بخشندگی کن * بزرگی طفل از ادب است *
بزرگی بعقل است نه بسال * بزرگان خرد برده ... دامن مگیر * بزرگیش نخواهند اهل خرد *
که نام بزرگان بزشتی برد * ... غم جان ... قصاب را غم پیه خر * بگر هم بهار می آید
بزرگ گرفتن شده ... بر باید کرد * ... شاخ زرین * بزیبا بهای ... زلف
سخن میگوید * بسیار سفر باید تا پخته شود خامی * بشنو و باور مکن ... من گفتگوی میکنم * بشنو چند

توپ را بشهر خویش هر کس شهریارست * بشهر خود در روم و شهریار خود باشم * بعد از سر من گو

بیکون شد شده باشد * بعد خرابی بصره * بعد از بیخ رحت است * بعیب خود بینا باش *

بقدر پای باشد هر آنی * بکن بکرست لیک منت منه * بگفتن آتش دهن نمی سوزد

بلای طویله بر سر میمون * با بکا سر در بهار بیار * خبر بد به بوم شوم مگذار * بلقمان حکمت مورز

چه حاجت * بلند پروازی میکند * بی میوه زمیوه رنگ گیرد * بمرگش باید گرفت تا به تب

راضی شود * بندگی باید پیمبرزادگی منظور نیست * بندگی کن تا بکنم چه کار به بندگی بیچاره

بنده درگاه تا بخانه همراه * بنشین که گدائی کنم پیش تو آرم * بنگر که چه میگوید منگر که میگوید

بود هم پیشه با هم پیشه دشمن * بوزنه را با درودگری چه کار * بوزینه به نقل آدم انسان نشود * بوسه

به پیغام راست نیاید * بوسه بعد از آن نمی باشد * بوی مشک پنهان نمی ماند * بهار باغ

دل آسوده را بکار آید * بهانه بچه یاد میخورد * ببین تفاوت ره از کجاست تا بکجا * بتمنای

گوشت مردن به * که تقاضای زشت قصابان * بهر یک گل منت صد خاری باید کشید *

بهر جا مش که خوانی سر برآرد * بهر کاریکه همت بسته گردد * اگر خاری بود گلدسته گردد *

بهشت در پای مادران * بهشت آنجا که آزاری نباشد * کسی را با کسی کاری نباشد *

بی بال پرشده * بی پیر مرو تو در خرابات * هر چند سکندر زمانی * بی تاب عشق چه کند

حق بدست اوست * بخشش در آب ست * بیدل هم هنوز بینم چه میشود * بی دولت اگر

آدینه بسیار دید * یک طاس فرو افتد و یا قبله کج آید * بیدف و نی سیر قصد * بی زر می کردن

هرچه بقدر ان زر گیره * بی زر بی پر * بیکدست دو هندوانه نگنجد * بگینه از دره

بی برگی [illegible] ست بی نان توان زیست ولی [illegible]

گنجینه سوم در مثلهای هندی

باب [illegible] از [illegible]

پانی بہتا کری بیچی کی آگی آئی ۔ بات پوت پتا پر گہوڑا بہت نہیں تو تہوڑا تہوڑا
بات بات کی خرافات ۔ بکری کی سینگہونکو چنگلی پر رکہی پات ۔ بات بات جاتی ہے
نہیں رہتا ۔ بات پر بات یاد آئی ۔ بات کہی اور پرائی ہوئی ۔ بات پوچہی بات کا
پہن پوچہی ۔ بات جو چاہی آبرو تو پانی مانگ نہ پی ۔ باتمیں ہاتھی گر میں خر ۔ باتی ہاتہی
پائی اور باقی ہاتہی پائی ۔ بارہ باٹ اٹہارہ پینڈی ۔ بارہ برس پیچہی گہورے کی بہی دن پہرتے ہیں
بارہ برس دلی میں رہی کاشی مرنیکو گہر کی باٹی ۔ بارہ برس دلی میں رہی محصول نہیں دیا کیا کرتی تہی
بہاڑ جہونکتی تہی ۔ باڑ ہی جب کہیت کو کہائی تو رکہوالی کون کری ۔ بازار کی مٹہائی جسر نی
پائی ترسر نی کہائی ۔ باسی بچی تو کتا کہائی ۔ باسی کڑہی آؤ بال آیا ۔ باسی پہولون باس نہیں
پردیسی بالم تیری آس نہیں ۔ باقی کا مارا گاؤں اور آگ کا مارا چولہا ۔ بکری کو ایک جگہ
پانی پلایا ہی ۔ بال کی کہال نہیں میں ۔ بال باندہا چور ۔ بال جاندہی کوڑی مار پاہی ۔ باہمن
قران مانگتی ہیں ۔ باندہیسہ لی حیصہ ۔ بانج بجوٹی شیطان کی لنگوٹی ۔ بانج بیانی سو نٹہہ
اہٹ پانی ۔ بانس ڈوبین نوپرین تہاہ مانگین ۔ باندی کی آگی باندی منہہ گنی نہ آندہی ۔ باو
دہباس تیرا انجل کیونکر ڈولا ۔ پوت نہ بہتا تیرا دہینڈا کیونکر بہولا ۔ باہر کی کہا جائیں گہر کے
گیت گائیں ۔ بائی تیج گئی بتیس دانت کی بہاکا خالی نہیں جاتی بہجا دہے
خدایا ڈہولکی کہ میان خیر ہی آئی ۔ بیچ بچما آندہی آئی ۔ بچہڑا کہونٹی کی بہل ناچتا ہے
بچہو کا منتر نہ جانی سانپ کی بل میں ہاتہہ ڈالی ۔ بخت اوڑ گئی بلندی رہ گئی
بخت دین یاری تو کر گہوڑی اسواری ۔ بخت نہ دین یاری تو کرکہاری ودواری بہتا گا
آیا کیلا کمبخت کی دال گیلی ۔ بخشو بی بلا ئی چڑیا اکیلا ہی ہو کی جی گا ۔ بخشی کی دہگڑہ ۔ بادل
کی ثلاہ ۔ بجلی میں دن نہ دیسی بہیڑ ہنسی مسی ۔ برا ایسا کہ بہا آمیا کا ۔ بہلکا آر رہتا ہی
تاری ہو جائیں گی کام ... بریلی و پاریلی ۔ براکبال قاضی کا

پیلے ہوتے ہی پانچ ہی تو بہا دوانی ہوئی پرائی برتن اوٹھانی لگی تو بڑو گہس لگاہی تو روں کے
بات بڑی بکری میاں تو بڑی میاں چہوٹی میاں سبحان اللہ تو بڑی بول کا سر نیچا ہو بڑا ہے
گہر پڑی تہو ڑہو ڑ دی بڑی بہو کو بابا کہیں نوں ڈالی تو بڑی بو اسچ کہتی ہیں بس کر
میاں بس یہ میں دیکہا اشلوک اسم اللہ کی گنبد میں بہی ہیں بغل میں لڑکا شہر میں
ڈہنڈ ہورا بکری نی دودہ دیا مینگنیوں بہرا بکری کی ماں کب تک خیر منائی گی
بگانی کارن تولی تو ڑی تان بگانی مال پر جہنگ بڑاز ہو بیٹہا بگانی آس نرت اپنا آس
گہوڑی لڑائی بکتر ... ستہ بگلا ماری پنکہہ ہاتہ بل کی جہاتی ... بل تو اپنا ہی
بل نہیں تو جاوی چل بل ... لگی بیار کو بلی بہی لڑتی ہی تو منہہ پر ...
بی خدا کی بی جو ... مین ہار ... بہی لا نگہہ کر آئی میں بلی کی بچون
جہیکا تو ہدین بلائی ڈومنی لڑکی بابون ساتہی آئی ہین بلائی احمق کی دوری صحبت
بن بہو ریت نہیں بن کہاج بن تال ناچی نہی ہیں جو جی لڑکی کو کہتی میں بندر کی بابا
مین بار ... بند سکی آشنائی کیا بند کا گہاؤ بندر کی آشنائی جی کا زیان بندر کیا جانے
ادرک کا سواد بند و عاجز ہی بندی جب شادی کرتی ہی تب ایسی ہی کرتی ہی بن رکہی
ڈوکا بہی دودہ نہیں پاتا بن لاگ کہیلی جو جوا آج نہ ہوا کل ہوا بن بار کی تو بن مانگی دودہ
برابر بگی بلی سو پانی بن ہونی ہونی نہیں اور ہونی ہو وے ناہ بنی تو بنی نہیں تو دانا
بنی ہی کہانی نہیں تو دشمنائی بنیائی کی بات ری کا ودہو بنیائی کی فقیری بہی بہلی
بنیا نو لتا ہی نہیں کہتی ہین بو اتول بنا گو جہیا ہی کی کہاتا ہی بنیا ماری جان کر
ٹہگ ماری ... کا بیٹا کچہہ دیکہہ ہی کی کرتا ہی بیٹی ہی سیانا سو دیوانا بو چا
سبہی اوچا ہو سکی ... سو بچہا ... کہائی سو بچہائی بوڑہا ... چلا جانے کی سا تہہ
بڑہیا ... کیا بالا جانی ... بوڑہی اور سوجہی جانی بوڑہے

منہ مہاسی لوگ آئی تماشی ٭ بوڑہی کلاونت کی کون سنی ٭ بوڑہی توتی بہی کہین پڑہتی ہین ٭
بوڑہی باری خلق دوداری ٭ بوڑہی گہوڑی اور لال لگام ٭ بوڑہی مُنہہ مہانام [illegible] ٭ بوڑہی [illegible] گوداری
اور سر [illegible] کہال کی کہال ٭ بول تو بول ہی میری نہین تو درکا بہی ہین [illegible] ٭ بوند کا چوکا گہڑون
ڈہل کا [illegible] نہ ہوا [illegible] کا [illegible] ٭ **بہت** نیت منڈہی چڑہی ٭ بہت [illegible]
بہشی [illegible] مین ہاتہ دہر ہو بہری آگی گا ر [illegible] اور [illegible] گئی گل [illegible] کی ناچ [illegible] ال [illegible]
دس گہر گا [illegible] **بیاو** [illegible] بات تو کہی [illegible] ٭ بیہر بالی کان بیتری بالی لی [illegible]
خیلا [illegible] ایک میلا بی لی واری باندی کہا ہی [illegible] بلا بانجہ [illegible] ٭ **بیک** سخت [illegible]
[illegible] مین ٭ [illegible] بیٹا مرہو [illegible] بیٹیان کی کہاتی ہین باپ بن کی نہین کہاتی ٭ بیا
چمار کی اور نام کہا چک [illegible] بیچ ٭ بی بی تی کا بیاہ ٭ بیلی کا بقع منہ [illegible] لیا ہی ٭
بیدرد قصائی کیا جانی پیر پرائی ٭ بیل نوکر دشمن برابر ٭ بیکر تی بیدا ئی اور جنگا کری خدا ٭
بیدہی کی چاولون بہت ٭ بیٹی کہیتی ٭ بیکار مباش کچہ کیا کر ٭ بیل نہ کودا کودی
گون یہ تماشا دیکہی کون ٭ بیل کا مارا ببول تلی ببول کا مارا بیل تلی

گنجینہ چہارم در مثلہای حرف بہا

بہات ہوگا تو کوی بہت آرہین گی ٭ بہات چوڑا باتا ہی ساتہ نہین چہوڑا جاتا ٭
بہلدی تہیر دیکہا چوم کر چہوڑ دیا ٭ بہاگل پور کی بہگیلی [illegible] کا [illegible] کی ٹنگ [illegible] کی دو [illegible]
[illegible] مر گیا بہائی ایسا دوست نہین اور بہائی ایسا دشمن نہین ٭ بہائی بہائی [illegible]
او [illegible] گری بہائی [illegible] ٭ **بہٹ** پڑی وہ سونا [illegible] کان ٭
بہجی [illegible] آپ کی کہی [illegible] بہرا [illegible] ٭ **بہیس** [illegible] جنگل [illegible] جا [illegible]
بہلا [illegible] بہلا ہو گئی سوداگر [illegible] ٭ بہلا [illegible] ایک [illegible] بہلا آدمی کو
ایک بات [illegible] کا [illegible] نہین [illegible] بہنگیان [illegible] باغ [illegible]

بهیگ سلی سب ہوا ہے ہوانی نبل کبری سبل؛ بهوکی بیر اگهانی گانڈ؛ تسپر کہانی میں مولی کا کہنا
بھوکی ہو تو بھرکی ہمری رکہہ دیکھو؛ بھوکی سی کہادو اور دو کیا کہا میا روٹیان؛ بھوکا بھجی [illegible]
کہانا لہی مجہی ادوڑ دی؛ بھوکا بنگالی بہات بہات پکارے؛ بہوک کو بہوجن کیا اور نیند کو
بچھونا کیا؛ بہوک گئی بہوجن ملی جاڑا گئی قبای جوبن گئی تریا ملی؛ تینون دیو بہای؛ بہوک لہا مہن
کاتین کہانی اب کہاتین تو رام کہانی؛ بہول گئی دن وہڑا؛ شند و نی باندہا سیہرا؛ بہول
گئی نا رہینگ ڈالی؛ بہات تین؛ بہول گئی راگ رنگ بہول گئی ذکریان تین باتین یاد رہیں
نون تیل لکڑیان؛ [illegible] بہمی سالی بہوین بڑی ساہ کی دونی؛ بہیاجی کی ڈنڈ ملو
بہیاجی بہتیر اڈنڈ [illegible] ین بندہی بہلوان ہمین تن نی کی؛ بہیاجی کی کہوڑی بہتیر یاد ہے سان
بہیک اور بہیو [illegible]؛ بہیکی مرغی؛ بہینس کے آگی بین بجای بہینس کھڑی پکھا لے کرے

خزینه سوم در امثال حرف بای پارسی مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در مثلهای پارسی

پا حجی بطواف کعبه حاجی نشود؛ پار بودی قطبک امسال گشتی قطب دین؛ سال دیگر گر
بمانی قطب دین حیدر شوی؛ پای پیش آمدست و پس نیواز؛ پای چنار است پای آمد [illegible]
چه بید لرزد؛ پای چوبین سخت بی تمکین بود؛ پای در زنجیر پیش دوستان؛ به که با بیگانگان
در بوستان؛ پای چراغ تاریک میباشد؛ پخته پنیر و نان خمیر؛ پدر کش پادشاهی را
نشاید؛ و گر شاید بجز شش مه نپاید؛ پراگنده روزی پراگنده دل؛ پیر تو نیکان نگیرد
هر که بنیادش بدست؛ پرشی غربیل از زیر دلی آسیاست؛ پر دهنی چرخ بسبب نقشی دیگر است
پرستار زاده نیاید بکار؛ اگرچه بود زاده شهریار؛ پس از سی سال این معنی محقق شد بخاقانی
که بور نیست باد نجان و بادنجان [illegible] رانی؛ پسر که بدر گهر افتد؛ بر چکار کند؛ پسر نوح

تا بدان نشست × خاندان نبوتش گم شد × پس مانده گاو را انجر باید داد × پس مانده سگ هم
سگ را شاید × پس مانده سگ قابل طهارت نیست × **پشت** بام زندان از درسے ×
پشت آنقره باشد لیکن نقره را پشت نباشد × پشم از خایهای رندان کم × پشمی در کلاه ندارد ×
پیشه جو پرشد برزند پیل را × **پنج** انگشت برابر نیست × پند پدر مانع نشد رسوای مادرزاد را × **پوست**
کنده میگوید × **پهلوان** زنده خوش ست × **پیش** بلا از کجروی اوست × پیران نمی پرند
مریدان می پرانند × پیر شو بیاموز × پیری و صد عیب چنین گفته اند × پیر بالغ × پیر من خس ست
اعتقاد من بس ست × پیر من هر چه کند عین عنایت باشد × پیر که دلم ز عشق زند پیر من هست
از شاخ کهنه میوه نورس غنیمت ست × پیش زبان کوتلی نیست × پیش کسی که طلبگار ست
نازبران کن که خریدار تست × پیش طبیب مرو پیش کار آزموده برو × پیش از من هم در این
باغ آشیانی داشتم × پیش از عید صلا میزد × پیش از مرگ واویلا × پیش ناظم ناثر و پیش ناثر
ناظم × پیش برد هیچ و پیش ما هیچ برد × پیش دروغ گو هر بس لاجواب ست ×
پیغمبر اول دعا برای خود کند × پیل در گل مانده را پیل باید تا کشد × پیمانه اش پر شده ×

گنجینه دوم در مثلهای هندی

پانی کا مال پانی جای ڈانڈ بہری پاچھ لی جای × پانی کی ناؤ ڈوبی پہ ڈوبی ×
پاؤنا ہونگا اور دریاؤ کا کس نی پھیر پایا ہی × پاسا پڑی اناڑی جیتی × پاک [illegible]
پال پال تیری جی کا ہو گا کال × پانچون انگلیان گھی مین × پانچون [illegible]
پانچون سوارون مین ہم بھی ہین × پانچون پنڈت جہتی نرائن [illegible] بتلادی
پانچی مت بچاسی ٹہاکر × پانچی سی نکلی ٹرتی ہین [illegible] پھیر چنی کے
کھاؤ گی × پانڈی جیون ہی تیائین × پانڈی دو دو [illegible] ذات جہتی مین ×

پانی بھی یہان کی اور کبھی جان کی ٭ پانی کا بنگا منہہ پر آتا ہی ٭ پانی سی پتلا کر ڈالا ٭ پانی کا

پانا ٭ پنہان تلک کی زمین نرم کی جاتی ہی ٭ **پتا** کہر کا اور سنہ پتر کا ٭ پتہر کو جونک نہین لگتی ٭ **پتہار**

مین مندہ کر کہنی کی لاکی مین ٭ پٹہان ترائی مارین پہنی داڑہی پٹکارین ٭ پٹہان کا پوت

گاہی اولیا گاہی بہوت ٭ **پچہلی** تمکیا کہای پچہلی عقل آئی ٭ **پرائی** ہی جاورون مین مزا

ہوتا ہی ٭ پرائی مُردی اُکہیڑتی مین ٭ پرائی بیگی بی بی اور چپاتی کا اُبنگا ٭ پردین جگون مورکہہ

پرکی گامین گلبندی کہائی دہائی دہائی تہوری پھر جائی ٭ پرکی ہیتی پرکی گامین خبر ہائے

جو بہو دہن جان ٭ پرکو کنوان کہودی اور آپہی ڈوب ڈوب مری ٭ پرگہر کو دین سر آ

پڑہوئی سا سو رلیان آئی اکسو ٭ **پڑوسی** کی منہہ بسی گاو ہماری بہنی بہار آر سنگ

پڑہیا مرن پہنس لگتو ناہ ٭ **پسنہارنی** کی پوت کو چہینا لاہہ ٭ **پکا** پہوڑا ہور رہا ہی ٭

پکی پکی مرنی والی مین ٭ **پگڑی** رکہہ گئی چکہہ ٭ پگڑی پہیر رکہی پگڑی اکلی ہی ٭

پنچ بل خدا خدا بل ٭ پنچ پنچ مل کیجئے کام ہارین جیتی آئی ٭ پنچ بل کر کبھی کاج ہارین جیتی آئی

نہ لاج ٭ **پوت** پرتی کا کنتہہ سہاگن کا جو منی والی کی منہہ جہلی ٭ پوت فقیرنی کا

چال چلی احدیون کی ٭ پوت ہو میٹہہ بہتر و میٹہہ کر یا کہہ کر کہاؤن ٭ پوچہتی پوچہتی دلّی چلی

جاتی ہین ٭ پوستی کی آنچ ادیرا ور نہین جاتی کی ٭ پوس کونی گہوس ٭ پولی پولی آنچ ہے ٭

پون بہائی مرپالا بنا ٭ **پہلی** ہی بسم اللہ غلط ٭ پہلی جو میں گال کاٹا ٭ پہلی گہر مین تو پیچہی مسجد

پہلی پیوی کہگرا بیچ مین پیوی بہو گئی پیچہی پیوی روگی ٭ پہلی تو ہنی اسد میان کی آس

پیادی پیادی کا ہو پیش ٭ پیاسا کنوئی پاس جاتا ہی کنوا پیاسی پاس نہین آتا ٭ پیت

پیت ہی نرالی ہی ٭ **پیٹ** مین پڑی پونڈ نام رکہا محمود ٭ پیٹ کنوئی منہہ سعدی ٭ پیٹ بہر

نرالی اور بہو کی پہلی آدمی سی ڈر پیٹ بہر کی کوئی چالین ٭ پیٹ مین پڑا چارا تو کود

لگا بیچارا ٭ پیٹ مین ڑپیان روٹیان تبہی گلہان ہوتیان ٭ پیٹ مین جو ہی پڑ گئی ٭ پیٹ سی

پاؤن نکالی ہین پیٹ بھر بیٹھہ لاد و پیٹہ نہی بادشاہ کو بھی بُرا کہتی ہین پانچ نی ہزار نعمت
کھائی پیر آپھی درماندی شفاعت کس کی کرین پیر کو نہ شہید کو پہلی گٹھی کپھا یا پیٹی
ہوین ہی کھائی دیتا ہی پیتا سیا جینی بھرا تھا یا پیس ہون تو پیٹوں پیپ بھی پیٹا ہوی پیا
آئی تو تہی کھا گئی پیٹ ہی پیر پسری لپٹ بات اوڑا ان تو بھی نہ در دآوی بہر ی آنکہ بکروکی ہز

گنجینۂ سوم در امثال حرف پہا

پہاٹک ٹوٹا گر ہو ٹو تا پہا ویکا نام گل پھلا پہاڑ رانہ کو وار اثر بہت بہار اپہٹ
وا لگا بیتا جو کی پرائی آس پہر بی گھوڑی بہین سی پہریا نہ سلدی تر ی سو پہا ہماری پہلا
پائی سہالی پائی پہولی شہین آنکھی نہ سہین پہول جہڑی تو پہل لگی پہولی بدن میز
نہین سماتی پہونک پہونک کی قدم رکھتی ہین پہو ہیدن پہو ہوں تال بھرتا ہی

خزینہ چہارم در امثال حرف تا مشتمل بر شش گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیّہ

اَلتَّاجِرُ الجَبَانُ لَا یَربَحُ وَلَا یَخسَرُ اَلتَّاجِرُ الجَبَانُ مَحرُومٌ
بازرگان بددل سودمند نمیشود و زیانکار نمیشود بازرگان بددل محروم است

اَلتَّاجِرُ یَخرُجُ مِن کَسبِهٖ هَجمُ الذُّبَابِ عَلیٰ طَبَقٍ وَلَا یَنقُصُ [illegible]
بازرگان بیرون می آید از کسب او کاسہ مگس یعنی بحرش بر طبق و کم نمی شود از آن

رَأسُ بَقٍّ تَاخِیرُ الاِسَاءَةِ مِنَ الاِحسَانِ اَلتَّا[illegible] مِنَ الرَّحمٰنِ
سر پشہ تاخیر بدی کردن از احسان [illegible] از ندامت

وَالتَّعجِیلُ مِنَ الشَّیطَانِ اَلتَّا[illegible] مِنَ التَّاکِیدِ
و شتابی کردن از شیطان است [illegible] از تاکید

تأكلُ الكمثرى وتعتدُ الخلافَ * تأكيدُ المودّةِ بالحرمةِ * تأمرُ

میخوری امرود را * و دشمن میداری خلاف را * استوار کردن دوستی بر عزّت ست * حکم میکنی

بالاستقامةِ وانتَ تتعوّجينَ * تأمّلْ في أفعالِكَ تبلغْ آمالَكَ

براستی * و حال آنکه تو کج میشوی * امید وار شو در فعلهای خود برسی امید

تبصّرِ العواقبَ تؤمنْ المعاتبَ * تبعهُ قيادُ الحبيبِ * تجاوز

ببین انجامهای کار را بی خوف شوی از خشم کننده * پس می گرد او را رسن محبوب * تجاوز کرد

الروضُ إلى القاعِ القرقِ * التجارةُ ينبوعُ الأموالِ * تجربةُ المجرّبِ

باغها سوی بیابان هموار * سوداگری چشمه مالهاست * آزمودن مجرب

تضييعُ العمرِ * التجربةُ مرآةُ العقلِ * تحسّى لقمانُ من غيرِ تشبّعٍ

ضائع کردن زندگانی ست * تجربه آئینه عقل ست * بتکلف آشامید لقمان بدون سیری

تجوعُ الحرّةُ ولا تأكلُ بثدييها * تحدوهُ جمارُ الحاجاتِ

گرسنه میشود زن حره و نمی خورد پستان خود را * میراند آنرا سختی حاجتها

تحسبُهم جميعاً وقلوبُهم شتّى * تحسبُها حمقاءَ وهي باخس

گمان میکنی ایشانرا مجتمع و حال آنکه دلهای ایشان پراگنده اند * گمان میکنی آن زن را احمق و حال آنکه او ستمگار ست

تحفرُ بيتنا * تحككتْ العقربُ بالأفعى * تخاصتْ قائبة

خوابید ... * کاوید * کژدم مار را * جدا شد بیضه

من قوبٍ * تداركْ في آخرِ العمرِ ما فاتكَ في أوّلهِ * تربّصْ

از چوزه * تدارک کن در آخر عمر آنچه فوت شد ترا در اول عمر * امید میدار

حجرةً وترتقي وسطاً * الترحّمُ على الأشقياءِ ظلمٌ على السعداءِ

حجره را و بالا میروی وسط را * مهربانی کردن به بدبختان ستم ست بر نیکبختان

تَرْكُ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ عِبَادَةٍ + تَرْكُ الذَّنْبِ أَيْسَرُ مِنْ طَلَبِ التَّوْبَةِ

گذاشتن دنیا سردار هر عبادت است + گذاشتن گناه آسان تر است از طلب کردن توبه

تَرْكُ الطَّبْعِ ظِلُّهُ + تَرْكُ الشَّرِّ صَدَقَةٌ + تَرْكُ الْعَادَةِ عَدَاوَةٌ + تَرَكْتُهُ

گذاشت آمیزه خانه خود را + گذاشتن بدی صدقه است + گذاشتن عادت دشمنی است + گذاشتم او را

عَلَى مِثَالِ لَيْلَةِ الصَّدَرِ + تَرَكْتُهُ مِثْلَ مَفْرَقِ الصَّمْغِ + تَرَكْتُهُمْ

مانند شب بازگشت حجاج + گذاشتم او را مانند جای کندن صمغ عربی + گذاشتم ایشان را

فِي حَيْصَ بَيْصَ + تَرَكْتُ الرَّأْيَ بِالرَّيِّ + تَرَى الْفِتْيَانَ كَالنَّخْلِ وَمَا يُدْرِيكَ

در تنگی و سختی + گذاشتم اعتقاد اید را در ری + می بینی جوانان را مانند درخت خرما و کدام چیز آگاه کرد

مَا الدَّخْلُ + تَزَاوَرُوا وَلَا تَجَاوَرُوا + تُسَائِلُنِي بِرَمَّتَيْنِ سَلْجَمًا

کیفیت دخل + ملاقات کنید و همسایگی مکنید + سوال می کنی مرا دو دیگ شلغم را

تَسْمَعُ بِالْمُعَيْدِيِّ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَرَاهُ + تَضَرَّعْ إِلَى الطَّبِيبِ قَبْلَ أَنْ

شنیدن تو معیدی را بهتر است از دیدن تو او را + زاری کن بسوی طبیب پیش از آنکه

تَمْرَضَ + تَطَأْطَأْ لَهَا يُخْطِئْكَ + تَطْلُبُ أَثَرًا بَعْدَ عَيْنٍ + تَطَلُّبُ الْمَثَالِبِ

بیمار شوی + سر پست کن برای آن تا در گذرد ترا + می جوئی نشان را بعد شخص + جستن عیبها

شَرُّ الْمَعَائِبِ + تَعَاشَرُوا كَالْإِخْوَانِ وَتَعَامَلُوا كَالْأَجَانِبِ + تَعْرِفُ

بدترین عیبهاست + آمیزش کنید مانند نزدیکان و معامله کنید مانند دوران + شناخته میشود

الْأَشْيَاءُ بِأَضْدَادِهَا + تَعْرِيفُ الْمَجْهُولِ بِالْمَجْهُولِ + التَّعْرِيضُ أَحْسَنُ

چیزها بضدهای خود + تعریف نامعلوم بنامعلوم + تعریض خوبتر است

مِنَ التَّصْرِيحِ + التَّعَاظُمُ عَلَامَةُ النِّفَاقِ + تَغَافَلْ عَنِ الْمَكْرُوهِ

از تصریح + تعظیم نشان نفاق است + غفلت کن از مکروه

توقّر + تغافل كأنك واسطي + تفأل بالخير تنله + تفرقوا أيادي سبا

توقير كرده شود + غافل شو گويا كه تو باشنده واسطي + فال بگير به نيكي بيابى او را + متفرق شدند مانند سبا

تفكّر ساعة خير من عبادة ستين سنة + التقادير

تفكر يكساعت بهتر است از عبادت شصت سال + تقديرها

تبطل التدابير التقادير + يضحك التدبير + تقرّب الطريق في زيارة

باطل ميكنند تدبيرها را تقديرها + مى خندد تدبير را + نزديك ميگرداند راه را در ملاقات

الحبيب + تقلدها طوق الحمامة + تكبّروا مع المتكبرين وتضعّعوا

محبوب + قلاده مى بندد از گردنش طوق حمامه را + تكبر كنيد با متكبر كنندگان وفروتنى كنيد

مع المتواضعين + تكرار القلم يبطل الخط + تكلموا الناس على قدر

با فروتنى كنندگان + تكرار قلم باطل ميكند خط را + كلام كنيد مردم را باندازهٔ

عقولهم + تلدغ العقرب طبعاً + تلدغ العقرب وتصيء + تلطف

عقلهاى شان + مى گزد كژدم از روى طبيعت + مى گزد كژدم وآواز ميكند + نرمى كردن

الكلام يخدع الكرام + تلف المال خلف العمر + تلك الأمثال نضربها

سخن مى فريبد جوانمردان را + هلاك شدن مال پس عمر است + آن مثلها بيان ميكنيم آنها را

للناس + تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض + تمام الربيع الصيف

براى مردم + اين رسولان بزرگى داديم بعض ايشان را بر بعضى + تمامى ربيع گرما است

تمتعي يا شهر [illegible] تمتع في أيام طويلة يوجد بالصبر على أيام

برخوردارى [illegible] در روزهاى دراز يافته ميشود بسبب صبر بر روزهاى

قليلة + تمجها حمقاء + تمر دم ماد [illegible] وعز الأبلق + التمر بالسويق + التمر بالنعم

اندك + مى اندازد آن را احمقى [illegible] + خرما عوض سبت + خرما بنعمت است

والناظور غیر مانع تنهانا امنا من الغی وتعدوا فیه نق ا ضعو

مر باغبان نیست مانع ٭ نهی میکند ما را مادر ما از گمراهی و تجاوز میکنند در آن اکثر الهی ٭ فروتنی

المرء یکرمه ٭ توبة نصوحا ٭ توبة الجانی اعتذاره ٭ توفر و تحمد

مرد بزرگ بیگر و اندوه را ٭ توبه کردن خالص ٭ توبه گنهگار عذر خواستن او ٭ بسیار باد و ستوده شوی

توکل علی الله یکفک ٭ تهادوا وتحابوا ٭ تهنیة النوال ثمن السوال

اعتماد کن بر خدا کفایت کند ٭ هدیه بدهید یکدیگر را تا دوست شوید یکدیگر را ٭ مبارکباد بخشش بهای سوال است

گنجینهٔ دوم در امثال فارسیه

تا به بینیم که از غیب چه آید بیرون ٭ تا بدگان خانه درگروی ٭ هرگز ای خام آدمی نشوی ٭ تا تریاق از عراق آورده شود مارگزیده مرده بود ٭ تا تو آدم شده من خر شده ام ٭ تا تو بن میرسی من بنجه امیرم ٭ تاج محمد قرة العین آدمیان ست ٭ تا خود فلک از پرده چه آرد بیرون ٭ تا در میانه خواسته کردگار چیست ٭ تا در نرسد وعدهٔ هر کار که هست ٭ سودی نکند یاری هر یار که هست ٭ تا ریشه در آب ست امید ثمری هست ٭ تاریکی دو اشاره ابر ٭ تاریکی شب ست چشم کور روشن ست ٭ تا پیری و پیر و مرگ یک ست ٭ تا سال گرمی که خور و زنده که ماند ٭ تا شب نروی روز بجائی نرسی ٭ تا صدف قانع نشد پر در نشد ٭ تا مرد سخن نگفته باشد ٭ عیب و هنرش نهفته باشد ٭ تا مار راست نشود بسوراخ نرود ٭ تا نباشد چیزکی مردم نگویند چیزها ٭ تا نفس باقی ست راه زندگی هموار نیست ٭ تلخ اگر خواهد و میلش بکه باشد ٭ تناسخیه روزگار نخورد ٭ تبدیل غرائم مضایقه ندارد ٭ تحته تخت یا تخته تابوت ٭ ترازوی زهره از گرانی سنگها کی بشکند ٭ ترازو و هر دو سر قلب ٭ ترازو خسیس ست که هر سو زیادت یافت سرفرود آرد ٭ ترا آب می برم و تشنه می آرم ٭ تربیت نا اهل را چون گردگان بر گنبد ست ٭ ترساند ل را چه پری و چه عفریت ٭ ترکی هنر ست

ترکی تمام شد تشنه در خواب آب می بیند تصنیف را مصنف نیکو کند بیان
تعریف زیاده بدتر از دشنام است تعظیم کارگیران معاف تعظیم صاحب خانه کردن
بنیه از ریش حلاج بر داشتن است تقدیم باز بینه بکار نیاید تکبر عزازیل را خوار کرد تکیه و جا
آنکه بر جای بزرگان نتوان زد بگزاف تند رستمان را نباشد در دریش تنور
تا گرم است نان توان بست تنها پیش قاضی روی راضی آیی تواضع ز گردن فرازان
نکوست تواضع دو سر دارد تواضع کم کن و بر مبلغ افزا توبه ز بابان چرا خود توبه کمتر میکنند
توبه بهای نیکی من است تو پاک باش و مدارای برادر از کس باک تو دان و کار تو کار من
انکو ساختی تو که با آسمان برپرداختی تو که انقدر از خواب مظلومی چرا نمی سیری تو مرا دل ده
دلیری بین رو بخویش خوان شیری بین توانگری بدل است نه بمال تهی دست و سیاه
تیر چرخ را کمان چیست باید تیر چون تر شود کمان گردد تیر آخر بجگر کارد تیشه را باتراش کار است
خوار عمود نیش آید خواه چوب تیشه گر تقبل است ورنه تاب نیرید تیغ کج را نیام کج باشد

گنجینهٔ سوم در مثلهای هندی

تارون بهری رات تازی مارکهائی ترکی تراش پای تاش پر موچ کا بخیه تالی دو
باجی تانبا دیکھی چیتنا اور کمهه دیکهی پهوا تانت باجی اور راگ بوجها تانی گهاٹ کہ بانی
گهاٹ تامین تامین پس تبانجه ماری منهه لال رکهتی ہین تتری نی دیا جنم چلی
کهایا جیب چلی نه سوا دیا با تشتی کهچڑی گهی نه پیا انکا سیالا یون ہی گیا تجسسی تو جا ضرور
ری پانی رکهو نهیں پلچهی کو کمرا نہیں تمهی پرائی کیا پڑی تو اپنی نبیڑ تختی پر تختی سپاہی کی
ترت دان مہا پن کرشن ہین دو تیر نهین شر ماشر می اڑاتی ہین ترک ہو موئے
ترک بهتا ہو ترکی تمام ہوئی تر پهلی ترجانی ترکری خصم مارکی ستی ہوئی تریا کی سمجن کو پہنچ سی

تکلی کا سا بل نکل گیا تیل گهیرا اور رہا سو تلو نسی لگی ہی تلی ۔ مانگ اور پانگ تلی کی ہوا ت
تلی اور اوپر کی اوپر رہ گئی تم بہی کہو گی کہ مجہی کوئی ہی بر وکری تم روٹہی اور ہم چہوٹی تم کا تو
ناک اور کانی مین نچہوڑون اپنی بانی تم کیون پہاٹی مین پاؤن دیتی ہو تمتی اوڑا این ہم نے
بہون بہون کہائین تمہاری منہہ کا اوگال ہماری پیٹ کا آدہار تمہاری لڑکی بہی کبہو
پاؤن چلین گی تمہاری طالعونکی قسم کہائی تمہاری پہوہڑی کیا کوریا لگائی ہی مین تمہاری
برابری وہ کری جو ٹانگ اوٹہا کر موتی تمہاری برابری وہ کری جو دوڑ کر ہرن کو پکڑی تن
تا جا تو قلندر راجا ہی تنگی کی اوجہل پہاڑ ہی تنگ سی برا تس مین بوڑہی تنگی گئی فراخی آئی ہی
توبہ کر نبدی اس گندی روزگار سی توتی پالین چرپی اور عشقی پالین لال کبوتر پالین چوٹی
جو کبہن پرایا مال ہی تو جاہ میری جانی کو مین جاہون تیری کہاٹ کی پائی کو ہی تو چہوٹی کہ مین دو
توڑ ڈال تاگا تو کس بہروی کی منہہ لاگا ہی تو سی کہتی رام جنی تو اسی کرین گی رام جنا ہی تو کو
نہ مولی جولہی مین جہونکو ہی تو کو نہ بہناؤن تیرا بہتیا اور بلاؤن ہی تو کہول دی میرا انگنا مین
گہر سنبہالون اپنا ہی تو میرا لڑکا کہلا مین تیری کہچڑی کہاؤن ہی تو میری بالی کو چاہی تو مین تیری
بڈہی کو چاہون ہی تو مجکو تو مین تجکو ہی تو ہی پر کی بوند ہی تیتر کی منہہ بہی ہی تیرا سو میرا میرا سو ہی تیرا
تیرا تہا سو میرا ہوا ہی ای خدا ایک دیکہن دی ہی تیرا انیا مین بہرون اور میرا ابہری کہار ہی تیری
جیتی گتا نہ جیبی ہی تیری کان کی تیری گسائین گی ہی تیری گود مین بیٹہون اور تیری ہی داڑہی
کہسوٹون ہی تیر نہ کمان کاہی کا پٹہان ہی تیر نہ کمان میری بچا خوب لڑی ہی تیر نہ کمان میان کا
اللہ نگہبان ہی تیر تہہ گئی سند آئی مسدہ ہی تیری ن مردہ بہی حلال ہی تو باہی تیلی دیکہو تیل کی دہار
دیکہو تیل تلون ہی سی نکلتا ہی تیل جلی گہی گہی جلی تیل ہی تیلی کی بیل کو گہر ہی کوس پچاس ہی تیلی
خسم کر کی وکہا کہائی ہی تیلی کا کام تنبولی کری چولہی مین آگ اوہی تیلی تیل سو ہی کہلی ہی تمین ٹانک
میان بکائن تلی ہی تین پڑ بکائن کی میان باغ مین ہی تیرا اپنا خدا ابنی بخشا ہی ہی تین مین تیرہ میز

سیر بھر ستلی میں ٹکا بھر سوئی میں تین دن قبر میں بھی بھاری ہیں تینوں تھوک کہانی دینی پڑے

گنجینهٔ چهارم در امثال حرف تھا

تھا سو لیا کہہ ... تھالی ہیں ٹی بھوٹی جھنکار تو سنی تھکا اونٹ ... سرائی کو تکتا ہے تھوڑا کھانا اجوائن کی موت تھوڑا کھانا اور بنارس کا رہنا تھوڑی سی ... بیٹھا ... تھوک ... منہ تھوک کر چاٹتی ہیں تھوکوں ستو نہیں سنتے

گنجینهٔ پنجم در مثلهای حرف ٹا

ٹانگ کی نیچی سی نکال دیا پھکی کا ڈر ٹٹی کی اوٹ شکار کھیلتی ہیں ٹٹو کو لکھنوا ... ٹک جیا تو ... ٹکڑی ٹانگ کھانا نیچی گنٹھہ بند ٹکیا روٹی آپ کی ... ٹکی کی لونگ بنیئی کہا ... ٹٹی کی مرغی جہتکی محصول ٹاٹ ... ٹوٹی بانہہ گلے ... ٹوٹی کمان ڈرین تو جنی ٹیم ٹامر کی پگڑی باندھی وہ ... صدقہ جوڑ و کانیک پاک کا جوڑ کا دینا گوبر گائیں گوڑ و ...

گنجینهٔ ششم در مثلهای حرف ٹھا

ٹھٹھیری ٹھٹھیر بدلائی ... ٹھکری کا ... ٹھیں گی ... ہام ... حاضر

خزینهٔ پنجم در امثال حرف ثا مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

ثَأْطَةٌ مُدَّتْ بِمَاءٍ ... النَّاسُ بِالْخَيْرِ ثَبَاتُ الْمُلْكِ بِالْعَدْلِ ثَبَاتٌ

لای ... مرد کرده شہاب ... سوم ... بر جای بودن ملک به انصاف ... بر جای ...

التنفس بالغذاء وثبات الروح بالغناء + ثبت العرش اولاً ثم

نفس بسبب غذا است و برجای بودن روح بسبب سرود است + ثابت گردان عرش را اول باز

انقش + الثرید فی الطعام کالمثل فی الکلام + ثقب بحر

منقش کن + ثرید در طعام مانند مثل است در سخن + سوراخ سنگ

لیس کثقب الدر + الثقیل اذا تخفف صار الطاحون

نیست مانند سوراخ مروارید ها + گران وقتیکه سبک شمرده گردد آسیا +

الثکلی تحب الثکلی + ثلثة لا امان بها البحر والنار والسلطان

زن بی فرزند دوست میدارد زن بی فرزند را + سه چیز اند که نیست امانی با نها دریا و آتش و پادشاه

ثل عرشه + ثلمة الحرص لا یسدها الا التراب + ثم بدلنا مکان

ویران شد تخت او + رخنهٔ حرص را بند نمی کند آنرا مگر خاک + باز تبدیل کردیم بجای

السیئة الحسنة + ثمر الجبن لا ربح ولا خسر + ثمر العجب المقت

بدی نیکی را + میوهٔ بزدلی نیست سود و نه زیان + میوهٔ تکبر دشمنی است

ثمرة العلوم العمل بالمعلوم + ثناء اللئام اقبح الکلام + ثناء الرجل

میوهٔ علمها عمل کردن است موافق معلوم + ستایش لئیمان زشت ترین کلام است + ستایش مرد

علی معطیه مستزید + ثن احسانک بالاعتذار + ثنیت نحوی

بر بخشنده اش زیاده خواهنده است + دوباره کن احسان خود را بسبب عذر خواستن + بازگشتی جانب من

بعراء الاوابد + ثواب الآخرة خیر من نعیم الدنیا + ثوب السلام

بمیدان جانوران وحشی + ثواب آخرت بهتر است از نعمت دنیا + جامهٔ سلامتی

لا یبلی + ثور الطاحون + ولا ینطح + جد یلها الثور + یحمی انفه بروقیه + ثولول

کهنه نمی شود + گاو خر دولاب + شاخ نمیزند + بر غاله را گاو نر + نگاه میدارد بینی خود را بشاخها + ثولول

جسدٌ لا ینزعهٔ ٭ ثهلان ذو الهضبات ما یتحلحلُ ٭ الکلبُ عجالُ الراکب

بزرش کشیده نمی شود ٭ کوه صاحب شعبها نمی جنبید ٭ زن بیوه عجالهٔ سوار

گنجینه دوم در امثال فارسیه

ثابت شکن بدست قاخیست ٭ ثابت قدم بگفت کسی بدنمی شود ٭ ثانی اثنین عوج بن عوق ست ٭ ثانی اول هم نهد ٭ ثواب راه بخانه صاحب خود می برد ٭ گنجینه سوم در مثلهای هندی ٭ ثابت قدم کو سب جگ نماون ٭ ثابت کر تب منهه مین مارے ٭ ثابت لوگ اینر ناری هم لوگونسی نیارتی ٭ ثابت نهین کان بالیونکا ارمان ٭ ثواب عذاب گلی سوت مین ٭ خزینه ششم در مثلهای حرف جیم ٭ مثل چهار گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

مع الالف

جاء بما صاءی وصمت ٭ جاء بقرنی حمار ٭ جاءت بهما دعه جاء

آورد چیزی را که آواز کرد و خاموش بود ٭ آورد دو شاخ حمار را ٭ آمد ... بالا ... آمد

فلان ینفض مذرویه ٭ جاء ناشراً اذنیه ٭ جاء یضرب اصدریه

فلان در حالیکه می جنبید ... های کمان خود را ٭ آمد در حالیکه دراز بود دو گوش خود را ٭ آمد در حالیکه میزد دو رگ خود را

أجارتنا الدار ٭ جاعت الرخم حتی کادوا یاکلون البر ٭ جاور

همسایه باز خانه ٭ گرسنه شدند کرکسها تا آنکه نزدیک شدند که خورند گندم را ٭ همسائگی کن

مع الباء

ملکاً او بحراً ٭ جاوز الحزام الطبیین ٭ جبلت القلوب

پادشاه را یا دریا را ٭ تجاوز کرد تنگ ستور هر دو پستان را ٭ پیدا کرده شدند دلها

مع الدال

علی حب من احسن الیها و بغض من اساء الیها ٭ الجد ازرق الطلوب

بر دوستی کسیکه نکوئی کرد بسوی آنها و دشمنی کسیکه بدی کرد بسوی آنها ٭ کوشش آرزو مقصود است

جد بما تجد ٭ جد بالکثیر واقنع بالقلیل ٭ جدع مارن انفه

بخشش کن با نچه می یابی ٭ بخشش کن بسیار و قناعت کن باندک ٭ برید نرمهٔ بینی خود را

لکل جراحات السنان فلا التیام ولا یلتام ما جرح اللسان

[illegible] نیزه [illegible] پیوستگی ونمی پیوندد انچه خسته کرد زبان

الجرأة خیر من الجبن جرح الکلام صعب من جرح الحسام الجرح

جرأت بهتر است از بزدلی خستگی سخن دشوار است از خستگی شمشیر

الروی والرشف انفع جری المذکیات غلاء جراء منه مجری

سیراب است و مکیدن آب بسیار سکن تشنگی است رفتن اسپان تیز تک سیر تا مسافت جاری ازان مقام

اللدود جری الوادی فطم علی القری جزاء مقبل الاست

دوا جاری شد رود پس رفت بر دیه ها پاداش پیش آرنده کون

الضرط جزاء السیئة سیئة مثلها الجزع عند البلاء تمام المحنة

گوز زدن است پاداش بدی بدی است مانند آن ناشکیبائی نزدیک بلا آخر محنت است

جزانی جزاء سنمار جعلته درا الی الجفاء فی عین امه حسن

جزا داد مانند جزای سنمار گر چه زنیدم آنرا پس گوشه ستم [illegible] پادرش خوب است

جف القلم بما هو کائن جلت الهاجن عن الولد جلت الهاجن

خشک شد قلم بانچه او شونده است حقیر شد هاجن از جهت فرزند حقیر شد هاجن

عن الرفد جلیس السوء شیطان جلیس الخیر غنیمة جلیس

از جهت قدح بزرگ همنشین بدی شیطان است همنشین نیکی غنیمت است همنشین

للمرء مثله جمال المرء فی الحلم الجمال فی اللسان جنات هاکبنا تها الجنة

مرد مانند اوست خوبی مرد در حلم است خوبی در زبان است بهشتهای آن زن خران اوست بهشت

تحت اقدام الوالدین جنة ترعاها خازر الجنس مع الجنس

[illegible] نیک مادر است باغیست که سیر انی دلمن خوک را جنس با جنس

أمیلُ الجِنسِ معَ الجِنسِ متأذٍّ ٭ الجنونُ لهُ فنونٌ ٭ الجوادُ قد یَعثُرُ

رغبت شود ٭ جنس با جنس ایذا یابنده است ٭ دیوانگی را فنونی است ٭ اسب نیکو زودکاهی می لغزد

الجودُ بالموجودِ غایةُ الجودِ ٭ جودةُ الکلامِ فی الاختصارِ ٭ جوّع

بخشش به موجود نهایت سخاوت است ٭ خوبی سخن در اختصار است ٭ گرسنه دار

کلبک یتبعک ٭ الجوعُ خیرٌ من الخضوعِ ٭ جولةُ الباطلِ ساعةٌ و

سگ خود را تا پیروی کند ترا ٭ گرسنگی بهتر است از فروتنی ٭ جولانی باطل یکساعت است

جولةُ الحقِّ الی الساعةِ ٭ جهدُ المقلِّ کثیرٌ ٭ جیءْ بهِ من حسِّکَ

و جولانی حق تا قیامت ٭ کوشش مقل بسیار است ٭ بیار آنرا از تمام کوشش خود

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

جامه باندازه تن باید دوخت ٭ جامه ندارم دامن از کجا آرم ٭ جا نا سخن از زبان ما میگوئی ٭ جان گرو جامه گرو ٭ جان بکر ازده ام گشته میر وصال در دست ٭ جاهل بلبس اشتر بیست زیر جبه ٭ جانیکه حسین علیه السلام تشنه میرد اگر بر یزید باران لعنت بارد ٭ جای آن دارد ٭ جائیکه شاهین چنگ زند پای کلک ترقص برنخیزد ٭ جای استاد خالی ٭ جائی منشین که برنخیزی ٭ جای گل گل باش و جای خار خار ٭ جای نرستن تو اینجا نیست ٭ جای خود را گرم کرد ٭ جگر جگر است و دگر دگر ٭ جل بر گاو است ٭ جلق بی منت خلق ٭ جنس از جنس متأذی نیست ٭ جنسیت علت ضم است ٭ جنگ دو سر دارد ٭ جنگ زرگری میکنند ٭ جواب است ای برادر این نه جنگ است ٭ جواب جاهلان باشد خموشی ٭ جواب ترکی ترکی ٭ جو زن بشکن و طالع ببین ٭ جو فروش گندم نما ٭ جوهری که آب مروارید در چشمش فرود آمده باشد مروارید را کی بیند ٭ جوینده یابنده ٭ جوی طالع زخرواری هنر به ٭ اگر طالع داری بر هنر ره ٭ جهان گردیده بسیار

...ہی رسے + دردبکش تابروای رسے +

گنجینۂ سوم در مثلہای ہندی

جا بره راکہی رام تاہی مارسی کی جادو برجی ہی کرنی والا کا دہجا کو پیا نیت اوٹہہ جائین
دوہی سہاگن ہ جاکو لوه تاکو سو ہ جاکی کارن ہنی ساری رہی ٹہاون ہ او گہاری ہ جاگی سو گا جر
تتو وی سو ره وی ہ جاگتی جوت ہ جان ہی تو جہان ہی جان دیہجان ٹری خالا سلام ہ جانے
بچار اقلندر اجسکا بہوتی کجکول ہ جاوی لاکہہ رہی ساکہہ ہ جب باپ مرین گی تب بیل
بٹین گی ہ جب بہینگ تب باپچی مین ہ جب جنی تہی تب دانت نہ تہی دانت ہوئی تو چنی نہین ہ
جب دیکہہ تب حاضر میان ٹہو کا اٹالا ہ جب سی جمی بال تب سی یہی احوال ہ جتنا گڑ ڈالو تنا
میٹہا ہوئی ہ جتنا اوڑہنا اوتنا پیر پہیلانا ہ جتنا چہوٹا اوتنا کہوٹا ہ جتنا اوپرا اوتنا نیچی ہ جتنا سانپ
لنبا اوتنی گوہ چوڑی ہ جتنی کالی اوتنی سیہری باپ کی سالی ہ جہانی بلبیسا گر دہوند ہون ہ
جدہر رب اودہر سب ہ جدہر مولا اودہر دولا ہ جدہ چلنا دہیمی تیز ہنا نہین ہ جس تن لاگی
وہی جانی ہ جس کابی مین کہائی اوسی مین چہید کری ہ جسکا کام اوسی کو چہاجی اور کری تو ٹہینگا
باجی ہ جسکا کہائی اوسکا گائی ہ جسکا چونیگا سو چہوالی گا ہ جسکا جاوی دوہی چور کہاوی ہ جسکی
ہاتہہ ڈوئی اوسکا سب کوئی ہ جسکی ہووین آستی وہ کری خصی ہ جسکی نگئی ہو ہوائی کیا جانی پیر پرائی
جسکی دہی نہین اوسکی دہلی ہی وہی ہی ہ جسکی مان باپ جیتی ہین اوہی حرامزادہ نہین کہتی ہ جسکی
بی بی ہی کام اوسکی لونڈی ہی کیا کام ہ جسکی گود مین بیٹہی اوسکی داڑہی کہسوٹی ہ جسکی محل مین مینا
سانگی میا ملی رہیا ہ جسکی لاٹہی اوسکی بہینس ہ جسکی دیغ اوسکی تیغ ہ جسکو راکہی سائیان مار سکی کوئی
نا بضیہ سکا کر سکی جو جگ بیری ہوئی ہ جس گہر نوٹر ہانہ ٹرا ہ گہہ ڈگم ڈگا ہ جس گہر مین سنپت نہین تا سون
بہلا بیسوا ہ جس نی بیٹی دی اوس نی کیا رکہا ہ جیسی دیکہہ تاپ آوی ووہی شو مجہی ہیا ہن اوتی

جسی دی آدمی ہو لاہ جگ بہوٹا اور زر دموئی جگر مگر ہی اور دگر گرہی جلانی کا تر نہو
جلی جلی عجائب سیر موٹری پتیون غائب جلی اون کی بلی جلی پرائی [illegible] نہین بٹاؤ لوگ
جلی لگھی بلندی جن پائن نہی نہین تنہین دیت گجراج بس دیت بکہا ملی سو بڑے
گریب نواج جن جای او نہین کجای جن ڈہونڈہا تن پایا گہری پانی بیٹھ مین پاٹن مرز
مری رہی کناری بیٹھ جنگل مین ہو بنا جا کس نی دیکھا جنگل مین منگل جنم نہ دیکھا بوریا اور
سینی آئی کہاٹ جنہین جاو گہنیری [illegible] کہ تیری جن ہرہا ہر حر وسو کیسی چرین بیار
جنی بنیائی موطی دیری نی ستائی جوان ڈراوی بہاگنی سی بوڑہا ڈراوی مرنی سی جوانگو
چلا ملی ٹہ سیاہ کو سیاہ کی ٹہ پری جو ازا سی گا سو گنی کی راہ رکھہ دیگا جو بولی سو گہی کو جانی جو باہر
کی جیب [illegible] سامہن کی پوتھی مین جو توری سو موری تو کیون دانت نپوری جو تمہارے
وال پہنچی گی تو ہم ننگی ہی سو نین لگی جو تل یاد رہا ہی ٹہا سو مٹا ہوا جو تیون ال ہت ڈ
ہی جوت جوت مریو [illegible] بلوا بنہی کہامین ترنگ جو بکا دیگا او سی کا ٹر کا کہیلی گا جو دیکھنا سو
پیکہنا جو دہن دیکہی جا [illegible] تیجی بانٹ جو ری برخوردار نی جو جو مر جا دیگا مان جنو ای
کہا دیگا نہین تو خالصی ہلک جاوی گا جو سو دی او سکی ٹہ پا جو جاگی او سکا ٹہ وا جو گی
اسکے میت جو گی جگت جانی نہین کپڑی رنگی تو کیا ہوا جو گرا کہائی کی اندر سو پڑا بہری پر
جو کو کہائی سو کان چہدائی جو لاہی کی جوتی سیاہی کی جوتی دہری دہری پرانی ہوئی
جو لون نہ کہون اپنی نینا تو لون نہ [illegible] کی بینا جو مان سی سو اچہا ہی سو ڈائن کہلاوے
جو سن مین نسبتی سو سنبی و ہی جو بن جو بن کہلی بہیگی تیون تیون بہاری ہوی جو نہادی سو
پہل پاوی جو ونگی کارن گدڑی نہین چہوڑی جاتی جو ہانڈی مین ہو گا سو ڈوئی مین نکل
آئیگا جہاز کا کوا جہان لوہ تہان برات جہان دیکھی تو برات وہان گلو ساری
رات جہان سیر تہان سوائی جہان کا مردہ تہان کی گور جہان دکھہ نہین تہان [illegible]

[illegible] نہ گہہان دل تہان یا دل+ جہان جای سو کا تہان پڑے [illegible] بہائی+ جیسا سو کہیلی بہاگ مواسو لیکہی لاگ+ جیب مین نہین [illegible] تہی بی ملی پیسا نہین ملی لگی+ جیتی جی سنسیا موئی دہرا دہ ہوٹیا+ جیتی جاب جاب موئی دا [illegible] داب+ جیتی کا گہہ سونی کی قبر+ جیتی آس امونی نر اہا+ جیتی کہی نہین نگلی جاتی+ جیبہہ کی بہر وسے پیٹ+ جیسا منہہ تیسی تہپیڑ+ جیسا سوت ویسی پھیٹی+ جیسی مان ویسی بیٹی+ جیسا دیس تیسا بہیس+ جیسا کاچہ کا جیسی ویسا ناچ+ ناچی جیسا اپنا [illegible] تیسا آگہ+ ما خواص+ جیسی کرنی ویسی بہرنی+ سلاح [illegible] نرشتی+ جیسی داری ویسی دوالی+ تیسا بہرواد سہرا+ جیسی نیت تیسی برکت+ جیسی تیری تانی بینی تیسا مو را بنیا+ جیسی گنتہا گہر رہی تیسی رہی بدیس+ جیسی حسن تیسی بسن+ جیسی ہرگن گائے تیسی بین بجائی+ جیسی ساجن آئی تیسی جہونا بچہائی+ جی کہین لگتا نہین جب دل کہین لگ جاتا ہی+ جیسی ہیرا بہائی گہر گہر ہو جائی+ جیسی نہ مانی پر اور سوئی گری سر اده+

گنجینهٔ چہارم در امثال حرف جہا

جہاڑ بہائی کا ملی اور سبی ثانی سو+ جہٹ [illegible] مرچا کا نٹا+ جہوٹا کوئی کہاتا ہی توٹہی بی کی [illegible] جہوٹ بولون تیری منہہ پر+ جہوٹ بولنا اور گہہ کہانا برابر ہی+ جہوٹ کہنا تو صرفہ کیا+ جہوٹی ہاتہہ سی کتا نہین مارتی+ جہوٹی کی آگی سچا رو مرتا ہی+ جہوٹی جگ پتیا ہی+ جہوٹی مرگئی [illegible] تب بہی نہ آئی+

خزینهٔ ہفتم در مثلہای حرف جیم فارسی مشتمل بر گنجینہ

گنجینهٔ اول در امثال پارسیه

چارهٔ نیست درین واقعه الا تسلیم+ چاشنی خوردہ بر تر از سیر اشکم خورست+ چاه کن را چاه در پیش+ چاه کن همیشه در چاه است+ چاه بزن با ز زندان ضحاک کم نیست+ چرا کاری کند عاقل که باز آید [illegible]

پشیمانی چراغ وقت مردن خانه روشن میکند چراغ روشن مراد حاصل چراغ مفلسان نیمروزی [illegible]
چراغ مقبلان هرگز نمیرد چراغ مرده کجا شمع آفتاب کجا چراغ کسی تا صباح نسوزد چراغ [illegible]
نتوان دید جز بنور چراغ چشم بی از سنگ برنمی آید چرم گاو بدندان میگیرد چشم فلک در میان
سرست چشم مور و پای مار و نیر ممسک اگر دیده چشم در دیده است چشم در راه دارد چشم برود
چشم گر بینا بود هر روز روز محشرست چشم از روی دوستان روشن شود ورنه از باغ و بوستان چشم
دوستان روشن چشم اگر گل بهتر از خارست حقیر نگاشتم زر دیگر [illegible] چکنم تا نکنند مصلحت
خویش تباه چکنم چشم آسمان کورست چنان نماند و چنین نیز هم نخواهد ماند چندین هزار
شکل برای آکل چه احمق در جهان باقیست مفلس در میمانه چو از قومی یکی بیدانشی کرد
نه که را منزلت ماند نه مه را چو برگردد فلک کچکول سازد تاج شاهی را چوب هرچند سنگین است
تا آب فرو نرود چه تیر از کمان رفت نیاید بشست چو تیر شد در روزگار همه آن کند کش
نیاید بکار چو چل آمد فرو ریزد پر و بال چو شصت آمد نشست آمد بپای چو شد زهر عادت منفعت
نبخشد چو فردا رسد کار فردا کنیم چه کفر از کعبه خیزد کجا ماند مسلمانی چو کام از دست رفت ندامت
چه سود چو مه بهانه نشنید دلیل بار ان شک چو میدان فراخ است گوی بزن چو سیر و مبتلا میرد چه
خیزد مبتلا خیزد چو نام سگ بری چوبی بدست آر چه کم می کنی خصم گردد دلیر چون قضا آید طبیب
ابله شود چون معانی جمع گردد شاعری آسان بود چون بانگ خروس رفت چه حلوا چه زهر چون
گرگ پیر شود قاری به الله اکبرست چون کار از دست رفت فریاد چه سود چون وجه او در میان نشان
نیست چون [illegible] بر آید درگشت عطار و خوشه چینند چون سنگ [illegible] باشد
آمد پیش او سر فرو آرد چهار پا یا چهار روز [illegible] دو پاره دو روز همه پاک ز موج بحر آنرا که باشد
ز گم گشتگان چه توان کرد [illegible] چه توان کرد مردمان اینند با همین مردمان
بباید ساخت چه خوش گفته است [illegible] الا یا ایها الساقی ادر کأسا و ناولها

...یک کرشمه دو کار + چه خوش چرا نباشد + چه علی خلیفه و چه خواجه علی + چه کند

...کم که ناگفتنم بهتر است + چه مکر و آن که این ته کند + چه مردی بود کز زنی

...بال ندا با عالم پاک + چیزی که نمی یابی مجو + همه چیزی به درویش اچیزی

مکو درویش را + چینی شکسته صدائی کند + چین ابروست نمی توان دید +

گنجینهٔ دوم در مثلهای هندی

الف

چاهنی کو بیٹی اور گهاؤ رانی کا + چار دن کی آشیان اور سوتنه بساہن چا بیان + چار ونگی

چمار چودس + چار دن کی چاندنی اور پهر اندهیرا پاکهه + چاکر میں آکری کیا + چاکر کی آگی کو کراور

کوکر کی آگی بهیکار + چاکر کو عذر نہیں کوکر کو عذر ہی + چالیس سیری بات کهتی ہین + چام سکی

دام + چاندنی مارگئی + چاهنی کی نام سی گدهی نی بهی کهیت کهانا چهوڑ دیا تها + چاو کرون پیاری

کهان + چوسنی انگاری دهرون جل جاوی تو مین کیا کرون + چیڑی اور دو دو + چینی بهر پانی مین

ڈوب مرو + چینی کی پیٹ بنیا + چهٹی نه پیدا نا مار کهائین ملک بگانا + چنچا ہی بنا کر چهوڑا +

چڑهی پر چڑها و سر دکهی پاؤن + چڑهتی بارگاه + چڑیا پنی جان سی گئی لڑکا خوش نہوا + چڑیا

کری کهو نچا چڑا کری نوچا + چڑیان مرن گنوار ہانسی + چڑ بیمار کا اٹها بهانت بهانت کا جانور

بولا + چکنا دیکهه پهسل پڑی + چکنا گهڑا + چلتی چور لنگڑی لا بهه + چل چهاؤن میں آئی ہون

جمله پیر مناتی ہون + چل میری چرخی چرخ چون کهان کی ٹرسیا کهان کا تون ...

...کو دن نام + چلی چلی کهان گئی سوت کی پهیر + چلی چلی نی ماکهون آمین + چها...

بیگار + چمار و نگی کو سی ڈهور نہیں مرتی + چمڑی جای دمڑی نجای + چنبیلی چاهین آسی

...

جلیبیون کی رکھوال ــ چوہون مین ہار ڈھونڈھتی ہین ــ چور چڑھ بیٹھا گیا ہیرا پھیری گیا
چور چور موسائت بھائی ــ چور چوری کر گیا مو سلون ڈھول بجاؤ ــ چور [illegible] مین چور سے
کہین موس سا ہی کہین جاگ ــ چور کا شاہد گرہ کٹ ــ چراغ چور کا بھائی گٹھ کٹا ــ چور کا من بقچی مین ــ
چور کی گھر مین مور ــ چور کی داڑھی مین تنکا ــ چور کی ماں کوٹھی مین سر دیکے رووے ــ چور کو چوری سے
سوجھی ــ چور کو چور ہی پہچانے ــ چور کو پکڑیے گانٹھ سے ــ چھنال کو پکڑیے کھاٹ سے ــ چور گٹھری لے گیا
بیگاریون کو چھٹی ہوئی ــ چوری اور منہ زوری ــ چھنی اور سرزنگی ــ چور رہیگا گو ڈھا ــ چونا چوچی [illegible]
یہ تینون بکالی نہین ــ چونی بھی کہی مہی گھی ہی کھاوے ــ چوہا بل مین سماتا نہ تھا پیچھے باندھ لیا چھاج ــ
بھاوی چھینی اور ذات جتاوی اپنی ــ چوہی کا بچہ بل ہی کھودیگا ــ چوہی نے ہلدی کی گرہ پائے
پنساری بن بیٹھا ــ چھینا جھپٹی کی اپنی اور چور رون گالی دی ــ چیل کی گھونسلے مین ماس ڈھونڈھتی ہے ــ
چیونٹیون کو موت کا ریلا بس ہے ــ چیونٹی کی گھنت ماتم ــ چیونٹی کا بل نہین ملتا کہان [illegible]
چیونٹے کے جو موت آتی ہے تو پر نکلتے ہین ــ

گنجینۂ سوم در امثال حرف چھا

چھاتی پر مونگ دلتا ہین ــ چھاتی کا جم ــ چھاج بولی تو بولی چھلنی کیا بولی جس مین بہتر چھید ــ چھاجو [illegible]
[illegible] باہی چھاجا بلبا کیس ــ یہ تینون [illegible] ــ چھتی بی بی [illegible] ــ چھپر پر ہوس [illegible]
[illegible] ــ چھٹی [illegible] اسم [illegible] نہین سو کہی ــ چھٹی کا
دودھ یاد آگیا ــ چھٹی گھوڑی [illegible] ــ چھری [illegible] ــ چھری تلی دم [illegible] چھوڑے
پایا ہون آپ کو نہین پایا آپ کو پایا ہون تو چھری نہین پایا ــ چھوا اور دھوا ــ چھوٹا منہ بڑی
بات ــ چھوٹا گھر [illegible] ــ چھوڑ بیلی بلائی چوہا [illegible] گا
چھوڑ جٹ [illegible] ــ چھوٹی [illegible] گلون ہی نانا کیا ــ چھوڑ اور [illegible]

ڈوبتی کو تنکے کا سہارا … ڈوبتی جہونک لینڈ بگہار لینڈ بہروہی لینڈ کالینڈ چہ چاول اور گو بکہال پانی چہاڑ چہالی ٹپاسی چہیلی چنگلدی پانچ چہنکی پاؤن بلندی پانی اور پرا چراغسیانی چہنکی ہی ناک کٹی چہینکتے کہائی چہینکتے نہائی چہینکتی پر گہر جائی خزینہ ششم در مثلہای ہندی تمام شد

گنجینہ اول در امثال عربیہ

الحادی — ولیس لہ بعیر + حار بعد ما کار + الحازم من حفظ

حدی گویند شتر را و نیست مر او را شتری + گم گردید بعد بینا شدن + ہشیار کسی ست کہ نگاہدارد

ما فی یدہ ولم یؤخر شغل یومہ لغدہ + حاصل الاہل لیس

انچہ در دست اوست و موخر نکند شغل امروز خود برای فردای خود + حاصل زن مرد نیست

بحث السہل + حافظ علی الصدیق ولو فی الحریق + حال الجریض

بحث آسان + حفاظت کن یار اگرچہ باشد ہمی در آتش + حائل شد غصہ

دون القریض + حال القدر دون الوطر + الحائک اذا صلی

نزدیک شعر + حائل شد قدر نزدیک حاجت + نورباف وقتیکہ بخواند

رکعتین فانتظر الوحی + حب الدنیا داء ولا دواء لہ + حب

دو رکعت پس منتظر شو وحی را + دوستی دنیا بیماریست نیست او را دوا + دوستی

الوطن من الایمان + حبۃ بر فی الدار خیر من الدر المستعار

وطن از جملہ ایمان است + یک دانہ گندم در خانہ بہتر است از مروارید عاریت گرفتہ شدہ

حبک الشیء یعمی ویصم + حبلی علی غاربی + حبہ صید وان کان ضب

دوستی تو چیزی را کور میگرداند و کر میگرداند + رسن من بر گردن من است + دوستی او شکار است اگرچہ باشد

قیس اذا الحب یتوارث + حتی اذا فرحوا بما اوتوا اخذناہم

قیاس دوستی متوارث میشود + تا اینکہ چون شادمان شدند بانچہ داده شدند گرفتیم ایشان را

حَتَّى يَرْجِعَ الدَّرُّ فِي الضَّرْعِ [illegible] + أَيْنَمَة

[illegible] تا آنکه بازگردد شیر به پستان + ناآن

[illegible] الرَّاعِي + حَتَّى يَشِيبَ الغُرَابُ + حَتَّى يَؤُوبَ المُثَلَّمُ + حَتَّى يَؤُو[illegible]

دایه را + تا آنکه سپید شود زاغ + تا آنکه بازآید مثلم + تا آنکه بازآید

المنخل + حَتَّى يَؤُوبَ القَارِظَانِ + حَتَّى مَنْ يَكْرَعُ وَلَا يَبْضَعُ

منخل + تا آنکه برگردد دو چیننده برگ سلم + تا آنکه کسیکه آب می نوشد و سیراب نمیشود

مع الدال

حَدَاءِ حِدَاءٍ وَرَاءَكَ بُنْدُقَةٌ + حَدٌّ لِلْعَفَافِ الرِّضَا بِالكَفَافِ +

ای حداء حداء پس تو بندقه است + حد پارسائی راضی بودن است به روزگار

حِدَّةُ المَرْءِ مَهْلِكَةٌ + حَدِّثْ عَنِ البَحْرِ وَلَا حَرَجَ + حَدِّثْ عَنِ الفَضْلِ

تیزی مرد هلاک کننده او است + خبر ده از دریا و باکی نیست + خبر ده از فضل

وَلَا حَرَجَ + حَدِّثْ عَنْ مَعْنٍ وَلَا حَرَجَ + الحَدِيدُ بِالحَدِيدِ يُفْلَحُ

و باکی نیست + خبر ده از معن و نیست باکی + آهن شگافته می شود به آهن +

مع الذال والراء

الحَذَرُ أَشَدُّ مِنَ الوَقِيعَةِ + الحَرْبُ خُدْعَةٌ + الحَرْبُ [illegible]

ترسیدن سخت تر است از فتنه + جنگ فریب است + جنگ

[illegible] أَيِمَةٌ + الحُرُّ حُرٌّ وَإِنْ مَسَّهُ الضُّرُّ وَالعَبْدُ عَبْدٌ وَإِنْ مَلَكَ الدُّرَّ

[illegible] + حر [illegible] اگرچه در گیرد او را سختی و بنده بنده است اگرچه مالک شود مروارید را

حِرْفَةُ المَرْءِ كَنْزُهُ + حُرْقَةُ الأَوْلَادِ مُحْرِقَةٌ لِلْأَكْبَادِ + الحِرْمَانُ

[illegible] مرد گنج او است + سوزش فرزندان سوزاننده جگرها است + بی نصیبی

[illegible] حُرُوفُ القُرْآنِ [illegible]

[illegible] حرز نهانی قرآن.

...لقوت لقتل الشیطان + الحریص فقیر وان ملک الدنیا

...شمشیرهاست برای کشتن شیطان + حریص محتاج است اگرچه مالک شود دنیا را

...حریة فی رفض الشهوات + حزت حانة من کوعها

...حریت در گذاشتن خواهشهاست + رخنه افکند بریدگی از کوع وی

...حرم سوء الظن + حسبک من غنی شبع وری + الحسد

...پشیمانی گمانی بد است + بس است ترا از توانگری سیری و سیرابی + رشک

...یقتل الحاسد قبل ان وصل الی المحسود + الحسد للصدیق من

...می کشد حاسد را پیش از رسیدن حسد سوی کسی که حسد کرده شده + رشک برای دوست از

...سقم المروة + حسن الادب یستر قبح النسب + حسن الخلق

...بیماری مروت است + خوبی ادب می پوشد زشتی نسب را + خوبی خلق

غنیمة + حسن الخلق یوجب المودة + حسن الذکر ثمرة العمر

غنیمت است + خوبی خلق واجب میکند دوستی را + خوبی ذکر ثمر عمر است

حسن الصبر طلیعة الظفر + حسن نبات الارض من کرم

خوبی صبر طلائع پیروزی است + خوبی رویدگی زمین از جوانمردی

البذر + حسن الصوت والعقل یجتمعان + احسن احمر

...است + خوبی آواز و عقل فراهم نمی شوند + خوبتر سرخ است

حسنات الابرار سیئات المقربین + الحسنات یذهبن

نیکیهای نیکان بدیهای مقربان است + نیکیها می برد

...ات + الحسود مهموم + حشر الریاحین کنشر البساتین

...را + حاسد غمگین است + جمع کردن ریحانها مانند بوی خوش باغهاست

غریب

حظ جزیل بین شدقی [illegible]

[illegible] بزرگ میان دو کنج دهن شدیدی [illegible]

اللهم حفظ الله لحیة هارون من [illegible]

[illegible] نگاه داشت خدا ریش هارون را از تیزی موسی ✱ سخن [illegible]

حق یضر خیر من باطل یسر الحق یعلو ولا یعلی الحکم

سخن راست که زیان رساند بهتر است از دروغ که شاد کند سخن راست بالا شود و بالا کرده نشود ✱ فرمان

لله الملک لله ✱ الحکمة مفتاح السعادة ✱ الحکمة یمانیة

مر خدای راست پادشاهی مر خدای راست ✱ حکمت کلید نیکبختی است ✱ حکمت [illegible] یمنی

الحکماء الجهال رسل عزرائیل ✱ الاستعجال حلاوة

حکیمان نادانان رسولان عزرائیل اند ✱ [illegible] شیرینی

الدنیا للجهلاء و امرارها للعقلاء ✱ حلات حالئة عن کوعها

دنیا برای نادانان است و تلخی دنیا برای عاقلان ✱ [illegible] گوشت ازین حاله از استخوان

حلب فلان الدهر اشطره ✱ حل بوادی ضبة کمون ✱

دوشید فلان زمانه را پاره پاره او را ✱ فرود آمد در رود سوسمار پنهان ✱

حل بواد غیر ذی زرع ✱ حلبت الدهر اشطره ✱ حلم المرء

فرود آمد [illegible] ✱ فرود آمد [illegible] پاره آنرا ✱ حلم مرد

[illegible] اخوان الحلم من عرض جوهر النطق

[illegible] متاع جوهر گویایی است

[illegible] الحجاب [illegible] العقل ✱ حلی الرجال

[illegible] از عقل ✱ پیرایه مردان

امثال عربیه

حرف الحاء مع الظاء ✱ مع القاف ✱ مع الکاف ✱ مع اللام

الأدب وحلي النساء الذهب + حلبت صرام حمار + تركت

ادب ست . پیرایه زنان زرست + دوشیده شد صرام + خرست [illegible] گرد آمدی

عنه لا تبال بمن يركبه + الحمار يعرف طريق العلف + حمرة

ازان باک مدار بکسی که سوار شود آنرا + خر می شناسد راه کاه را + سرخی

الخد جمال وحمرة العين اعتلال + حمرة الخجل تحكي لصفرة

رخساره خوبی است و سرخی چشم بیماری ست + سرخی شرمنده حکایت میکند برای زردی

الوجل + حمرة المريخ من دماء + الحمق داء لا دواء له + حموضات

ترسنده یعنی هر دو شاید + سرخی مریخ از خونهاست + نادانی بیماریست که نیست دوا برای او + ترشیها

الطعام خير من حموضات الكلام + الحمى اصرعتني لك

خوردنی بهتر است از ترشیهای سخن + تب خوار کرد مرا برای تو

حن قدح ليس منها + الحوت لا يهدد بالغرق + خور

بانگ کردن تیر نیست از آنها + ماهی ترسانده نمیشود به غرق + نقصان

في محارة + حياء المرء ستره + الحياء يمنع الرزق + الحياء خير

در نقصان است + شرم مرد پرده اوست + شرم منع میکند روزی را + شرم بهتر

كله + الحياء جزء من الايمان + حيثما كنت فانا

همه او + شرم حصه ایست از ایمان + هر جا که باشی پس من

صدرها + حيثما سقط لقط + الحيلة انفع من الوسيلة

سرداران هستم + هر جا که بیفتد گرفته شود + حیله سودمندتر است از وسیله

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

حاجت مشاطه نیست روی دلارام را + حاجی حاجی را در مکه می بیند + حاصل تحصیل ما

تحصیل حاصل بو به است + حاکم تمام گوش می باید [illegible]
اگر خانه [illegible] نشن ست + حب وطن از ملک سلیمان خوشتر [illegible]
[illegible] فرو نشست + حرف را پوست کنده باید گفت + حرف بد بر زبان بد
حرف حق بر زبان شو جاری + حریف باخته با خود همیشه در جنگ ست + حریف حریف را می شناسد + حریف
حریف خود را میداند + حساب دوستان در دل + حسن چون بی پرده شد ز نهار
گر داد و مگر + حق بحق دار میرسد + **حکایت** از مثل هم مثل شود + حکم حاکم مرگ مفاجات
حکایت شنیدن از لقمان صواب ست + **حلوا** بکسی ده که محنت نکشید + حلوا گفتن دهن شیرین نمی سازد + شیرین حلوا
خوردن را روئی باید + **حوران** بهشتی را دوزخ بود اعراف + از دوزخیان پرس که اعراف بهشت ست + **حیف** دانا
مردن و افسوس نادان زیستن + حیله حور ابهانه بسیارست + حیله رزق بهانه موت

گنجینه سوم در امثال هندیه

حاتم کے گور پر لات ماری + حاضر کو حجت نہین + حاضر کی میلی مین گو کی
ہو + حاضر گیدی دور جہنمی + حال مین فال دہی مین موسل + حال گیا احوال گیا
دل کا خیال نگیا + حال کا نہ علم کا ٹکڑا روٹی چمچہ بہر دال کا **حج** کا حج بنج کا بنج **حرام**
کہانا اور شلغم + حرضی ٹٹو + **حساب** جو جو بخشش سو سو + حساب نت نیا + **حق**
حق ہی او ناحق ناحق ہی + [illegible] کار الہی خدا ہی + حق کر حلال کر ایک دن مین
ہزار [illegible] + حق نام اللہ کا + **حلق** کا ند تالو کا یہ ملی میان لالو کا + حلق کی در بان +
حلق سے وہی [illegible] حلوائی کی دوکان [illegible] دادا جی کا فاتحہ + حلوا [illegible] کے
جائی [illegible] **حمایتی** کی [illegible] عراقی کو لات ماری + **حور** رہی سنگ گوہن [illegible]
[illegible] خزینه نهم در مثلهای حرف **خا** مشتمل بر سه گنجینه

[illegible] امثال عربیه

خَالِطُوا النَّاسَ وَزَايِلُوهُمْ + خَالِفْ نَفْسَكَ تَسْتَرِحْ + اَلْخَائِنُ

آمیزش کنید با مردمان و جدائی کنید از ایشان + مخالفت کن نفس خود را تا آرام یابی + خائن

وَبَالٌ + اَلْخَائِنُ خَائِفٌ + اَلْخَائِنُ فِي الْمَبْذُورِ كَالْخَائِنِ فِي الْمَوْفُورِ

گران است + خیانت کننده ترسان است + خائن در کاشته شده مانند خائن است در تمام

اَلْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ + خُذِ الْأَمْرَ بِقَوَابِلِهِ + خُذِ الْقَلِيلَ

چیزهای پلید برای مردان پلید اند + بگیر کار را به قابلهای او + بگیر اندک را

مِنَ اللَّئِيمِ وَذُمَّهُ + خُذِ اللِّصَّ قَبْلَ أَنْ يَأْخُذَكَ + خُذِ النَّفْسَ

از ناکس و مذمت کن او را + بگیر دزد را پیش از اینکه بگیرد وی ترا + بگیر نفس را

قَبْلَ أَنْ تَنْبِذَكَ + خُذْ دَسْمَحَ الضَّبِّ + خُذْ مَا صَفَا دَعْ مَا كَدِرَ

پیش از آنکه بگیرد وی ترا + بگیر راه سوسمار + بگیر آنچه صاف شد بگذار آنچه تیره شد

خُذْ مِنَ الرَّضْفَةِ مَا عَلَيْهَا + خُذْ مِنْ جِذْعٍ مَا أَعْطَاكَ + خُذْهُ أَخْذَ

بگیر از رضفه آنچه بر روست + بگیر از جذع آنچه داد ترا + بگیر آن را مانند گرفتن

سَبْعَةٍ + خُذْهُ وَلَوْ بِقُرْطَيْ مَارِيَةَ + خَرْقَاءُ وَجَدَتْ صُوفًا +

شیر ... بگیر آن را اگرچه باشد بدو گوشواره ماریه + خرقاء یافت پشم گوسپند را

خَرْقَاءُ ذَاتُ نِيقَةٍ + خَزَائِنُ الْبِحَارِ تَسْتَفِيضُ مِنْ قَطَرَاتِ

خرقاء [illegible] + [illegible] دریاها را استفاضه میکند از قطره‌های

الْأَمْطَارِ + خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ + اَلْخِضَابُ شَبَابٌ ثَانٍ +

باران + زیانکار شد در دنیا و آخرت + خضاب جوانی دوم است

اَلْخُضُوعُ عِنْدَ الْحَاجَةِ رُجُولِيَّةٌ + اَلْخَطُّ عِقَالُ الْعَقْلِ تَحَفُ

فروتنی کردن نزدیک حاجت مردانگی است + نبشتن رسن عقل است + ترس

الله لمن عبرة + خلاء ...

از خدا ... تنها بودن ...

القبض والفرح + خل الفقير لدى الاكابر بالمن ليبسه

قبضه کن وشاد شو + خاص شدن محتاج نزدیک بزرگان باحسان اندک

تدعو الى السّلّة + خل سبيل من دهى سقاؤه ومر

میخواند سوی دزدی + بگذار راه کسیکه شکافته شد مشک او و گذر

بالفلاة ماؤه + خلوص الودّ من حسن العهد + خلو

در بیابان آب او + خالص شدن دوستی از خوبی پیمان است + ...

النية + خلاصة العطية + خلو القلب خير من ملاء الك...

نیت + خلاصه بخشش است + خالی بودن دل بهتر است ...

خليل المرء دليل عقله + الخمر ام الخبائث + الخمر مطيّبا

دوست مرد نشان دانش ... + شراب اصل پلیدیهاست + شراب ...

خطية + خمول الذكر اسنى من الذكر الذميم + الخنو...

گناه + نهان گردیدن ذکر بهتر است از ذکر بد + فرجهای ...

الورق + خواص الاشياء حق + خوف الله يجلي

... را + خواص چیزها ثابت است + ترس خدا روشن ...

خير الاصحاب من يدلّك على الخير + خير الامور ...

بهترین یاران کسی است که رهبری کند ترا به نیکی + بهترین کارها میا...

خير الاشياء جديدها وخير الاخوان قديمها + خير ...

بهترین چیزها تازه آنهاست + وبهترین برادران قدیم آنهاست + بهترین

الرّاجع في هبته كالرّاجع في قيئه + الرّاحة [illegible]

[illegible] باز گردنده است در خورد آسان [illegible]

[illegible] وراحة الرّوح في قلّة الكلام + رأس السّخاء سخاء الرّس[illegible]

خوردن است وراحت روح در اندک کلام است + سر جوانمردی جوانمردی است

رأس الرّياسة تهذيب السّياسة + رأس اللّعب غرقان

سرداری ریاست آراسته کردن سیاست است + سر بازی فن [illegible]

الحريف + راع النّفس في غلبات النّفس + راع أباك يراعك

دشمن است + نگهدار دم را در غلبه های نفس + نگهدار پدر را که رعایت کند ترا

ابنك + رآه الصّادر والوارد + رأيان خير من الواحد الرّأي

پسر تو + جنبید بازگردنده و آینده + دو رای بهتر است از یک رای رای

السّديد خير من الأيد الشّديد + رأي العليل عليل + الرّأي

راست بهتر است از توانائی سخت + رای بیمار بیمار است + رای

قبل الشّجاعة الشّجعان + الرّأي لا يحيل + الرّأي نائم و

پیش از دلیری دلیر است + رای حواله میکند + رای خوابنده است

الهوى يقظان + الرّباح مع السّماح + ربّ أخ لك لم تلده

خواهش بیدار است + سود با جوانمردی است + بسا برادر که نزاد مر ترا

أمّك + ربّ أمنية جلبت منيّة + ربّ أكلة تمنع أكلات

مادر تو + بسیار آرزو است که میکشد مرگ را + بسا یکبار خوردن باز میدارد از خوردنها

ربّ آمل خائب + ربّ بيت شعر خير من بيت تبر + لا[illegible]

بسا امیدوار محروم است + بسا خانه موی بهتر است از خانه زر + بسا

خیرٍ فی شرٍّ + رُبَّ شَفاءٍ فی ضُرٍّ + رُبَّ بَلایا الضّان فَرَقا + رُبَّ [illegible]

نیکی در بدی ست و بسا شفاء در [illegible]

رِبحٍ یُؤدّی اِلَی الخُسرانِ + رُبَّ نَاسٍ حَسَدُ [illegible]

سود میرساند سوی زیانکاری + بسیار [illegible] ورد کرده شهد [illegible]

رَجاءٍ یُؤدّی اِلَی الحِرمانِ + رُبَّ تَعَبٍ مِن غَیرِ رامٍ + رُبَّ

[illegible] میرساند سوی [illegible] بسا انداختن ست از غیر اندازنده + بسا

سَاعٍ فی مَا یَضُرُّه + رُبَّ صَلَفٍ تَحتَ الرّاعِدَةِ + رُبَّ صَنعَةٍ

سعی کننده است در آنچه گزند میرساند او را + بسیار ابر بی باران زیر آواز کننده است + بسیار صنعت

اَصعَبُ مِن ابتِدائِها + رُبَّ صاعِدٍ لِقاعِدٍ + رُبَّ طَمعٍ اَدّی

دشوارترست از آغاز او + بسیار بالا برآینده برای نشیننده ست + بسیار طمع رساند

اِلَی عَطَبٍ + رُبَّ عَجَلَةٍ تَهَبُ رَیثًا وَرُبَّ فَروقَةٍ یُدعی

سوی هلاکت + بسیار شتابی می بخشد درنگ را + و بسیار ترسنده خوانده می شود

لَیثًا + رُبَّ عَینٍ اَنَمُّ مِن لِسانٍ + رُبَّ عَینٍ تَحتَ طَلَبٍ +

شیر را + بسا چشم تمامترست از زبان + بسیار خشم زیر طلب ست +

رُبَّ قَعدَةٍ تَمنَعُ قَعَداتٍ + رُبَّ قَولٍ اَشَدُّ مِن صَولٍ +

بسا یکبار نشستن باز میدارد چند بار نشستن را + بسا یک سخن سخت ترست از حمله کردن +

رُبَّ کَلِمَةٍ تَقولُ لِصاحِبِها دَعنی + رُبَّ لائِمٍ مُلیمٍ + رُبَّ

بسا سخنی ست که میگوید مر گوینده خود را که بگذار مرا + بسا ملامت کننده سزاوار ملامت ست + بسا

مَلومٍ لا ذَنبَ لَه + رُبَّ مَملوکٍ لا یُستَطاعُ فِراقُه + رُبَّ

ملامت کرده شده نیست گناه مر او را + بسا بنده که طاقت داشته نمی شود جدائی او + بسا

میشکند * خواجه آنست که [illegible] کارش * خواجه داند بهای شال و نبات [illegible]
اگر ولی ست ما و تنها * خویش شد که بیکس نبود * خود فضیحت و دیگران را نصیحت * خود غلط
انشا غلط املا غلط * خود کرده را چه درمان * خود گشته را تعزیت نیست * دارند * خودپسندی
جان من برهان نادانی بود * خودپسند پسند خلق نیست * خورده نه برده * ای وای کرد گره
خورده همان به که تنها خوری * وای بر آن خورده که تنها خوری * خورشید روی همه
سیاه کند و روی ماه سپید * خوشی با کس ندارد دوستی * خوش سخن باش تا امان یابی
خوش حال کسانیکه بهر حال خوش اند * خوش حال کسی که یار او یاد کند * خوشوقت کسیکه خبر ندارد
خوش عیش آنکه زن ندارد * خوش خویش بیگانگان ست و بیگانه خویشان * خویشان
هرگز اگفتی خوش آمد * خوشه یکسر دارد * خون حسن و حسین و ما [illegible] نیست * خون فلانی
بسیج تر از خون فلانی نیست * خون را آب بشوید خون را بخون نشوید * خوی بد در طبیعتی که
نشست * نرود جز بوقت مرگ از دست * خویشی بخویشی سود ابر صبا خویش اند که در [illegible] خویش اند

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

خارشتی کتیا مخمل کی جهول * خاک چاٹ کی بات کر * خاک ڈالی چاند نہیں چهپتی * خاک
دهول بکائن کی پهول * خاک چهانتی اور زبیر بیتی * خالا کی مهمانی ہاتهه ڈال بچهانی * خالا کی
گهری خالا کی آنگن مو لسری * خالا خالا کا پیٹ گند ہلا سات جیو ہونکا ایک نوالا * خالی گهر
قلندر بیٹهی * خالی نیا کیا کری اس گولی کی دہان اوس گولی مین کری * خالی خریطی پوری نصیحت
خالی ہاتهه کیا * دن ایک سند بسا لیتا جاون * خدا اکا دیا سر پر * خدا اکا دیا کاندهی پر پنچون کا
دیا سر پر * خدا اکا گهر بهسوڑی کیا * خدا اکی گهر سی پهری ہین * خدا اکی غضب سی ڈرتی رہیی
خدا اکی واسطی بلی بهی چوہا نہیں مارتی * خدا اکی باتین خدا ہی جانی * خدا اکی لاٹهی مین آواز نہین

کنهی

خدا کو [illegible] نہین عقل سی پہچانا ہی ٭ خدا ارزانی کو نہ کون نہ دیوی کہ سر کہجلا ہی ٭ خدا دنگہہ دی تو [illegible] کہی ٭ خدا دیتا ہی تو چہپر پہاڑ کی دیتا ہی ٭ خدا دیتا ہی تو نہین پوچہتا کہ تو کون ہی ٭ خدا رزاق ہی بندہ قزاق ہی ٭ خدا الگتی کو ئی کہی مُنہہ دیکہی سب کہین ٭ خدا مہربان تو جگ مہربان ٭ خدمت سی عظمت ہی ٭ **خراب** خستہ تنگ سستا ٭ خرادیکا کاٹہہ کاٹی ہی گٹّی ٭ خربوزیکو دیکہہ کی خربوزہ رنگ پکڑتا ہی ٭ خربوزہ چہری پر گری تو خربوزیکا ضرر چہری خربوزی پر گری تو خربوزیکا ضرر ٭ **خسم** کا کہا مین بین گیت گا مین بہیا جی کی ٭ **خضر** ملی ٭ خضری خبر سچی ہوتی ہی ٭ **خلق** کا حلق کس نی بند کیا ہی ٭ **خنجر** نی کسی نی تنگ دم لیا تو پہر کیا ٭ **خواب** خرگوش مین ہی ٭ خوان بڑا خوان پوش بڑا کہول دیکہو تو آدہا بڑا ٭ خوان پلکہ خوان پوش پاک کہول دیکہو تو خاک ہی خاک ٭ خوب ہی گاڑہی چہنتی ہی ٭ خوب ہی دہنت کہٹی ہوئی ٭ خود دمی اور خدا کی سبیر ہی ٭ خود ستا یہ کا منہہ کالا ٭ خوگیر کی بہرتی ٭ **خیرات** مسی کی ٹکری اور بازار مین ڈکار ٭ خیر کی جوتی خیرات کا نار اڑ نی ملا عقد اور دہار ٭ خیلا یا نچہ خیلا جان بیلا ٭ خزینۂ دہم در مثلہای **حرف دال** مشتمل بر شش گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

داءُ النَّفسِ الحِرصُ ٭ دارِ مَن جفاکَ تخجلُ ٭ دارُ الامیرِ مَامن الفقیر
بیماری نفس حرص است ٭ دعوت کن کسی راکہ ستم کرد تا شرمندہ شود ٭ خانۂ امیر جای بیخوفی محتاج است
الدّالُ علی الخیرِ کفاعلہٖ ٭ **الدّراھم** مراھمُ ٭ الدّراھمُ بالدّراھم
رہنما بر نیکی مانند کنندۂ نیکی است ٭ درہما بخشنہا است ٭ درہما بدرہما
تکسبُ ٭ درّۃُ عمرَ اھیبُ مِن سیفِ الحجّاجِ ٭ دَر دَبَّ بِمَا عَضَّہٗ
حاصل کردہ میشود ٭ درۂ عمر رضی اللہ عنہ ترسانندہ تر است از شمشیر حجاج ٭ فروتنی کرد ہر گاہ کہ گزیدہ دہ

التِّقافُ الدِّرْهَمُ جُنَّةُ الْعُقَلاءِ + دَعْ مَا يَرِيبُكَ اِلٰى مَا لَا يَرِيبُكَ +

ثقاف — درهم سپر دانایانست + بگذار چیزی را که در شک افگند ترا سوی چیزی که در شک نیفگند

دَسُّوا دَعْوَةَ كَوْكَبِيَّةً + دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ مُجَابَةٌ + دَقُّكَ

دعوت کردند دعوت کوکبی + دعای مظلوم مقبول ست + کوفتن تو

بِالْمِنْجَازِ حَبَّ الْقِلْقِلِ + دَلَّنِي فِي الْعِشْقِ مَنْ يَهْدِي السَّبِيلَ +

بهاون دانهٔ قلقل را + رهنمونی کرد مرا در عشق کسی که هدایت میکند راه را +

دَلْوُ السَّمَاءِ لَا يُرْوِي الظَّمْآنَ + دَلِيلُ عَقْلِ الْمَرْءِ قَوْلُهُ وَدَلِيلُ

دلو آسمان سیراب نمیکند تشنه را + دلیل دانش مرد سخن اوست و دلیل

أَصْلِهِ فِعْلُهُ + دِمَاءُ الْمُلُوكِ أَشْفٰى مِنَ الْكَلَبِ + دَمِّثْ لِنَفْسِكَ

اصلش فعل وست + خونهای پادشاهان شافی ترست از سگ + نرم کن برای ذات خود

قَبْلَ النَّوْمِ مُضْطَجَعًا + دُمْ عَلٰى كَظْمِ الْغَيْظِ تَجِدْهُ عَوَاقِبَ فِيكَ +

پیش از خواب جائیکه بپهلو خوابنده بسی + همیشگی کن بر فرو بردن خشم بیابی اورا عافیتهای خود را

اَلدُّنْيَا أَشْبَهُ شَيْءٍ بِاحْتِلَامِ النِّيَامِ وَظِلِّ الْغَمَامِ + اَلدُّنْيَا

دنیا مانا ترین چیز است به احتلام خواهندگان و سایهٔ ابر + دنیا

أُمْنِيَّةٌ وَالْأَمْوَالُ عَارِيَةٌ + اَلدُّنْيَا جِيفَةٌ وَطُلَّابُهَا كِلَابٌ + الدُّنْيَا

آرزوهاست و مالها عاریت + دنیا مردارست و خواهندگان او سگان + دنیا

دُوَرٌ لَا يَحْصُلُ اِلَّا بِالزُّورِ + اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ +

دروغ ست حاصل نمی شود مگر بدروغ + دنیا قیدخانهٔ مسلمانست و بهشت کافر +

عَرَضٌ حَاضِرٌ يَأْكُلُ مِنْهَا الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ + اَلدُّنْيَا كَنِيفٌ

[illegible] نیکوکار و بدکار + دنیا پایخانه

آدم + الدُّنیا مزرعة الآخرة + الدُّنیا داحة لیس فیها راحة
آدم + دنیا کشت آخرت ست + دنیا تغشیست نیست دران آسایش

الدُّنیا تطلب لهارب وتهرب من الطالب + دنیاک کلها
دنیا بجوید گریزنده را و میگریزد از جوینده + دنیا همه آن

وقتك الذي انت فیه + دَوَاءُ الشّق ان تحوصه + دوام
وقتست آنکه تو دران وقتی هستی + دوای کفتگی آنکه فراهم آوری آنرا

السرور رؤیة الاخوان + الدوا ة انفع الادوات + دولة
خوشی دیدن برادرانست + دواة سودمندترین آلهاست + دولت

الاشرار محنة الاخیار + دولة الارذال آفة الرجال + دونه بیض
بدان آزمایش نیکانست + دولت دونان آفت مردانست + نزد او ست بیضه

الانوق + دو ذاینفق احمار + دهدکین + سعد القین + دینار الشحیح حجر +
دوداند ... بیکار شد + سعد آهنگر + دینار بخیل سنگ است +

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

داد حق را قابلیت شرط نیست + بلکه شرط قابلیت داد اوست + داشته آید بکار
گرچه بود زهر مار + داغ بالای داغ + دامن کشان میرود + دامن کشان حسن دلاویز
را چه غم + کاشفتگان عشق گریبان دریده اند + دامن پاک را که با دامن آلوده بندند
پاک هم پلید شود + دانا باشارهٔ ابرو کار کند و نادان بزخم چوگان + دانشمند را
دست کوته به از دستار دراز + دانهٔ گندم از دانهٔ مروارید قیمتی تر است اگر وقت
گرسنگی پیدا شود + دایه مهربان تر از مادر است + در آر د
بدوز دشره دیده هوشمند + در بیشه گمان مبر که خالی ست +

باشد + در برابر چو گوسپند سلیم + در قفا همچو گرگ مردم در + در بیابان فقیر سوخته را شلغم
پخته به که نقرهٔ خام + در بلا بودن به از بیم بلا + در پای تو ریزم آنچه در دست من است +
در جنگ حلوا بخش نمیکنند + در خانهٔ مور شبنمی طوفانست + در خانه بکدخدای ماند همه چیز +
در خانه اگر کس است حرفیش بس است + در خانه آرد نی و در کوچه دو تنور + در خانهٔ بینوا
هیچ در پیچش + در خانه هرچه باشد مهمان هرکه باشد + در خانهٔ خدا دائم باز است + درخت
کاهلی کفر آورد بار + درختی که اکنون گرفته است پای + به نیروی مردی برآید زجای + در
که از وی همه کسی [illegible] نرسد به بی آبی خشک به + درد را پیش دردمند بگو + دردا که طبیب صبر می‌فرماید
واین نفس حریص را شکر می باید + درد را خدا بدوستان خود میدهد + دردم از یار است
و درمان نیز هم + درد بکش تا بدوا رسی + درد عاشق نشود به مداوای طبیب + در طریقت
هرچه پیش سالک آید خیر اوست + در عفو لذتیست که در انتقام نیست + در عین اختیار مرا اختیار
نیست + در غوری سویز شده + در قصص انبیا مضاحک نگنجد + در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست +
در کوی نیکو بلی در خانه که می پرسی + در میان دریا گرد میخواهد + در مقام تشنگی هزار مروارید بقطرهٔ
آبی نیرزد + درمان بکسی رسد که دردی دارد + در مستی مردان مجلس حاجت پیش کسی بردن +
در پیش هرجا که شب در سرای اوست + در ملک صفت باش و کلاه تتری دار + در روشنی
روان مبند + دروغ مگو تا بخانه باید رسانید + دروغ مصلحت آمیز به از راستی فتنه انگیز + دروغگو
را حافظه نمی باشد + درودگر بی سرزنش کار نکند + درودگر تیشه برای خود [illegible] + دروازهٔ شهر
میتوان بست دهن مخالفان نتوان بست + هرکه بنگری بهمین داغ مبتلاست + در
[illegible] + در یک [illegible] دو سلطان نگنجد + [illegible]
[illegible]
[illegible]

رود و صاحب کالا را پی + دزد دانا میکشد اول چراغ خانه را + دزد من با خانه میدزد و متاع خانه را
دزدیده چه بود آنچه بماند بخداوند + دست از همه چیز شسته + دست بکاسه و مشت بپیشانی + دست
بکار و دل بیار + دست بی هنر کفچهٔ گدائیست + دست بر ترکش زدن + دست بالای دست بسیار است
دست پیشین را بدل نیست + دست جوانمرد برای دادن خاید و کف بخیل برای ستیدن + دست چپ
از دست راست نمی شناسد + دست خود و دهان خود گر نخوری زیان خود + دست دست اول
است + دست را دست می شناسد + دست را دست بشوید و هر دو دست رو را + دست زیر
سنگ را آهسته باید کشید + دست ... بالا + دست شکسته و بال گردن + بدشمن سنگ
دستشی در کینه خلیفه است + دست کار دل میکند و دل کار دست میکند + دست کوتاه
و کله دراز + دشمن اگر قویست نگهبان قوی تر است + دشمن دانا به از دوست نادان +
دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد + دشمن چه کند چو مهربان باشد دوست + دعای گوشه
نشینان بلا بگرداند + دلاکی و استغنا + دلا خوش باش زبان باد + دروغ فنا + دل است
آنکه حج اکبر است + دل بدست آر و هر چه خواهی کن + دل بدست آر تا کسی باشی
دل تاریک را جان روشن نباشد + دل را میخورد و روده جگر را + دل را بدل رهیست
درین گنبد سپهر + از سوی کینه کینه و از سوی مهر مهر + دل که افسرده شد از سینه برباید کرد
دل نخواسته عذر بسیار + دلیر هیچ انکار فرماید ... + دم عیسی زندگانی دیگر دهد
و نبید را بگرمی سپارد + دندان زدن تیره شغال را مبارک است و آهو را شوم + دندان
طمع کند + دندان طمع تیز کرده + دندانی که درد کند باید کند + دنیا بیک قرار نیست
دنیا پنج روزه است + دوای غضب خاموشی ست + دو بامداد گر آید کسی بخدمت
شاه + سیوم بر آینه روی کند به لطف نگاه + دوباره نیست کس را زندگانی
حرف در سبق ... و کتاب در ... + دو دل یک شود بشکند کوه را ...

آرد انبوه را بیخته و زنگی سپید نسازی دست دیگران با خبر و حضور نزدیکان بی بصر
دور دوستان را کجا کنی محشور مر توکه با دشمنان نظر داری + دوستان در زندان
بکار آیند که بر سفره دشمنان هم دوست نمایند + دوست آن باشد که گیرد دست دوست
در پریشان حالی و درماندگی + دولت نه بخدائی کس را بغلط + دولت نیز را بقای نیست
دولت همه آنست که بی خون دل آید بکنار + دولت در آن سرا است که از میهمان پر است + دو
مرغ جنگ کنند فایده بدیگر + دونده باد دست که دریا و کوه را سهل گیرد + دویدن خرگوش
پسندیدیم لیکن از گوشتش میدم + ده خراب خراج ندارد + ده درویش در گلیمی بخسپند
و دو پادشاه در اقلیمی نگنجند + ده ویرانه‌ای در آخرت + ده کجا و درختان کجا + ده
پیدا و فرسنگ می پرسی + ده مرد ده مرد را احمق کند + دهن سگ بلقمه دوخته به + دهن
بی آب را انگشت باید + دید چنانکه بسته را از ناخن + ده و یران چراغ ندارد + دیده
را ناخنه به از ناخن + دیده سخت را سخن سخت می شکند چنانکه بادام را سنگ + دیدی که
چه کرد اشرف خرها + مظلمه بر و بجانی نگ زرد دیدم همه را و آزمودم همه را + دیده نشنید که
عبرت علی + دیده شنید گواه شد + دیر آشنا زود رنج + دیر آید درست آید + دیر گیرد سخت گیرد
دیر آمدن و شتاب رفتن + دی رفت و پری رفته و روز امروزیست + دیگ شراکت بجوش
نمی آید + دیگ گرمش بجوش آمد بچار تن بهم رسید + دیگ سینه جا سیاه کند + دیگدانش سیاه
شده + دیوارش در دوخته شد + دیوانه بکار خویش هشیار + دیوانه را هوئی بس است + دیگی
باش تا غم تو دیگران خورند + دیوانه همان به که بود اندر بند + دیو از خدا شنود نباشد بگو
از آن است تو هم که قرآن خوانند + دیو خوش خلق بر آید از گره پیشانی +

گنجینه سوم در امثال هندیه

ناچ نہ جانے آنگن ٹیڑھا [illegible] آتا دی بہنے ایک پیٹ بھی + داتا کی من [illegible]

دبی ندی کی چھین لی + وادی رنج نہ کہای پان + دانت دکھا وت گیی پران کالا
نی ہو + دام کرین کام + داموںکا روٹہا باتون سی نہین منتا + دانت کرید کو تنکا
نہین بچا + دانت کاٹی روٹی ہی + دانہ نہ گہاس پانی چھہ چھہ وقت + [illegible]
تالی سوار کو بادی + دائی کی آگی پیٹ کیا چھپانا + دائی جانی اپنی بلائی + دائی پچھلی
کی مرزا سو گرا + دائی کی سرہان پہل + دائی ہو میٹھی وا ادا ہو تیتہا سسر گی کو جای [illegible]
دائی سوائی اونٹنی سوا گہڑا موتنی + دبا بنیا پورا تولی + دبلی پر [illegible] دھندا مین
دو گتی بابا ملی نہ رام + دبلی پر چیونٹی بھی کاٹ کہاتی ہی + درزی کی سوئی کبھی ٹاٹ
مین کبھی تاش مین + دریا مین رہنا اور مگرمچھ سی بیر + دریا پر جانا اور پیاسی آنا + دکھی
اونکلی دس چراغ + دس بیس گھٹا ہی کی دیکھی ہین + دستار رفتار گفتار کردار سب
جُدی جُدی ہوتی ہی + دمڑی ہیں + دشمن کہان بغل مین + دشمن سوئی نہ سونی
دی + دشمنوںمین یون رہی جیسی بتیس دانتو مین زبان + دکھن گئی نہ باوڑی رہی
چندیری چاہ + دکھ بھری فاختہ کوا میوی کہای + دکھیا دکھ رووی سکھیا ٹینگا
ٹوری + دل بہلا ہی + دلکو دلسی راہ ہی + دل کا مالک خدا ہی + دلو کا د
دل بہ نہین ہی + دلی کی دلوالی منھہ چکنا پیٹ خالی + دلی کی کمائی بارہ بنگی مین
گنوائی + دمڑی کی بلبل ٹکہ کی لڑائی + دمڑی کی بڑہیا ٹکا سر منڈائی + دمڑی بچھیا بارہ ٹکی
بندھیا + دمڑی کی گھوڑی چھہ پسیری دانہ + دمڑی کی ار ہر تو ساری رات گھر گھر + دمڑی کی گھو
نو جھی پنسوان + دمڑی کی ہانڈی لیتی ہین تو اوسی بھی ٹھونک بجا کی لیتی ہین + دمڑی کا
آنا [illegible] ت ہی + دم کا کیا بھروسا آیا نہ آیا + دو دن [illegible]
[illegible]
[illegible] + دنیا [illegible] + دنیا [illegible]

کیا سرسینگہ ہوتی ہین + ڈرا مسی آنکھہ نہین سوتی + دوا کی لیبی ڈہونڈہی تو نہین ملتا + دو والی کی کلہیا + دو دل راضی تو کیا کریگا قاضی + دودہ کا جلا چہاچہہ پہونک پہونک پی + دودہ بہی دہولا چہاچہہ بہی دہولا + دودہ کا دودہ پانی کا پانی + دودہ کی دانت ابہی نہین ٹوٹی + دودہ کا سا اوبال آیا چلا گیا + دودہ کی سی مکہی نکال کر پہینک دیا + دو دہیل گائی کی دولاتی بہی سہتی ہین + دور کی ڈہول سہانی + دوڑ چلی بکر پڑی + دو قصائیون گائی مردار + دو گانو کی پاہی گیتی مری آ جائی + دو ملّا مین مرغی حرام + دو مسلمانی تسنین بہی آنا کانی + دونو ہاتہون پکڑی سنبہالنی پڑی ہی + دو ملو ہاتہون سنبہالی نہین سنبہلتا + دونو ہاتہون تالی باجتی ہی + دو و دیرسے گتی پانڈی حلوا ماندی + دہ پونسن شلیتہ بہاری + دہی بہات کا موٹل دیاہی آڑہی اتاہی + دیا نہ باتی منڈو پہری اترتی + دیا فاتحہ کو لگی لٹانی دی مدار کا کون سا تہا + دیہی دہ جہین دیس جیسی پہیس بہیک دیکہی اونٹ کس کل بیٹہی + دیکہی دیدار اور یاری بیزار + دیکہی سانپ کی آنکہ کہلاتی سونیکا نوالا + دیکہی بہالی شیخ جی اور چہڑی سید ہوئین + دیکہی کا دو بریا تراہی کہن جنت ہی + دیکہی تیری کرامات + دیکہی تیری کالپی اور باون پورا اوجہاڑ + دیکہا شہر بنگالا دانت لال منہہ کالا + دیکہا تیرا چہند بند پہٹا جامہ تین بند + دیکہا سو کہا پایا سو منہہ پانون چوکا + دیکہا نہ بہالا سدقی گئی خالا + دیکہہ بگانی چہپڑی مت ترساوجی + دینا تہوڑا سا بہت دلی کی ناتون دروازہ نہین ہی + دیویگا سو پاویگا بوویگا سو لونیگا + دیتی کی تلی اندہیارا

گنجینۂ چہارم در امثال حرف ...

... + دہا قی دہاہی کرم لکہا سو پاہی + دہیرا دہو سو کہی موٹا کری

بچ نہ آوے گی ٹوٹا ہو دھنّا سیٹھ بھی ہیں + دہن کا دہن گیا اور سیٹھ کی [illegible] گئی

دہنونتی کی کانا بھی چھلا وڑی لوگ بیچارے + دھوبی کا چھیلا آدھا دھلا

آدھا میلا + دھوبی رووے دوبلائی کو میاں رووین کپڑون کو + دھوبی [illegible]

سا ویٹی اور ٹاٹ + دھوکی کی ٹٹی ڈھول کی رسّی نہیں بانٹی جاتی + دھوبی کی

دو پاؤن دھوبی پڑی چارپائی دہی چھوڑ دا ماد بیلا + دہیرا سو [illegible]

دہیر پاری ہی ہیں کھون اہیر ہی تو کہاں + دہن دہونکر اللہ میاں کی تو [illegible]

گنجینۂ پنجم در مثلہای حرف ڈال

ڈائن کہاں تو منہ لال نہ کہاں تو منہ لال + ڈائن بھی دس گھر چھوڑ کر

کہاتی ہے + ڈری بندی تیری دیدیسی + ڈرین لومڑی سی اور نام دلیر خان +

ڈوبا بنیہ کبیرا کا جو اپجی پوت کمال + ڈوبی کنٹھہ بھروسی تیری +

ڈوبتی کو تنکے کا آسرا بہت ہے + ڈوری ڈالی ہیں + ڈوم بنیا پوستے

تینوں بے ایمان + ڈوبنو کی لونڈی + ڈیڑھ پاؤ آٹا اور پل پر رسوئی + ڈیڑھ

چاول اپنی جدی بکاتی ہیں + ڈیڑھ اینٹ کی مسجد جدی ہی بناتی ہیں + ڈھول کے اندر [illegible]

گنجینۂ ششم در امثال حرف ہا

ڈھاک کے تین پات + ڈھاک تلی کی پھوہڑ مہوے تلی کی سگھڑ ڈھاک کے

بنگالی کو ٹرکی کیا کسی ال + ڈھال تلوار سرہانے اور چوتڑ بند بجائی + ڈھونڈھ

لاوتے تا درن + خاتمہ گنجینۂ یازدہم در مثلہای حرف ڈال [illegible]

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

ذِکْرُ الطَّاغِی فِی طُغْیَانِہٖ + ذِکْرُ الْعَیْشِ نِصْفُ الْعَیْشِ +

گزار طاغی را در طغیانش یاد کردن عیش نصف عیش است +

ذِکْرُ الشَّبَابِ حَسْرَۃٌ + ذِکْرُ الْوَحْشَۃِ وَحْشَۃٌ + ذِکْرُ الْمَوْتِ جِلَاءُ

[illegible]ان جوانی حسرت است + یاد کردن وحشت وحشت است + یاد کردن مرگ صفائی

الْقَلْبِ + ذَکَّرْتَنِی الطَّعْنَ وَکُنْتُ نَاسِیًا + ذَکَّرَنِی جَارِی اَھْلِی

دل ست + یاد دادی مرا طعن را و بودم فراموش کننده + یاد داد مرا همسایه من اہل مرا

ذَلَاقَۃُ اللِّسَانِ رَأْسُ الْمَالِ ذُلُّ الْمَرْءِ فِی الطَّمَعِ + ذٰلِکَ

تیزی زبان اصل مال ست خواری مرد در طمع ست آن سبب

بِمَا قَدَّمَتْ یَدَاکَ + ذَلَّ مَنْ لَا سَیْفَ لَہٗ + ذَلَّ مَنْ طَمِعَ +

چیزیست که پیش رسانید هر دو دست تو + خوار شد کسی که نیست شمشیر مر او را + خوار شد کسی که طمع کرد

الذُّلُّ مَعَ الطَّمَعِ + ذَلِیْلُ الْفَقْرِ عَزِیْزٌ عِنْدَ اللّٰہِ + ذَلِیْلٌ عَاذَ

خواری با طمع ست + خوار حاجت گرامی ست نزد خدا خوار پناه گرفت

بِقَرْمَلَۃٍ + ذَنَبُ السِّرْحَانِ کَمَنِیَّۃٍ لِلْغَزَالَۃِ + ذَنَبُ عَقْرَبٍ

بدرخت + ... دم گرگ مانند مرگ ست بر آہو + دم عقرب

رَأْسُ النُّحُوْسَاتِ + ذَنْبٌ وَاحِدٌ کَثِیْرٌ وَاَلْفُ طَاعَۃٍ قَلِیْلٌ +

سر نحوستهاست یک گناه بسیارست و هزار طاعت اندک ست +

ذُو الْاَمَانِ کَنَمْلٍ عَلٰی کَفِّ السُّلَیْمَانِ + اَلذَّوْدُ اِلَی الذَّوْدِ

صاحب امان مانند مورچه ایست بر پنجه سلیمان + ذود با ذود

اِبِلٌ + ذَھَبَ اَمْسِ بِمَا فِیْہِ + ذَھَبَ اللّٰہُ وَالِہٗ بِمَالِہٖ

شترست + شد رفت دی با آنچه در وی بود + رفت دولت ...

ذهب عصر... ونقی شجیری + ذهب ...

گرگ + ذهب منه الاطیبان + ذهبت ریحه +

رفت از آن خوردن وجماع + رفت بوی او

هیف لا دیا بها + الذهب عقل الاحمق وحلق العاقل +

باد گرم برای ... آتش ... و نادانی ...

الذیب ادهم + الذیب اعلم بمکان الفصیل الیتیم

گرگ بسیار رنگ است + گرگ داناتر است بمکان شتر بچه از ماد رجدا شده کو یتیم است

الذیب للضبع + الذیب یادو للغزال باکله +

گرگ برای کفتار است + گرگ می فریبد آهو را برای خوردنش +

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

ذره را با خورشید چه نسبت + ذکر عیش نصف عیش است + ذو الفقار علی در نیام و زبان سعدی در کام نباشد + ذوق چمن ز خاطر بلبل نبرد + ذوق گلچیدن اگر داری سوی گلزار رو +

گنجینه سوم در امثال هندیه

ذات بهانت پوچهی ناکوی جنیو سن کی با مهن ہوی + ذات مده پی معلوم ہوی + ذات خدا کی بی عیب ہی + ذات کی بلائی ہرا بر بیٹھی کم ذات ... گنجینه دوازدهم در مثلهای حرف ...

گنجینه اول در امثال عربیه

اربعة + خیر الرفیق فی الطریق خبز الدقیق او السویق + خیر

چهار اند + بهتر رفیق در راه . نان آرد ست یا پست + بهتر

زاد التقوی + الخیر عادة + خیر الغنی القنوع و شر الفقر الخضوع

پرهیزگاریست + نیکی عادتست + بهتر توانگری قنوع ست و بدتر فقر فروتنی +

الخیر فی ما وقع + خیر قلیل به فضحت نفسی خیر الکلام ما قل

خیر در چیزیست که واقع شد + خیر قلیل بوی رسوا شد نفس من + بهتر کلام آنکه اندک باشد

ودل + خیر المواهب العقل + خیر المناکح الابکار + خیر المال

و دلالت کند + بهترین بخششها عقل ست + بهترین زنان بکر است + بهتر مال

سکة مأبورة او مهرة مأمورة + خیر المال عین ساهرة

رسته خرما بن گشن داده شده یا کره مادهٔ اسب برکت یافته شده بنسل + بهتر مال چشم بیدار است

لعین نائمة + خیر المال عین خرارة فی ارض خوارة + خیر

برای چشم خوابنده + بهتر مال چشمه ایست بسیار روان در زمین خرما بن بسیار بار + بهترین

الناس من ینفع الناس + خیر النساء سوافر + خیر النساء

مردمان کسی ست که نفع کند مردمان را + بهترین زنان گشاده روی اند + بهترین زنان

الودود الولود + الخیل اعلم بفرسانها

[illegible] داننده تر ست [illegible] سواران

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

خاک از تودهٔ کلان بردار + خاک در عزیزان آسایش دیدهٔ مشتاقان ست + خاک عمل از تعبیر معزولی به + خاک غربیل را نشاید و خشت آسیا را + خاکش از خوردن بهتر + خالی دست رو سیاه + خاموشی زبان موسن غماز آزادگی او ست + خاموشی

علامت ... نیاست * خانهٔ درویش را شمع بی از مهتاب نیست * خانهٔ تنگ ... [illegible]
قرآن * خانهٔ ... دیو میگیرد * خانهٔ دوستان بجاروب ... دشمنان ... [illegible]
سنگی بس نیست * خانه جدا انگور جدا * خانه ویران مشو چون قفل گرد خانه دار * جای ...
ورائی در بازار * خبر خضری همه معتبر * خدا با خلق و خلق با خدا * خداوند سلیمان کی ...
خدا که میدهد نمی پرسد که کیستی * خدا را ندیده اند بعقل شناخته اند * خدا داری چه غم داری
خدائیکه دندان دهد نان دهد * خدائیکه بالا است آفرید * زبردست هر دست دستی آفرید
خدائی هما ... جهان تنگ نیست * کمیت مرا نیز پالنگ نیست * خران را کسی عروسی
نخواند * مگر آنزمان کاب و هیزم نماند * خر از جل اطلس بپوشد خر است * خر بکرایه گیر و از
... برآ * خر بار ... [illegible] ... * خر بسته بهتر اگر چه دزد آشنا باشد * خربوزه بخور ترا
بفالیز چه کار * خربوزهٔ شیرین نصیب شغال است * خربوزهٔ شیرین ... نفران * خر
چه داند بهای قند و نبات * خر خالی یرغه میرود * خر هفته جو نمی خورد * خر خواجه خر من خواجه
خر را خدا شاخ نمیدهد * خرش در کوه بوعلی سیناست * خر عیسی اگر بمکه رود * چون
بیاید هنوز خر باشد * خر عیسی بآسمان نرود * خر که جو دید کاه نمیخورد * خرگوش و دم بریده ...
... نی خرند * خرما را پوست به از مغز * خروس بی هنگام است * خر همان است و پالانش دیگر
... نوری هفتاد ... * خریکه از خری بماند دم و گوشش باید برید * خسم ... ساق شتر ...
خس کم جهان پاک * خصم چون پشت ... بهیچ مگو * خصم خود را ... * خفته را خفته
کی کند بیدار * خلاف رای سلطان رای جستن * بخون خویش باید دست شستن
خلعت غفران ... گناه را ... شد * خلق خدا ملک خدا * خلوت از اغیار باید نی ز یار * خنده
مردم از شادی باشد * خندهٔ بوزنه از غم * خندهٔ گل گریهٔ گلاب بار آرد * خواب ... نیست
و باشد ... * خواب آسایش جان است * خواب چهار پهلو میکند * خواب خرگوش

مخالفة دعت الی مخالفة + ربّ منیّة تحت امنیّة + ربّما

سوگند خورد و میخواند سوی مخالفت + بسا مرگ زیر آرزوی است + بسا

صحّت الاجسام بالعلل + ربّما اصاب الاعمی رشده واخطأ البصیر

تندرستی شد جسمها بسبب بیماریها + بسا که یافت نابینا رشد خود را و خطا کرد بینا

قصده + ربّما ادرک الظّنّ الصّواب + ربّما جاع الکلب وفقد

مقصود خود را + بسا است که گمان صواب رسد + بسا است که گرسنه شد سگ

صاحبه + ربّما کان السّکوت جوابا + ربّما یبلی الفرج

مالک خود را + بسا است که باشد خاموشی پاسخ + بسا است که می آید کشایش

وسط الشّدّة + رتبة العلم اعلی الرّتب + الرّحمة تطفی

میان سختی + مرتبه علم برترین مرتبه‌ها است + گریستن فرو میکند

الغضب + رجع بخفّی حنین + رجع علی حافرته + الرّجل

خشم را + بازگردید به دو موزه حنین + برگردید بر سم خود + مرد

المتجاهل عاقل + رحمة الله علی النّبّاش الاوّل + رحم الله

نماینده جهل دانا است + بخشش خدا باد بر نباش نخستین + رحم کناد

من هدانی الی عیوبی + الرّحی تعلو الثّقال + رزقی

کسی را که رهنمونی کرد مرا سوی عیبهای من + آسیا بلند میشود برگرانی + روزی من

تحت ظلّ رمحی + رزقک یطلبک فاسترح + الرّزق یطلب

زیر سایه نیزه من است + روزی تو میجوید ترا پس آسایش کن + روزی میجوید

العبد اکثر ممّا یطلبه لنفسه + الرّزق مقسوم + الرّزق الحلال

بنده را بیشتر از آنچه میجوید آنرا بنده + روزی تقسیم کرده شده است + روزی حلال

مع السين

لا بالكلية + رزمة ولا درة + رسول الموت الشيب + رسول

نه بکلی + آوازست و نیست نیکوئی + قاصد مرگ پیریست + قاصد

مع الشين

الموت الولادة + الرشف انقع + الرشوة رشاء الحاجات +

مرگ زادنست + مکیدن آب تشنگی را بهتر نشاند + رشوه رسن حاجتهاست

مع الضاد

الرضا بالقضاء باب الله الاعظم + رضي الخصم ولم يرض

پسندیدن حکم خدا دروازه بزرگ خداست + خوشنود شد دشمن و خوشنود نشد

القاضي + رضيت من الغنيمة بالاياب + رضينا بقسمة الجبار

قاضی + خوشنود شدم از غنیمت بسبب بازگشتن + خوشنود شدیم از قسمت جبار

مع الطاء و الظاء و العين

فينا + رطب الحجاز في لبن الشيراز + رعونات النفس

در ما + خرمای حجاز در شیر شیراز + رعونتهای نفس

تنعبها + رعى فاقصب + رفاهية العيش في الامن + الرفق

اندوهگین کند او را + چرانید پس سیراب کرد + فراخی عیش در ایمنی است + نرمی

مع الفاء

مفتاح الحاجة والرزق + رفيق المرء دليل عقله + الرفيق

کلید حاجت و روزیست + رفیق مرد دلیل دانش اوست + رفیق

مع القاف و الكاف

ثم الطريق + رقص البعير يليق بصوت الحمير + ركب

پس راه + رقص شتر سزاوار است بآواز خر + سوار شد

مع الميم

العصا قصير + ركض ما وجد ميدانك + رمتني بدائها

بر عصا قصیر + راند چیزی را که یافت میدان ترا + انداخت مرا به بیماری خود

مع الواو

وانسلت + روعي جعار وانظري اين المفر + رؤية الحبيب

و بیرون شد + بترس ای کفتار و بنگر کجاست جای گریز + دیدن محبوب

جلاء المعین + رُوَیدًا یَغزو یتمعّق + رَهبوت خیر من

سو ... چشم است + مهلت ده جها درانا بیرون آید بچه از شکم + ترس بهتر است از

رحموت + الرّیاسة سَعة الصّدر + ریق العدوّ سمّ قاتل +

رحم + ریاست فراخی سینه ست + آب دهن دشمن زهریست کشنده

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

راحت ... رسان که همین مشرب ست و بس + راز دل خود بپیمانه توان گفت + راز خود با یار خود چندانکه بتوانی مگو + راستی موجب رضای خداست + راستی را زوال کی باشد + راستی آور که شوی رستگار + راست گو را همیشه راحت در پیش ست + راست گوئی در رزق خود خلل رساند + دروغ بگردن راوی راست ست که دروغ از ماست ست + راضی شدن خصم کم از انتقام نیست راه بزن لیکن راه خدا به بین + راه میدانی و در سنگ می پیچی + ردّ خلق قبول خالق + رزق را روزی رسان پر میدهد + رسیده بود بلائی ولی بخیر گذشت رشته در گردنم افگنده دوست + میکشد هر جا که خاطر خواه اوست + رضای مولی از همه اولی + رفت و چندین آرزو با خاک برد + رگ جوانی بر جاست + رگ خواب را گرفت + رموز عاشقان عاشق بداند + رموز مصلحت ملک خسروان دانند + رنج خود و راحت یاران طلب + رندان را رندان می شناسند + رند عالم سوز را با مصلحت بینی چه کار + رندی و هوسناکی در عهد شباب اولی + رنگم به بین و حالم مپرس + رنگ و باخته رنگ ریزی میکند + رنگریز بر بستر خود در مانده + رنگ ریزی ماه قصب را زیان دارد + روبرو به از پهلو + روباه بازی میکند + روبه را گفتند پوستین پوشی گفت آنچه پوشیده ام

بمن بگذار بد + رلوح را صحبت ناجنس عذابیست الیم + روز شنبه بجهود ارزانی + روز
تنگی سیاه شب + روز سیاهی در پیش ست + روز نوا و بینوا بی تو + روزنی را کیسه اش
میرود + روزی خود در سفره دیگر میخورد + روزی کی خود را یکجا خورده + روزی
بقدر همت هر کس مقرریست + روستائی را عقل از پس می آید + روستائی را حمام
خوش آمد + روستائی اگر ولی بودی خرمن در کوه بوعلی بودی + روستائی
سعید دید + روشنائی عرب از نور محمد علیه السلام بود نه از روشنائی بولهب + روغن با الیه
روغن قاز پیالد + روغن از سنگ میکشد + روغن از ریگ بیابان میکشد + روسپیگری
پیشه کن و مطربی آموز + رونده کسی ست که قدمی دارد + روی دروغ گو سیاه +
روی مفلسی سیاه + روی زیبا مرهم دلهای خسته است + ره راست برو اگرچه
دور است + زن بیوه مکن اگرچه حور است + ریا خفت کش بیادامی بیابد +
ریسمان سوخته لیکن کجیش بیرون نرفته + ریشش برآمد باجی شده + ریش
خام طمع در کون مفلس + ریشش در آسیا سپید کرده + ریش خود را
بدست دیگری مده + ریشش بدست دیگریست + ریگ صحرا بسبحه انگشت می شمارد +

گنجینه سوم در امثال هندیه

راست تهوڑی سانگ بهت + راجا راج اور پرجا سکهی + راجا
کی کہر موتیون کا کال + راجا کی سونیا و باساڑی سو دا او + راجا بلاوے
تهاوی آوی + راجا کہی رانی کہاوی + راجا چهوڑی نگری جو بهاوی
سولی + راجا کا دان پرجا کا اشنان + راجا روٹهی گا اپنی نگری لی گا + راجا
کا دوجا اور نگری کا تیجا دونو خراب + راست گو مفلس مجلس مین جهوٹا

رام چھوڑی اجودھیا من بھاوی سولی + رانی کو رانا پیارا کانی کو کانا پیارا + رانی خان کی سالی + رانی روٹھی گی اپنا سہاگ لی گی کیا کسی کا بھاگ لی گی + رانڈ کا سانڈ + رانڈ کی چرخی کی طرح چلا ہی جاتا ہی + رانڈ گیا سگا کو آپکو لائی کہ بھائی کو + رانڈی کی گھر مانڈی اور عاشقوں کی گھر کڑاکا + راہ چھوڑ کر راہ چلی تُرت دھوکا کھای + راہ کی بات ہی + راہ پڑی جانیی کہ بانہہ پڑی + راہی راہ سو راہی راہ + رائین بچہ بہت سچا بہت سچا حرامی بچہ + رائی سی پربت بناتا ہی + رتیا چا کر گھسیا گھوڑ کھای بہت اوبرا جی تھوڑ + رجب ہتیلی کی چھری + رحمان جوڑین پلی پلی لقمان لڑہا وین گتیا + رد بندہ خریدار خدا + رزّا مست ہوا خدا کو بھول گیا + رزّا لی کی ناخن ہونی + رزالی کا لٹھہ رزالی کی جورو کو سدا طلاق + رسّی جل گئی پر بَل نہین گیا + رسّون جکڑی اب نہین ٹھہرتی + رکہ بیت رکھا بیت + رکھی تو بیت نہین تو بلیت + رم کی کھم گاڑی ہین + رنڈی کی ناک نہوتی تو گوہ کھاتی پھرتی + رنڈی رہی تو آپ سی نہین سگی باپ سی + رنڈی کی گالی اور بھوت کی پتھر کی چوٹ نہین لگتی + رنگ فق ہو گیا + رنگ تو اسا اور مہتاب ناون + روپ رووین بھاگ کھاوین + روتی کیون ہو نیان صورت ہی ایسی ہی + روتا جائی مری کی خبر لای + روٹی کو ٹوٹی پانیکو بلا خصم کو دادا + روٹی کھائی شکر سی دنیا ٹھگی مکر سی + روٹی کو رووی اور چولہی پیچھی سووے + روٹی پری منہہ مین دات پڑی گو مین + روٹھی کو منا ئی بھٹی کو سلایی + رو رو کی دان مانگتی ہین + روزہی کو گئی نماز گلی پڑی + روزی خور خدا کی چور + روز کنوا کھودنا روز پانی پینا + رو رونا سو منہہ دہو یا + رمتون گھر نہین ہوتا + رہی ہونٹک سی جائی تو

جب بجی جی سی + رہی نام اللہ کا + رہی محمود کی انڈی دی مسعود کی رہی
پہنو پٹہ بہین خواب دیکھی محل کا ریاست بی سیاست نہین ہوتے +
یہ بہین گی تو بہار ہین گی + ریجھ بجاؤ اور گولی بجاؤ تدریس بہلی ہو س
بُری + خزینۂ سیزدہم در مثلهای حرف زای معجمه مشتمل بر سه گنجینه

گنجینۂ اول در امثال عربیه

زاحم بعود او دع + زارع البر یحصد السرور + الزبون
مزاحمت کن بآہنگی یا بگزار + کشت کنندہ نیکوئی درو میکند خوشی را + نادان

یفرح بلا شئ + الزجاج تمام + رحمة الصالحین رحمة + زر
شادمان میشود بدون چیزی + شیشہ سخن چین ست + رحمت شایستگان رحمت ست + زیارت کن

غبا تزدد حبا + زر المرء بقدر اکرامه لک + زکوة البدن العلل
بعد یکروز زیادہ کنی دوستی را + زیارت کن مرد را باندازہ بزرگی کردن مر ترا + زکوة بدن بیماریہاست +

زلة الرجل عظم یجبر و زلة اللسان لا تبقی ولا تذر + زلة
لغزش پا استخوانیست که شکستگی او بسته میشود و لغزش زبان باقی نمی دارد و نمی گذارد + لغزش

العالم کبیر + زلة العالم زلة العالم + زلة العالم یضرب
عالم بزرگ ست + لغزش عالم لغزش جهان ست + لغزش عالم زده میشود

بها الطبل و زلة الجاهل یخفیها الجهل + زلق الحمار
بوی دہل و لغزش جاہل می پوشاند آنرا جہالت + لغزید خر

و کان من شهوة المکاری زین الرجال
و بود از خواهش کرایه دہندہ + وزن کن مردان را

بهوا زینهم زوال الدولة بارتفاع السفلة + زوال العلماء

به ترانه های ایشان دور شدن دولت به بلند شدن رذیلان ست + اوبار عالمان

أهون من موت العلماء + زوايا الدنيا مشحونة بالرزايا

سبکترست از مرگ عالمان + گوشه های دنیا پرست مصیبتها

زوج من عود خير من قعود + زهد العالم رحمة + زهد

جفت از چوب بهترست از نشستن + زهد عالم رحمت ست + زهد

العاصي فضلة + الزهد قطع العلائق وهجر الخلائق +

گنهگار فضله ست + زهد بریدن علاقها ست وگذاشتن مخلوقات +

الزهد أقرب إلى التقوى + زيادة المرء في دنياه نقصان

زهد نزدیکترست سوی پرهیزگاری + زیادتی مرد در دنیای و نقصان ست

وربحه دون محض للخير خسران + زيارة الحبيب طراءة

و سود او جز خالص نیکی زیانکاری ست + زیارت معشوق تازگی

المحبة + زيارة الضعفاء ظن + الزيارة لحظة +

محبت ست + زیارت ضعیفان گمان ست + زیارت یک لحظه ست +

الزيت في العجين لا يضيع + زينب سترة + زينة

روغن زیتون در خمیر هلاک نمی شود + زینب ستره ست + نو پیرایش

المرء حسن الخلق والأدب + زينة الباطن خير من زينة الظاهر

مرد خوبی خلق ست وادب + زیبایش باطن بهترست از زیبایش ظاهر

زين الشرف التغافل + زين في عين والده ولده +

زیبایش شرف تغافل ست + زیبایش ست در چشم پدرش فرزند او +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

زادهٔ ظالم ستمگر میشود + تیغ چون بشکست خنجر میشود + زآن گناه که نفعی رسد بغیر چه باک + زانوی گفتار بگفتن کلوخ می بندد + زاهد در مسجد و میخوار بدیر + زاینده کسی و گاینده کسی جان بابا + زاید که و گاید که در دیر سر که + **زبان** خلق نقارهٔ خدا + زبان سرخ سر سبز میدهد بر باد + زبان زیر زبان دارد + زبان با سبان سر ست + زبان برید بکنجی نشسته صُمّ بکم + به از کسی که نباشد زبانش اندر حکم + زبان خوش مار را از سوراخ بر می آرد + زبان گوشتیست بهر طرف که میگردانی میگردد + زبانش با سرش بازی میکند + زبانش مو بر آورده + **زحل** هندی از ترکی مریخ ترسد + **زخم** دندان دشمنی تیز ست همکه نما یا بچشم مردم دوست + **زده** را میتوان زد + زدیم بر صف رندان و هر چه بادا باد + **زر** به سر فولاد نهی نرم شود + زر بزر رود لون هنر مرد لنت + زر بمشتر زر میرود + زر دادن و درد سر خریدن + زر سفید برای روز سیاه ست + زر کار کند مرد لاف زند + **زصد** حبه آید یکی بر نشان + **زمانه** با تو نسازد تو با زمانه بساز + زمانه آدم پرور نیست زمانه سفله پرور ست + زمانه سازی میکند زمرگ خر بود سگ را عروسی + زمین سخت آسمان دور + زمین شور سنبل بر نیارد + در و تخم امل ضایع مگردان + زمین ترقید و پیدا شد سر خر + زمین را بآسمان میدوزد + **زن** از غازه سرخرو شود و مرد از غزا + زن بد در سرای مرد نکو همدرین عالمست دوزخ او + زن بیکار غر شود یا بیمار + زن جوانرا تیر در پهلو نشیند به که پیر + زن خود گاییدن و پنبه خائیدن + زن خود گایی و منت دیگران مکش + زن. دهقان زاید یا نزاید مرا و خر مرا جا باید + زندگی را عشق ست + زنده کسی ست که نامی دارد + زنده کسی ست که نان

ندارد + زنده بلا بس نبود مُرده بلا شد + زن راضی شوهر راضی گور برتش قاضی + زنگی بشستن سفید نگردد + زن مرموش به از مرد زن پیش + زن واژدها هر دو در خاک به + زنیکو هرچه صادر گشت نیکوست + زر و بحر نرسیده بپالانش + زور به گاو و ناله بر گردون + زور لب گور + زهی طرفه که شوند کشته سود اسلام ست + زه کردن این کمان بسی دشوار ست + زهی مراتب خوابی که به ز بیداریست + زهی تصور باطل زهی خیال محال + زیارت بزرگان کفارهٔ گناه + زیبائی زنان از سرخروئی مردانست وزیبائی مردان از سرخی رو + زیره بکرمان میفرستد + زیر کاسه نیم کاسه است + زیر باراند درختان که تعلق دارند + زینهار از قرین بد زنهار +

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

زاهد کا کیا خدا ہی ہمارا خدا نہین + زبان کی آگی خندق نہین + زبانسی خندق پار + زبان شیرین ملک گیری + زبان ٹیڑہی ملک بانکا + زبان جنی ایک بار مان جنی بار بار + زبان کی سی کہون کہ تلوون کی سی + زبان کی تلی زبان ہی + زبان ہی ہاتہی چڑہاوی زبان ہی سر کٹواوی + زخمی دشمنون مین دم لی تو مری نہ دم لی تو مری + زر بل نہ زور بل + زردار کا سوا ہی بی زر کا خدا حافظ + زر زن زمین زبان چارون قضیہ کا گہر + زر کو زر کہینچتا ہی زر نیست عشق ٹین ٹین + زمینداری دوب کی جڑ ہی + زور نہ ظلم عقل کی کوتاہی + زور تہوڑا غصہ بہت مار کہانی کی نشانی + زور کی آگی ضرب نہین چلتی خزینهٔ چهاردهم مشتمل بر سه گنجینه در امثالی حرف سین مهمله

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

مع الالف

سَاءَ رُعْيَانٌ فَسُقِي + السَّاجُورُ خَيْرٌ مِنَ الْكَلْبِ + السَّآمَةُ

اندوهگین کردند چرانندگان پس آب داده + ساجور بهترست از سگ + بستوه آمدن

مع الباء

مِنْ اَخْلَاقِ الْعَامَّةِ + سَبَحَ لِيَسْرِقَ + سَبَقَ السَّيْفُ الْعَذَلَ

از خلقهای عوام ست + شناوری کرد تا دزدی کند + سابق شد شمشیر را نکوهش

سَبَقَ دِرَّتُهُ غِرَارَهُ + سَبَقَكَ بِهَا عُكَّاشَةُ + سَبَّكَ مَنْ بَلَّغَكَ

سابق شد شیر او را کمی شیر او + پیشی کرد ترا بوی عکاشه + دشنام داد ترا کسی که رسانید ترا

مع التاء

السَّبُّ سَحَابَةُ صَيْفٍ عَنْ قَلِيلٍ يَتَقَشَّعُ + سَحَابَةٌ تَقَشَّعُ

دشنام را + ابر گرما از اندک دور می شود + ابر کشاده شد

مع الحاء

سَحَّ حَالٌ اِذْ رَعَدَ + اَلسَّخِيُّ حَبِيبُ اللّٰهِ وَلَوْ كَانَ فَاسِقًا +

ریزش کرد حال وقتیکه غرید + جوانمرد دوست خدا است اگرچه باشد گنهگار +

مع الخاء

اَلسَّخِيُّ لَا يَدْخُلُ النَّارَ + سَدَادٌ مِنْ عَوَزٍ + سَدَّ ابْنُ بَيْضٍ

جوانمرد داخل نمی شود در دوزخ + راستی از درویشی ست + بند کرد ابن بیض

مع الدال

الطَّرِيقُ السِّرَاحُ مِنَ النَّجَاحِ + السِّرُّ اِذَا جَاوَزَ الْاِثْنَيْنِ شَاعَ

راه را + طلاق از رستگاریست + راز وقتیکه تجاوز کند دو را مشهور شود

مع الراء

سِرْ عَنْكَ + سَرَقَ السَّارِقُ فَانْتَحَرَ + سُرُورُ الْكِرَامِ مِنَ الْاِعْطَاءِ

سیر کن از خود + دزدید دزد پس کشت خود را + خوشی جوانمردان از دادن است

مع العین

وَسُرُورُ اللِّئَامِ مِنَ الْاَخْذِ + سُرُورُكَ بِالدُّنْيَا غُرُورٌ + اَلسَّعَادَةُ

و خوشی لئیمان از گرفتن + خوشی تو بدنیا فریب است + نیکبختی

بِالْحِیلَةِ + اَلسَّعَادَةُ اِدْرَاكُ الْاُمْنِیَاتِ + اَلسَّعِیدُ مَنِ اتَّعَظَ بِغَیْرِهِ

بحیله ست + نیکبختی دریافتن آرزوهاست + نیکبخت کسی ست که پند گیرد از غیر خود

اَلسَّعِیدُ سَعِیدٌ فِی بَطْنِ اُمِّهِ وَالشَّقِیُّ شَقِیٌّ فِی بَطْنِ اُمِّهِ + اَلسَّعِیدُ

نیکبخت نیکبخت ست در شکم مادر خود و بدبخت بدبخت ست در شکم مادر خود + نیکبخت

مَنْ اَكَلَ وَزَرَعَ وَالشَّقِیُّ مَنْ مَاتَ وَوَدَعَ + اَلسَّعْیُ مِنِّی وَ

کسی ست که خورد و کشت کرد و بدبخت کسی ست که مرد و ودیعت نهاد + کوشش کردن از من ست و

الْاِتْمَامُ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰی + **اَلسَّفَاهَةُ** اَقْتَلُ مِنَ السَّیَّافِ

تمام کردن از خدای تعالی + نادانی کشنده تر ست از صاحب شمشیر

وَمِنَ السَّهْمِ الزُّعَافِ + اَلسَّفَرُ سَفَرٌ وَاِنْ كَانَ مِیلًا + اَلسَّفَرُ قِطْعَةٌ

و از تیر کشنده + سفر سفر ست اگرچه باشد یک میل + سفر پاره ایست

مِنَ السَّقَرِ + اَلسَّفَرُ مِیزَانُ السَّقَرِ + اَلسَّفَرُ وَسِیلَةُ الظَّفَرِ + سَفِینَةُ

از دوزخ + سفر ترازوی دوزخ ست + سفر وسیله رستگاری ست + کشتی

نُوحٍ نَظَمَ الْبَرِیَّةَ + سَفِیهٌ لَمْ یَجِدْ مُسَافِهًا + **سَقَطَ الْعَشَاءُ بِهِ**

نوح منتظم کرد خلق را + نادان نیافت دشنام دهنده را + بیفتاد طعام شبانگاهی

عَلٰی سِرْحَانٍ + **سَكَتَ** اَلْفًا وَنَطَقَ خَلْفًا + سُكْرُ الْحُكُومَةِ

بر گرگ + خاموش ماند هزار سال و گویا شد به باطل + مستی حکومت

اَسْكَرُ مِنْ سُكْرِ الْخَمْرِ + سَكْرَةُ الْاَحْیَاءِ سُوءُ الْخُلُقِ + سُكُوتُ

مست تر ست از مستی شراب + مستی دوستان بدخلقی ست + خاموشی

اللِّسَانِ سَلَامَةُ الْاِنْسَانِ + اَلسُّكُوتُ یَزِیدُ الْوَقَارَ + سِكِّینُ

زبان سلامتی انسان ست + خاموشی می افزاید وقار را + کارد

إِبْرَاهِيمُ لَا يَذْبَحُ إِسْمٰعِيلَ سَلَامَةُ الْإِنْسَانِ فِي حِفْظِ اللِّسَانِ +

ابراهیم ذبح نمیکند اسماعیل را + سلامتی انسان در نگاهداشتن زبانست +

اَلسَّلَامَةُ إِحْدَى الْغَنِيمَتَيْنِ + اَلسَّلَامَةُ فِي الْوَحْدَةِ وَالْآفَاتُ

سلامتی یکی از دو غنیمت ست + سلامتی در یکست و آفتها

بَيْنَ الْاِثْنَيْنِ + اَلسَّلَامُ يُنْبِئُ عَنِ السَّلَامَةِ + سِلَاحُ الضُّعَفَاءِ

میان دو + سلام خبر میدهد از سلامتی + سلاح ناتوانان

اَلشِّكَايَةُ + اَلسُّلْطَانُ الْعَادِلُ خَيْرٌ مِنْ مَطَرٍ وَابِلٍ + اَلسُّلْطَانُ ظِلُّ الرَّبِّ

گله است + پادشاه منصف بهترست از باران سال آینده + پادشاه سایه پروردگار

وَفَضْلُ الْبِرِّ + اَلسُّلْطَانُ أَحْوَجُ إِلَى الْعُقَلَاءِ مِنَ الْعُقَلَاءِ إِلَى

و فضیلت نیکوکار + پادشاه محتاج ترست سوی عاقلان از عاقلان سوی

اَلسُّلْطَانِ + سَلْ عَلَامَةً عَنْ عِلْمٍ + سُبْلُكَى وَلَيْسَتْ بِمُحْتَاجَةٍ +

پادشاه + بپرس نشانرا از علمش + نیزه راست ست و نیست کج

اَلسَّمَاءُ لِلّٰهِ وَالْأَرْضُ لِبَنِي عَبْدِ اللّٰهِ + سَمِّنْ كَلْبَكَ يَأْكُلْكَ +

آسمان برای خداست و زمین برای پسران بندهٔ خدا + فربه کن سگ خود را که بخورد ترا

سَمْنُكُمْ يُهَرَاقُ فِي أَدِيمِكُمْ + سُمُوُّ الْمَرْءِ فِي التَّوَاضُعِ وَهَلَاكُهُ فِي

روغن شما ریخته شده در دستهای شما + بلندی مرد در فروتنی ست و هلاکت او در

الْعُجْبِ + سَنَاءُ ذُكَاءَ لَا يَزُولُ مِنْ دُعَاءِ الْخُفَّاشِ + سِنَةُ

تکبرست + روشنی آفتاب دور نمی شود از دعای شپره + خواب

الْفِرَاقِ سَنَةٌ وَسَنَةُ الْوِصَالِ سِنَةٌ + اَلسَّنُوُّ الْمَغْلُوبُ

جدائی یکسال است و سال وصال یک خواب ست + ... مانجنز

يَبُولُ عَلَى الْكَلْبِ + سَوَاءٌ قَوْلُهُ وَبَوْلُهُ + سَوَاءٌ عَلَيْنَا

حمله میکند بر سگ + برابر است سخن او و پیشاب او + برابر است بر ما

قَائِلُهُ وَسَامِعُهُ + سَوَادُ الْقُرْآنِ بَيَاضُ الْإِيمَانِ + السُّؤَالُ

هر دو گشنده او و را بند اسباب او + سیاهی قرآن سفیدی ایمان است + سوال

أُنْثَى وَالْجَوَابُ ذَكَرٌ + سُوءُ الْاِسْتِمْسَاكِ حَسَنٌ مِنْ حُسْنِ الصَّرْعَةِ

زن است و جواب نر + بد گرفتن نیک است از خوب فتادن +

سُوءُ التَّدْبِيرِ سَبَبُ التَّدْمِيرِ + سُوءُ الْخُلُقِ وَحْشَةٌ لَا خَلَاصَ

تدبیر بد سبب هلاک کردن است + بد خلقی وحشت است نیست رهائی

مِنْهَا + سُوءُ الظَّنِّ آيَةُ الْعِشْقِ + سُوءُ الظَّنِّ مِنَ الْحَزْمِ + السُّوءُ

ازان + بد گمانی نشان عشق است + بدگمانی از هشیاریست + بدی

لَا يَخَافُ آخِرَهُ + سُؤْرُ الْمُؤْمِنِ شِفَاءٌ + سُوَيْقُ الْغَرِيبِ فِي السَّبِيلِ

ترسیده نمی‌شود انجام او + پس خورده مسلمان شفا است + پست مسافر در راه

أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ أَلْفِ عَدِيلٍ + سِهَامُكَ مِنْ سِمَاكِ الرَّامِحِ

بهتر است از کرور هم مثل + تیرهای تو از سماک رامح است

سَهْمُ السَّعَادَةِ فِي قَوْسِ الْمُشْتَرِي + سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ

تیر نیکبختی در کمان مشتری است + سردار قوم خادم ایشانست

سَيْرُ السَّوَانِي سَفَرٌ لَا يَنْقَطِعُ + سِيَرُ الْمَرْءِ تُبْنَى عَلَى سَرِيرَتِهِ

سیر شتران آبکش سفریست که منقطع نمی‌شود + سیرتهای مرد بنا کرده می‌شود بر طبیعت او

السَّيْفُ لِمَنْ ضَرَبَ + السَّيْفُ وَالْخَنْجَرُ رَيْحَانُنَا + السَّيْفُ

شمشیر برای کسی است که زد + شمشیر و خنجر شگوفه ما است + شمشیر

أَهْوَلُ مَا يُرَى مَسْلُولًا + اَلسَّيْفُ اَخُو الْحِيَلِ +
ترساننده ترین ازچیزی که دیده شود برهنه شمشیر است + شمشیر برادر حیلهاست +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

ساقیا امروز می نوشیم فردا را که دید + سالی که نکوست از بهارش پیداست +
سال گذشت حال گذشت + سایهٔ هما برای دولت والا جو بنیمه بهر نوع
گرما + **سبزه** بر سنگ نروید چه کنه باران را + **سپیم** داری میکند + **سخت**
زنی سخت خوری + سخت میگیرد جهان بر مردمان سخت کوش + سخن مردان جان
دارد + سخن شنیدن بیخ دولت + سخن تا نپرسند لب بسته دار + سخن راست
از دیوانه هم بشنو + سخن نیکو صیاد دلهاست + سخن راست تلخ میباشد + سخن از
سخن برخیزد + سخن بسیار دانی اندکی گوی + سخن گواه حال گوینده است +
سخن راست از دیوانه بشنو + سخن بد آواز گنبد است + سخن یکیست و دگرها عبارت
است + سخی را سربلند سخی و بخیل هرسال برابر شود + سخیان زر اموال بر میخورند + بخیلان
غم سیم و زر میخورند + **سر** بریده بانگ نکند + سر سبز تو زبان سرخ برخیزد +
زانگونه که زنگار ز مس میزاید + سر فتیله را چرب باید کرد + سرکه مفت به از عسل است
سر گل میخارد + سر مار باید کوفت + سرو از راستی آزاد شد + سرو دلبستان یاد دهانست +
سری که بار کسی نکشد باری باشد بر گردن + **سزای** گران فروش نخریدن است +
سست قدم بد هضم + **سطرها** کی راست آید چون کجی در مسطر است + **سعی**
بسیار کفش پاره کند + **سفله** چو جاه آمد و سیم و زرش + سیلی خواهد بضرورت
سرش + **سگ** از دوکان آهنگر چه خواهد برد + سگ اصحاب کهف روزی
چند پی نیکان گرفت مردم شد + سگ باش همراه خرد مباش + سگ بدریا

سگ گانه نشود چون که ترشد پلید تر باشد + سگ حق شناس به از آدم ناحق شناس
سگ حضور به از برادر دور + سگ دانه کفش گر که در انبان حلیت + سگ را مسجد
کار + سگ را طوق گردن و اتره دولت نست + سگ زنده به برادر شغال + سگ سیر
و قلیه ترش + سگ که شد منظور نجم الدین سگان را سرور است + سگ کوی لیلی است +
سگ زنده به از آن به که آشنا باشد + سگ نشیند بجای گیپائی + سلام روستائی
بیغرض نیست + سلسله جنبان است + سنگ آمد و سخت آمد + سنگ بر پاره
حصار زدن + چه بود گر از حصار سنگ آید + سنگ را سنگ می شکند + سنگ زدن
بر گل از زر دادن بغیر محل + سنگ مفت و کلاغ مفت + سوال دیگر جواب دیگر +
سود سفر سلامتی است + سور از کله دور + سوزنده آتش است که هرگز سرد نشود +
سوز دل نوح علیه السلام را طوفان نوانگشت + سوز باید مرد را گو ساز بی آهنگ
هست + سوزن عیسی را خر رشته مریم در خور نباشد + سوزن جاسوس ست
و ریسمان گیر سوزن + سیاقت عطارد از رو نامچه شمس روشن شود + سیر را
غم گرسنه است + سیر نخورده ام که از بوی گندش ترسم + سیر باشد اگرچه گنده ست
لیکن ایجاد بنده است + سیلی نقد به از حلوای نسیه + سیماب زر را سفید و گرد
سیمرغ دیگر است و سی مرغ دیگر + سی هم به سرخم سین + سیه روی آهنگر سرخرو
آهن است + سیه لی دوات سر قلم را سپید کند + سیه رو در زحل بیک دلو شسته شود

گنجینه سوم در امثال هندیه

سات پانچ کی لاٹھی ایک جنی کا بوجھ + سات سو چوہے کھا کے بلی حج کو چلی +
ساتا روہن + ساجن ڈھ ... بہی + ... ساجھا جورو خصم ہی کا

بھلا + ساجھی کی ہانڈی چوراہی میں پھوٹتی + ساجھی کی ہونی سب سی بھلی + ساجھی

بیر کی کیا جانی پانی انجان + سارا نور دار ہر دی کو دیکھ ڈر دی + ساری اکیلی

نہ بڑا دیکھ ڈری + سارا گاؤن جل گیا کالی میگھا باقی دی + ساری بدی سن زبان

ہی حلال ہی + ساری رات کہانی سنی سنی پرلیے رانڈی تہی یا مرد + ساری ہانڈی میں

ایک ہی چاول ٹٹولتی ہین + ساری عمر روزہ رکھا کھا کھولا تو گوہ سی + ساری

کڑیان مرگئین نانی سی بچولی + سارس کی سی جوڑی ایک اندھا ایک کوڑی

ساس گئی گاؤن بہو کہی مین کیا کیا لہاؤن + کہا بن ننندی آپہی انندی +

ساس کو نہین بانجی بہو کو چاہیی تنبو اور سراچی + ساس کی چنیری سب جہیڑی

ساس کی آگی بہو کی کیا بڑائی + ساس بہو ٹٹ کا دکھ + سالی آدہی نہالی

پوری جوی + سالی نے کی شسری اور شسری کی لٹر دہو ندھون + سانچ کو

آنچ نہین + سانچ کہی سو مارا جای جھوٹا بہروا اللہ دکھای + سانچی بات سعداللہ

کہی سب کی تن ہی او ترا رہی + سانچی گرو کا چیلا مری یہ مارا جای سانپ نکل گیا

لکیر کو پیٹا کرو + سانپ کا سر ہی کچلتی ہین + سانپ کی سی کینچلی + سانپ

کی منہہ مین چھچھوندر نگلی تو اندھا اوگلی تو کوڑہی + سانپ کا کاٹا رسی سی ڈرتا ہی + سانپ کا

کاٹا سوی بچھو کا کاٹا روی + سانپ سب جگہہ ٹیڑہا پر اپنی بل مین سیدھا + ساون

کی اندھی کو ہرا ہی ہرا سوجھی + ساون سوکھی نہ بھادون سوکھی + ساون مین کریلا

پھولا نانی دیکھ نواسا بہولا + سائین تا تا دم کی تا ئین + سائین سی سچا رہ اور

بندی سی ست بہاؤ بہا وین ملنی کیس کر بہاوین گھونگھی مونڈا + سب ایک تہیلی کے

بٹی ہین + سب پیر جہوٹی بکری گئین بی بی نور + سب تو بیری کی میا رب نہ توڑی سب جگ

روٹہا روٹہن دی سر یرام نہ روٹہا چاہی + سب ن جگ نواری کی دن نیگے + سب

بی ہے + سب کوئی ملیو لنگو میانہ ملیو + سب کچھ گیا میان کی تنخ تنخ نہ گئی + سب گن
پوری کوئی نہ کہیو لنڈوری سبھی کو کر جو کاشی جا ئین تو پاتر جائین کون اُین
سیاں گلری کی جہنیس فن من + سپاہی کو ڈہال دہر نیکو جگہ چاہی + سینی مینہ
راجا بہی ڈنکو وہی احوال + ستره بتره + سنجی سی شوم بہلا جو جلدی دیوی
جواب + سنجی شوم سے سوین دن برزبر ہو رہتی ہین + سنجی و آتا رستنی و تار + سنجی کا
سر بلند + سدا میاں گہوڑی ہی تو خرید ابکی ہین + سدا کی بدنی اُر وکمو دوش
سدا کی دانی ہوس کی تو تنگی + سدا کی دکہی اور نجبا ور نام + سدا کسی کی نہین رہی
سدا نہ پہولی تورئی سدا نہ ساون ہوی + سدا نہ جوبن تر رہی سدا نہ جیوی کوی +
سر پر آری چل گئی تو بہی مدار ہی مدار + سر تو نہین کہجایا + سر تو نہین پہرا +
سر جہاڑ منہہ پہاڑ + سر پر کا ڈنڈا الگا ہی + سر سی سر آتا ہی + سر سہلائی بہیجا
کہائی + سر سید بین ہسن بد بوبن مین + سر گالا منہہ بالا + سرگ سی اوترا بولن مین
سلطان سر منڈاتی ہی اولی پڑی + سر مونڈی پیتون غائب جلی بلی عجائب
ری ہی کی بہیڑ کا کی + سڑی فلانی اور مخمل کا بجنا + سستی بہیڑ کی ذم اوٹہا
وٹہا دیکھتی ہین + سسر سرگی بجا وی تو کیا ہوی + سسکتے گئی بلکتی آئی + سکہہ
مین آئی کرم چہینا لگی منڈاون گو نجہ + سکہہ شوہر ہو روجسکی گائین نہ گورو + سکہہ
سو وی کمہار جو چور نلی واکی مٹیا + سکہہ نیت کا سب کو تو ساتہی + سکہہ
سگہڑ ہنس گئین بہو ہڑون کو آیا ہنسا + سلامت رہی بہو جسکا بڑا بہروسا
سلیمو بن عید کیسی + سما چار منڈہی کی بابی جب لہکوری بہا نٹا آئی + سمجہو
بوجہو کہو تالی جو جہو + سمجہنی والی کی موت ہی + سن ری ڈہول بہو کی بول
سوا بہو جو کا + سوا سوا برابر ہی + سو با جیو نکا ایک بجاوہ + سو بولی کا ئی

وہ بھی برابر ہزار کا بھی وہ بھی برابر + سوتیا ڈاہ مشہور ہے + سوت چون کی بھی بری
سوت جای سوت کا نام انجای + سوت بھلی سوتیلا برا + سوت نہ کپاس
کولہیو سی لٹھم لٹھا + سوتی لڑکی کا منہہ چوما نہ ماں خوش نہ باپ خوش + سوجھیا
صراف + سوجھی نہیں غلیل کا بس + سو دن چور کی ایک دن ساہ کا + سو دی
کا منہہ گنتا جائی + سو ڈنڈ نہ ایک لپٹنت + سورداس جنم کی آندھی + سو رنڈی
نہ ایک لونڈا + سو گنی نہ ایک پونڈا + سو سیانی ایک مت + سو سنار کی نہ ایک
لہار کی + سو ممندون ایک کپوت سو ترنگون ایک سپوت + سو غلاموں گھر
سونا + سو کوؤں میں ایک بگلا بھی برسے + سوکھی ساون روکھی بھادون
سو کہی ہاتھوں پانی پڑا + سو گالیوں کا ایک گالا + سو گاڑی نہ ایک چھکڑا + سو
سوتی نہ ایک مچلا + سو گز واری گز بھر نہ پھاڑی + سولی پر بھی نیند آتی ہی + سو
پر کی روٹی کھاتی ہیں + سو نکٹوں میں ایک ناک والا نکو + سو ملسیگند سونا جائی
کسی اور ماں سے جانی بسی + سونا اوچھالتی چلی جاؤ + سونی کی کٹاری سی کوئی
پیٹ نہیں مارتا + سونی کی چڑیا ہاتھ سی اوڑ گئی + سونی کی چڑیا ہاتھ لگ گئی
سونی سی گھڑائی مہنگی + سونی سیج سی مرکھنا بیل اچھا + سوندھی بوا چٹائی کا لہنگا
سوہی کی ریت نہیں شروع کی تحقیق نہیں + سوئی سوئی جاگیں بابا سی مانگیں
سوئی کی ناکی سی سب کو نکالا ہی + سوئی جہاں نجاوی وہاں سوا گھسیڑتی ہیں
سہ ہندی کی پیادیکا آکا پیچھا برابر + سہتا لکھی آن سہتا جہاتی پتھر دیتی + ستیا
بھئی کوتوال اب ڈر کاہی کا + سیان کی برتی بھیا کا نام دون ہیں اوڑ رہ ہیں سا سہ
جاوین + سیانا ہی کوا گوہ کھاتا ہی + سیام نچھوڑو چھوڑو نہ سیت دونو مارو
ایک ہی کھیت + سیاہی موکی گئی دلکی آرزو نہ گئی + سیار اور روئی کو شگون دے

آپ کتّون سی چھتوانی + سیدہی او نگلیون گہی نہین نکلتا + سیر نہین پسر کا و برکا + سیر مرد نیمیری برو + سیکہہ سیکہہ پڑوسن تیری جہن + سینگہہ کٹا کی بچہڑو نہین ملی + خزینۂ پانزدہم در مثلہای حرف شین معجمہ مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

اَلشَّاۃُ نَظِیفَۃٌ وَالفِیلُ جِیفَۃٌ + اَلشَّاۃُ المَذبُوحَۃُ لَا یُولِمُھَا السَّلخُ

گوسپند پاک ست و فیل مردار ست + گوسپند ذبح کردہ شدہ را رنج نمیرساند او را پوست باز کردن

اَلشَّاکِرُ یَستَحِقُّ المَزِیدَ + اَلشَّاکِی فِی الرِّزقِ وَالشَّاکُّ فِی التَّوحِیدِ کِلَاھُمَا وَاحِدٌ + شَاھِدُ البُغضِ النَّظَرُ + شَاھِدُ القَولِ مَانِعُ الفِعلِ

شکر کنندہ سزاوار می شود زیادتی نعمت را + شکایت کنندہ در روزی و شک کنندہ در توحید ہر دو یک اند + شاہد بغض نگریستن ست + شاہد سخن باز دارندۂ فعل ست

شَاھِدُ اللَّحظِ اَصدَقُ + اَلشَّاھِدُ یَرٰی مَالَا یَرَاہُ الغَائِبُ + اَلشَّبَابُ جُنُونٌ یُزِیلُہُ الکِبَرُ + اَلشَّبَابُ شُعبَۃٌ مِنَ الجُنُونِ + اَلشَّبَابُ لَیسَ بِالخِضَابِ + اَلشَّبعَانُ یُعَنِّتُ لِلجَائِعِ + اَلشِّبلُ مِثلُ الاَسَدِ + شَتّٰی تَؤُبُ الحَلَبَۃُ + اَلشُّجَاعُ اَحمَقُ + اَلشَّجِیُّ یَبعَثُ الشَّجِیَّ + شُحُّ الغَنِیِّ عُقُوبَۃٌ + شُحِمَ فِی قَلعٍ + شَحمَۃُ الرُّکِیِّ تَجِیءُ

شاہد [illegible] راست تر ست + حاضر می بیند چیزی را کہ نمی بیند آن را غائب + جوانی دیوانگی ست کہ زایل میکند کبر آن را + جوانی شاخی ست از جنون + جوانی نیست بہ خضاب + مرد سیر از طعام می رنجاند مر گرسنہ را + بچہ شیر مانند شیر ست + در حالیکہ متفرق رجوع کردند دوشندگان شیر + دلیر احمق ست + غمگین بر انگیخته میکند غمگین را + بخل توانگر عذاب ست + پیہ من در توشہ دان ست + پیہ فربہای زمان بخیل

غنيٌّ اَفقرُ مِن فقيرٍ سخيٍّ + شَخبٌ فِي الاِناءِ وَشَخبٌ فِي الاَرضِ + شرُّ

توانگر محتاج تر است از فقیر جوانمرد + یک شخب در آوند است و یک شخب در زمین + بدترین

الاَشرارِ مَن لا يقبلُ الاِعتذارَ + شرُّ الاُمورِ اَقرَبُها مِنَ الشرِّ + شرُّ الاَموالِ

بدان کسی ست که قبول نکند عذر را + بدترین کارها نزدیکتر آنهاست از بدی + بدترین

مَن تُكُلِّفَ لَهُ + شرُّ اِخوانِكَ مَن لا يُعاتِبُ + شرُّ اَيّامِ الدِّيكِ يومَ

کسی ست که تکلف کرده شود برای او + بدترین برادران تو کسی ست که عتاب نکند + بدترین روزهای مرغ روزیست

يُغسَلُ رِجلاهُ + شرُّ اَهَرَّ ذانابٍ + شرُّ الهِناءِ الدَّسُّ + شرُّ

که شسته شود هر دو پای او + بدی بانگ کنانید صاحب دندان را یعنی سگ را + بدترین هنا مالیدن قطران است بر شتر + بدترین

الرِّعاءِ الحُطَمَةُ + شرُّ المَجالِسِ قُلعَةٌ + شرُّ المالِ يُزَكِّي ولا يُزَكِّي

چرانندگان حطمه است + بدترین مجلسها قلعه است + بدترین مال مهالیست داده نشود و زکوة داده نشود

شرُّ المَصائِبِ الجَهلُ + شرُّ النّاسِ مَن يَنصُرُ الظّلومَ وَيَخذُلُ

بدترین مصیبتها نادانیست + بدترین مردمان کسی ست که یاری کند ظالم را و رسوا کند

المَظلومَ + شرُّ النّاسِ مَن لا يُبالِي اَن تَراهُ مُسيئًا + شرُّ النّاسِ

مظلوم را + بدترین مردمان کسی ست که باک ندارد از آنکه ببینی آن را بدی کننده + بدترین مردمان

مَن يَتَّقِيهِ النّاسُ + اَلشَّرُّ بِالشَّرِّ خَليقٌ + شُربُ الخَمرِ مِفتاحُ الشَّرِّ

کسیست که پرهیز دارند از آن مردمان + بدی به بدی سزاوار است + نوشیدن شراب کلید بدیست

اَلشَّرطُ اَملَكُ عَلَيكَ اَم لَكَ + شَرطُ الاُلفَةِ تَركُ الكُلفَةِ + شَرعُكَ

پیمان قادرتر است بر ضرر تو یا برای نفع تو + شرط دوستی گزاشتن تکلف است + راه تو

ما بَلَّغَكَ المَحَلَّ + شَرَفُ الاَعمالِ فِي تَقصيرِ الاَمالِ + شَرَفُ المَكانِ

چیزیست که برساند ترا به منزل + بزرگی عملها در کوتاه کردن امیدهاست + بزرگی مکان

بالمكين + شرف الناس بالعلم والادب لا بالمال والنسب + شرف الكبير

بصاحب مکانست + بزرگی مردمان بعلم وادبست نه بمال و نسب + بزرگی آفتاب

في الصغير + شرف الغزالة بالحمل + شرف العلم في الدور + الشرف

در گرم تافتنست + بزرگی آفتاب برج حملست + بزرگی علم در خانهاست + بزرگی

بالهمم العالية لا بالرمم البالية + الشر كامن في طبيعة كل واحد

بهمتهای بلندست نه باستخوانهای پوسیده + بدی حاضرست در طبیعت هر یک

فان غلبه صاحبه بطن وان غلب على صاحبه ظهر + شر ما

پس اگر غالب شود صاحب بدی پنهان شود بدی واگر غالب شود بدی بر صاحبش ظاهر شود بدی + بدترین چیز

يجيئك الى مخة عرقوب + شر من الموت ما يتمنى معه الموت +

که بیقرار کند ترا بسوی مغز استخوان عرقوب + بدترست از مرگ آنچه آرزو کرده شود با وی مرگ +

الشعراء تلاميذ الرحمن + الشعراء يتبعهم الغاوون + الشعير

شاعران شاگردان خدا اند + شاعران پیروی میکنند آنرا گمراهان + جو

يؤكل ويذم + شغلت شعابي جدواي + الشغل للقلب ليس

خورده میشود ونکوهیده میشود + باز داشت راههای من بخشش مرا + شغل برای دل ست نیست

الشغل للبدن + شفيع المذنب اقراره وتوبته اعتذاره +

شغل برای بدن + شفاعت کننده گنهکار اقرار کردن اوست و توبه او عذر خواستن اوست

شقشقة هدرت ثم قرت + الشفيق على سوء الظن

بانگ شتر ساکن شد باز قرار گرفت + برادر بر بد گمانی

مولع + شمة من المعرفة خير من كثير العمل + شمر في طلب

حریص ست + [illegible] از شناختن حق بهترست از بسیار عمل + دامن بر میان بسته آماده شو در جستن

الجنّة + شنشنة اعرفها من اخزم + شوی اخوك حتی

بهشت + این عادت ست که می شناسم آنرا از اخزم + بریان کرد برادر تو تا آنکه

اذا انضج رمّد + الشهرة آفة والخمول راحة + شهر لا خیر فیه

چون پخته شد در خاکستر کرد + شهرت آفت ست و گم نام شدن آسایش ست + ماهی که نیست نیکی در آن

لا تعدّ ایامه + شهر لك فیه رزق لا تعدّ ایامه + الشیب

شمار مکن روزهای آنرا + ماهی که برای تو در آن روزیست شمار مکن روزهای آنرا + پیری

من استعمال الطیب وهجران الحبیب + الشیب تدبیر الموت + شیبك

از استعمال کردن خوشبوست و جدائی محبوب + پیری تدبیر مرگ ست + پیری تو

ناعیك + شیخ یعلّل نفسه بالباطل + الشیخ فی قومه کالنبی

خبر مرگ رساننده ست ترا + پیر ست که مشغول میکند ذات خود را به باطل + شیخ در گروه خود مانند پیغمبر ست

فی امّته + الشیخ عدیّ شیخ اخر + الشیطان لا یخرّب کرمه +

در امت خود + شیخ قبیله . شیخ دیگر ست + شیطان ویران نمی کند تاکستان خود را +

شین العلم الصلف + شیئًا ما یطلب السوط الی الشقراء

زشتی علم لاف زدن ست + چیزی که طلب کرده می شود تازیانه بسوی شقراء .

الشیء بالشیء یذکر + الشیء اذا ثبت ثبت بلوازمه + الشیء اذا خلا عن مقصوده

چیزی بچیزی ذکر کرده می شود + چیز وقتیکه ثابت شود ثابت شود با لوازمهای خود + چیز وقتیکه خالی شود از مقصود

لغا + شیئان عجیبان هما ابرد من یخ شیخ یتصبّی وصبیّ یتشیّخ

لغو شود + دو چیز عجیب که آن هر دو سرد تر اند از یخ + پیری ست که بتکلف کودک شود و کودک ست که بتکلف پیر شود

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

شاخ گل هرجا که روید هم گل ست + شاخی که بلند شد تبر خورد + شتری گفت که من هم شکر خورده
شاد باید زیستن ناشاد باید زیستن + شاگرد رفته رفته باستاد می رسد + شاه اگر
لطف بعید از ندید بنده باید که حد خود داند + شاهان چه عجب گر بنوازند گدا را + شاهان
کم التفات بحال گدا کنند + شاید که همین بیضه برآید پر و بال عنقا گردد + شب بسیار و
بیکار + شب حامله است تا چه زاید سحر + شب خر گره طاوس همی بنماید + شب گربه سمور مینماید
زنگی بچه حور مینماید + شب ماه هم سیاهی دارد + شپرک پروانه شمع خورشید نشود + شپره گر وصل
آفتاب نخواهد رونق بازار آفتاب نکاهد + شتر ارزان ست اگر قلاده در گردن نبود آن
شتران در رود انچه خر بنده گذشت + شتر در خواب بیند پنبه دانه + شتر صالح به از مرد طالح +
شتر نیستم که دو جا گردنم بزنی شدنی شد دگر چه خواهد شد + شراب مفت را قاضی هم
خورده + شراب زده را شراب دواست + شرط همه وقتی بود لائق گشتنی + شرم عثمان بر ایمان
ست نه بر ای ... شعر فهمی عالم بالا معلوم شد + شعر فهمیدن به از گفتن بود + شکل
درویش صورت سوال ست + شکم درویشان تغار خداست + شلغم بجه که تقه خام
شماتت دشمن که شود دوست + شمشیر نیک ز آهن بد چون کند کسی + شمشیر بکون بسته که
من نوکر شاهم + شمشیر مردان خالی نمی باشد + شمع از پشت و روشنی باشد + شمع را هر چند سر
بزنند روشن تر شود + شمول بقدر علم + شنیده کی بود مانند دیده + شود شود نشود نشود
چه خواهد شد + شوق در هر دل که باشد رهبری در کار نیست + شوخی آن زشت روی نابینا + شیر
قالین دگر و شیر نیستان دگرست + شیشه شکسته را پیوند کردن مشکل ست + شیطان خانه خود را خراب نکند

گنجینه سوم در امثال هندیه

شاباش بی بی تیری ڈهرکی کو یادی آپ لگاوی لڑکی کو + شاکر کو شکر مو خدا

کو تگڑ + شام کی مُردیکو کب تک روییں + شان کا مارا و و دار و یں + شانمین کیا جنتی -
پٹہرین گی + شاہ کا مال بہو ئین پڑی درونا + شاہ کی دو ئی + شاہجہان پور سے بغلین
جہری کہاتی بیتی نیت بُری + شاہد وار وار گواہ یار یار + شتر غمزی کرتی ہین شحنہ
لگا پیار ترکو کہہ بیری ہوئے + لڑی بکاری کہیت مین پٹواری کی جوی + شیر ابیون
سی دوری بہلی + شرع مین شرم کیا + شرم کی بہونت بہو کی مانی + سکار
کی وقت کُتیا ہگاسی + شکرخوریکو شکر ملتی ہی + شکر دیی مری تو زہر کاہی کو
دیجیی شلیتی مین منج نرکہی لشکرین شیخ نرکہیی + شمع کا پشت و رو برابر ہی شنو
پو دنا مین بہینسا یہ تماشا کیسا + شورباآ کہای سوڈلی دی + شوق داد الٰہی ہی
شہد لگا کر جاٹو + شہر مین اونٹ بدنام + شیخی اور تین کانی + شیخی خوریسے
کہاتیر اگہر جلتا ہی کہا بلا سی تیرے شیخی تو میری پاس ہی + شیخ کیا جانی صابون کا بہاؤ
شیخ نی پچہو یکو بہی دغا دی ہی - شیخ چنڈال نہ رہی مکہی نہ رہی بال + شیخ سعدی
شیرازی عاشقونکی بادشاہ معشوقون کی قاضی + شیر بکریکو ایک
گہاٹ پانی پلایا ہی + شیر کی برقع مین چہچہڑی کہاتی ہین + شیر و نکا منہ
کس نی دہویا ہی + شیر شاہ کی داڑہی بڑہی کہ سلیم شاہ کی + شیطان سی
زیادہ مشہور ہی + شیطان کی کان کاٹی ہین + شیطان کی کان بہری +
شین کی تشٹاکی + **خزینہ شانزدہم** در مثلہای حرف صاد مہملہ مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

صَاحِبُ الخَیرِ دَاخِلُ الخَیرِ + صَاحِبُ الھَوی شَرِیکُ العمیٰ

صاحب نیکی داخل نیکیست + صاحب خواہش شریک نابینائیست

صَاحِبُ الْحَاجَةِ اَعْمٰی + صَاحِبُ الْغَرَضِ مَجْنُوْنٌ + صَاحِبُ الْاَحْیَا

صاحب حاجت نابیناست + صاحب غرض دیوانہ ست + صاحب نیکان

یَامَنُ الْاَشْرَارَ + صَاحَتْ عَصَافِیْرُ بَطْنِہٖ + صَادَفَ دَرْءُ السَّیْلِ دَرْءًا

بی خوف میشود از بدان + آواز کرد گنجشکهای شکمش + یافت درء سیلاب اشتاب بدن سیلاب

یَصْدَعُہٗ + صَارَ الْاَمْرُ اِلَی الْوَزَغَةِ + صَارَ اِلٰی مَا مِنْہُ خُلِقَ +

کہ می شکافد آنرا + گردید کار بسوی آفتاب پرست + گردید بسوی آنچه که از آن پیدا شده

صَارَتِ الْقَوْسُ رَکْوَةً + صَارَتِ الْعَصَا رَکْوَةً + صَارَ الزُّجُّ قُدَّامَ

گردید کمان کوزۂ آب نوشیدنی + گردید عصا کوزه + گردید تیزی آهنِ پیش

السِّنَانِ + صَامَ حَوْلًا ثُمَّ شَرِبَ بَوْلًا + اَلصُّبْحُ یَطْلُعُ فِیْ اَثْنَاءِ

نیزه + روزه داشت یکسال باز نوشید پیشاب + صبح طلوع میکند درمیان

الظَّلَامِ + اَلصَّبْرُ اٰتِی الْمَحْبُوْبِ + اَلصَّبْرُ اَوَّلُہٗ اَمَرُّ مَذَاقَةً وَلٰکِنَّ

تاریکی + صبر آرنده معشوق ست + صبر اولش تلخ ترست از روی مزه + ولیکن

اٰخِرُہٗ اَحْلٰی مِنَ الْعَسَلِ + اَلصَّبْرُ خَیْرُ مَطِیَّةٍ یَرْکَبُهَا الْاِنْسَانُ + اَلصَّبْرُ

آخر او شیرین ترست از شهد + صبر بهتر سواریست که سوار می شود آنرا انسان + صبر

عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْاُوْلٰی + اَلصَّبْرُ عَلَی الْمُصِیْبَةِ مُصِیْبَةٌ عَلَی الشَّامِتِ + صَبْرُكَ یُوْرِثُ

نزدیک صدمہ بهترست + صبر بر مصیبت مصیبت ست بر شامت + صبر تو پیدا میکند

الظَّفَرَ + اَلصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ + اَلصَّبْرُ مَطِیَّةُ الظَّفَرِ + اَلصَّبْرُ وَالتَّاَنِّیْ

رستگاری را + صبر کلید کشائش ست + صبر سواری رستگاریست + صبر و درنگ کردن

مِنْ فِعْلِ الْکِرَامِ وَالْعَجَلَةُ مِنْ فِعْلِ اللِّئَامِ + اَلصَّبْرُ یُخْرِجُ الرَّجُلَ

از فعل کریمانست و شتابی از فعل لئیمان + صبر بیرون می آرد مرد را

مِنَ الْبِرِّ يُجْلِسُهُ عَلَى السَّرِيرِ + اَلصَّبِيُّ صَبِيٌّ وَلَوْ كَانَ نَبِيًّا +

از چاه دمی نشاندار را بر تخت - کودک کودک ست اگرچه باشد پیغمبر +

اَلصُّحْبَةُ مُؤَثِّرَةٌ + صِحَّةُ الْجَسَدِ مِنْ قِلَّةِ الْحَسَدِ + صَحِيفَةُ الْمُتَلَمِّسِ

صحبت تاثیر کننده است تندرستی بدن از کمی رشک است + نامه متلمس .

صَدَقَنِي سِنَّ بَكْرِهِ + صِدْقُ الْمَرْءِ نَجَاتُهُ + اَلصِّدْقُ يُنْبِئُ عَنْكَ .

آگاه نید و مرا سال ماده شتر را راستی مرد نجات اوست راستی خبر میدهد از تو

لَا الْوَعِيدُ + اَلصَّدَقَةُ تَرُدُّ الْبَلَاءَ وَتَزِيدُ فِي الْعُمْرِ + صُدُورُ الْأَحْرَارِ

نه وعید + صدقه دفع میکند بلا را و افزون میکند عمر + سینهای آزادان

كُنُوزُ الْأَسْرَارِ + صِنْوُ الْوَالِدِ عَمُّ الْوَلَدِ + صَرَّحَ الْحَقُّ عَنْ مَحْضِهِ +

سر ها گنجینها از است + یار پدر عم پسر ست - هویدا شد حق از خالص خود

صَرَّحَتْ بِجِلْذَانَ + صَفَاءُ الْمَوَالِي يَتَعَهَّدُ الْمَوَالِي + صَفْقَةٌ بِنَقْدٍ خَيْرٌ

هویدا شد و در جلذان صفائی مولایان خبرگیری میکند غلامان را + عقد کردن به نقد بهتر

عَنْ بِدَارَةٍ بِوَعْدٍ + صَفْوُ الْعَيْشِ فِي الْقَنَاعَةِ + صَكَّهُ عُمَيٌّ صِلٌ

از بدره به وعده + صفائی زندگانی در قناعت ست + نیمروز عمی + پیوند کن

الْأَرْحَامَ يَكْثُرُ حَشَمُكَ + صَلَاحُ الْإِنْسَانِ فِي حِفْظِ اللِّسَانِ + صُلْتَ

رحمها را بیشتر شود حشمت تو + شایستگی انسان در نگهداشتن زبانست + حمله کردی

عَلَى الْأَسَدِ وَبُلْتَ عَنِ النَّقَدِ + اَلصُّلْحُ خَيْرٌ + اَلصَّمْتُ حِكْمَةٌ وَقَلِيلٌ

بر شیر و پیشاب کردی از نقد + صلح بهتر ست + خاموشی دانائی ست و اندکست

فَاعِلُهُ + اَلصَّمْتُ خَيْرُ الْحِكْمَةِ + اَلصَّمْتُ زِينَةُ الْعَالِمِ وَسِتْرٌ

کننده او + خاموشی بهتر دانائی ست - خاموشی زیبائش عالم ست و پرده

وَسِتْرُ الْجَاهِلِ + اَلصِّنَاعَةُ كَنْزٌ لَا يَفْنَى + اَلصِّنَاعَاتُ اِنْمَاكٌ

و پردهٔ جاهل + هنر گنجیست که فنا نمی شود + صناعتها خزانهٔ کامل

بِمَلَاحَوْلِ الْاَفْكَارِ + اَلصُّوفِيُّ اِبْنُ الْوَقْتِ + اَلصُّوفِيُّ يَأْكُلُ سَبْعِينَ مَرَّةً +

پیشود بلاحق شدن فکرها + صوفی پسر وقتست + صوفی میخورد هفتاد بار +

اَلصَّيْدُ لِمَنْ اَخَذَهُ لَا لِمَنْ اَثَارَهُ + اَلصَّيْفَ ضَيَّعْتِ اللَّبَنَ +

شکار برای کسی است که گرفت آنرا نه برای کسی که برانگیخت او را + در گرما خراب کردی شیر را +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

صاحب خیر داخل خیر است + صاحب کرم همیشه مفلس است + صاحب تعزیت آدم تمام است + صاحب خر را بس خر میتوان دید + صباح خواستم خضری بینم خرسی دوچار شد + صبر مفتاح کارهاست + صبر تلخست و لیکن بر شیرین دارد + صبر نما تا که بجائی رسی + صحبت نیکان بدان را سود نیست + صد الهی: از خالی بودن شکم است + صد از هر دو دست می برآید + صد بار اگر توبه شکستی باز آ + صد در شود گشاده چو بسته شود دری + صدر هر جا که نشیند صدر است + صد شکر که چغندر نبود + صدقه دادن رد بلاست + صدق پیش آور که اینجا هر چه آرند آن برند + صد کلاغ را یک کلوخ بس است + صد کوزه بسازد که یکی دسته ندارد + صد گشته چو من به که تو غمگین نفسی + صد گربه و یک موش + صد موش یک گربه بست + صفای خانه از آب و جاروب است + صفرای با لیمو نمی شکند + صف مغلوب را هو بس است + صلای سمرقندی + صلا نشد بلا نشد + صلاح کار کجا و من خراب کجا + صلاح ما همه آنست کان تراست صلاح + صلح اول به از جنگ آخر + صورت گرگ دیدن مبارکست و ندیدن هم مبارک + صوفی نشود صافی تا در نکشد جامی + بسیار سفر باید تا پخته شود خامی + صوفیان صاف را

صیاد : باشغال بسته باشد که کسی نتواند پلنگ گیرد صید چون اجل آید سوی صیاد رود

گنجینه سوم در امثال هندیه

صبح کا بهولا شام گهر آوی اوسی بهولا نهیں کهتی هین + صبح کی نهاری اور ستهرا این گایین پچهاری + صبح کی بوهنی اور الله میان کی آس + صبر کی داد خدا کی هاته هی + صحبت اچهی بیٹهیی کهایی ناگر پان + بری صحبت بیٹهه کی کٹایی ناک اور کان + صبح گئی سلامت آئی + صدر جهان کے بدر جهان چهوڑ بهائی جایں کهان + صدقه دیا رد بلا + صندل کی چهاپی منهه کو لگی + صورت : شکل چولهی سی نکل + صورت چوڑیل کے نام پریو کا سا + خزینه هفتدهم در مثلهای حرف ضاد معجمه مشتمل بر سه گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

ضاق صدر من ضاق یده + ضاقت الدنیا علی المتباغضین

تنگ شد سینه کسی که تنگ شد دست او + تنگ شد دنیا بر دشمنی کنندگان با یکدیگر

ضاقت علیه الارض برحبها + الضجور قد یحلب العلبة

تنگ شد بر وی زمین بفراخی خود + بی قرار گاهی میدوشد علبه را +

ضحی رویداً عن مظالمها + ضدان لا یجتمعان + ضرب

نالیدن نالیدن نرم از ظلمهای او + دو ضد جمع نمی شوند + ظاهر کرد

اخماساً لاسداس + ضرب بضرب وجرار بجرار + ضربة السیف

اخماس را برای اسداس ۶ زدن بزدست و نیک کشیدن بکشیدن + ضربت شمشیر

عَلَی الرَّاسِ اَهْوَنُ مِنْ مِیْتَةٍ عَلَی الْفِرَاشِ + ضَرْبُ الْحَبِیْبِ زَبِیْبٌ +

بر سر سبکتر ست از مردن بر بستر + زدن معشوق مویز ست

ضَرْبُ الْحَبِیْبِ اَوْجَعُ + ضَرْبُ الصِّبْیَانِ کَالْمَاءِ فِی الْبُسْتَانِ + ضَرْبُ

زدن معشوق دردناکتر ست + زدن کودکان مانند آب ست در بستان + زدن

الطَّبْلِ تَحْتَ الْکِسَاءِ + ضَرْبُ الْغُلَامِ اِهَانَةُ الْمَوْلٰی + ضَرَبَ فِی

دهل زیر چادر ست + زدن غلام سبک کردن مولی ست + زد در

جَهَازِهٖ + ضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِیَ خَلْقَهٗ + ضَرْبُ اللِّسَانِ اَوْجَعُ مِنْ

پالان شتر خود تله + زد برای ما مثلی و فراموش کرد پیدایش خود را + زدن زبان بسیار دردناکتر ست

طَعْنِ السِّنَانِ + ضَرْبُ الْوَالِدِ لِلْوَلَدِ کَالْمَاءِ لِلزَّرْعِ + اَلضَّرِیْرُ اَیْکَی

از زدن نیزه + زدن پدر مر پسر را مانند آب ست برای کشت + نابینا بسیار کار

مِنَ الْبَصِیْرِ + ضُعْفُ الْحِیْلَةِ اَنْفَعُ مِنْ اَقْوَی الشِّدَّةِ +

کننده ست از بینا + سستی حیله سودمند تر ست از بسیار قوت سختی +

ضِغْثٌ عَلٰی اِبَّالَةٍ + ضَلَّ دُرَیْصٌ نَفَقَهٗ + ضَلَّ سَعْیُ

دسته گیاه بر بار هیزم کلان هیزم ست + گم کرد بچه موش سوراخ خود را + گم شد کوشش

مَنْ رَجٰی غَیْرَ اللّٰهِ + ضَلَّ مَنْ ذَکَرَ الْاَسْرَارَ + ضَمِنَ اللّٰهُ رِزْقَ

کسی که امید داشت جز خدا را + گمراه شد کسی که ذکر کرد رازها را + ضامن شد خدا روزی

کُلِّ اَحَدٍ + ضَمِیْرُ الْاَحْرَارِ مَحَلُّ الْاَنْوَارِ + ضَمِیْرُ الْعَارِفِ لَا یَعْلَمُ

هر یک را + دل بزرگان جای نورها ست + نهان عارف نمیداند

اَحَدٌ اِلَّا هُوَ + ضِیَاءُ الْقَلْبِ مِنْ اَکْلِ الْحَلَالِ + ضُیِّعَ مَا نَالَ اَبُوْهُ

کسی مگر آن عارف + روشنی دل از خوردن حلال ست + ضائع کرده شد آنچه یافت پدرش

اضللت من غش تمکانیا - منبع البخیل امن

حمله کردی بسبب کینه منت را - مهمان بخیل بی خوفست

من الثمر ضيق اليد اشد من ضيق القلب +

تنگی دست سخت ترست از تنگی دل +

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

نعل الطیر ... بی در ... سخت ... ضرب المثل ... نگارست ... [illegible]

گنجینه سوم در امثال هندیه

ضامن نهو جیی گره کا دیکهی ضامنی ہو دنی کی کیا + ضرور کو گدہی کو ہی سالا کرتی ہین - خزینه بیست و نهم در مثلهای حرف طای مهمله مشتمل بر سه گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

طاب وقت من وثق بالله + طارت بهم العنقاء + طارت

خوش شد وقت کسی که اعتماد کرد بر خدا + براند ایشان را عنقا که برید

عصافیر راسه + طار فیوه + طاعة الولاة بقاء العز +

گنجشکهای سر او + پرید ... باز آمد + فرمان بردار حاکمان باقی ماندن عزت

طاعة النساء ندامة + طاعة العدو هلاك + طال حز

فرمان برداری زنان شرمندگیست + فرمان برداری دشمن هلاکت + دراز شد اندوه

طال رجاؤه + طال عمر من قصر تعبه + الطامع في

کسی که دراز شد امید او + دراز شد عمر کسی که کوتاه شد سختی او + طمع کننده در

...نافی الظل + طائر کل انسان فی عنقه + الطب للملوک

...سایه ست + پرنده انسان در گردن اوست + طب برای پادشاهان

...للفلوک + طبیب یداوی وهو علیل + طر...

...برای مفلس + طبیب علاج میکند و حال آنکه او بیمار ست + ...

...طریق العقل واحد + طعن اللسان انفذ من طعن السنان

...راه عقل یک ست + زدن زبان سخت‌تر ست از زدن نیزه +

...الطعن فی حوص ام + الطعن یظاره + طلب الادب خیر من طلب

...دریدن و دوختن خیر نیست + طعنه مهربان میکند او را + جستن ادب بهتر ست از جستن

...ذهب + طلب العیر قرنین تضییع الاذنین + طلب الکل

...زر + جستن گورخر دو شاخ را خراب کردن هر دو گوش ست + جستن همه

...فوت الکل + طلعت الشمس فی خرشاء + طمع فی الربح

...در گذشتن همه ست + طلوع کرد آفتاب در غبار + طمع کرد در سود

...حتی فاته راس المال + الطمع الکاذب یدق الرقبة

...تا آنکه فوت شد او را اصل مال + طمع دروغ میکوبد گردن را +

الطمع مرض والسؤال نزع والحرمان موت + طمع من

طمع بیماری ست و سوال نزع ست و بی‌نصیبی مرگ ست + طمع کرد کسی

...لا یدفع عن نفسه + طوبی لمن رزق بالعافیة + طوبی

...دفع نمیکند از ذات خود + خوشی برای کسی که روزی داده شد به عافیت + خوشی

...لمن امل له + طول العهد ینسی + طول النبأ مسلاة

...برای کسی که زن خواسته ... درازی زمانه فراموش میکند درازی خبر سوزن کلال است

الصَّادِقِ + طُولُ الْمَقَالِ يُمِلُّ وَطُولُ الْكَلَامِ يُذِلُّ + طُوبَى

برای صفائی گوینده درازی سخن ملولی آرد و درازی کلام خوار میکند + جا لبیت

عَلَى بُدْلِهِ + الطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ + الطَّيْرُ بِالطَّيْرِ يَقَعُ + طِينُ الْجِدَارِ طَاهِرٌ

بر سر گیاه [illegible] زنان پاکیزه برای مردان پاکیزه اند + پرندها به پرنده بسکر میشود + گل دیوار پاک است

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

طاقت مهمان نداشت خانه بمهمان گذاشت + طاقت دیدن ندارد روی پنهان میکند + طامع همیشه ذلیل است + طبل پنهان چه زنم طشت من از بام افتاد + طبیب مهربان از دیده بیماری افتد + طفلی و دامان مادر خوش بهشتی بوده است + طفل بمکتب نمیرود ولی ببرندش + طفل دامن گیر من آخر گریبان گیر شد + طفل کدو کرم هم آب می یابد + طمع آرد بمردان روی زرد + طمع را سر ببر اگر مردی + طمع را سه حرف است هر سه تهی + طوق لعنت بگردنش افتاده + طوطیان در شکرستان کامرانی میکنند + طینت بمعنی سفالیست که از سر [illegible]

گنجینهٔ سوم در مثلهای هندیه

طالب زر کا بی ضرور چکمین خوار حقیقی کم + طبیلی کی بلا بندر کی سر + طوفان شیطان الله نگهبان + طوطی کی سی آنکھیں پھیر لینا + طوطی و ڑ گئی + خزینهٔ نوزدهم در مثلهای حرف ظای معجمه مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

ظَاهِرُ الْعِتَابِ خَيْرٌ مِنْ بَاطِنِ الْحِقْدِ + الظَّاهِرُ عُنْوَانُ الْبَاطِنِ + ظَرْفٌ
ظاهر خشم بهترست از باطن کینه + ظاهر سرنامهٔ باطن [illegible] + ظرف نیکوست

[illegible] فِي جَنْبِهِ غُدَّةٌ + ظَهْرُكَ يَكِلُّ عَنْ مِثْلِ [illegible] + الظَّرْفُ [illegible]
[illegible] در گریبانش غده هست + پشت تو مانده می‌شود از مانند [illegible]

[illegible] ظِلُّ الْأَعْوَجِ أَعْوَجُ + ظِلُّ السُّلْطَانِ ظِلُّ اللهِ + ظِلُّ الْكَرِيمِ فَسِيحٌ
[illegible] سایهٔ کج کج است + سایهٔ پادشاه سایهٔ خداست + سایهٔ جوانمرد وسیع

ظُلَامَةُ الْمَظْلُومِ لَا تَضِيعُ + ظَلَّتْ لِغَنَمٍ عَتِيقَةٍ + ظِلُّ سَيَّالٍ [illegible] حَرُورٌ
دادخواهی ستمگار ضائع نمی‌شود + گردید گوسپندان آمیخته + سایهٔ [illegible] بادش گرم

ظِلُّ عُمُرِ الظَّالِمِ قَصِيرٌ + ظُلْمُ الظَّالِمِ يَقُودُهُ إِلَى الْهَلَكَةِ + ظُلْمُ الْمُلُوكِ أَوْلَى مِنْ
سایهٔ عمر ظالم کوتاه است + ستم ستمگر میکشد او را بسوی هلاکت + ستم پادشاهان بهتر است از

دَلَالِ الرَّعِيَّةِ + الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ + الظُّلْمُ مَرْتَعُهُ وَخِيمٌ + ظَمَأٌ
ناز رعیت + ستم تاریکیهاست روز قیامت + ستم چراگاه او ناموافق [illegible]

قَادِحٌ خَيْرٌ مِنْ رِيٍّ فَاضِحٍ + ظَمَأُ الْمَالِ أَشَدُّ مِنْ [illegible]
دشوار بهتر است از سیرابی رسوا کننده + تشنگی مال سخت‌تر است از تشنگی آب +

[illegible] الْعُقَلَاءِ بِمَنْزِلَةِ الْيَقِينِ + ظَنُّ الْعُقَلَاءِ كَهَانَةٌ + ظَنُّ الْعَاقِلِ أَصَحُّ مِنْ يَقِينِ [illegible]
[illegible] عاقلان بمرتبهٔ یقینست + گمان عاقلان خبر غیب است + گمان [illegible] صحیح‌تر است از یقین جاهل

ظَنُّ الْمُؤْمِنِ لَا يُخْطِئُ + ظُنُّوا بِالْمُؤْمِنِينَ خَيْرًا + ظِئْرُ رُومٍ خَيْرٌ مِنْ [illegible]
گمان مومنان خطا نمیکند + گمان کنید بمومنان نیکی را + دایهٔ روم بهتر [illegible]

[illegible] و مثلهای فارسی

ظالم [illegible] مظلوم باشند [illegible] [illegible] ستم [illegible] عقاب [illegible]

عَلَى الْمُصِيبَةِ مُصِيبَةٌ فَوْقَ جَمِيعِ الْمَصَائِبِ + عَدُوٌّ عَاقِلٌ خَيْرٌ مِنْ صَدِيقٍ

بر مصیبت مصیبت است بلای همه مصیبتها + دشمن دانا بهترست از یار

جَاهِلٍ + اَلْعُذْرُ عِنْدَ كِرَامِ النَّاسِ مَقْبُولٌ + عِرْضٌ سَابِرِيٌّ + عِرْقٌ

نادان + عذر نزدیک مردمان بزرگ مقبول است + عرض سابریست + بیشرگه

عَلَيْهِ سُوءُ مَعَالِجِهِ + اَلْعِرْقُ نَزَّاعٌ + عِزُّ الْمُلُوكِ فِي كَثْرَةِ الْمَهَالِكِ +

بر روی بهای عاله را + رگ سخت کشنده است + عزت پادشاهان در کثرت مهلکه هاست +

اَلْعِزَّةُ فِي الْقَنَاعَةِ + عَزَّ مَنْ قَنَعَ + عُسْرُ الْأُمُورِ مُقَدِّمَةُ الْيُسْرِ + عَسَى

عزت در قناعت است + عزیز شد هر که قناعت کرد + دشوار شدن کار مقدمهٔ آسانی است + نزدیکست

أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ + عَسَى

اگر مکروه دارید چیز را و حال آنکه او بهترست مر شما را + و نزدیکست که دوست دارید چیز را و حال آنکه ...

اَلْغُوَيْرُ أَبْؤُسًا + اَلْعُشَّاقُ لَا يُؤَاخَذُونَ بِمَا صَدَرَ مِنْهُمْ + عِشْ رَجَبًا

غویر بلاها گشت + عاشقان مواخذه کرده نمی شوند بانچه صادر شود از ایشان + زندگی کن رجب

تَرَ عَجَبًا + عِشْ قَنُوعًا تَكُنْ مَلِكًا + اَلْعِشْقُ تَرْكُ السَّلَامَةِ فِي اخْتِيَارِ

تا بینی عجب را + زندگی کن بقناعت شوی پادشاه + عشق گزاشتن سلامتیست در اختیار کردن

الْمَلَامَةِ + عَشِّ وَلَا تَغْتَرَّ + اَلْعَصَا مِنَ الْعُصَيَّةِ + اَلْعُصْفُورُ فِي الْيَمِّ

ملامت + طعام شبانگاهی بخوران و غافل مشو + عصا از عصیه است + گنجشک در میان گندم

وَالطِّفْلُ فِي الْكَرْبِ + اَلْعَفْوُ أَحْسَنُ الْأَعْمَالِ + اَلْعَفْوُ زَكَوٰةُ

و کودک در خوشیست + درگذشتن خوبی عملهاست + درگذشتن زکوة

الظَّفَرِ + اَلْعَفْوُ عِنْدَ كِرَامِ النَّاسِ مَأْمُولٌ + اَلْعَفْوُ عِنْدَ الْاِقْتِدَارِ مِنْ

رستگاریست + درگذشتن نزدیک مردمان کریم امید داشته شده است + درگذشتن نزدیک قادر شدن از

العفو عن الظالم جور على المظلوم + عفو الملوك ابقاء الملك +

[illegible] از ظالم ستم ست بر مظلوم + درگزشتن پادشاهان باقی داشتن سلطنت

العقل الآخر + العقلاء يعرفون الرجال بالحق والجهلاء يعرفون

عقل . دیگر + عاقلان می شناسند مردان را به حق و جاهلان می شناسند

الحق بالرجال + عقل بلا ادب كشجاع بلا سلاح + العقل عقال

حق را بمردان + عقل بدون ادب مانند دلیر ست بدون ساز جنگ + عقل رسن

الانسان + العقل نصف الكرامات + العقل والالهام لا يفترقان

انسانست + عقل نیمه کرامتهاست - عقل و الهام جدا نمی شوند +

العقل مخ الرؤس والعظام + العقل وزير ناصح والعشق وكيل فاضح

عقل مغز سرها و استخوانهاست + عقل وزیریست نصیحت کننده و عشق وکیلیست رسوا کننده

عقوبة الظالم سرعة الموت + العقوق ثكل من لم يثكل + عقبت كل

عذاب ستمگار شتابی مرگست + عقوق بی فرزندی کسی ست که بی فرزند نیست + [illegible]

يوم ليل + عكرت على الغزل باخرة فلم تدع بنجد قردة + علقت

روز شب ست + حمله کرد زن بر رشتن در انجام پس نگزاشت در نجد پاره از پشم بند کردم

معالقها وصر الجندب + علل الافهام اشد من علل الاجسام +

زرهای او و آواز کرد جندب + بیماریهای فهمها سخت ترست از بیماریهای بدنها +

العلماء ورثة الانبياء + العلم افضل النسب واشرف اللقب + العلم يبحث

عالمان وارثان پیغمبران هستند + علم بزرگتر نسبت و بزرگتر لقب ست + علم از بحث

للعقول لا يبحث المنقول + العلم حلية الفقيه والجهل حلية السفيه +

کردن معقول ست نه از بحث کردن منقول + علم زیور داناست و جهل زیور نادانست +

العلم حجاب اکبر + العلم زین والجهل شین + العلم جسد والکتابة

علم پرده بزرگست + علم زینت است و جهل عیب است + علم تن است

قید + علم لا ینفع کدواء لا ینجع + علو الخیالات لیس من سمو المقام

قید است + علمی که نفع نکند مانند دواست که سود نکند + بلندی خیالها نیست از بلندی مقامها

علو الهمة من الایمان + علی الاکثر حکم الکل + علی اهلها تجنی براقش

بلندی همت از ایمانست + بر اکثر است حکم همه + بر اهل خود جنایت میکند براقش

علی الخبیر سقطت + علی الناس کرباسة + علی انا کرباسة + علی قدر المحنة

بر مرد بسیار دانا برافتادی + بر مردم پانست کرباسه + بر منست من کرباسه ام + بر اندازه محنت

یکون الشوق + علیک بالحفظ دون الجمع من الکتب + علی هذا دار

میباشد شوق + لازم کن بر خود حفظ را نه جمع کردن کتابها + بر همین گردید

الفقه + علی کما تجمع قزاع الخریف الغم + عنایة القاضی خیر من

تمام اهل + بر مرد + چنانکه جمع می‌شود پاره‌های ابر در خریف + غنایت قاضی بهتر است

شاهدی عدل + عند الجدال یظهر فضل الرجال + عند الامتحان

دو گواه عادل + نزدیک جنگ آشکارا میشود بزرگی مردان + نزدیک آزمایش

یکرم المرء او یهان + عند جهینة الخبر الیقین + عند الرهان تعرف

بزرگی کرده میشود مرد یا خوار کرده میشود + نزدیک جهینه است خبر یقین + نزدیک گرو داشتن شناخته میشود

السوابق + عند الشدائد یذهب الاخاء + عند الصباح یحمد القوم

معالم + نزدیک شدتها میرود برادری + نزدیک صبح ستایش میکند قوم

السری + عند الضرورات تباح المحظورات + عند النطاح یغلب الکبش

شب روی را + نزدیک ضرورتها مباح کرده میشود چیزهای ممنوع + نزدیک شاخ زدن غالب میشود

الاجم + عند النازلة تعرف اخاک + عنز وتیس وتیس وعنز + عنوان ...

... نزدیک ... مصیبت می‌شناسی برادر خود را + ماده آهوست و نر آهو و نر آهوست و ماده آهو + سر نامه ...

المؤمن حسن الخلق + العوق بعد النوق + العود احمد + عود

مسلمان خوبی خلق است + ماده‌ها بزغاله بعد شترماده‌گان + باز گردیدن ... + چوبیست

یقلم اسنانه + عود یقلح + عود یعلم العنج + العیان لا یحتاج

که با کمیکند زردی دندانش را + چوبیست که با کمیکند زرنی ... + جوبیست که می‌آموزانند ... + نگریستن بچشم ...

الی البیان + عیب الکلام تطویله + اسعر بجیر بجره + العیر یضرط والمکواة

بسوی بیان + عیب کلام درازکردن اوست + ... بجیر عیوب او + خر گوز میزند و آهن داغ

فی النار + العین حق + عین السماء بر البر والعطاء + عین الهرة وفص

در آتش است + چشم زخم ثابت است + چشم آسمان نکوئی نیکوکاری است و بخشش + چشم گربه برید...

الفارة + عینه فراره + العینه تشفی الحرب + عینی جار + عمی بالاسناف

موش است + چشمهٔ او فرار است + سامان جنگ شفا میدهد جنگ را + ... + ...

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

عارف بخود غیر عارفست + عارف که ... بسته است هنوز + عاشقی راز میانه نه الاف + عاشقم لیکن تا کنار بام + عاشقم لیکن ناز ... نی دارم + عاشقی ... مشکل عاشق مهربان‌تر از پدر است + عاشق کور میباشد + عاقبت همون لولی راگذر بچه است عاقبت گرگ زاده گرگ شود + گرچه با آدمی بزرگ شود + عاقلان خود میدانند + عاقلان پیروی نقطه نکنند + یا نخوانند یا غلط نکنند + عاقل دوبار فریب نمیخورد + عالمی را بهم جو نخرم + عنایت از نظر بی‌نظیر شود + عید العظیم چاشنی دگر دارد + عجب که ترا یاد دوستداران شد + عدو شود سبب خیر گر خدا خواهد + عذر بدتر از گناه +

عذر تقصیرات ما چندانکه تقصیرات ما + عروس که بمن رسید شب کوتاه شد + عروس بکر بود
حد بس عز بعل پنهان کند بخشش حاجت نیست + عزت هر کس بسعی اوست
جواب هست این نه جنگ ست + عشق ست و ارادت + عشق ست و هزار بدگمانی + عشق
بازی را مجنون یاد می باید گرفت + عشق و رشک پنهان نمی ماند + عشق آدمی بود نه
آموختنی + عشق آتشی ست پیر و جوان را جز کنید + عصای پیر بجای پیر + عصمت بی بی
از بی چادری + عطای شما بلقای شما بخشیدم + عطارد می باید که تاب نزدیکی
آفتاب آرد + عقل چون آید بتو گوید که آن کن + عقل در سه چیزی دیگر ست + علاج
واقعه قبل از وقوع باید کرد + علت بر و عادت نرود + علم نجوم قیافه روزگار ست +
علم شی به از جهل شی + علم در سینه باید نه در سفینه + علم غیب خاصه خدا ست + علم مرغ و جنس +
علم و ادب بهر گدا اند هند + غم سفر کوتاه + عمر همه باد بر ده + عمر دراز برای تجربه است +
عنقا را صید که دام برچیده + عود سوزد و گنده دو زخ بتو + عود و سرگین هر دو
در آتش یکی و بوها گستر ست + عوض نیکی بد نیست + عیان را چه بیان + عیب خود را کسی نمی بیند
عیسی بدین خود موسی بدین خود + عیش را در جهان خزان داده +

گنجینه سوم در امثال هندیه

عاشقی اور خالاجی کا ڈر + عاشقی خالاجی کا گھر نہیں + عاشقی اگر کبھی
تو کیا گھاس کھودی + عاشق کی آبرو ہی گالی اور مار کھاتا + عاشق اندھا ہوتا ہے +
عالی ہمت سدا مفلس + عالم گیر ثانی چولہی آگ نہ گھڑی پانی + عراقی پر زر ورنہ چلا
گدہی کی کان امیٹھی + عطائی نان خطائی + عقلمند دن کی دو ربلا + عقل بڑے
کہ بھینس + عقل چہ کتی ست کہ پیش مردان باید + عقل کی طوطی اوڑ گئی + عقل کے

... عادت کیونکر جای + عیب بھی گر نیکو بنز جا ہمیں
... عید سے کے چاند ہو گئے ہین + عید کے پیچھے ...

خزینهٔ بیست و یکم در مثلهای حرف غین معجمه مشتمل بر سه گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

غَابَ شَهْرَیْنِ ثُمَّ جَاءَ بِکُلَیْتَیْنِ + غَابَ حَظُّ مَنْ غَابَ
ناپدید شد دو ماه باز آورد دو گرده را + ناپدید شد بهرهٔ کسی که ناپدید شد

نَفْسُهُ + ... مَنْ غَالَ النَّاقَةَ ... مَعَهُ + غُبَارُ
ذاتش + هلاک کرد آنرا کسی که هلاک کرد ماده شتر ... ویست + گرد

اَلْعَمَلُ خَیْرٌ مِنْ عَیْبِ الْعَطَلِ + غَثُّكَ خَیْرٌ مِنْ سَمِیْنِ غَیْرِكَ +
عمل بهترست از عیب خالی از عمل + لاغری تو بهترست از فربه شدن جز تو +

غَدَرَ بِكَ مَنْ دَلَّكَ عَلَى الْإِسَاءَةِ + غُرَّتُهَا شَهْرٌ وَ ... لُهَا
بی وفائی کرد بتو کسی که رهنمونی کرد ترا بر بدی کردن + بامداد او یک ماه ست ... او
شَهْرٌ + اَلْغُرَابُ اَعْرَفُ بِالتَّمْرِ + اَلْغِرْبَانُ سَوَادُ وَجْهِ الْبُسْتَانِ
یک ماه ست + زاغ شناسا ترست به خرما + زاغها سیاهی روی باغ ست

اَلْغُرْبَةُ کُلُّهَا کُرْبَةٌ وَالْفُرْقَةُ کُلُّهَا حُرْقَةٌ + اَلْغِرَّةُ تَجْلِبُ الدِّرَّةَ + غَرْثَانُ
سفر همه آن اندوه ست و جدائی همه آن سوزش ست + ناآزمودگی میکشد دوره را +

فَارْبُکُوا لَهُ + اَلْغَرِیْبُ اَعْمَی + اَلْغَرِیْبُ مَنْ لَیْسَ لَهُ حَبِیْبٌ + اَلْغَرِیْقُ
مسافر نابینا ست + غریب کسی ست که نیست مر او را معشوق + غریق

یَتَشَبَّثُ بِکُلِّ حَشِیْشٍ + غَزَارَةُ الْجَوَادِ عَزَازَةُ الْجُوْدِ + غِشٌّ
چنگ میزند بهر گیاه + بسیاری جوانمرد گرامی شدن جوانمردی ست + کینه

القلوب تظهر فی فلتات الالسن و صفحات الوجوه + غشک من اخطاک

دلها پیدا میشود در لغزشهای زبانها و کرانه های روبها + ناصح تو کسیست که

بالباطل + غشک من ارضاک بالباطل + غضاضة الارجوان

بناحق + خائن تو کسیکه راضی کرد ترا بناحق + تازگی رگهای گردن از

دماء الخدود + غضب الخیل علی اللجم + غضب العشاق کمطر الربیع

خونهای رخسار است + خشم گرفتن اسب بر لگامست + خشم گرفتن عاشقان مانند باران بهار

غضبک عن الحق [illegible] شیخ جاهل + غلب

خشم گرفتن تو از حق [illegible] دانا بهتر است از پیر نادان + غالب

الحزم القدر + غلط العام فصیح + غل یدا مطلقها واسترق

هشیاری تقدیر را + غلطی بیشتر مردمان فصیح است + محکم کرد دست البطون (؟) باز کننده او و بنده کرد

رقبة معتقها الغنیاء غنی النفس + الغناء غذاء الروح کما ان

گردن آزاد کننده او + بی نیازی توانگری نفس است + سرود غذای روح است چنانکه البته

الطعام غذاء النفس + غنی المرء فی الغربة وطن + غنیمة المرء وجدان

طعام غذای نفس است + توانگری مرد در سفر وطن است + غنیمت مرد یافتن

الحکمة + الغیب عند الله + الغیبة اشد من الزنا + الغیث یصلح ما یجر

دانش است + غیب نزدیک خدا است + غیبت سخت تر از زنا است + باران نیکو میکند چیز را که ...

مع الضاد · مع اللام · مع النون · مع الیاء

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

حرف الغین

غربت دیده مهمان باشد + غرق شده را الفریاد چه سود + غریب کور میباشد + غریب نیستم بیارم + **غضب** مرد نمک است + **غلام** همت آنم

که دل کس نیاید + غلام همال نازده آقا بهرده + غله گرانی از آن شود امثال سید مشوم غم فردا امروز نباید خورد + غم نداری بخر غنچه از ترش روئی دلتنگ است + غنی هر جا که رود کریم باشد سفره بر سر راه نمی اندازد + غواص در دریا چیزی پیدا نمی کند که بغور رس غوطه میزند + غوره مویز نشود مویز غوره نمیشود + غول در بیابان ...

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

غرض باولی ہی + غریب کو کو ... غریب کی جورو سب کی سہ ہیج + غریب کی جورو عمدہ خانم ناتون + غریبون نی روزی رکھی ون بڑی آئی + غصه بہت زور تھوڑا مار کھانی کی نشانی + خزینه

بیست و دوم در مثلهای حرف فا مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

فاز من سلم عن شر نفسه + فاضحی لی اقدح لک + فاعتبروا یا اولی
نجات یافت کسی که رهائی یافت از بدی ذات خود + پس روشن کن برای من تا چیز خورم ... پس عبرت گیرید ای

الالباب + الفتنة اشد من القتل + فتی و لا کمالک + فخر المرء
صاحبان عقول + فتنه سخت تر است از کشتن + جوانست و مثل مالک نیست + فخر کردن مرد

بفضله اولی من فخره باصله + فذره تدبیر من طب لمن
بزرگی خود بهتر است از فخر کردن به اصل خود + پس بگذار او را مانند تدبیر کسی که علاج کرد برای

حب + فذکر انما انت مذکر لست علیهم بمصیطر + فواه
کسی که دوست داشت + پس پند ده جز این نیست که تو پند دهنده هستی نیستی بر ایشان بر گماشته + پس ...

جزاه الله خیرا له الفراق بعد الوصال اشد من الممات + تحرشه له

باداشش ده او را خدا نیکی را + جدائی پس از وصال سخت ترست از مرگ + [illegible]

دخلی امری + الفرص تمر مرّ السحاب + فرع الشیء یخبر عن اصله

گذشت او کار مرا + فرصتها میگذرد مانند گذشتن ابرها + فرع چیزی خبر میدهد از اصل

فرّق بین معد تحابّ + الفرق بین النطق والسکوت کالضفدع

جدائی کن میان معد باهم دوست گردیده شوی + فرق میان گویائی و خاموشی مانند غوک

والحوت + فرقة [illegible] الجنان + فرّ من المطر و وقف

و ماهیست + جدائی برادران [illegible] راننده دلست + گریخت از باران و بایستاد

تحت المیزاب + فرّ من الموت وفیه وقع + فما بیننا الظربان

زیر پرنالهٔ + گریخت از مرگ و در ان بیفتاد + گو زکرد میان ما ظربان

نسدت نعمة من کفرها + الفضل اکمل مال واجمل جمال +

تباه شد نعمت کسی که ناسپاسی کرد آنرا + بزرگی کاملترست از مال و خوبترست از جمال

فطنة المرء تدلّ علی اصله + فعل الحکیم لا یخلو عن الحکمة

زیرکی مرد دلالت میکند بر اصلش + فعل حکیم خالی نمیشود از دانش +

فعل الملوک ملوک الافعال + ففررت منکم لمّا خفتکم فقد

کار پادشاهان پادشاهان کارهاست + پس گریختم از شما هرگاه ترسیدم از شما + گم کردن

الاخوان غربة + الفقر سواد الوجه فی الدارین + الفقر کنز

برادران غربتست + درویشی سیاهی روست در هر دو جهان + درویشی گنجیست

من کنوز الله + الفقر مع القناعة احسن من الغنی مع الحرص +

از گنجهای خدا + درویشی با قناعت خوبترست از توانگری با حرص ×

مع السین | مع الضاد | مع الطاء والعین | مع الفاء والقاف

اَلْفُقَرَاءُ كَهُمْ وَاحِدَةٌ + اَلْفَقِيرُ لَا يَحْتَاجُ + فَكَاكُ الْمَرْءِ فِي

همه درویشان مانند یک جان هستند + درویش محتاج نمی شود + رهائی مرد در

الصِّدْقِ + فُلَانٌ اَجْوَعُ مِنْ كَلْبَةِ حَوْمَلٍ + فُلَانٌ فَاكٌ

راستی است + فلان گرسنه تر است از مادهٔ سگ حومل + فلان نهایت احمق

تَاكٌ + فُلَانٌ قَدْ نَصَبَ شَبَكَةً + فُلَانٌ كَالْكَعْبَةِ يُزَارُ وَلَا يَزُورُ

نهایت احمق است + فلان البته بر پا کرد دام را + فلان مانند کعبه است که زیارت کرده میشود و زیارت نمیکند

فُلَانٌ هَالِكٌ فِي الْهَوَالِكِ + فُلَانٌ نَائِمُ اللَّيْلِ مِنْ ... الْغِلْمَانِ

فلان هلاک شونده است در هلاکتها + فلان میخورد وقت شب از ذکرهای غلامان

نِعْمَ الْغِيبَةُ لِلْإِخْوَانِ + فُلَانٌ يَنْتَجِبُ غَيْرَ عِضَاهِهِ + فَلَتَ فُلَانٌ

دور رفتن بهتر است برادران + فلان برگزیده میکند جز درخت بزرگ خود + رهائی یافت فلان

بِجُرَيْعَةِ الذَّقَنِ + فَلْتَكُنِ الْوَخْبَةُ + فَلْجِكَ عَلَى خَصْمِكَ بِالْاِحْتِمَالِ

به جرعه زنخ + پس باید که تسوی درجیه + فیروزی تو بر دشمن تو موقوف بر ستن تحمل

فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا + فَمَا اَعْتَلَّ نَسِيمُ الصَّبَا

پس باید که بخندند اندک و باید که بگریند بیشتر + پس بیمار نشد باد صبا +

اِلَّا لِحُبِّ زَهْرِ الرُّبَى + فَوَاتُ الْمَطْلُوبِ اَهْوَنُ مِنْ اِحْتِمَالِ

مگر بسبب محبت شکوفه ربی + فوت شدن مطلب سبکتر است از بردن

الذُّلِّ فِي تَحْصِيلِهِ + فَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ + فِي الْحَرَكَةِ

خواری در حاصل کردنش + بالای هر صاحب علم داناست + در حرکت

بَرَكَةٌ + فِي اللَّدَدِ رَاحَةٌ لِلْمَفْؤُودِ + فِي التَّاخِيرِ آفَاتٌ + فِي الْقَمَرِ

برکت است + در لدود آسایش است برای مرده + در درنگ کردن آفتهاست + در ماهتاب

لِسَیّاءٍ وَالشَّمْسُ اَضْوَءُ مِنْهُ + فِی اللِّحَاظِ کَلُّ بِحَارِهَا + فِی الکَنَارِ

روشنی ست وآفتاب روشن‌تر ست از آن + در کنار هر دریا روشن

وَالسُّکَّرُ + فِی بَیْتِهِ یُوْلَی الحَکَمُ + فِی بَطْنِ تُمَّانَ زَادَهُ + فِی دَنِیَّ

دروغ + در خانهٔ آمش آورده عیشو وحاکم + در شکم تخوزده زیلو کلوا ... خورد

الکَلْبُ یَطْلُبُ الْبِهَالَةَ فِی سَعَةِ الاَخْلَاقِ کُنُوزُ الاَرْزَاقِ + فِی سَمَاکِ

سگ بجوید ... در فراخی خلقها گنجهای روزیهاست + در برج سماک

اَلوَرْدُ شَغَلَ عَنْ ... + فِی کُلِّ شَجَرٍ نَارٌ + فِی کُلِّ قَلْبٍ شُغُلٌ

گل گلاب سبب پرواتی ... دست ... هر درختی آتش شده هر دل کاریست

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

فارسی شکرست + فال بد بر زبان بد باشد + فال نیکو بزن بهر کاری + فالی جهان بهر خزان آمده است + فراک جوانمردان دست آویز امیدست + فتنهٔ خفته را مکن بیدار + فتنه در خوابست بیدارش مکن + فراخ روزی را با قحط چه کار + فراموشی زیاران لازم افتادست دولت را + فربه خواه مخواه مرد آدمی هست فربهی شی دیگر و آماس چیزی دیگرست + فردا کند خمار که امشب مستی + فردا که دیده است + فرزند اگرچه عیب ناکست در چشم پدر زعیب پاکست + فرزند کسان نمیکند فرزندی + فرمان بردار آینده از وزنست + فریب صبها باشد خواب صیاد فریاد شغال بال شغالست + فریاد سگان کم نکند رزق گدا را + فضل و هنر ضایع است تا ننمایند + فعل بد کرده را سزا اینست + فکر زاهد دیگر و سودای عاشق دیگرست + فکر هر کس بقدر همت اوست + فلفل را مبین که خردست + فو در فلان جلن بریخ

قحط میں چشم خوردنی بیار + فهم سخن گر کند + فیل اگر چه مرده است لیکن بقیمت بار هزار رخت +

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

فاتحه نه درود کهاگئی مردود + فارسی تنگ تو ٹرم ناکه و لنگڑی شود + فال کی کوٹہان ملا کو حلال ہین + فالوده کہاتی دانت ٹوٹی تو بلا سی + فتح دادا آنہی ہی فرنی فالوده ایک بہاؤ نہین بہتا + فضل کری تو چہیان عمل کری تو لٹیان + فقط تعویذ سی کام نہین [illegible] فقیر کی صورت ہی سوال ہی + فقیر کو کمی ہی دو [illegible] + فقیر قرضدار [illegible] جہتی + فلانا تو یار سی [illegible] فلانی کی بات کی قسم کہا برا کیا کہ کی جہوڑ دیا اور بہی برا کیا + فوج بی وکیل صاحب بی فیل

خزینهٔ بست و سوم

در مثلهای حرف قاف مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

قَاتِلُ الْحَرِيصِ حِرْصُهُ + اَلْقَادِمُ يُزَارُ وَلَا يَزُورُ + اَلْقَاسِمُ مَحْرُومٌ +

کشندهٔ حریص حرص اوست + باز آینده از سفر زیارت کرده میشود و زیارت نمی کند + بخشش کننده محروم ست +

اَلْقَاصُّ لَا يُحِبُّ الْقَاصَّ + اَلْقَانِعُ غَنِيٌّ وَاِنْ كَانَ جَائِعًا + قَبَّحَ اللهُ

قصه گو را دوست ندارد قصه گوی را + قناعت کننده توانگر ست اگرچه باشد گرسنه + زشت کند خدا

مِعْزًى خَيْرُهَا خُطَّةٌ + قَبَّحَ اللهُ سِرًّا عِنْدَ الْمُعْتَدِي + اَلْقَبْضُ دَلِيلُ الْمِلْكِ +

بز را که بهتر او خطه ست + زشت کرد خدای راز را نزدیک ظالم + قبضه نشان ملک ست +

قَبْلَ الْبُكَاءِ قَدْ كَانَ وَجْهُكَ عَابِسًا + قَبْلَ الرَّمْيِ يُرَاشُ السَّهْمُ + قَبْلَ الرِّمَاءِ

پیش از گریستن بتحقیق بود روی تو ترش + پیش از تیر انداختن پر نهاده می شود تیر + پیش از تیر [illegible]

[illegible] يملأ الكنائن + القبلة عنوان الصلة + قبل الرمي يملأ الكنائن

[illegible] پر کرده شود تیردانها + بوسه آغاز وصل است + کشتن مو ذی پیش از ایذا است

قد بين الصبح لذي عينين + قد حيل بين العير والنزوان [illegible]

به تحقیق هویدا شد صبح برای صاحب دو چشم + بتحقیق واقع شد میان گورخر [illegible]

تذهب الغيظ + قد ر المرء ما يهمه + قدر لذا يذ العيش بعد المصائب

می برد خشم را + قدر مرد چیزیست که مقصود باشد [illegible]

قدر في العمل تنجح [illegible]

اندازه کن در عمل تا نجات یابی [illegible] پیش کن [illegible]

[illegible] + قد دجلت كما غبط واستكرمت فاربط قد هاجت

[illegible] سوزن خود را + بتحقیق یافتی پس با آرزو بیا و خبری نفیس گرامی پیدا کردی پس [illegible]

زبراء + قد يبلغ الخضم بالقضم + قد يوثق بالقليل فيكفي ويخرق

[illegible] گاهی میرسد خوردن همه دهان بجهت خوردن بکناره دهن گاهی نرمی میکند [illegible] کفایت

بالكثير فلا يكفي + قرابة الوداد خير من قرابة الولاد + قرب الاسرار

[illegible] پس کفایت نمیکند + نزدیکی دوستی بهتر است از نزدیکی ولادت + نزدیکی [illegible]

مقصر + قرب الحمار من الردهة ولا تقل له سا + القرض مقراض المحبة +

گزند رساننده است + نزدیک کن خر را از مغاک و مگو مر او را که اندوهگین کرده + قرض مقراض دوستی است +

القرنبى في عين امها حسنة + القريب من تقرب لا من تنسب + قرين المرء

بچه موش [illegible] چشم مادرش خوبست + قریب کسی است که نزدیک شده نه کسیکه خویشی کرده + یار مرد

دليل عقله + القشعم رهيص + قصيرة من طويلة قضي

[illegible] عقلست + شیر [illegible] است + کوتاه از دراز است + حکم کرده شد

لا فتى للذي فيه تستفتيان + قضية ولا ابا حسن لها + قطرة

قطره سپس رسد بمقصد فتوی طلب میکردید + قضیه ایست ونیست اباحسن برای آن قضیه + قطره

على قطرة اذا اتفقت نهر ونهر الى نهر اذا اجتمعت بحر

بر قطره ... جمع شود نهرست + و نهر بسوی نهر چون جمع شود دریاست +

القعود خير من اخلاق العجائز + قلب الاحمق في

از خلقهای پیرزنان + دل ... نادان در

لسانه + قلب المؤمن عرش الله

زبان اوست + دل ... جز زبان اوست + دل مومن عرش خدای

تعالى + قلب المؤمن مرآة الصفاء + قلبت له ظهر المجن + قلة

تعالی ست + دل مومن آئینه صفائی ست برگردانیده شد برای وی پشت سپر + کمی

العيال احدى اليسارين + قلة الكلام ستر العيوب +

عیال یکی از دو توانگری ست + کمی سخن می پوشد عیبها را +

قل كل يعمل على شاكلته + قل لا يستوي الخبيث والطيب +

بگو هریک عمل میکند بر روش خود + بگو برابر نمی شود پلید و پاک +

القلم احدى اللسانين + القلوب مع القلوب تتشاهد + القلو

قلم یکی از دو زبان ست + دلها با دلها گواه میشود + دلها

تتشاهد والضمائر تتناجى + قليل عاجل خير من كثير آجل +

گواه میشود و ضمائر راز میگوید + اندک بی مهلت بهترست از بسیار با مهلت +

قليل في الجيب كثير في الغيب + قليل النار تخمد بالريح

اندک در گریبان بسیار در غائب ست + اندک از آتش سرد می شود بسبب باد

کثیرها توقد منها + القلیل من التدبیر ابقی من الکثیر مع التبذیر +

بیشتر از آتش افروخته گردد میشود از هوا + اندک از تدبیر باقی تر است از بیشتر با تبذیر +

القلیل النافع خیر لکم من الکثیر الضار + القلیل یدل

اندک سودمند بهتر است برای شما از بیشتر ضرر کننده + اندک دلالت میکند

مع اللام والنون

علی الکثیر + القمیص بالقمیص + القناعة الی الغناء

بر بیشتر + پیراهن مقابل پیراهن است + قناعت بسوی توانگری است +

القناعة افضل الغنا + القناعة کنز لا یفنی + القناعة مال لا ینفد

قناعت بزرگتر توانگری است + قناعت گنجیست که فنا نمی شود + قناعت مالیست که کم نمیشود

مع الواو

القناعة من طبع البهائم + قوّب والطف + قول العطارد من

قناعت از طبیعت جانورانست + قطع کن و لطف کن + سخن عطارد از

دقائق السنبلة + القول ما قالت حذام + القول بحسب

بعیکیهای سنبله است + سخن چیزیست که گفت حذام + سخن موافق

همة القائل یقع والسیف بحسب عضد الضارب یقطع +

همت گوینده واقع میشود و شمشیر موافق بازوی زننده می برد

مع الیاء

قول المیتة میتة + قید الماء اشد من قید الحدید + القید

سخن مردار مردار است + قید آب سخت تر است از قید آهن + قید است

والرتعة + قیل للبغل من ابوک قال الفرس خالی + قیمة المرء

و فراخی در ارزانی + گفته شد برای استر که کیست پدر تو گفت اسپ ماموی من است + قیمت مرد

همته + قیمة المرء ما یحسنه

همت اوست + قیمت مرد چیزیست که آنرا نیکو کند او

۱ عطارد نام مردیست از عجم ۱۲ منتهی الارب ۲ ... نام دختر ... صحابیه است ۱۲ منتهی الارب ۳ حذام بروزن قطام نام زنی ۱۲ ... که قبیله ایست از ... قید ... گفتند ... نزد قوم خود ... الغا موس

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

قارون ہلاک شد کہ چہل خانہ گنج داشت + نوشیروان نمرد کہ نام نکو گذاشت +
قاضی بدو گواه راضی + قاضی برشوت راضی + قاضی چیست گواه سست +
قاضی از پس اقرار نشنود انکار + قاضی آر با ما نشیند برفشاند دست را + محتسب
گرمی خورد معذور دارد مست را + قحبه چون پیر شود پیشه کند دلالی + قدر
عافیت کسی داند کہ بمصیبتی گرفتار شود + قدر زر زرگر شناسد قدر جوهر جوهری
قدر عیسی نجاشی نداند + قدر نعمت ست بعد زوال + قدم ما مبارک و مسعود +
گر بدریا رود برآرد دود + قرآن را از لوح زر چه زیب + قرب سلطان آتش ست
از وی بترس + قرض کہ از هزار گذشت نان و گوشت باید خورد + قرض حیض مرد است
قرض شوهر مرد است + قرض بغداد بدست + قرض نداری برو بہ پشت بخواب + قسم برای
خوردنست + قصه کوتاه + قضای نبشته نباید سترد + قضیه زمین برسر زمین
قطب از جائی جنبد + قطره قطره جمع گردد وانگهی دریا شود + قطع نظر از کشف و کرامات
دیگر حضرت تاریخ دان نیز هستند + قفا زدن گردن کشانرا گردن زدنست و سیلی
خوارانرا دوالی خارش کردن + قفل بدیها نمیتوان زد + قفل بر در آسمان نزد + قلاده به از سگ +
قلم رفته را چه چاره کند + قلم جوانمردیست + قلم بخت من شکسته سرست + قلم اینجا رسید
سر بشکست + قلندر هرچه گوید دیده گوید + قلیه از مزه در گذشت + قمار و راه قمار +
قناعت توانگر کند مرد را + قول مردان جان دارد + قهر درویش بر جان درویش +
قهر درویشان بریش + قیامت گرچه دیر آید بیاید + قیمت بی حکمت نیست + قیمت زعفران چه داند خر +

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

قاضی جی دبلی کیون هوی شهر کی اندیشی سی + قاضی کی گهر کی چوهی سیانی + قاضی کی مرغ + قاضی نیا گوی کا

گھر تو آتی دیگا + قاضی بہتیرا ہرا رہی پر بندہ نہ ہارا + قاضی کی ہوس آمین گنگارا + قاضی کی لونڈی مری سارا شہر آیا قاضی مری کوئی نہ آیا **قبر** پہ قبر نہیں ہوتی + قبر کا منہ جہانک کر آگئی ہین **قرآن** پر قرآن رکہنی کا کیا مضایقہ + قرض کا ٹہ مہانی گئی لونڈہا بہدر کی + قرض کی کیا ماں ہوتی ہی **قسمت** کی لکہی کو کوئی میٹ نہین سکتا + قسم کہاتی ہی کی لیی ہی **قصائی** بچہ کبہی نہ سچا جو سچا سو کچا **قضیبی** لال **قل** جو + قلعی کہل گئی **قندلٹین** او کرکو تلون پر مُہر + **قوت** تہوڑا منزل بڑی + قورمہ او بسا ہی دال سی بہلا

خزینہ بست و چہارم در مثلہای حرف کاف مشتمل بر چہار گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

كَادَ حَجَرُ عَادٍ أَوْ كُلَيْبُ لِوَائِلٍ + كَادَ الْعَرُوسُ يَكُونُ

گردید حجر عاد و کلیب برای وائل + نزدیک ست کہ عروس شود

مَلِكًا + كَادَ الْفَقْرُ يَكُونُ كُفْرًا + كَادَ الْمُنْتَعِلُ يَكُونُ رَاكِبًا + كَافِرٌ سَخِيٌّ أَرْجَىٰ إِلَى الْجَنَّةِ

پادشاہ + نزدیک ست کہ فقر شود کفر + نزدیک ست کہ نعل پوشندہ شود سوار + کافر جوانمرد امیدوار تر ست

مِنْ مُسْلِمٍ شَحِيحٍ + كَالْإِبْرَةِ تَكْسُو الْعُرَاةَ وَجِسْمُهَا

از مسلمان بخیل + مانند سوزن کہ می پوشاند برہنہ را و حال آنکہ بدنش

عُرْيَانٌ + كَالْأَشْقَرِ إِنْ يَتَقَدَّمْ يُنْحَرْ وَإِنْ يَتَأَخَّرْ يُعْقَرْ + كَالْبَائِعِ

برہنہ ست + مانند شتر سرخ موی اگر پیش شود ذبح کردہ شود و اگر پس آید پی در شود + مانند فروشندہ

الْكُبَّةَ بِالْهِبَةِ + كَالْبَاحِثِ عَنِ الشَّفْرَةِ + كَالْبَحْرِ يُغْرِقُ

اسپ عوض جامہ کہنہ + مانند جویندہ کارد + مانند دریا غرق میکند

كُلَّ مَا أُلْقِيَ فِيهِ + كَالْبَلَايَا رُؤُسُهَا فِي الْوَلَايَا + كَالْخَصِيِّ يَفْخَرُ

چیزی را کہ انداختہ شود دران + مانند ماندہ ہای شتر کہ سرہای آنہا زیر گلیمہا ست + مانند خصی کہ می نازد

يُرَبِّ مولاهُ + كالشاةِ تبحثُ عن سكّينِ جزّازٍ + كالفاخرة

به پزه مالک خود + مانند گوسپندکه می جوید از کارد بُرّان + مانند زن فخرکننده

بحدَجِ ربّتها + كالقابضِ على الماءِ + كالكبشِ يحملُ شفرةً

که نمی بیند مالک خود را + مانند قبضه کننده بر آب + مانند کبش که بر میدارد کارد را

وزِنادًا + كالممهودةِ من مالِ ابيها + كالممهورةِ احدى

وزنادرا + مانند زن مهر داده شده از مال پدر خود ف مانند زن مهر داده شده سبکی

خدمتيها + كالمهدِرِ في العُنّةِ + كانَ حمارًا فاستأتنَ +

از دو پای کجین او + مانند شتر بانگ کننده در حظیره ف بود خر نر پس ماده خر شد +

كانَ تلكَ من جرابِ النّوبةِ + كانَ كُراعًا فصارَ ذِراعًا +

بود پهلوی نواز انبان آهک + بود پاچه پس گردید ذراع ف

كانت وقرة في صخرة + كأنّما على رؤسهم الطّير + كأنّه

بود وقره در سنگ بزرگ + گویا که بر سرهای ایشان پرنده است + گویا که وی

بيضةُ الدّيكِ + كأنّه قاعدٌ على الرّفدِ + كأنّه قلمٌ يكتبُ

تخم مرغ است + گویا که وی نشیننده است بر پالان + گویا که وی قلم است که می نویسد

الشّعادةَ وهو عُريانٌ + كانوا كأمسِ الذّاهبِ كَبُرَ عمرٌو

تیک بختی را و حال آنکه وی برهنه است + بودند مانند دی رونده + کلان شد عمرو

عن الطّوقِ كبرقِ الخُلّبِ + كتخلّلِ الفاصلِ بينَ العصا و

سبب طوق + مانند برق بی باران + مانند درمیان آمدن فاصل میان چوب

لِحائها + كثرةُ الاختلافِ في شيءٍ دليلُ كذبه + كثرةُ

و پوست آن + کثرت اختلاف در چیزے نشان دروغ اوست + کثرت

مع الکاف

اَلتَّوَاضُعُ عَلَامَةُ النِّفَاقِ + کَثْرَةُ الْخِلَافِ شِقَاقٌ + کَثْرَةُ الْآمَالِ

تواضع نشان نفاق ست + کثرت خلاف دشمنی سخت + کثرت امید +

تَقْطَعُ اَعْنَاقَ الرِّجَالِ + کَثْرَةُ الْعِقَابِ یُوجِبُ الْبَغْضَاءَ + کَثْرَ

می بُرد گردنهاے مردمان را + کثرت عقاب موجب می شود دشمنی سخت را + کثرت

الْغَنَمِ لَا یَهُولُ الْقَصَّابَ + کَثْرَةُ الْوِفَاقِ نِفَاقٌ + کَثِیرُ الْحَطَبِ

گوسپند نمی ترساند قصاب را + کثرت موافقت نفاق ست + بیشتر هیمه

یَکْفِیهِ قَلِیلٌ مِنَ النَّارِ + کَثِیرُ النُّصْحِ یَهْجُمُ عَلَی کَثِیرِ الظِّنَّةِ + کَحَسُو

کفایت میکند آنرا اندکے از آتش + بیشتر پند ناگاهی در آید بر بیشتر تهمت + مانند آب خوردن

مع الذال والدال

الدِّیکِ کَدَوْدِ الْقِرْدِ الْکِذْبُ اَعْظَمُ الْخَطَایَا + کَذَّبَهُ صَبَاحُ

خروس + مانند کرم ابریشم + دروغ بزرگترین گناهاست + انکار کرد آنرا از کمر نزه

مع الراء

اَلْکَذُوبُ مُتَّهَمٌ وَاِنْ صَدَقَتْهُ لَهْجَتُهُ وَصَحَّتْ حُجَّتُهُ + اَلْکَذُوبُ

بسیار دروغگو تهمت داشته شده است اگرچه باور کند آنرا زبانش و پدید آید دلیلش + بسیار دروغگو

یَعْتَشِی وَلَا یَغْدِی فِی الْکُرَابِ عَلَی الْبَقَرِ + اَلْکَرِیمُ اِذَا وَعَدَ

طعام شب میخورد و طعام بامداد میخورد + آبهای راه رود بار برگاو دشتی ست + جوانمرد چون وعده کند

اَوْفَی + اَلْکَرِیمُ الْمُخْتَارُ مَنِ اسْتَوَی عِنْدَهُ الذَّهَبُ وَالْاَحْجَارُ +

ایفا کند + جوانمرد برگزیده کسی ست که برابر باشد نزد او زر و سنگها +

مع السین

اَلْکَسْبُ حَبِیبُ اللّٰهِ + کَسَدَتِ الْیَوَاقِیتُ فِی بَعْضِ الْمَوَاقِیتِ

روزی جستن محبوب خداست + ناروان شد یاقوتها در بعضی جایها +

اَلْکَسَلُ بَابٌ مِنَ الزَّنْدَقَةِ + کُسَیْرٌ وَعُوَیْرٌ وَکُلٌّ غَیْرُ خَیْرٍ +

سستی دریست از بے دینی + کسیر و عویر و هر کو جز نه بهتر ست +

طالب القرن جدعت اذناه + كفاك شر من عيوب
نند جوینده شاخ که بریده شد هر دو گوش او + بس شد ترا از عیبها
الدنیا ان لا تبقی كفاك همّا علمك بالموت + كف بجث
دنیا اینکه باقی نمی مانی + بس شد ترا از روی اندوه علم تو بمرگ + یک پنجه القتبس
خير من كنز علم + كفت الى وبنية + كفر سني رهان الكفران
بهتر ست از گنج علم + شتابی کردن ست سوی بلیه مانند روباه گرو + کفران نعمت
اشد من الكفر + كفى بالموت واعظا + كفى بالشيب داء +
سخت ترست از کفر + بس شد مرگ از روی پند دهنده + بس شد پیری از روی بیماری
كفى المحسود حسده + كفى للحسود حسده + كلا جانبي
بس شد حاسد را حسد ش + بس شد برای حاسد حسد وی + هر دو جانب
هر شئ لهن طريق + كلا زعمت العير لا يقاتل + الكلاب على
هر شئ برای آن زنان راه ست + چرا گمان کردی گو خر را که نمی شد + بگزار سگها را بر
البقر + كلام الملوك ملوك الكلام + كلام المرء بيان فضله و
گاو دشتی + کلام پادشاهان پادشاهان کلام ست + کلام مرد بیان بزرگی اوست
ترجمان عقله + كلام الليل يمحوه النهار + كلام المجانين
و بیان عقل اوست + کلام شب نابود میکند آنرا روز + کلام مجنونان
لا يعتبر + كلام لين وظلم بين + كلام العاقل اكثره مال و
اعتبار کرده نمی شود + کلام نرم و ستم هویدا + کلام دانا بیشتر او مالی ست و
كلام الجاهل اكثره وبال + كلام كالعسل وفعل كالاسل
کلام نادان بیشتر او وبال سخت + کلام مانند شهد ست و فعل مانند خار درخت +

کلامُكَ کمالُكَ + الکلامُ یجرُّ الی الکلامِ + کلُّ ازبَّ

کلام تو کمال تست + کلام میکشد سوی کلام + هر شتر بسیار موی

نفورٌ + کلُّ امرءٍ فی بیتهِ صبیٌّ + کلُّ امرءٍ فیهِ مایزرءُ بهِ + کلُّ امرءٍ

رمنده است + هر مرد در خانه خود کودک است + هر مرد در رویست چیزی که از انچه عیب کرده میشود + هر مرد

یُعرفُ بقولهِ ویوصفُ بفعلهِ + کلُّ اداةِ الخیرِ عندَ غیرهِ +

شناخته می شود بسخن خود و وصف کرده میشود به فعل خود + هر وسیله نیکی نزدیک غیر خود است +

کلُّ اناءٍ یترشّحُ بما فیهِ + کلُّ الحذاءِ یحتذی الحافی الوقعَ +

هر آوند میچکد با نچه درویست + هر کفش را نعل میکند در پای برهنه پاکه پای سوده است از

کلُّ الناسِ راضٍ عن عقلهِ + کلُّ امرٍ مرهونٌ بوقتهِ + کلُّ امرٍ یکونُ

همه مردمان راضی اند از عقل خود + هر کار گرو داشته شده است به وقت خود + هر کاری که باشد

بالعجلةِ لایدومُ ایامُهُ + کلبٌ عسٌّ خیرٌ من کلبٍ ربضَ + کلبٌ

بشتابی همیشه نمی ماند روزهای او + سگی که شب پاسبانی کرد بهتر است از سگی که بزانو نشسته + سگ

اجولُ خیرٌ من اسدٍ ربضَ + الکلبُ ینبحُ والبدرُ یلوحُ + کلُّ جدیدٍ لذیذٌ

بسیار نافع بهتر است از شیر بزانو نشیننده + سگ بسیار آواز کننده است و ماه شب چهاردهم هویدا میشود + هر نو لذیذ است

کلُّ حزبٍ بما لدیهم فرحونَ + کلُّ حیٍّ تابعُ اثرهِ + کلُّ ذاتِ صدارٍ خالةٌ + کلُّ ذاتِ

هر گروه با نچه نزد او است شادان اند + هر قبیله پیروی کرد نشان خود را + هر زن صاحب پیراهن خرد خاله است + هر

ذیلٍ تختالُ + کلُّ سرٍّ جاوزَ الاثنینِ شاعَ + کلُّ شاةٍ برجلها

صاحب دامن نازمیکند + هر راز که تجاوز کرد دو لب را مشهور شد + هر بز بپای خود

سقاطٌ + کلُّ شیءٍ هالكٌ الّا وجههُ + کلُّ شیءٍ کُتبَ علی الانسانِ

لغزنده است + همه چیز هلاک شونده است مگر ذات او تعالی + هر چیزی که نوشته شده بر انسان

لا تکونن الازبّ الّا نفورا ... جاجبه شعرات ... کذا فی الصحاح
صدار بروزن کتاب جامه کوچک مانند مقنعه است و دامن آن ... هر دو دوش ... را بفارسی ... کذا فی منتهی الارب
ماه ۱۲

يَعُودُهُ + كُلُّ شَيْءٍ يَرْجِعُ إِلَى أَصْلِهِ + كُلُّ شَيْءٍ أَخْطَأَ الْأَلِفَ جَلَل
می باشد + هر چیز باز میگردد بسوی اصل خود + هر چیز

كُلُّ شَيْءٍ يُحِبُّ وَلَدَهُ حَتَّى الْحُبَارَى + كُلُّ شَيْءٍ مِنَ الظَّرِيفِ
هر چیز دوست میدارد بچه خود را تا آنکه حباری هم + هر چیز از ظریف

ظَرِيفٌ + كُلُّ شَيْءٍ مَهَهٌ مَا خَلَا النِّسَاءَ وَذِكْرَهُنَّ + كُلُّ شَهْرٍ لَا
ظریف ست + هر چیز آسانست جز زنان و ذکر ایشان + هر ماہے کہ نیست

خَيْرَ فِيهِ عِدْ لَكَ أَيَّامَهُ جُنُونٌ + كُلُّ الصَّيْدِ فِي جَوْفِ الْفَرَا
نیکے دران شمار کردن تو روزهای آن را دیوانگیست + هر شکار در شکم گور خرست

كُلُّ ضَبٍّ عِنْدَهُ مِرْدَاتُهُ + كُلُّ طَوِيلٍ أَحْمَقُ + كُلُّ فَحْلٍ
هر سوسمار نزد وی سر کشے اوست + هر دراز قد ناداں ست + هر نر

يُمْذِي وَكُلُّ أُنْثَى تَقْذِي + كُلُّ فَتَاةٍ بِأَبِيهَا مُعْجَبَةٌ
مذی آرد و هر ماده قذی می افگند + هر زن جوان به پسر خود خوشنود شده

كُلِّفْنِي الْأَبْلَقَ الْعَقُوقَ + كُلُّ قَصِيرَةٍ فِتْنَةٌ + كُلْ قَلِيلًا
تکلیف داد مرا ابلق عقوق را + هر زن کوتاه قد بلاست + بخور اندکے

تَعِشْ كَثِيرًا + كُلُّ كَلْبٍ بِبَابِهِ نَبَّاحٌ + كُلُّكُمْ يَطْلُبُ صَيْدًا + كُلٌّ
زندگی کن بیشتر + هر سگ بدروازه خود بسیار آواز کننده است + همه شما میطلبید شکار را + هر یک

مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ + كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ + كُلُّ مُدَّعٍ كَذَّابٌ +
آسان کرده شده است برای آنچه پیدا کرده شده برای وی + هر کسیکه بالای زمین ست فنا شونده است + هر مدعی بسیار دروغگوست

كُلُّ مَخْلُوقٍ سَيَمُوتُ + كُلُّ مَرْزُوقٍ سَيَفُوتُ + كُلُّ مَكْتُوبٍ
هر مخلوق نزدیک ست که بمیرد + هر روزی داده شده نزدیک ست که فوت شود + هر نوشته

کائن + کل مصیبة اخطأتک شوی + کل من اقام شخص و

شدنی ست + هر مصیبت که خطا کند ترا سهل ست + هر کس که اقامت کرد تنها و رشد و

کل من زاد نقص + کل نفس ذائقة الموت + کل نجار ابل

هر کس که زیاده کرد ناقص گردد + هر جان چشنده مرگ ست + هر رنگ شتر

نجارها + کل یعمل علی شاکلته + کل یحصد ما زرع و یجزی

حساب است ۳ هر کس عمل میکند بر نیت خود + هر کس درو میکند چیزی را که کشت کرد و پاداش داده

ما صنع + کل یوم هو فی شان + کل یوم ابتر + کل یجر النار الی

انچه عمل کرد + هر روز وی در حالت ست + هر روز ابتر ست ۴ هر کس میکشد آتش را سوی

قرصه + کمال العلم فی العمل + کمال الجود الاعتذار معه + کما

کلیچه خود + کمال علم در عمل ست + کمال سخاوت اعتذار ست با وی + چنانکه

تزرع تحصد + کما تدین تدان + کمستبضع تمر الی هجر + کمعلمة

کشت میکنی درو میکنی + چنانکه میکنی پاداش داده میشوی + مانند بضاعت کننده خرما تا هجر + مانند زن تعلیم

امها البضاع + کم من مؤمن فی قباء وکم من کافر فی عباء + کم

که مقصودش جماع ست + بسیار از مومن در قباست و بسیار از کافر در گلیم ست + بسیار

من فئة قلیلة غلبت فئة کثیرة باذن الله + کندمانی

از گروه اندک غالب شود گروه کثیر را به پروانگی خدا + مانند دو همنشین

جذیمة + کن عصامیا ولا تکن عظامیا + کن لینا ولا تکن عبوسا +

جذیمه + باش عصامی و مباش عظامی ۹ ۱۰ باش نرمی کننده و مباش ترش رو

کن هلالا ولا تبال ما صنعت + کن یهودیا ولا تلعب بالتوریة

شو ماه نو و باک مدار انچه عمل کردی + شو یهودی و بازی مکن به توریت

الکوفی لا یوفی کیف توقی ظفر ما انت راکبه

کوفی ایفا نمیکند + چگونه نگاه بداری پشت آنرا که تو سوار او هستی

گنجینهٔ دوم مثلهای فارسی

کار استاد را نشان دگرست * کار نیکو کردن از پر کردنست * کارها نیکو شود لیکن بصبر *
کار ما نیست کار استاد ست * کاریکه نیک نشد نکو شد که نشد * کاریکه نه کار تست زنهار مکن *
کاریکه بعقل ره نیابد * دیوانگی در او بباید * کار را کار فرما میکند * کار گنگ ریگ خوردنست *
کار امروز بفردا نباید گذاشت * کار بچه خام و عقل غلام کم * کارها را کار فرما آب و تاب میدهد *
کارد با استخوان رسیده * کارد دستهٔ خود را نمی برد + کاسه از آش گرمتر * کاسهٔ لولیان جدا *
کاسه همسایه پا دارد * کاشتی بی پیری * کافر همه را بکیش خود پندارد * کالای بد بریش
خاوند * کاه در کاهدان نمی ماند * کاه کهنه بباد میدهد * کبک نخور ورا بگیر * کاهل را یک
کار فرما و صد پند سرایه بشنو * **کبوتر** با کبوتر باز با باز * کند همجنس با همجنس پرواز * **کجا** آید
بر پیچهای روغن * کجا نگاه کجا نو پای * کج دارو مریز * کج نشین راست گو * **کرده** خویش
می آید پیش * کردی و مردی * کرمی بکفم به که کلنگی بهوا * کرمی که صحف خورد از و بالش بیچه غم *
کرمش مایهٔ سر گردانیست * کرم نما و فرود آ که خانه خانهٔ تست * گریبان دست میدارند مهمان
طفیلی را * کریم را صد دینار خرج میشود و بخیل را هزار * **کس** چه داند که پس پرده که خوبست
و که زشت * کسی نگوید که دوغ من ترش ست * کس نخارد پشت من جز ناخن انگشت من *
کس نیاید بزیر سایهٔ بوم * ور همای از جهان شود معدوم * کس نیاید بخانهٔ درویش * که خراج
زمین و باغ بده * کس نیاموخت علم تیر از من * که مرا عاقبت نشانه نکرد * کسی داند
که اشتر میچرانند * کسی کجاست که او دامنی نیالود ست * کسی که جامه ندارد دامن از کجا آرد

کسی کو نمایاند نشان پدر * تو بیگانه خوان و مخوانش پسر * کعبتین فلک بر شوش مهره
بر می چیند * کفچه زردی کفچه زبی حلوا گو * کفش دوز چرم آلوده باید و لقمه پاک خورد * کفن دزد
شب از مرده نترسد و روز از زندگان برباید * کلان با که تو باشی چه عقل نباشد * کلاه احمد
بر سر محمود می نهد * کلاغ بهر دو پا بدام می افتد * کلاغی تگ کبک در گوش کرد * تگ خویش
هم فراموش کرد * گلبند چاه کن را آب دادن حاجت نیست * کلوخ انداز را پاداش سنگ است
کمان چون تن کشیدن بد کباده شود * کمتر بخور و نوکری مگیر * کم خرج و بالانشین * کم خور
جان من است * کمی یا وگرم شما * کند به خواهر برادر حکم نیست * کوتاه خردمند به از نادان
بلند * کودکی که به عقل پیر بود * نزد اهل خرد کبیر بود * کور و نظر بازی * کور چه خواهد دو چشم
کور بکار خود مناسست * کور احتیاج چراغ ندارد * کور را تماشای گلستان چه کار * کوری به از
نادانی * کوزه گر در کوزه شکسته آب میخورد * کوزه همیشه از چاه درست بر نمی آید * کوزه نو در روز
آب را سرد دارد * کوشش چه سود چون نکند بخت یاوری * کوشش بغایت است و سمه
بر ابروی کور * کوفته را نان جو هم کوفته است * کوه هر چند بلند است راه بر سر دارد * کوه کندن
و کاه بر آوردن * کوه و کاه پیش او یکی است * که آن تنهاست در خانه طالب ازیان دارد * که
بار محنت خود به زبان منت خلق * که تا دانه نیفشانی نروید * که حلوا چو یکبار خوردند بس * که خواجه
خود روش بنده پروری داند * که هم کم از کبود نیست * که زر زر کشد در جهان گنج گنج * که کرد
که نیافت * که کام بخشی او را بهانه بی سبب است * گر گند هر چه گوئی گوید بار * که محرم
بیک نقطه مجرم شود * که فراه نبیند بشد از نشیب و فراز * که هر کجا شکرستان بود مگس باشد
که هر که بی هنر افتد نظر به عیب کند * که هیچ کس نزند بر درخت بی بر سنگ * که تخمی بود هر چه باز خود
گی آمدی و کی پیر شدی * گیک در شلوار دارد * کیمیاگر به غصه مرده و رنج * ابله اندر خرابه یافته گنج

گنجینه سوم در امثال هندیه

کالی ہانڈی نام تلوار کاڑی سپاہی نام سردار کا ۔ کاٹھ کی گھوڑی دوڑاتی ہین ۔ کاٹھ کی
ہانڈی بار بار نہین چڑھتی ۔ کاٹھ کا اُلو ۔ کاجل سب کوئی دے چتون بہانت بہانت ۔
کاجل نہ پایا بر کو بیاد بستا ہا ۔ کاسا بہر کہانا عصا بہر چلنا ۔ کاغذ کی ناو آج نہ ڈوبی کل
ڈوبی ۔ کاغذ کی گھوڑی دوڑاتی ہین ۔ کاکا مکری ساکا ۔ کاکا کی بہینسی بہتیجی کی تو ند ۔ کاگا رہے
کالی بادل ڈراونی دہولا برسن ہار ۔ کالی کی آگی چراغ نہین جلتا ۔ کالی کی سی ایک لہر آجاے
کالی سر کا ایک نہین چہوڑا ۔ کالی کو سون ۔ کالی ہانڈی جہی ۔ کالک کی کوٹہری مین جو جاےگا
اوسی ٹیکا لگیگا ۔ کالا منہہ نیلی ہاتھہ پاون ۔ کالا منہہ کر چنگ دکہلا دی تب لالن کے
لالی پاوی ۔ کالا منہہ کریل کی دانت ۔ کال کا مارا ۔ کال چڑاری ۔ کام کا نہ کاج کا سیر بہر
اناج کا ۔ کام چور نوالی حاضر ۔ کام اپنا ہی کام ہی ۔ کام پیارا ہی چام نہین پیارا ۔ کانی
چوٹ کنوڈی بہینٹ ۔ کانی ہی گوڑدی باو تیری سہائی بول ۔ کانی کی ایک رگ سوا
ہوتی ہی ۔ کانی کو کانا پیارا ۔ کانی کو کون سراہی کانی کا سیان ۔ کانی اپنا ٹینٹ نہ نہارے
اورونکی پہلی دیکہتی پہری ۔ کانا تنو اور بہ مولفر ۔ کانا دو زخی ۔ کانا مو کو بہائی نہین اوکانی بن
سہائی نہین ۔ کان پر جون نہین چلتی ۔ کان مین تیل ڈالی بیٹہی ہین ۔ کان ڈالی چلی جاؤ
کان کہل گئی ۔ کانٹی پر کی اوس ۔ کانٹی پر کی بہیری ۔ کانٹی بوی ببول کی آم کہان سی ہوئے
کبڑیکا بس ہو تو اوتانا چلی ۔ کب موٹی کب کبڑی تڑی ۔ کبہی ناو گاڑی پر کبہی گاڑی
ناو پر ۔ کبہی کی دن مین بڑی اور کبہی کی رات بڑی ۔ کبہی تو سہا جو نری اور کبہی دہیلی ہیلات
کبڑا اینیہی جگت نہاتا کہنا تا کہا ہی من بہاتا ۔ **کتا** ہی دہوبی کا نہ گہر کا نہ گہاٹ کا
کتا چوک چڑہاے چکی چاٹنی جاے ۔ کتا پانی [illegible] کہاے نہین تو دیاہی چاٹ رہ جاے
کتا بہی بیٹہتا ہی تو دم ہلا کر بیٹہتا ہی ۔ کتی کا گوہ نہ لیپنی کا نہ پوتنی کا ۔ کتی کا منہ کہایا ۔
کتی تیرا منہہ نہین تیری ساین کا منہہ ہی ۔ کتی کو گہی نہین پچتا ۔ کتی کی پسلی پہڑکی ۔ کتی کو

دُم بارہ برس زمین مین گاڑی پہر ٹیڑہی کی ٹیڑہی + گُتھا چور دن [illegible]

کتیا کی جہنالی مین بہنسی + گتی پر یون گتی گا گا ہو گا سنکہی کا ہاتہ + گٹھری کہلائی دن

بہلائی گٹھری بہائی گہر کو آئی + کچھ ریکی تو ابتک نہین گئی + کچھ بہی شستی مت بہرو اور جہمن

تپہی لکیر بالی پن کی عاشقی گلی پڑی زنجیر + کچھ بہی بندہی دستر خان کا ضر + کچھ آنسو بہی تہی کچھ

کچھ بسنت کی بہی خبر ہی + کچھ تم سمجھی کچھ ہم سمجھی + کچھ تو دال مین کالا کالا ہی + کچھ تو جلن ہی

کہ جس سی یہ خلل ہی + کچھ کہوہی کی سلگتی ہین + کچھ گیہون گیلی کچھ جانتی ڈہیلی + کچھ لیتی ہو کہا اپنا

کام دکہاتی کچھ دیتی ہو کہا یہ شرارت بندیکو نہین آتی + کچھ جہی گئی اور بلی ہو آئی + کرتا استاد

کرتا شاگرد کرتب کی بدریا + کر تو ڈر نکر تو خدا کی غضب سی ڈر + کر سیوا کہا میوہ + کرگا جہوڑ

تماشی جانی ناچی جو بچہ لاہا کہائی + کرم کا بینا کہیتی کری بدہیا مر جای کہ بچہ پڑی + کرم کی

بلیا لگائی کہیر ہو گیا دلیا + کرم کسان کسوجن بانی اور کری سو آپن جانی + کری داڑہی والا

پکڑا جای موچہون والا + کریال مین غلیلا لگا + کڑی بیٹ گیہون کہیت آجہوائی

بندی کہا + کڑہی مین کو بلا + کس برتی پر تتا پانی + کس باغ کی مولی ہو + کسیکا ہاتہ چلی کسیکی

زبان چلی + کسیکو تو نمین دکہائی دیتا ہی کسیکو آرسی مین + کسیکو بیگن بیائی اور کسیکو نت

ککڑی کی چور کو گردن نہین مارتی + کلسہ اٹہا آفت سی + کل کا لیا دیو بہائی آج کا دیا

دیکہو آئی + کل کس نی دیکہی ہی + کلنک کا ٹیکا + کلوار کی اگاڑی اور قصائی کی پچہاڑی کہی کہلی

جاتی ہی + کما دین خانخانان اوڑا دین فہیم + کماؤ پوت کلیجی سوت + کمبخت گئی [illegible] ملی

ترازو نہ ملی باٹ + کمر مین توشہ تو راہ کا بہروسا + کنہہ نو جہی بات + کنوارہ مین سہاگن + نائن

کنڈن کو جاؤن کہ بیٹین کو + کنوا اینچا ہی کنوئی کا پانی نہین سیچا + کنوئی کی مٹی کنوئی ہی کو

لگتی ہی + کنوئی جہکاتی ہین + کنوئی مین بہنگ پڑی ہی + کنوؤن مین بانس ڈلوائی + کوا

جاڑی کا دوار + کوا کلسا جہا لا آیا بر سا چلا گیا + کوا ہنس کی چال سیکہتا تہا اپنی بہی چال

اگ بیلا بھلو آنا کے لی گیا ناک کو نہین دیکھتی + کوی کلی ہمیں دوڑی جاتی ہین + کوتہ گردن تنگ
پیشانی جراحم لِوراد یکی یہی نشانی + کوڑی دھوی کیچ ہاتہ لگی + کوتہی چکنی بِلی کو ہاتہ نہ لگاؤ + گھر بار تمہارا ہے +
کوڑی دن دیکر پڑپی ہین + کوڑی نہین گانٹہ مین اور باقی پوربکی سیر + کوڑیکی واسطی مسجد ڈہاتی ہین +
کوڑہ اور چیتھڑا + کوڑہ مین کہاج + کوڑی کی جڑن نہین ہوتی + کوس نکلی بابا پیاسی + کوٹھی جہیز +
المہیسی مری چٹکو کہہ کی آنچ سہی جاتی ہی پڑوکی آنچ نہین سہی جاتی + کوٹلی کا گہر جلی قلندر گینڈا اینگی +
کونڈا ہاکا رہی ہوئی ہی + کون ہر روز آتا لیتی ہو بہمانی کا + کون سا بہلا آدمی ہی جو اپنی گہر دال
روٹی نہین کہاتا + کونسا درخت ہی جسکو ہوا نہین لگی + کوڑی اس پار یا اوس پار + کوہ و کو
کوسی تہ ہزنہین مرتی + کوو کا کوکلیا ہی کی + کو وکہیسی گل پائی + چیچ کو نکی دلالی مین ہاتہ کالی + کوئل
بولی سہ بندی ڈولی + کوئل کوئکی جورو + کوئی تولون کم کوئی مولون کم + کوئی کسیکی قبر مین نہین
جانیکا + کوی کی گانڑمین انار کی کلی + کوی نی دیا ٹکڑا تو سیراگیا بہکڑا **کہان** سام رام
کہان ٹین ٹین + کہان راجہ بہوج کہان گنگا تیلی + کہان چہیون چونٹی کا بل نہین ملتا + کہین
تو مان ماری جای نہ کہون تو باپ کتا کہائی + کہین اوسون پیاس بجہتی ہی + کہین تل دہرنیکے
جگہ نہین + **کیا** لی گیا شیر شاہ کیا لی گیا سلیم شاہ + کیا درزی کا کوج اور کیا مقالم + کیا پدی کے
اور کیا پدی کا شوربا + کیا ننگی نہائی گی اور کیا نچوڑی گی + کیا جانی گنوار گینگٹا کا باد + کیا شان مین جہتے
پڑ جائین گی + کیا چوڑیان پہوٹ جائین گی + کیا پاؤن مین مہندی لگی ہی + کیا منہہ مین گھنگنیان بہری
کیا کلہیا مین گوڑ پہوڑتا ہی + کیا ہیجڑی رامارتی ہین + کیا دن جاتی دیکہی + کیا آگ لینی آئی تہی
کیا منہہ سی پہول جہڑتی ہین + کیا منہہ پر پہٹکار برستی ہی + کیا ہی مٹی بگڑی ہی + کیا کال مین گہر
نہین ہوتی + کیا کام کیا دل نی دیوانی کو کیا کہی + کیا پر کرنجانا مین ہاتہ تی تو کر دکہلاتی + کیون گنگی بہتی
گہسیٹتی ہو + کیون بہشت مین لاتین مارتی ہو + کیون جلا جلا کر باتین کرتی ہو + کیون آنکہو مین خاک ڈالتی ہو

گنجینہ چہارم در امثال حرف کھا

کہا مغل کی طاہری اب کہان جائیگی ÷ بابری کہانا مینا کا نہہ کا زری سلام علیک ÷ کہانا
وہان کہانا تو یہاں تہہ یہان دہو وے ÷ کہانیکی دانت اور ہین دکہانیکی اور ÷ کہانی کو منگی کہلانا ہم بچنا
کہانیکو اُدہم سو دینا دیکو بیچ دو ÷ کہانیکو اونٹ کہانیکو مجنون ÷ کہاوی پان اور نگر یکو جران ہو
کہاوی بکر یکی طرح سوکہی لکڑیکی طرح ÷ کہائی لڑوی دکہاگئی سینگہہ ÷ کہای کا منہ نہلائی کی بلا نہین
جہنت ÷ کہائی پر کہا یاد ہو بہی کہا گنوایا ÷ کہائی نہ کہلائی خدا لا دیوے آگی بانئی ÷ کہانین نہین کہا
اور مین خضر کی پاس ÷ کہانین کیسا کا نین کیسا ÷ کہا بابڑی کی مایا ÷ **کہتری** سی گورا سو
کہری مزدوری چوکہا کام ÷ کہری سی گہوٹا اوسی عرش کا ٹوٹا ÷ کہری چلید پانی پر تو نہین
کہڑی گہاٹ کلیان ÷ **کہلاوی** کہی شنکہلی ایک ÷ ملک کہلایکا نام نہین ولایکا نام **کہوا**
دین اور بہی جانین ÷ کہول کہیسہ کہاہرسیہ ÷ **کمیت** پڑی سنئی ÷ کمیت کمائین
بادی جانین ÷ کہیتی خسم سیتی ÷ کہیل کہلاڑی کا بہگت ہمسایی کی ÷ کہیل نجانی مرغی کا او
لگتا بازیہ کہنیچون نہ کمان نہون نہ بہان ÷ **خزینہ بست و پنجم در مثلہای کاف فارسی**

گنجینہ اول در امثال فارسیہ

گاو تنہا خوبست ÷ گاو وزال از شیر ایوان نوشیروان نترسد ÷ گاہ باشد کہ کودکی نادان ÷ بغلط
بر ہدف زند تیری ÷ **گدا** اگر ہمہ عالم باو دہند گدا ہست ÷ گدائی بگدا رحمت بخدا ÷ **گذشت**
آنچہ گذشت ÷ گذشتہ را صلوات ÷ **گر** آب چاہ نصرانی نہ پاکست ÷ جہود مردہ میشویم چہ باکست ÷
گر دولت برسی مست گردی مردی ÷ گربہ کشتن روز اول ÷ گربہ برای خدا موش نمی گیرد ÷ گر بلی
گرشنیز خورد ÷ گربہ مسکین اگر پر داشتی ÷ تخم گنجشک از جہان بر داشتی ÷ گرت از دست برآید دہنی
شیرین کن ÷ گر تو ابلیس نہ چشم چیست کور چراست ÷ گرچہ کس بی اجل نخواہد مرد ÷ تو مرو در دہان اژدہا
گردنی وہامنی نیش منی ÷ گر دنیام میرہ چہ میگذری ÷ پدر خویش باش

اگر فردی ❊ گرد کله توتیای چشم گرگ ❊ گردن شتر گمانی ست که برای قربانی ساخته اند ❊ گردن بلند

شده بود ❊ گرگ گوسپند شناس ❊ گرگ [illegible] ❊ گرگ [illegible] یوسف علیه السلام [illegible]

حاصل نشود ❊ گرگ [illegible] گذشت [illegible]

[illegible]

گریه ما صاحب اجر گناه ❊ گره بر باد مینه ❊ گریه بوقت به از خنده بی وقت ❊ گریه گردن [illegible]

گریه را هم اصول خوشی باید ❊ **گزیدی** نگوزی نمی ارزد ❊ **گستاخی** به از نافرمانی ❊ **گفته ما**

همین بس است که اسب من الو [illegible] ست ❊ گفته گفته من شدم بسیار گو ❊ از شما یک تن نشد [illegible]

گل بود به سبزه نیز آراسته شد ❊ گل بی [illegible] ❊ گل ریسمان گوهر در سلک ❊ گل کاغذی بو ندارد

گل کاغذی را شبنم چه کار ❊ گل نمدیده را آبی تمام است ❊ گله از دوستان خیزد ❊ گله از دوستان

عیب است ❊ گلیم بخت کسی را که بافتند سیاه ❊ به آب زمزم و کوثر سفید نتوان کرد ❊ **گناه**

کنند گاوان [illegible] ده ده [illegible] ❊ گناه همه یکی [illegible] باری کبیره ❊ گناهیکه بگفتار نزدیک است گناهش

نتوان گفت ❊ **گواه** عاشق صادق در آستین باشد ❊ گور جدا خانه جدا ❊ گوز پیش [illegible] و نگو

گوز مرده عود مسوزد ❊ گوساله [illegible] میجهد ❊ گوساله روز کار گاوی کرد ❊ گوساله من پیر شد و گاو نشد

گوساله پیر شد و عقل نیافت ❊ گوشت خوران سگ ❊ گوشت هر چند لاغر [illegible] ابروی نا [illegible]

گوشت خوراهی [illegible] قصاب ❊ گوش [illegible] ❊ گوش نامحرم نباشد جای پیغام سروش

گوه میخورد وظیفه می [illegible] ❊ گوه میخورد [illegible]

گنجینه دوم در مثلهای هندی

گاری [illegible] گاگا [illegible] الاجیتی [illegible] الاهاری ❊ گانا رونا کسکو نهین آتا ❊ گانا نه بجانا

یاد یادکی رهجانا ❊ گاو سجا گورلی [illegible] ❊ گاونکی گنویری [illegible] چکنا پیت مین [illegible] گاون

گنڈا یا کہار مہتون ۔ گاؤن کا جوگی آن گاؤن کا سدھ ۔ گاؤن بہاگی بھیلا لاگی ۔ گائی کو آنی سینگہ بہاری نہین ہین ۔ گائی نہ آوی بچھری لاگ ۔ گڑ کہلا میٹہا بارہ گھری ۔ ہی بی بانہین شیخ جی کی ملاری ۔ گدہا کر اپہار سی مرغی کی کان ٹوٹی ۔ گدہی کو نی کہتین گھوڑی ہوئی ہی ۔ گدہی کا کسیت کہایا پاپ نہ پن ۔ گدہی کو خشکہ ملکہی کو ہوہی اور چیلو ہو ۔ گدہی کو زعفران دی او سنی کہا [illegible] ۔ گدہی نسی ہل چلین تو بیل کاہی کو بسا ہین ۔ گدہی برانی مین بہلی سلوۃ دیتی ہی ۔ گذر گئی گذران کیا جہوپڑا کیا میدان ۔ گر گیا یا ٹرکا ۔ گدہو نوکر تو گر جا سو برسا کیا ۔ گرگٹ بد یا سیر عقل ۔ گرگٹ کی دوڑ بہٹی تلک ۔ گرو جی چلی بہت ہوئی مین کہا بہو کی مرین گی آپہی چلی جاوین گی ۔ گرو گڑ ہی ہا چیلا شکر ہو گیا ۔ گرو مین کوڑی نہین اور بازار [illegible] ۔ گرہ کا دیجی پر عقل نہ دیجی ۔ گاہری پیڑا تو نہین مانگتی ۔ گنجی کبوتری اور محل مین ڈیرا ۔ گنجی نہہاری گو کہر دکا اندہوا ۔ گندہی بوٹی کا گندہ شوربا ۔ گندہی کا بیٹا تہوڑی دن بہلا ۔ گنگا گئی کی گہدائی ہی ۔ گنگا کی ٹرکی اور شہزادپور کی ہنتہہ ۔ گنوار دون کا پیدا گنی ڈلی نا پا شوربا ۔ گود کا چہوڑ پیٹ کی آس ۔ گود کا کہلایا گود مین نہین رہتا ۔ گوریکا جوبن چنگی چنگی جای ۔ گور کہائین تا ملکوں نسی پرہیز ۔ گوڑ کہائین بوٹی مین چہیدگرین ۔ گوڑ چڑہا اتر یا پ تل چڑہا اتر یا ۔ گوڑ بہرا انسیا نہ نکلنی کا نہ تہوکنی کا ۔ گوشت ناخن سی کوئی جدا ہوتا ہی ۔ گولا بارود سین جاتی ۔ طلب لینی سی کام ۔ گونی آئی برات بہو کو لگی ہگاس ۔ گوہ نہ کیچہی چہی ۔ گوہ مین گو ۔ مرغی کا گوہ گوہ مین کوڑی گری تو دانتوں نسی اٹہا لین ۔ گوہ کا پوت نوسادر ۔ گوہ کا کیڑا گوہ ہی مین راضی ۔ گیہون [illegible] سیکہا ہو گئی دکہن وہی کرم کی ہین ۔ گئی بچاری روزی رہی ایک کم تیس ۔

گنجینہ سوم در امثال حرف گہا

گہاس مین گیا سانپ نہین پہرتا ۔ گہاس کی کی ہیری ٹوٹی تیری ۔ گہٹنی پیٹ ہی

...ن تو گھر آتی ناگن ہما باہر جائی بگھر آئی کتی کر نہیں ہابی گلگلا نہ نہ نگا باہر... [illegible]
...ی پوت بہت سا... [illegible] ...کھر کی شیر نما...
...سکے تو [illegible] گھر میں آ [illegible] ...گئے بہو کنڈ ن گر وہ گھر کا ج...
...کھر کی مرغی [illegible] ...گھر کی جالی [illegible] ...گھر کی مرغی دال برابر ۔ گھر کے
...دال مرغی برابر ۔ گھر کی بی بی ہاتی گھر گشون جوگا ۔ گھر کی کنگی اندہا سی ساگ ۔ گھر کی جاے
...ن گٹی بن میں لاگی آگ ۔ یہ بچارا کیا کری جو گھر میں لاگی آگ ۔ گھر کا جوگی جوگیا باہر کا جوگی
...سدہ ۔ گھر کا بھیدی لنکا ڈہانی ۔ گھر گھر کہ کرشتر بالا دہر ۔ گھر کھودی انید ہن بہست ۔ گھر گوڑ
...بلہ ماکھی ۔ گھر [illegible] ی جولہی ۔ گھر گھر ایک ہی لیکھا ۔ گھر پیت نہ کیجیی توگاؤن گاؤن تو
...بھیی ۔ گھر گھوڑ ۔ گھر گھوڑ انخاس مول ۔ گھر میں نکمی جو ہی اور باہر کہیں بی ۔ گھر میں نہیں تاگا
...بیلا مانگی باگا ۔ گھر میں بہونی بہانگ نہیں ۔ گھر نہ بار سیان محلی دار ۔ گھر نہ در رو وی اڑ ہی
...ا ۔ **گھڑی** گھڑی ساٹ گھڑی ہندرہ ۔ گھڑی میں گھڑیال ۔ گھڑی میں تولہ گھڑی میں ماشہ ۔
...ری دہ میں مرلیا باجی گی ۔ **گھن** لگ گیا ۔ **گھوری** پر لتی بی نہیں پتا تو نکا ڈول
...دہ بین گھوڑی کی دم ہر جگی تو ابی بی تکھی ہانی گا ۔ گھوڑی بیچ کر سوئی ہیں ۔ گھمنڈ کی سر...
...ہا یا اسی ہی میں کھا یا ۔ **گھی** سنواری سالنا اور بڑی بہو کا ناؤن ۔ گھی کی کیسی جالگا ہی
...ی کہان گیا کھچڑی میں ۔

خزینہ بست و ششم در مثلہای حرف لام مشتملہ بر گنجینہ

گنجینہ اول امثال عربیہ

١ أتيك ما أطنّ الإبل ۔ ٢ لا أتيك ألوة بن هبيرة ۔ ٣ لا أتيك هبيرة

ترجمہ آمد ترا تا وقت نالیدن شتر ۲ ترجمہ آمد ترا اگاہی ۳ ترجمہ آمد ترا اگاہی

...سعد ۔ ٤ لا أتيك أو يؤوب القارظ العنزي ۔ ٥ لا أتيك معزى

ترجمہ آمد ترا تا آنکہ باز آید چینندہ برگ سلم عنزی ۵ ترجمہ آمد ترا تا آنکہ پیچ...

الفزر + لا اسراف في الخير + لا اصل له ولا فصل + لا اغرس [illegible]

فزر + نیست اسراف در نیکی + نیست بیخ مراورا و نه شاخ + [illegible]

في ارض الاعادي + لا افعلنها ما ارزمت ام حائل + لا افعل ذاك

در زمین دشمنان [illegible] تا دمیکه ناله کند مادر بچه نوزاد [illegible] نکنم آن [illegible]

ما حنت النيب + لا ايمان لمن لا مروءة له + لا بد للمصدور ان

تا دمیکه ناله کنند ماده شتر کلان سال [illegible] نیست ایمان کامل برای کسیکه نیست مروت او را [illegible] چاره است برای مصدور اینکه

ينفث + لا بد للجواد من كبوة + لابس جلد النمر + لا تقنطوا من رحمة

بدمد + ضرورست برای اسب از باز ایستادن + پوشنده پوست [illegible] نا امید مشوید از رحمت

الله + لا تتحرك ذرة الا باذن الله + لا تضع سرك عند من

خدا + حرکت نمیکند ذره مگر بحکم خدا + منه راز خود را نزدیک کسیکه

لا سر له عندك + لا تأمن الهرة عن اللحم والكلب عن العظم

نیست رازی ازو نزد تو + امین مپندار گربه را از گوشت و سگ را از استخوان

لا تزر وازرة وزر اخرى + لا تكن اشعب فتتعب + لا تكن

نمی بردارد بردارنده بار دیگری + مشو اشعب پس مانده شوی + مشو

حلوا فتسترط ولا مرا فتعق + لا تقرع له العصا ولا ينبه بطريق الحصا

شیرین پس فرو خورده شوی و نه تلخ پس [illegible] + زده نمیشود برای او عصا و تنبیه کرده نمیشود براه سنگریزه

لا تقل في غير تفكير ولا تعمل بغير تدبير + لا تطرحوا

مگو بدون فکر کردن و عمل مکن بدون تدبیر + میفکنید

الدر في افواه الكلاب + لا تامن من الاحمق وبيده السيف

مروارید ها را در دهنهای سگها + بی بیم مشو از احمق و حال آنکه در دستش شمشیر است

لا تأكل بضرسك على مكره غيرك + لا تلد الحية الا حية

مخور [illegible] بر آنچه ناخوش کند غیر ترا + نمی زاید مار مگر مار را

لا تنس تسبيح الله كثيرا في العلانية [illegible] وتعظيمه

[illegible] در نهان که شرم داری اینکه ذکر کرده شود در آشکارا + وصیت کن مرا وصیت کن ذات

لا تنقش الشوكة بالشوكة فان ضلعها معها + لا ينبت البقلة الا

نقش مکن خار را بخار پس بتحقیق میلانش با او ست + نمی روید تره را مگر

الحقلة + لا تنكه او تكت النجوم + لا تدخل بين العصا ولحائها

زمین خوب وقت شمردی تا اینکه شمار کنی ستاره ها را + داخل مشو میان عصا و پوستش

لا تعدم الحسناء ذاما + لا تخبر بما لا تعرف + لا تجس حروا

نیست نمیکند زن خوب صورت عیب را + بسیار ستایش مکن با آنچه نمی شناسی + بجیه مگیر بچه سگ

من كلب سوء + لا تدع كلبك ينهب للناس + لا تزد لا تفعل

از سگ بد + مگذار سگ خود را که با ستند مردم خواهد گرفت + زنا مکن وصد مقصود

لا تصحب من لا يرى لك من الحق مثل ما ترى له + لا تفتح

مصاحبت مکن کسی را که نمی بیند برای تو از حق مانند آنچه که می بینی برای او + مگشا

بابا يعييك سده ولا ترم سهما يعجزك رده + لا جديد لمن

دری را که عاجز کند ترا بند کردنش + میفگن تیری را که عاجز کند ترا باز آوردنش + نیست نو چیزی کسی که

لا خلق له + لا جديد لمن لا يلبس الخلق + لا حرمة للفاسق

نیست کهنه برای او + نیست نو برای کسیکه نمی پوشد کهنه را + نیست بزرگی برای فاسق

لا حرك نقيت ولا ماءك ابقيت + لا حتى يرجع نشيط من

نه گرمی خود را دور کردی و نه آب خود را باقی داشتی + نه تا اینکه باز گردد نشیط از

مروة + لا حياء لحريص + لا خير في عبيد + لا خير لمن لا يضيف

مرو + نیست شرم برای حریص + نیست نیکی در بنده‌ها + نیست نیکی برای کسی که مهمانی

لا خير في الاسراف + لا خير في راي المنفرد + لا خير

نیست نیکی در اسراف + نیست نیکی در فکر تنها + نیست نیکی

في كف غير بنان + لا خير في مزمة لا درة فيها + لا دين لمن لا

در پنجه جز سرهای انگشتان + نیست نیکی در آواز ماده شتر که نیست شیر در آن + نیست دین برای

امانة له + لا رد ولا كد + لا راحة للملوك + لا راحة لحسود

امانت مر ورا + نه باز گردانیدن نه کوشش کردن + نیست آرام برای پادشاهان + نیست آسایش برای

لا رهبانية في الاسلام + لا راي الا بالمشورة + لا راي لمن

نیست رهبانیت در اسلام + نیست عقل مگر بمشوره + نیست عقل برای

لا يطاع + لا سرور الا مع الامن + لا صواب مع ترك المشورة

که اطاعت کرده نمیشود + نیست خوشی مگر با امن + نیست صواب با گذاشتن مشوره

لا طلب بعد وجود البغية + لا طاعة لمخلوق في معصية الخالق

نیست طلب بعد موجود شدن مطلب + نیست فرمان برداری مخلوق در نافرمانی خالق

لا عصمة الا بتوفيق الله + لا عدل الا بالسياسة + لا غنى

نیست عصمت مگر بتوفیق خدا + نیست انصاف مگر بسیاست + نیست توانگری

ولا شلا + لا فضل لمن لا فضل له + لا غم للقانع + لا في العير ولا

و نیست تباهی + نیست بزرگی مر کسی که نیست بزرگی مر او را + نیست اندوه برای قناعت کننده + نه در کاروان و نه در

في النفير + لا فقر للعاقل + لا قذف للفاحش + لا قرب مع العداوة

در نفیر + نیست درویشی برای دانا + نیست قذف برای فاحش + نیست نزدیکی با دشمنی

[illegible] + لا [illegible] ارضيت + لا صيد [illegible]

[illegible] کرده آنرا خوشنود کردی و نه شکار آنرا [illegible]

[illegible] + لا كل سوداء [illegible] + لا كل بيضاء [illegible]

نیست [illegible] برای [illegible] و نه هر سپید [illegible]

لا لذة الا مع العافية + لا لحقن [illegible] افنك بدواقنك + لا امر

نیست لذة مگر با عافیت + هرآینه خواهم رسانید حاقنه‌های ترا به ذواقن [illegible] برای [illegible]

[illegible] + لا ملك الا بالعدل + لا ملك الا بالرجال و لا رجال

[illegible] + نیست ملک مگر [illegible] انصاف + نیست ملک مگر بمردان [illegible]

الا بالمال + لا [illegible] بؤس + لا ماء لك ابقيت و لا در لك

مگر بمال + نیست [illegible] سختی + نه آب خود را باقی داشتی و نه [illegible] خود را

انقيت + لا مال الا ما احرزته العياب + لا [illegible]

پاک کردی + نیست مال مگر آنچه فراهم کرد آنرا کیسه‌ها + نیست جائی بهتر از [illegible]

لا نظير له تحت فلك الافلاك + لا وفاء للمرأة +

نیست مانند مر اورا زیر فلک فلکها + نیست وفا برای زن +

لا يأكل العسل الا من صبر على ابرة النحل + لا يؤخر عمل

نمی خورد شهد را مگر هر که صبر کرد بر سوزن مگس شهد + تأخیر کرده نشود [illegible]

اليوم لغد + لا يتراجع العنكبوت من اكل الذباب +

امروز برای فردا + باز نمی گردد عنکبوت از خوردن مگس +

لا يجليها لوقتها الا هو + لا [illegible] العطر بعد العروس +

[illegible] مگر او [illegible] بعد عروس +

لا يحمل عطاياكم الا مطاياكم + لا يحسن التعريض الا ثلبا + لا يخلو المرء

نمی بردار دبخششهای شمارا مگر سواریهای شما + خوب نمیشود تعریض مگر سه بار + خالی نمیشود مرد

من حاسد يسعى وعدو يقدح + لا يذهب العرف بين الله والناس

از رشکی که ستوده شود و دشمنی که عیب کنند + نمی رود نکوئی میان خدا و مردمان

لا يريك الله الا محسنا + لا يسرك من يغرك + لا يستوي الخبيث

نمی بیند ترا خدا مگر نکوئی کننده + شاد نمیکند ترا هر که می فریبد ترا + برابر نمیشود پلید

والطيب + لا يستوي الاعمى والبصير + لا يستحي الاسد من الجحش

و پاک + برابر نمی شود نابینا و بینا + شرم نمیکند شیر از ریش

الجلاي + لا يشبع العين من نظر ولا السمع من خبر ولا الارض

بزغاله + سیر نمیشود چشم از نگریستن و نه شنوائی از خبر و نه زمین

من مطر + لا يشقى بقعقاع بن شور + لا يصل الى الكل الا من انقطع

از باران + بدبخت نمیشود بقعقاع بن شور + نمی رسد بسوی کل مگر کسیکه بریده شد

عن الكل + لا يضر الحوار ما وطئته امه + لا يطمع بكل ما يسمع + لا يطاع

از همه + گزند نمی رساند بچه ناقه را آنچه مالیده است پای مادرش + طمع نمیکند بهر چه بشنود + فرمان

لقصير امر + لا يعجز مسك السوء عن عرف السوء + لا يعلم

برای کوتاه امری + عاجز نمیشود پوست بد از بوی بد + نمی داند

ما في الخف الا الكلب والاسكاف + لا يعلم جنود ربك الا هو + لا يعدم

چیزیکه در موزه هست مگر سگ و کفش گر + نمیداند لشکرهای پروردگار ترا مگر او + نیست

الحوار من امه حنة + لا يفتى ومالك في المدينة + لا يغر السحاب

بچه ناقه از مادر خود ناله را + فتوی داده نشود و مالک امام در مدینه است + نمیگریزد ابر

بنباح الکلاب + لا یقعقع لی بالشنان + لا یقرأ الا آیة العذاب +

بآواز سگان + بنبانیده نمیشود برای من بمشکهای کهنه + نمیخواند مگر آیه عذاب را

لا تقتد م الخرقاء علی + لا یکذب الرائد اهله + لا یکون المؤمن

پیش نمیشود خرقای برمن + دروغ نمیگوید جوینده از اهل خود + نمیباشد مومن

طعانا و لا لعانا + لا یکلف الله نفسا الا وسعها + لا یلدغ

طعن کننده و نه لعن کننده + تکلیف نمیدهد خدا نفسی را مگر موافق گنجایش او + گزیده نمیشود

المؤمن من جحر واحد مرتین + لا ینبئک مثل خبیر + لا ینطح

مومن از یک سوراخ دو بار + خبر نمیدهد ترا مانند خبیر + شاخ نمی زند

فیها عنزان + لا یولد من اللیلة الحبلی الا عین الضیاء + لحم

در آن دو ماده بز + زائیده نمیشود از شب حامله مگر چشم روشنی + گوشت

علی وضم + لذة الدنیا للانام کذوق الاحتلام فی المنام + لسان

بر تخته است + لذت دنیا برای خلائق مانند مزه احتلام است در خواب + زبان

العاقل فی قلبه + لسان العاقل وراء قلبه + لسان من رطب و ید من

دانا در دل او است + زبان دانا پیش دل او است + زبان از رطب است و دست از

خشب + لسان یسبح و قلب یذبح + لسان الجاهل مفتاح حتفه

چوب + زبان تسبیح میکند و دل ذبح میکند + زبان نادان کلید مرگ او است

اللسان سیف قاطع لا یؤمن حده و الکلام سهم نافذ

زبان شمشیر است برنده بی بیم کرده نمیشود تیزی او و سخن تیر است رونده

لا یملک رده + اللسان ترجمان القلوب + لعل له عذرا و انت تلوم

مالک کرده نمیشود برگردانیدن او + زبان بیان کننده دلها است + شاید که مر او را است عذری و حال آنکه تو ملامت میکنی

لعن الرحمن من كفر النعم لقاء الودود بعد البعاد كماء الحيوة

نفرین کند رحمن کسی که کفران نعمت‌ها کند ملاقات دوست بعد دوری مانند آب حیات است

لظمآن الوداد + لقد ذل من بالت عليه الثعالب مرقوة

برای تشنه دوستی + هر آینه خوار شد کسی که بول کند بر وی روباهها

صادفت قبيسا + لقيت منها عرق القربة + الك العتبى بان لا رضيت

یافت قبیس را + ملاقات کرد از آن عرق نزدیکی را + برای تست خوشنودی با این طریق که

لكل اجل كتاب + لكل جديد لذة كافة + لكل داء دواء

برای هر اجل نوشته است + برای هر نو لذت است + برای هر بیماری دوا

لكل داخل دهشة + لكل دهر رجال + لكل الدنيا + لكل ساقطة لاقطة

برای هر در آینده ترس است + برای هر زمانه مردانند + برای هر گرگ کوبنده است برای هر افتاده گیرنده

لكل صعود هبوط + لكل صارم نبوة ولكل جواد كبوة + لكل عمل

برای هر بالا رفتن فرود آمدن است + برای هر تیغ بران کند گشتن است و برای هر اسب افتادگی است برای هر کاری

رجال + لكل عمل جزاء + لكل عداوة دواء الا عداوة الحسود

مردانند + برای هر کاری پاداش است + برای هر دشمنی دوا است مگر دشمنی حاسد

لكل غد طعام + لكل غم فرح + لكل فرعون موسى + لكل قلب هوى

برای هر بامداد طعام است + برای هر اندوه خوشی است + برای هر فرعون موسی است + برای هر دل عشق

كما ان لكل داء دواء + لكل كمال زوال + لكل ليل نهار + لكل

چنانکه تحقیق برای هر بیماری دوا است + برای هر کمال نقصان است + برای هر شب روز است + برای هر

مقال + لكل نمرود بعوضة + لكل نبأ مستقر + لكن بشعفين

سخن است + برای هر نمرود پشه است + برای هر خبر قرار است + لیکن در شعفین بود

جَدُّ وَدًّا + لِكُلِّ وِجْهَةٍ هُوَ مُوَلِّيهَا + لِلْأَرْضِ مِنْ كَأْسِ الْكِرَامِ

... دو خرقه + برای هر یک جهتیست که او روی آورنده است + زمین راست ... من از پیاله جوانمردان

نَصِيبٌ + لِلْبَاطِلِ جَوْلَةٌ ثُمَّ يَضْمَحِلُّ + [illegible] + لِلسَّائِلِ

حصه است + برای دروغ جولانیست پس نیست شود + برای ... اقسام است + برای خواهنده

حَقٌّ وَلَوْ جَاءَ عَلَى فَرَسٍ + لَمْ يُحْرَمْ مَنْ قَصَدَكَ + لَمْ يُرِدِ اللهُ

حقی است اگرچه بیاید بر اسب + محروم نکرده شد آنکه قصد کرد ... او را + نخواهد خدا

بِالنَّمْلَةِ صَلَاحًا حِينَ أَنْبَتَ لَهَا جَنَاحًا + لَمْ يَلْتَفِتِ الشَّمْسُ

بمورچه نیکی را وقتیکه رویانید برای او پر + بتوجه نشد آفتاب

إِلَى تَمَلُّقِ الْحِرْبَاءِ + لَمْ يُؤَخَّرْ شُغْلُ يَوْمٍ لِغَدٍ + لَنْ

بسبب چاپلوسی کردن آفتاب‌پرست + موخر نگردیده شود کار امروز برای فردا + هرگز

تُغَالِبَ امْرَأَةٌ إِلَّا غَلَبَتْ + لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ +

غلبه جسته نشد زنی مگر آنکه چیره شد زن + البته نخواهید رسید نکوئی را تا آنکه خرج کنید از آنچه دوست دارید

لَنْ يَحْصُلَ صَبْرُ أَيُّوبَ مِنْ كُلِّ كَرِيمٍ + لَنْ يَهْلِكَ امْرُؤٌ عَرَفَ قَدْرَهُ + لَوْ لُقِّمْتُ

هرگز حاصل نشود صبر ایوب از هر جوانمردی + هرگز هلاک نشد مردی که شناخت اندازه خود را + اگر لقمه داده شوم

عَسَلًا عَضَضْتُ أُصْبُعِي + لَوْ بَلَغَ رَأْسُهُ السَّمَاءَ مَا زَادَ + لَوْ تُرِكَ الْقَطَا

از شهد بگزم انگشت را + اگر برسد سرش بر آسمان زیاده نشود + اگر گذاشته شود قطا

لَيْلًا لَنَامَ + لَوْ تَسَاوَى النَّاسُ لَهَلَكُوا جَمِيعًا + لَوْ ذَاتُ سِوَارٍ لَطَمَتْنِي

در شب البته بخسپد + اگر برابر شوند مردم هر آینه هلاک شوند همه + کاش زن ... طپانچه زدی

لَوْ كَانَ الْمِزَاحُ فَحْلًا لَمْ يُنْتِجْ إِلَّا الشَّرَّ + لَوْ كَانَ فِي الْبُومِ خَيْرٌ مَا فَاتَ

اگر بود مزاح نر ... نزاید مگر بدی + اگر بودی در جغد ... سعادتی ندرگذرد

عَنِ الصَّيَّادِ + لَوْ كَانَ ذَا حِيلَةٍ تَحَوَّلَ + لَوْ كَانَ عِنْدَهُ كَنْزُ النُّطْفِ

از صیاد + اگر بودی صاحب [illegible] بودی نزد او خزانه البته [illegible] کردی

مَا عَدَاهُ + لَوْ كَانَ [illegible] مَحْزُونًا لَمْ يَكُنِ الْقَلْبُ مَحْزُونًا + لَوْ كَانُوا

غیر خود را + اگر باشد زبان [illegible] نباشد دل غمگین + اگر بودندی

مِنَ الطَّيْرِ لَكَانُوا رَخَمًا وَلَوْ كَانُوا مِنَ الدَّوَابِّ لَكَانُوا حَمِيرًا + لَوْ رَهِبَ

از پرندگان هر آینه بودندی رخم و اگر بودندی از چارپایان هر آینه بودندی خران + اگر بترسد

يَدِي مَا صَحِبَتْنِي + لَوْلَا الِاعْتِبَارَاتُ لَبَطَلَتِ الْحِكْمَةُ + لَوْلَا التُّقَى لَقُلْتُ

دست من نه یار بودی مرا + اگر نبودی اعتبارها هر آینه باطل شدی دانش + اگر نبودی پرهیزگاری

جَلَّتْ قُدْرَتُهُ + لَوْلَا الْحَمْقَى لَخَرِبَتِ الدُّنْيَا + لَوْلَاهُ لَمْ تَنْعَمْ + لَوْلَا الْوِئَامُ

بزرگ است مرتبهٔ او + اگر نبودندی ابلهان هر آینه ویران شدی دنیا + اگر نبودی جز مراد [illegible] اگر نبودی

لَهَلَكَ الْأَنَامُ + لَوْلَا مُقَارَنَةُ الْقَمَرِ لِلشَّمْسِ مَا انْكَسَفَ + لَوْلَا أَنْ يُضِيعَ

البته هلاک شدی خلق + اگر نبودی نزدیکی ماه با آفتاب بی نور نشدی + اگر نبودی ضایع کردن

الْفِتْيَانُ الذِّمَمَ لَخَبَّرْتُهَا بِمَا تَجِدُ الْإِبِلُ فِي الرِّمَّةِ + لَوْ لَمْ يَكُنْ ذَنْبٌ

جوانمردان خون [illegible] هر آینه آگاه میکردم آنرا بانچه می یابد شتر در رمه + اگر نبودی گناه

لَمَا عُرِفَ الْعَفْوُ + لَوْلَا الْفَلَكُ [illegible] مَا جِدٌّ فِي الْأَبَدِ مَا قَدَّمَ [illegible]

هر آینه شناخته نشدی [illegible] + اگر [illegible] به بلندی مرتبه شریفی در زمانه همیشگی پیش نشدی

فِي الْمَنَازِلِ عَلَى الْأَسَدِ + لَوْ يَبْقَى الْحَيٰوةُ يُرْجَى الْمُلَاقَاةُ + لَوْ يَرَى

در منزلها بر اسد + اگر باقی ماند زندگی امید داشته شد ملاقات + اگر ببیند بنده

الْأَجَلَ وَمَرُورَهُ يَقْصُرُ الْأَمَلُ وَغُرُورُهُ + لَهُ الْغِنَى [illegible] الَّذِي

اجل را و گذشتن او را کوتاه کند امید را و فریب خود را [illegible] توانگری [illegible]

لیت النمل لم تطر + لیت حظی من ابی کرب + ان یسد عنی خیره خبله

کاش مورچه پرواز نکردی + کاشکی نصیب من از ابو کرب آنکه بند کند از من نیکی او را

لیس ابراع افوه + لیس الاکابر کالاصاغر + لیس الخبر کالمعاینة + لیس الری عن التشاف

نیست [illegible] + نیست بزرگان مانند خردان + نیست شنیدن مانند دیدن + نیست سیراب شدن از [illegible]

لیس الشهرة من الرعونة + لیس الشیب من العمر + لیس الصدیق

نیست شهرت از حمق + نیست پیری از زندگی + نیست یار

من اذا راک قام بل من لو اقعدک لحظ اقام + لیس المتعلق

هر که چون بیند ترا پایستد بلکه هر که اگر بنشاند ترا بخت ایستاده کند + نیست تشبث کننده بچیزی مانند

کالمتانق + لیس المرعی کالراعی + لیس النائحة الثکلی کالمستاجرة +

مانند [illegible] + نیست نگاه داشته شده مانند نگاه دارنده + نیست زن نوحه کننده بی فرزند مانند زن مزد خواهنده

لیس الهناء بالدس + لیس بین الموت و الفراق فرق + لیس لعبد الورد

نیست هنا مالیدن [illegible] + نیست میان مرگ و جدائی فرق + نیست [illegible]

برد + لیس بعشک فادرجی + لیست حفصة من رجال +

سرما + نیست خانه تو پس بگذر + نیست حفصه از مردان +

لیست المحبة من تعلیم الخلق + لیس ذل کذل السؤال +

نیست دوستی از آموزانیدن خلق + نیست خواری مانند خواری سوال +

لیس شیء خیرا من المعروف و الشکر احسن منه + لیس علی الخراب

نیست چیزی نیکوتر از آنکه [illegible] و شکر خوبتر است از آن + نیست بر ویران

خراج + لیس فی البیت سوی البیت + لیس فی الحب مشاورة +

خراج + نیست در خانه جز خانه + نیست در محبت مشوره

لیس لقطا مثل قطی + لیس لمخضوب البنان یمین + لیس
نیست سنگزار مانند قطی + نیست برای رنگ کرده سر انگشت سوگند + نیست
لسلطان العلم زوال + لیس للحسود راحة + لیس ...
برای بادشاه علم زوال + نیست برای حاسد آسایش + نیست برای ...
الا ما سعی + لیس لمعجب رای + لیس لها من دون الله کاشفة
مگر آنچه کوشش کرد + نیست برای متکبر عقل + نیست مرآن مصیبت را جز خدا دورکننده
لیس من یحتشمه بصاحب + لیس من عادة الکرام سرعة
نیست هرکه بخشم آرد آنرا یاری + نیست از خوی جوانمردان شتابی
الانتقام + لیس من العدل سرعة العذل + لیس مرض ارداء
انتقام کردن + نیست از انصاف شتابی ملامت کردن + نیست بیماری بدتر
من الجهل + لیس محل الحجر فی الحجر + لیس مشتری الاملاک
از جهالت + نیست جای سنگ در سنگ نشستن + خریدکننده ملکها
کمشتری الافلاک + اللیل اخفی والنهار افضح + لین قلبک
مانند خریدکننده آسمانها + شب پنهان است و روز رسواتر + نرم کن دل خود را
تحبب + لین الکلام قید القلوب +
محبوب شوی + نرمی سخن قید دلهاست +

گنجینه دوصد مثلهای فارسی

لائق افسر نباشد هر کسی + لذت تیشه از کوهکن باید پرسید + لعنت بکار شیطان
لعنت بهیچ لفظ رامی بین و در معنی مبین + لفظ لفظ عربست + لقمان را حکمت

از بزغفتن چه سود هٔ لگدبر گهٔ حاتم منیز نذ لنگ بحر کور بحر بر محز بنگلی زیر و ننگی بابا ٭ نی غم
نی غم کالاهٔ لیلی را بچشم مجنون باید دید هٔ

گنجینه سوم در امثال هندیه

لاٹھی تلی بہوت باتون سی نہین ہاتی ٭ لاٹھی لیی یاؤن جاگ ٭ لاٹھی ہارا پانی نہین جدا نا ۂ
لادی لدا دی ہاکن والا ساتہ دی ٭ لاد کا ناؤن ہنبہا ٭ دن ٭ لادمین آئی لگری ل بل جاکو
گو اۂ لاگ گئی تب لاج کہان ٭ لالچ گن بناس ٭ لائی گادارا تو کہائی گی داری تلائی گادارا تو
پڑیگی خواری لٹیا بگانا مال نبدی دادل دریا ٭ لڑائی مین لڈو نہین بٹتی ٭ لڑائی کا گہر ہانسی
روگ کا گہر کہانسی ٭ لڑتی تو نہین موئی مارتی ہین ٭ لڑتونگی بہی اور بہاگتونگی آگی ٭ لڑکی کی باؤن
پالنی مین پہچانی جاتی ہین ٭ لکمی کہ جب بہیڑیا لی گیا تب ٹٹی باندہی ٭ لڑکا جنی بی بی اوڑہی
باندہین میان ٭ لڑکا روی بالونکہ نائی روی منڈائی کو ٭ لڑکونکا کہیل چڑیا کا مرن ٭ لڑے
نہ بہڑی زرہ پہنی پہری ٭ لڑین نہ بہڑین ترکش باندہی پہرین لکڑی کی بہل بکری ناچتی ہے
لکیر پر فقیر ٭ لکہو بندر یا جابی یان ٭ اوڑ گئی ٹٹیا رہ گئی کان ٭ لکہ لٹو ر پارہ تیہر ٭ لکہی موسی پڑہی خدا
لکہی نہ پڑہی نام محمد فاضل ٭ لگا تو تیر نہین تو تکا ٭ لگا سو بہگا ٭ لگم لگا سا جا تالی بغلین جہانکنی
لگی تو تی بہیتون بولنی ٭ لنکا مین چہوٹا سو باون گز کا ٭ لنگڑی نہ جہ بکری اندر یو میان اندہی
لنگ لنگ مین بہاگ کہیلتی ٭ لنگہی کی بلا وری تو ملی کی بلا ٭ لوٹ کا مسل ہی
لوٹ نبو لونگی کہاؤ گدہ سیا کا ٭ لومڑیکی شکار کو جایی تو شیر کا سامان ٭ لے چہی ٭ لے یار سد اخوار
لونڈی ہوکر کمانا بی بی ٭ لونڈی اونٹ کو لونڈی کہار دیا بی بی لونڈی کہار سی دیا ٭ لو ہا
جانی لہار جانی دہونکنی والی کی بلا جانی ٭ لوہی کی منڈی مین مار ہی مار ٭ لہو لگا شہیدون مین
لیلیا لیلیا پہر دیہاتو ہاتہ ہی کالی ہین ٭ لیتا مری کہ دیتا ٭ لی نکلی ہستی لو رکوڑا باقی کیا بازین

اور گھوڑا اپنی دی آنا گنهوتی من حلینا ندبنا کاری به شلی حلینا بنا کاری بهری حینا لینا

دینا دلینی کی دیتی ری

خزینهٔ بست و هفتم در مثلهای حرف میم مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

مَا بَالِی مَا هِیَ مِنْ ضَبْكَ + مَا الخَافُ إِلَّا مِنْ سَیْلٍ تَلْعَی + مَا أَدْرِی

باک ندارم آنچه نیم خوش شد از سو سمار تو + نمی ترسم مگر از سیلابی که بگیرد + نمی دانم کر

أَیُّ الجَرَادِ عَارَهُ + مَا أَدْرِی أَیُّ خَبَرٍ أُمْ یَذِیبُ + مَا أَشْتَارَ العَسَلَ

کدام ملخ برد اورا + نمی دانم که آیا نا گداخته میگذاری یا گداخته میکنی + شهد را

مَنِ اخْتَارَ الکَسَلَ + مَا أَشْبَهَ اللَّیْلَةَ بِالبَارِحَةِ + مَا أَصَابَ هَلَّةً

کسیکه اختیار کرد کاهلی را + مشابه نشد امشب بشب گذشته + نیافت چراغ پایه را

وَلَا بَلَّةً + مَا أَفْعَلُ ذَلِكَ مَا حَنَّتِ النِّیبُ + مَا أَقْبَحَ بِالعَرُوسِ ضَرْبُ

و نه تری را + نخواهم کرد آنرا تا وقتیکه آواز کنند شتر ماده‌ها کلان سال + چه زشت شد بعروس زدن

الدَّفِّ بِیَدَیْهَا + مَا أَقْرَبَ مَحْسَاهُ مِنْ مَفْسَاهُ + مَا الإِنْسَانُ لَوْلَا اللِّسَانُ

دف بهر دو دست خود + نزدیک نشد دهن او از کون او + نیست انسان اگر نباشد

الْمَاءُ لِمَنْ طَلَبَ + مَا أَنْصَفَ الشَّیْبُ مِنْ سَتْرٍ وَقَارِهِ فَسَوَّدَ وَجْهَهُ

آب برای کسی که طلب کند + انصاف نکرد پیر حق از پوشیدن رفتار خود پس سیاه کرد روی او

وَأَطْفَأَ نُوَارَهُ + سَمَاءٌ وَلَا کَصَدَّاءٍ + مَا بِالدَّارِ سَفْرٌ + مَا بِالدَّارِ عَرِیبٌ

و اطفا کرده نور های او + آب بست زیست مانند صدا + نیست در خانه کسی + نیست مخاطب کسی

مَا بِالعَیْرِ مِنْ قِمَاصٍ + مَا بَلَغَ مَاءُ البَحْرِ عَلَی نَحْرِ البَطِّ +

نیست بخر از جهندگی رسید آب دریا بر گردن بط

مَا بِهَا نَافِخُ ضَرَمَةٍ + مَاتَ حَتْفَ أَنْفِهِ + مَا تَرَى الرَّاحَةَ فِي يَدِ مَقْبُوضٍ

نیست درخانه دمنده آتش ۲ + مرد از مرگ بینی خود + نمی بینی آسایش را در دست قبضه

مَا تَنْدَى صِفَاتُهُ + مَا تَوَالَدُ الْأَسْبَابُ إِلَّا بِمُبَاشَرَةِ الْأَسْبَابِ +

فراهم نمی کنند وصفهای او را + نیست پیدا شدن اسباب مگر بفراهم کردن اسباب +

مَا جُدِعَ قَصِيرٌ أَنْفَهُ + مَا حَكَّ ظَهْرِي مِثْلُ ظُفْرِي + مَا خَلَقَ اللّٰهُ خَلْقًا

بریده نشد کوتاهی بینی او + نسود پشت مرا مانند ناخن من + پیدا نکرد خدا خلق را

أَكْرَمَ عَلَيْهِ مِنَ الْعَقْلِ + مَا دَارَتِ الْهَالَةُ حَوْلَ الْهِلَالِ + مَا دَخَلَ تَحْتَ

بزرگتر بروی از عقل + نگردید هاله گرد ماه نو + داخل نشد زیر

السَّيْفِ إِلَّا صَاحِبُ الْجُنَّةِ + مَا ذَاقَ عَبَكَةً وَلَا لَبَكَةً + مَا رُبِّيَ لِأَحَدٍ

شمشیر مگر صاحب سپر + نچشید چربش را و نه لقمه را + حاجت نیست

الْمَاضِي لَا يُذْكَرُ + مَا عَزَّ مَنْ ذَلَّ جِيرَانُهُ + مَا عَقَدَ الْعُيُونَ إِلَّا النِّيَامُ

گذشته ذکر کرده نمیشود + گرامی نشد از خواری همسایگان خود + نه بستند چشمها را مگر خوابندگان

مَا عَلَاكَ فَهُوَ سَمَاؤُكَ + مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ +

آنچه بلند شد ترا پس وی آسمان تست + نیست بر رسول مگر رسانیدن آشکارا +

مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ + مَا عِنْدَهُ خَيْرٌ وَمَيْرٌ + مَا كَسَفَ حُوتٌ

نیست بر نکوکنندگان از راهی + نیست نزدش نیکی و خوردنی اندک + پاره نکرد ماهی

السَّمَاءَ إِلَّا تِمْسَاحُ الْبَيْدَاءِ + مَا لَا يُدْرَكُ كُلُّهُ لَا يُتْرَكُ كُلُّهُ + الْمَالُ ظِلٌّ زَائِلٌ

آسمان مگر نهنگ بیابان را + آنچه دریافته نشود همه او گذاشته نشود همه او + مال سایه ایست دور شونده

مَا لِلْغَرِيبِ سِوَى الْغَرِيبِ أَنِيسٌ + مَا لِلتُّرَابِ وَرَبِّ الْأَرْبَابِ + الْمَالُ

نیست برای مسافر جز مسافر مونسی + چه نیست بر خاک و گند پروردگار پروردگاران + مال

والبنون زینة الحیوة الدنیا + المال والبنون فتنة + ما له سعنة

و پسران زینت زندگانی دنیاست + مال و پسران فتنه است + نیست مراورا مشک

ولا معنة + ما له هارب ولا قارب + ما له راغیة ولا ثاغیة +

و نه چیزی اندک + نیست مراورا گریزنده و نزدیک شونده + نیست مراورا ماده شتر و نه گوسپند +

ما له سارحة ولا رائحة + ما له سبد ولا لبد + ما له ضد

نیست مراورا چرنده و نه بوئی + نیست مراورا موی و نه صوف + نیست مراورا همتا

ولا نقیش + ما له حاف ولا راف + ما له حانة ولا آنة +

و نه همتا + نیست مراورا خادم و نه کوشش کننده + نیست مراورا ماده شتر و نه گوسپند

ما له آل و غل + ما لها دقة + ما لی ذنب الا ذنب صحر +

نیست مراورا ناله گردن بند + نیست مراورا نمک + نیست مرا هیچ گناهی مگر گناه صحر +

ما منا الا رجل به امة یجشها الظفر غیر الرجلین + المامور

نیست از ما مگر مردیکه بوی شکستگی است می شکافد آنرا پیروزی جز دو مرد + حکم کرده شده

معذور + المامول خیر من الماکول + ما ندم من سکت +

معذورست + امید داشته شده بهترست از خورده شده + شرمنده نشد هرکه خاموش ماند

ما وزن فی میزان الفلک الا الریح + ما هلک امرء عرف قدره

سنجیده نشد در ترازوی آسمان مگر باد + هلاک نشد مردیکه شناخت قدر خود

ما یبض حجره + ما یجعل قدک الی ادیمک + ما یعرف هرا

آب نمیدهد سنگ او + نمیگرداند پوست غلاف را سوی پوست وی + نمی شناسد گربه را

من بر + ما یعرف الحی من اللی + ما یعقله الا العاقلون + ما یقعقع له

از موش + نمی شناسد حق را از باطل + نمیدانند آنرا مگر عاقلان + جنبیده نمیشود

۱۶

بالنسان + مايوم حليمة بسر + متى كان حكم الله في كرب النخل +

بستنان ٢ نيست روز حليمه رازِ ٣ كدام وقت باشد حكم خدا در گرفتن بيخ شاخ خرما

منقل استعان بذقنه + مثل البرغوث دماءه دمه + مثل

بار برداشته شد يارى جست از بيخ خود ٥ مانند كيك دماغش خون اوست + مانند

النعامة لا طير ولا جمل + مثل ما كان ذلك الوقت + المثل

شتر مرغ نه پرنده و نه شتر + مانند آنچه بود آن وقت + مثل

في الكلام كالسكباج في الادام + المجاز قنطرة الحقيقة +

در كلام مانند سكباج در نان خورش + مجاز پل بزرگ حقيقت ست +

المحاجزة قبل المناجزة + المجالس بالامانة + مجلس الكرام حصن

از جنگ باز داشتن پيش از معانقه كردن ست ف مجلسها بامانت ست ف مجلس جوانمردان قلعهٔ

الكلام + مجلس العلم روضة الجنة + المحب يحيي المحبة +

كلام ست + مجلس علم باغ بهشت ست + دوست زنده ميكند دوستى را

المحب محو في حكم المحبوب + المحبة لا تزيد بالوفاء

دوست محوست در حكم معشوق + دوستى افزون نشود بسبب وفا

ولا تنقص بالجفاء + المحبة موافقة المحبوب في محبوبه ومكروهه +

و كم نميشود بسبب ستم + دوستى موافقت معشوق ست در مرضى او و نامرضى او

محترس من مثله + محسنة فهيلي + مخالفة الملوك عار في العاجل

نگاه دارنده است از مانند خود + زن نكوئى كننده است پس بريز + مخالفت پادشاهان ننگ ست در دنيا

ونار في الآجل + مخرنبق لينباع + المداراة تخرج الحية

آتش ست در آخرت + مردم فرو افگنده تا جست كند + نرمى كردن بيرون مى آرد مار را

مِنْ جُحْرِهَا + الْمُذْنِبُ الذَّبِيحُ + مُذَبْذَبِينَ بَيْنَ ذٰلِكَ لَا إِلَىٰ هٰؤُلَاءِ

از سوراخش + ستودن گفتار نیست + مذبذب اند میان آن نه سوی آن گروه

وَلَا إِلَىٰ هٰؤُلَاءِ + الْمَرْءُ عَلَىٰ دِينِ خَلِيلِهِ + الْمَرْءُ عَاقِلٌ بِحَالِهِ + الْمَرْءُ

و نه سوی این گروه + مرد بر دین دوست خود است + مرد زیرک است بحال خود + مرد

فِي طَيِّ لِسَانِهِ لَا فِي طَيْلَسَانِهِ + الْمَرْءُ كَثِيرٌ بِأَخِيهِ + الْمَرْءُ لَا يَزَالُ

در پیچیدگی زبان خود نه در چادر خود + مرد بسیار است ببرادر خود + مرد همیشه

عَدُوًّا لِمَا جَهِلَ + الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ + الْمَرْءُ سِعْرُ رِجْلِهِ + الْمَرْءُ

دشمن است بانچه نادان شد + مرد با کسی است که دوست داشت + مرد بپای خود است + مرد

مَخْفِيٌّ تَحْتَ لِسَانِهِ + الْمَرْءُ مَخْبُوءٌ لَدَىٰ طَيِّ اللِّسَانِ + الْمَرْءُ يَقِيسُ

پوشیده است زیر زبان خود + مرد پوشیده است نزدیک پیچیدگی زبان + مرد قیاس میکند

عَلَىٰ نَفْسِهِ + الْمَرْءُ يَطِيرُ بِهِمَّتِهِ وَالطَّيْرُ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ + الْمَرْءُ

بر ذات خود + مرد پرواز میکند بهمت خود و پرند پرواز میکند به دو بازوی خود + مرد

يُعْرَفُ عِنْدَ الْمُعَامَلَةِ + مَرْعًى وَلَا كَالسَّعْدَانِ + الْمِزَاحُ أَوَّلُهُ

شناخته میشود نزدیک معامله + چراگاه و نه مانند سعدان + خوش طبعی اولش

فَرَحٌ وَآخِرُهُ تَرَحٌ + الْمِزَاحُ يُورِثُ الضَّغَائِنَ + الْمِزَاحُ تَذْهَبُ

شادمانی است و آخرش اندوه + خوش طبعی پیدا میکند کینه ها را + خوش طبعی کردن می برد

الْمَهَابَةَ + الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ + الْمُسْتَسْلِمُ أَحْزَمُ مِنَ الْمُسْتَبْسِلِ

هیبت را + مصلحت کرده شده اعتماد کننده است + نرمی خواهنده داناتر است از صلح جوینده

الْمُسْتَمِعُ شَرِيكُ الْقَائِلِ + الْمُسْلِمُ مِرْآةُ الْمُسْلِمِ + مُشَاهَدَةُ الْأَبْرَارِ

شنونده شریک گوینده است + مسلمان آئینه مسلمان است + دیدن نیکوکاران

بَيْنَ التَّجَلِّي وَالْاِسْتِتَارِ الْمُشَاهَدَةُ مِيرَاثُ الْمُجَاهَدَةِ

میان آشکارا و پوشیده است + مشاهده میراث مجاهده است

الْمَشُورَةُ حِصْنٌ مِنَ النَّدَامَةِ وَاَمْنٌ مِنَ الْمَلَامَةِ مُصَاحَبَةُ

مشوره پناه است از شرمندگی و بی بیمی است از ملامت + مصاحبت

الْاَشْرَارِ رُكُوبُ الْبَحْرِ + مَصَائِبُ الْقَوْمِ عِنْدَ قَوْمٍ فَوَائِدُ

بدان سوار شدن دریا است + مصیبتهای گروه نزدیک گروهی فائدها است

يَضُرُّ بِالطِّحَالِ مَا يَنْفَعُ الْكَبِدَ + مَضَلُّ الْمَرْءِ بَيْنَ فَكَّيْهِ +

گزند میکند سپرز آنچه نفع میکند جگر را + جای گمراهی مرد میان هر دو زنخ اوست

مَضَى مَا مَضَى مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ + مَطْلٌ كَنُعَاسِ الْكَلْبِ + مُعَاقَرَةُ

گذشت آنچه گذشت + درنگ کردن توانگر ستم است + درنگ کردن مانند خواب سگ + همو کردن

الْوَطَنِ تَعْقِرُ الْفِطَنَ + مُعَاتَبَةُ الْاِخْوَانِ خَيْرٌ مِنْ فَقْدِهِمْ +

وطن خسته میکند زیرکی را + خشم کردن برادران بهتر است از گم کردن آنان +

مَعَ الْخَوَاطِئِ سَهْمٌ صَائِبٌ + مَعَ اللَّجَاجَةِ تُلْفِي الْحَاجَةَ + الْمَعْرِفَةُ

با خطا کنندگان تیریست بصواب رسنده با دشمنی می یابی مطلب را + شناسائی

تَنْفَعُ وَلَوْ بِالْكَلْبِ الْعَقُورِ + الْمَعْنَى فِي بَطْنِ الشَّاعِرِ + الْمُعْزَى

سود میکند اگرچه باشد بسگ گزنده + معنی در شکم شاعر است + بز

تُبْهِي وَلَا تُبْنِي + الْمُفْلِسُ فِي اَمَانِ اللّٰهِ الْمُقَابَلَةُ خَيْرٌ مِنَ الْقَلَـ

تباه میکند و خانه نمیسازد + مفلس در زنهاری خداست + روبرو بهتر است از زد و کی

مُقَابَلَةُ مَنْ لَا تُقَاوِمُهُ خُرْقٌ + مَقْتَلُ الرَّجُلِ بَيْنَ فَكَّيْهِ +

جنگ کردن با کسی که برابری کردن نمیتوانی ورا نادانی هست + جای کشتن مرد میان هر دو زنخ اوست

المكتوب نصف الملاقاة + المكثار مهذار + المكثار كحاطب

نوشته نیم ملاقات ست + بسیار سخن گوی بیهوده گوی ست + بسیار سخن گوی مانند

ليل + ملازمة الملوك حسن السلوك + ملك غشوم

در شب + ملازمت پادشاهان نیک روش ست + پادشاه ظالم

خير من فتنة تدوم + الملك لمن غلب + الملك عقيم +

بهترست از فتنه که همیشه ماند + ملک برای کسی ست که غالب شد + ملک نازاینده است

الملك يبقى مع الكفر ولا يبقى مع الظلم + الملك والدين

ملک باقی میماند با کفر و باقی نمیماند با ستم + ملک و دین

توأمان + الممتحن ملعون + من ابتلى ببليتين فقد اختار

دو همزاد اند + آزمایش کننده ملعون ست + هر که گرفتار شد بدو بلا پس بتحقیق اختیار کرد

اهونهما + من اتكل على زاد غيره طال جوعه + من اجترأ

سبکتر هر دو را + کسیکه اعتماد کرد بر توشه غیر خود دراز شد گرسنگی او + کسیکه دلیری کند

على سلطانه قتل + من احب شيئا فلكثر ذكره + من احب قوما حشر

بر پادشاه خود کشته شود + کسیکه دوست دارد چیزی را پس بیشتر کند ذکر او را + کسیکه دوست دارد گروهی را محشور شود

معهم + من اخطأت فراسته ابطأت فريسته + من اخر

با ایشان + کسیکه خطا کند دانائی او درنگ کند شکار او + کسیکه تاخیر کند

النوم طاب منامه + من اخذ مال الناس لا بد ان يؤخذ

خواب را خوب شد خوابیدن او + کسیکه گرفت مال مردمان را ناچارست از آنکه گرفته شود

ماله + من اذرع الفكر في العواقب امن من سهام النوائب

مال او + هر که زره کرد فکر را در انجام کارها بی بیم شد از تیرهای [illegible]

مَنْ اَدْمَنَ قَرْعَ الْبَابِ يُوشِكُ اَنْ يُفْتَحَ لَهُ + مَنْ اَدْمَنَ طَلَبَ شَيْءٍ ظَفِرَ بِبَعْضِهِ +

کسیکه همیشه کرد کوفتن در را نزدیکست که کشاده شود برای او + کسیکه همیشه کرد جستن چیزی پیروز شود ببعض او

مَنِ ارْتَحَلَ كَرِيمًا يَرْتَعِي فِي رِيَاضِ الرِّضْوَانِ كَرِيمٍ + مَنِ اسْتَخَفَّ اِخْوَانَهُ

کسیکه کوچ کرد در حال آنکه جوانمرد است بچرد در باغهای بهشت مانند آهو + هرکه سبک کرد برادران خود را

خُذِلَ + مَنْ اَسَاءَ اَدَبَهُ ضَاعَ نَسَبُهُ + مَنِ اسْتَزَادَ عَلَى الْاَكْلِ وَالشُّرْبِ

رسوا کرده شد + هرکه بدی کرد ادب او خراب شد نسب او + هرکه افزونی کرد بر خوردن و نوشیدن

لَنْ يَشْبَعَ اِلَّا بِالتُّرَابِ + مَنِ اسْتُغْضِبَ وَلَمْ يَغْضَبْ فَهُوَ حِمَارٌ + مَنِ اسْتَرْعَى

هرگز سیر نشود مگر بخاک + کسیکه خشم خواسته شد و خشم نکرد پس او خر است + هرکه نگاهبان

الذِّئْبَ لِلْغَنَمِ فَقَدْ ظَلَمَ + مَنْ اَسْرَعَ فِي الْجَوَابِ اَبْطَأَ فِي الصَّوَابِ + مَنْ اَشْبَهَ

از گرگ برای گوسپند پس بتحقیق ستم کرد + هرکه شتابی کرد در جواب درنگ کرد در صواب + هرکه مانند شد

اَبَاهُ فَمَا ظَلَمَ + مَنْ اَصْلَحَ فَاسِدَهُ اَرْغَمَ حَاسِدَهُ + مَنِ اطَّلَعَ عَلَى جَارِهِ

پدر خود را پس ستم نکرد + هرکه اصلاح کرد فاسد خود را بخاک انداخت حاسد خود را + کسیکه آگاه شد بر همسایه خود

اِنْهَتَكَتْ حُجُبُ اَسْتَارِهِ + مَنْ اَطَاعَ غَضَبَهُ اَضَاعَ اَدَبَهُ + مَنْ اُعْطِيَ

دریده شد حجابهای پردهای او + هرکه فرمان برداری کرد خشم خود را ضائع کرد ادب خود را + هرکه داده شد

تَمْرًا اَعْطَى تَمْرًا + مَنْ اُعْجِبَ بِعَمَلِهِ حَبِطَ اَجْرُهُ + مَنِ اعْتَادَ شَيْئًا حَرَصَ

خرما را داده شد بار را + هرکه شگفت آمد بعمل خود باطل شد مزد او + هرکه خو کرد چیزی را حریص شد

عَلَيْهِ + مَنْ عَجِبَتْهُ آرَاؤُهُ غَلَبَتْهُ اَعْدَاؤُهُ + مَنِ اعْتَزَلَ نَجَا + مَنِ اعْتَصَمَ

بر وی + هرکه بشگفت آورد او را رایهای او غالب شد او را دشمنهای او + هرکه یکسو شد نجات یافت + هرکه چنگ زد

بِاللّٰهِ فَقَدْ نَجَا + مَنْ اَعْمَلَ اجْتِهَادَهُ بَلَغَ مُرَادَهُ + مَنِ اعْتَمَدَ عَلَى شَرَفِ

بخدا پس بتحقیق نجات یافت + هرکه درکار آورد توانائی خود را رسید مقصود خود را + هرکه اعتماد کرد بر بزرگی

اباءه فقد عقه + من اعظم الذنوب تحسین العیوب + من افشی

پدران خود را پس بتحقیق بی فرزند شد + از بزرگترین گناهان است نیکو کردن عیبها + کسیکه هویدا کرد

سرک افسد امرک + من اوط کمن فرط + من اکثر سواله حرم +

راز ترا تباه کرد کار ترا + هر که از حد درگذشت مانند کسی است که تقصیر کرد + هر که بسیار شد سوال او محروم شد +

من الشناعات یتولد الآفات + من الماء کل شیء حی + من امارات

از زشتیها پیدا میشود آفتها + از آب است هر چیز زنده + از نشانهای

الخذلان معادات الاخوان + من امات شهوته احیی مروته +

رسوائی ست دشمن داشتن برادران + هر که میرانید خواهش خود را زنده کرد مروت خود را

من انصف فقد استظرف + من انکر حسن الصنیعة استوجب

هر که انصاف کرد پس بتحقیق خوش کرد + هر که انکار کرد خوبی نکوئی را سزاوار شد

سوء القطیعة + المنبت لا ارضا قطع ولا ظهرا ابقی + من بخل بماله

زشتی جدائی را + منبت نه زمینی را برید و نه پشت را باقی گذاشت + هر که بخل کرد بمال

علی نفسه جاد به علی عرسه + من بسط نشط + من بسط یده علی

بر جان خود سخاوت کرد بوی بر زن خود + هر که فراخی کرد شاد شد + هر که فراخ کرد دست خود را بر

الانعام صارت نعمته علی الدوام + من بلغ اربعین ولم یاخذ

نعمت دادن گردد نعمتش همیشه + هر که رسید بچهل سال و نگرفت

العصا فقد عصی + من تانی ادرک ما یتمنی + من تجری جروسه

چوب را پس بتحقیق نافرمانی کرد + هر که توقف کرد دریافت چیزی را که آرزو میکرد + هر که بچه گرفت بچه درنده را

اکله + من تشبه بقوم فهو منهم + من تقدم خطوتین فقد وصل + من تکبر علی الناس ذل +

بخورد از او + هر که مشابه شد بگروهی پس وی از ایشانست + هر که پیش شد دو گام پس بتحقیق رسید + هر که بزرگی نمود بر مردمان

مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللّٰهُ + مَنْ تَهَاوَنَ بِالشَّرِّ وَقَعَ فِي الضَّرِّ + مَنْ ثَبَتَ جُودُه

هرکه فروتنی کند برای خدا بلند کند او را خدا + هرکه سبک شمرد بدی را بیفتاد در گزند + کسی که ثابت شد سخاوت

ثَبَتَ وُجُودُهُ + مَنْ جَالَ نَالَ + مَنْ جَاوَرَ الْكِرَامَ أَمِنَ مِنَ الْإِعْدَامِ

ثابت شد هستی او + هرکه جولانی کرد رسید + هرکه همسایگی کرد کریمان را ایمن شد از درویش شدن

مَنْ جَاعَ انْتَجَعَ + مَنْ جَادَ بِمَالِهِ جَلَّ وَمَنْ جَادَ بِعِرْضِهِ ذَلَّ + مَنْ جَادَ سَادَ

هرکه گرسنه شد خواهان نیکی شد + هرکه سخاوت کرد بمال خود بزرگ شد و هرکه سخاوت کرد بآبروی خود خوار شد + هرکه سخاوت کرد مهتر

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا + مَنْ جَدَّ وَجَدَ + مَنْ جَرَّبَ

هرکه آمد بیک نیکی پس مر او راده مثلهای اوست + هرکه کوشش کرد دریافت + هرکه آزمود

الْمُجَرَّبَ حَلَّتْ بِهِ النَّدَامَةُ + مَنْ جَسَرَ أَيْسَرَ + مَنْ جَهِلَ زَمَانَهُ

مجرب را فرود آمد بوی شرمندگی + هرکه دلیری کرد توانگر شد + هرکه نادان است زمانه خود را

عَدَا الْخُمُولُ زَمَانَهُ + مَنْ حَسُنَ صَفَاؤُهُ وَجَبَ اصْطِفَاؤُهُ +

درگذشت گمنامی زمانه او را + هرکه خوب شد صفائی او ضرور شد برگزیدگی او +

مَنْ حَسُنَتْ خِصَالُهُ طَابَ وِصَالُهُ + مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ

هرکه خوب شد خصلتهای او پاکیزه شد وصال او + از خوبی اسلام مرد است گذاشتن او

مَا لَا يَعْنِيهِ + مَنْ حَفَرَ بِئْرًا لِأَخِيهِ فَقَدْ وَقَعَ فِيهِ + مَنْ حَفَرَ مَهْوَاةً

چیزی را که ارادہ نکند او را + هرکه بکند چاهی برای برادر خود پس بتحقیق بیفتاد در او + هرکه بکند مغاکی را

وَقَعَ فِيهَا + مَنْ خَفَّفَ أَوْ رَفَقَ فَلْيَقْتَصِدْ + مَنْ حَلُمَ سَادَ + مَنْ خَافَ

بیفتاد در آن + هرکه خدمت کرد ما را یا اصلاح کرد ما را پس باید که اعتدال کند + هرکه بردباری کرد سردار شد + هرکه ترسید

صَوْتَكَ تَمَنَّى مَوْتَكَ + مَنْ خَافَ وَجَدَ الصَّبَاحَ ذَبَحَ + مَنْ خَدَمَ خُدِمَ

آواز ترا آرزو کرد مرگ ترا + هرکه ترسید روشنی صبح را پست کرد + هرکه خدمت کرد

مَنْ خَشِيَ الذِّئْبَ أَعَدَّ كَلْبًا + مَنْ خَصَمَهُ الْقَاضِي إِلَى مَنْ يَشْتَكِي +

هرکه ترسید از گرگ مهیا کرد سگ را + هرکه خصومت کرد او را قاضی بسوی کدام کس شکوه کند +

مَنْ دَامَ كَسَلُهُ خَابَ أَمَلُهُ + مَنْ دَخَلَ ظِفَارِ حَمَّرَ + مَنْ رَضِيَ نَفْسَهُ

هرکه همیشه شد کاهلی او نا امید شد امید او + هرکه در آمد به ظفار سخن گفت بزبان حمیر + هرکه خوشنود کرد ذات

بِالْإِسَاءَةِ شَهِدَ عَلَى نَفْسِهِ بِالرَّدَاءَةِ + مَنْ رَضِيَ بِقَضَاءِ اللّٰهِ لَمْ يُسْخِطْ

به بدی گواه شد بر ذات خود بهلاکت + هرکه راضی شد بحکم خدا خشم نکرد او را

أَحَدٌ + مَنْ رَقِيَ فِي دَرَجَاتِ الْهِمَمِ عَظُمَ فِي عُيُونِ الْأُمَمِ + مَنْ رَكِبَ

کسی + هرکه بالا رفت در مرتبه های همتها بزرگ شد در چشمهای امتها + هرکه سوار شد

جِدَّهُ غَلَبَ ضِدَّهُ + مَنْ رَكِبَ الْعَجَلَ أَدْرَكَ الزَّلَلَ + مَنْ زَادَ

بر کوشش خود غالب شد ضد خود را + هرکه سوار شد بر شتابی دریافت لغزشها را + هرکه فزون شد

خَيْرُهُ بَادَ خَيْرُهُ + مَنْزِلَةُ الْأَبْرَارِ فِي صَوْنِ الْأَسْرَارِ + مَنْ سَالَمَ سَلِمَ +

خیر او هلاک شد خوبی او + مرتبهٔ نیکوکاران در نگاهداشتن راز هاست + هرکه صلح کرد سالم ماند

مَنْ سَاءَ عَزْمُهُ رَجَعَ إِلَيْهِ سَهْمُهُ + مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ ضَاقَ رِزْقُهُ + مَنْ سَاءَتْ

هرکه بد شد قصد او بازگشت سوی او تیر او + هرکه بد شد خلق او تنگ شد روزی او + هرکه بد شد

أَخْلَاقُهُ طَابَ فِرَاقُهُ + مَنْ سَخِيَ بِرَأْسِهِ فَقَدْ رَبِحَ + مِنْ سَعَادَةِ جِدِّكَ

خلقهای او خوب شد جدائی او + هرکه جوانمردی کرد به سر خود پس بتحقیق سود مند شد + از نیکبختی بخت

وُقُوفُكَ عِنْدَ حَدِّكَ + مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ أَنْ يَكُونَ خَصْمُهُ عَاقِلًا +

ایستادن تو نزد مرتبهٔ خود + از نیکبختی مرد است بودن دشمن او دانا +

مَنْ سَقَى مَكْرَهُ بَادَ تَمْرُهُ + مَنْ سَكَتَ سَلِمَ وَمَنْ سَلِمَ نَجَا + مَنْ سَلَّ

هرکه آب داد حیلهٔ خود را هلاک شد خرمای او + هرکه خاموش ماند سالم شد و هرکه سالم شد نجات یافت + هرکه برکشید

سیف العداوة غمد فیه راسه + من سلک الجدد امن العثار + من شاور

شمشیر دشمنی را نیام کرد دران سر خود را + هرکه رفت در زمین هموار از ترس ایمن شد از لغزش + هرکه مشورت

اهل النصیحة امن من الفضیحة + من شر ما طرحک اهلک +

از صاحبان نصیحت بی بیم شد از رسوائی + از بدی چیزیکه انداخت ترا اهل تست +

من صانع بالمال لم یحتشم من طلب الحاجة + من صدق توسمه

هرکه رشوت داد مال را شرم نداشت از طلب کردن حاجت + هرکه راست شد نشان او

طال تبسمه + من صدق فی مقاله زاد فی جماله + من صنف

دراز شد تبسم او + هرکه راست شد در سخن خود فزون شد در خوبی خود + هرکه تصنیف کرد

فقد استهدف + من ضحک ضحک + من ضعفت اراؤه قویت

بتحقیق نشانه تیر شد + هرکه خندید خنده کرده شد بروی + هرکه ضعیف شد فکرهای او قوی شدند

اعداؤه + من طاب اصله زکی فرعه + من طال تعدیه کثر اعادیه

دشمنان او + هرکه پاکیزه شد بیخ او پاک شد شاخ او + هرکه دراز شد درگذشتن او از حد بسیار شدند

من طلب جلب + من طلب شیئا وجد وجد + من طلب شیئا ناله او بعضه

هرکه طلب کرد بکشید + هرکه طلب کرد چیزی را و کوشش کرد یافت + هرکه طلب کرد چیزی را یافت او را یا

من طلب ما لا یکون طال تعبه + من عتب علی الدهر طال عتبه +

هرکه طلب کرد چیزی را که نمی شود دراز شد تعب او + هرکه خشم کرد بر زمانه دراز شد خشم او

من عجل اموره یصیبه من الندم + من عدل ما عدل + من عدل ملک و من ظلم

هرکه شتاب کرد کارهای خود را برسد او را از پشیمانی + هرکه انصاف کرد [illegible] + هرکه انصاف کرد ملک

هلک + من عرف بنسب نسب الیه + من عرف التجارب طابت له المسارب + من عرف

هلاک شد + کسیکه شناخت چیزی نسبت کرده شود [illegible] + کسیکه شناخت تجربها را پاکیزه شود برای او راهها + هرکه شناخت

نفسه فقد عرف ربه + من عز بزّ + من عقد عينا عجب نظره + من علا

نفس خود را پس بتحقیق شناخت پروردگار خود را + کسیکه غالب شد گرفت متاع + هرکه ببست چشم را بازداشت نظر خود را + هرکه بلند

دماغه في الصيف غلى قدره في الشتاء + من علت همته طال

دماغش در گرما بجوشید دیگ او در زمستان + هرکه بلند شد همت او دراز شد

همومه + من علمه حرفا فهو مولاه + من عمل صالحا فلنفسه

غمهای او + کسیکه آموزانید او را یک حرف پس وی مالک است + هرکه عمل کرد شایسته پس برای اوست

ومن اساء فعليها + من غشنا فليس منا + من غلب اخذ السلب

و هرکه بدی کرد پس بر روست + کسیکه فریب داد ما را پس نیست از ما + هرکه غالب شد گرفت متاع

من فعل الردى يلقاه + من فعل ما شاء لقى ما ساء +

کسیکه کرد هلاکت را ملاقات کند آن را + کسیکه کرد آنچه خواست ملاقات کند چیزی را که اندوهگین

منقبة المرء تحت لسانه + من قبض قبض + من قدّم الخير علم

بزرگی مرد زیر زبان اوست + هرکه قبضه کرد قبضه کرده شد + کسیکه پیش کرد نیکی را العلیم

من قرّ عينا بعيشه نفعه + من قرع بابا ولجّ ولج + من قسط ما سقط

هرکه خنک کرد چشم را بزندگانی خود سود کرد او را + هرکه کوفت دری را و مبالغه کرد درآمد + هرکه انصاف کرد نیفتاد

من قصر عن السياسة صغر عن الرياسة + من قل ديناره

هرکه کوتاه شد از نگهبانی خالی شد از ریاست + کسیکه کم شد دینار او

ذل مقداره + من قل لبه زاد عجبه + من قل سروره كان

خوار شد مرتبهٔ او + هرکه کم شد عقل او افزون شد عجب او + هرکه کم شد خوشی او باشد

الموت راحته + من قلت فضائله ضعفت وسائله + من قنع شبع +

مرگ آسایش او + کسیکه کم شد بزرگیهای او سست شد وسیلهای او + هرکه قانع شد سیر شد

مَنْ قَنَعَ بِعَطاءِ اللهِ لَمْ يَدْخُلْهُ حَسَدٌ + مَنْ كانَ دَلِيلُهُ الغُرابُ

هرکه قانع شد ببخشش خدا در نیاید او را رشک + هرکه باشد رهنمای او زاغ

رَضِيَ بِمَنْزِلِ الخَرابِ + مَنْ كَثُرَ كَلامُهُ كَثُرَ مَلامُهُ + مَنْ كَثُرَ لَهُ

راضی شود بجای ویران + هرکه بیشتر شد سخن او بیشتر شد ملامت او + هرکه بیشتر شد برای او

الدَّراهِمُ مالَ كَثُرَ لَهُ الدَّنانِيرُ + مَنْ كَثُرَ ضَحِكُهُ قَلَّتْ هَيْبَتُهُ +

درمها بیشتر شد برای او دینارها + هرکه بسیار شد خنده او کم شد بزرگی او +

مَنْ كَثُرَ خُوانُهُ كَثُرَ إِخْوانُهُ + مَنْ كَثُرَ ابْتِهاجُهُ بِالمَواهِبِ اشْتَدَّ

هرکه بیشتر شد خوان او بسیار شد برادران او + هرکه بسیار شد خوشی او به بخششها سخت شد

انْزِعاجُهُ لِلمَصائِبِ + مَنْ كَثُرَ ظُلْمُهُ واعْتِداؤُهُ قَرُبَ هَلاكُهُ

بیقراری او برای مصیبتها + کسیکه بسیار شد ستم او و تجاوز کردن او نزدیک شد هلاکت او

وفَناؤُهُ + مَنْ كَثُرَ اعْتِبارُهُ قَلَّ عِثارُهُ + مَنْ كَثُرَ كَلامُهُ كَثُرَ خَطاؤُهُ

و فنای او + کسیکه بسیار شد اعتبار او کم شد لغزش او + هرکه بسیار شد سخن او بسیار شد خطای او

مَنْ كَثُرَتْ عَوارِفُهُ كَثُرَتْ مَعارِفُهُ + مَنْ كَثَّرَ سَوادَ قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ + مِنْكَ بَضْعُكَ

هرکه بسیار شد نیکی‌های او بسیار شد شناسان او + کسیکه بسیار کرد سواد گروهی پس او از ایشان است + از تست

وإنْ كانَ سَمارًا + مَنْ كَرُمَ أَصْلُهُ لانَ قَلْبُهُ + مَنْ لا جانَبَكَ

اگرچه باشد شیر + هرکه بزرگ شد اصلش نرم شد دل او + انکه نبرد جانب تو

لا لَبَّيْكَ + مَنْ لاحاكَ فَقَدْ عاداكَ + مَنْ لا يَنْفَعُكَ صَداقَتُهُ

نه حاضر در خدمت تو + هرکه دشنام داد ترا پس تحقیق دشمنی کرد ترا + هرکه سود نکند ترا دوستی او

لا يَضُرُّكَ عَداوَتُهُ + مَنْ لا ذَنْبَ لَهُ يَرْجُو الرّاحَةَ + مَنْ لا ذَنْبَ

زیان نکند ترا دشمنی او + هرکه نیست گناه مر او را امید دارد آسایش را + کسیکه نیست گناه

لَهُ لَا يُخَافُ عَلَيهِ + مَنْ لَا يَكْفِيهِ اليَسِيرُ لَا يَكْفِيهِ الكَثِيرُ + مَنْ لَا أَمَانَةَ

مر او را ترسیده نمی شود بر وی + هر که کفایت نمیکند او را اندک کفایت نمیکند او را بسیار + کسیکه نیست امانت

لَهُ لَا دِينَ لَهُ + مَنْ لَزِمَ الطَّمَعَ عَدِمَ الوَرَعَ + مَنْ لَزِمَ الرُّقَادَ عَدِمَ

مر او نیست دین مر او را + هر که لازم گرد طمع را نیست کرد پرهیزگاری + هر که لازم گرد خواب را نیست کرد

المُرَادَ + مَنْ لَمْ يَأْسَ عَلَى مَا فَاتَهُ أَرَاحَ نَفْسَهُ + مَنْ لَمْ يَسْمَعِ النُّصْحَ

مقصود را + هر که اندوهگین شد بر آنچه فوت شد او را آسایش داد ذات خود را + هر که نشنید نصیحت را

فَإِنَّهُ يُرِيدُ سَمَاعَ المَلَامَةِ + مَنْ لَمْ يَعْرِفِ التَّلْوِيحَ لَمْ يَعْرِفِ التَّصْرِيحَ

پس البته او فزون میکند شنیدن نکوهش را + هر که نشناخت اشاره را نشناخت تصریح را

مَنْ لَمْ تَسُرَّ حَيَاتُهُ لَمْ تَغُمَّ وَفَاتُهُ + مَنْ لَمْ يَنْظُرْ فِي عَوَاقِبِ الأُمُورِ

هر که خوش نشد زندگی او اندوهگین نشد مرگ او + هر که ننگریست در آخرهای امور

وَقَعَ فِي الحَذَرِ + مَنْ لَمْ يَقْبَلِ التَّوْبَةَ عَظُمَتْ خَطِيئَتُهُ + مَنْ لَمْ يُؤَدِّبْهُ

بیفتاد در خوف + هر که قبول نکرد توبه را بزرگ شد گناه او + کسیکه ادب نداد او را

الأَبَوَانِ أَدَّبَهُ الزَّمَانُ + مَنْ لَمْ يُقِلِ العَثْرَةَ سُلِبَ القُدْرَةَ + مَنْ لَمْ

پدر و مادر ادب داد او را زمانه + هر که نبخشید گناه را دور کرده شود توانائی را + هر که

يَرْحَمْ لَمْ يُرْحَمْ + مَنْ لَهُ المَوْلَى فَلَهُ الكُلُّ + مَنْ لِي بِالسَّانِحِ بَعْدَ

رحم نکرد رحم نکرده شد + هر که مر او راست خدا پس مر او راست همه + کیست برای من به مبارک پس از

البَارِحِ + مَنْ لَيْسَ مَعَ المُتَّحِدِينَ مُتَّحِدًا فَهُوَ مِنَ الثَّنَوِيَّةِ +

شوم + کسی که نیست با دو متحد متحد پس وی از فرقهٔ ثنویه است +

مَنْ لَيْسَ لَهُ تَقْوِيمُ النَّفْسِ فَهُوَ نَقْشٌ تَقْوِيمٌ + مَنْ مَاتَ بَرًّا عَاشَ

هر که نیست مر او را راست کردن نفس پس وی نقش تقویم است + هر که مرد نیکوکار زندگی

فی العفو + من مات غریباً مات شهیداً + من مال الی المال

در عفو + هرکه مرد مسافر مُرد . شهید + کسیکه خواهش کرد سوی مال

مات فی المال + من ملك نفسه فهو ملك بنفسه + من من

مرد در محبت مال + هرکه مالک شد ذات خود را پس وی مالک شد بذات خود + هرکه احسان

بمعروفه سقط شکره + من بنغ فی الدین یصلف + من نظر

بنکوئی خود بیفتاد شکر او + هرکه ستم کرد در دین بی بهره شد + کسیکه نگریست

فی العواقب سلم من النوائب + من نمّ الیك نمّ علیك +

در انجام کارها محفوظ ماند از مصیبتها + هرکه سخن چینی کرد سوی تو سخن چینی کند بر تو +

من هاب خاب + من هان علیه المال توجهت الیه

هرکه ترسید بی بهره شد + کسیکه سبک شد بروی مال . متوجه شد سوی وی

الآمال + من یأت الحکم وحده یفلح + من یتوکل علی الله

امیدها + هرکه بیاید حاکم را تنها رستگار شود + هرکه توکل میکند بر خدا

فهو حسبه + المنیة تضحك الامنیة + من یجمع یتقعقع

پس بعهم بس است او را + مرگ می خندد آرزوها را + کسیکه مجتمع شد بنبد

عمده + من یزرع السوء یحصد الندامة + من یزرع

ستونهای وی + هرکه کشت میکند بدیرا درو میکند شرمندگی را + کسی که کشت میکند

الشر یحصد الندامة + من یزرع الشوك لم یحصد به عنبا +

بدی را درو میکند شرمندگی را + هرکه کشت میکند خار را درو نکند بوی انگور را

من یسمع یخل + من یطل هن ابیه ینتطق به + من یطل

هرکه می شنود موهوم میشود + هرکه دراز شود شرمگاه پدرش کمر می بندد بوی + هرکه دراز شود

ذَیْلَهٗ یَنْتَطِقُ بِهٖ + مَنْ یَعْمَلِ السُّوْءَ یَجِدْ عُقُوْبَتَهٗ + مَنْ یُعْطِ

دامن وی کہ بندد بوی + کسیکہ عمل کند بدی را بیابد عذاب او را + ہرکہ میدہد

بِالْیَدِ الْقَصِیْرَةِ یُعْطَ بِالْیَدِ الطَّوِیْلَةِ + مَنْ یَنِكِ الْعَیْرَ یَنِكْ

بدست کوتاہ دادہ شود بدست دراز + ہرکہ گاید گورخر را گاید

نَیَّاکًا + مَوَاعِیْدُ عُرْقُوْبٍ + اَلْمَوْتُ حَقٌّ + مَوْتُ الْاَغْنِیَاءِ

نیاک را + وعدہ ہای عرقوب + مرگ ثابت است + مرگ توانگران

حَسْرَةٌ وَمَوْتُ الْعُلَمَاءِ ثُلْمَةٌ وَمَوْتُ الْفُقَرَاءِ رَاحَةٌ +

حسرت است و مرگ عالمان رخنہ است و مرگ محتاجان آسایش است

اَلْمَوْتُ فِیْ طَلَبِ النَّارِ خَیْرٌ مِّنَ الْحَیٰوةِ فِی الْعَارِ + مَوْتٌ

مرگ در طلب آتش بہتر است از زندگانی در ننگ + مرگ

فِیْ دَوْلَةٍ وَعِزٍّ خَیْرٌ مِّنْ حَیٰوةٍ فِیْ ذُلٍّ وَعَجْزٍ + مُوْتُوْا

در دولت و عزت بہتر است از زندگانی در خواری و عاجزی + بمیرید

قَبْلَ اَنْ تَمُوْتُوْا + اَلْمَوْجُوْدُ شِفَاءٌ + اَلْمَوَدَّةُ اَفْضَلُ الْقَرَابَةِ +

پیش از مردن شما + موجود شفاست + دوستی بزرگترین نزدیکی است

اَلْمُؤْمِنُ مِرْاٰةُ الْمُؤْمِنِ + اَلْمُؤْمِنُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُوْنَ مِنْ

مسلمان آئینۂ مسلمان است + مسلمان کسی است کہ محفوظ مانند مسلمانان از

یَدِهٖ وَلِسَانِهٖ + اَلْمُؤْمِنُ قَلِیْلُ الْمُؤْنَةِ + مَهْلَكَةُ الْمَرْءِ عَجَلَتُهٗ

دستش و زبانش + مسلمان کم مشقت است + ہلاکت مرد تیزی است

گنجینۂ دوم در مثلہای فارسی

ما نخجیر و شما بسلامت ✤ ما در چه خیالیم و فلک در چه خیال ✤ کاریکه خدا کند فلک را چه مجال ✤
مادیان گم کرده دنبال اخته میگردد ✤ مادهٔ بعضو ضعیف می ریزد ✤ ما را ازین گیاه ضعیف
این گمان نبود ✤ ما را چه ازین قصه که گاو آمد و خر رفت ✤ ما را عجب آید که ازین کس بسیر آید ✤ مار که
تو که هر کرا بینی بزنی ✤ یا بوم که هر کجا نشینی بکنی ✤ مار بدست دیگران باید کوفت ✤ مار گزیده از
ریسمان می ترسد ✤ مار مرده نمی گزد ✤ مار از بی پائی پیش از آن دود که گوش خرک با بزار یابی
ما از یاران چشم یاری داشتیم ✤ خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم ✤ مال مفت و دل بیرحم ✤ مال
عرب پیش عرب ✤ مال مرده پیش مرده ✤ مال حرام بود بجای حرام رفت ✤ مال شما جان ماست
و جان شما آبرو ✤ ما هم خدائی داریم ✤ ماهی را ماهی بخورد و ماهی خواره دو را ✤ ماهی از سر
گنده گردد نی ز دم ✤ ماهی بخواهی دمش بگیر ✤ مباش در پی آزار و هر چه خواهی کن ✤
مهمان امروز فردا که دید ✤ متواضع خاکست که کف پای شاه و گدا یکسان ببوسد ✤ مثل
معروف پیرایهٔ زبانهاست ✤ محالست که هنرمندان بمیرند و بی هنران جای ایشان گیرند ✤
محبت ست که دل را نمیدهد آرام ✤ و گرنه نیست که آسودگی نمی خواهد ✤ محتسبی در بازار ست
نه در خانه ✤ محتسب گر می خورد معذور دار ✤ دست را ✤ محتسب را درون خانه چکار ✤ محمد علیه السلام
بمعراج بلندست نه بعمامه ✤ محنت بر بادگنه لازم ✤ محنت بیفائده ست وسمه بر ابروی کور ✤
محنت قرب ز بعد افزونست ✤ مدعی سست و گواه چست ✤ مرا انجیر تو امید نیست
شرمسار ✤ مرا همت بلند و دست کوتاه ✤ مرا افسوس می آید بر یاد یو میگاید ✤ مرا گدای تو
بودن ز سلطنت بهتر ✤ مرا نان ده و کفش بر سر بزن ✤ مرا بیا مزد و دیگر برا تو دان ✤ مرا انجا
باعتقاد است ✤ مرغ بیار و مرغ بخور ✤ مرده ببست زنده ✤ مرده هر چند عزیز ست نگه نتوان داشت
مرده هرگز نمی گوزد ✤ مردن بنام به که بود زندگی بننگ ✤ مردن حق ست لیکن اول
همسایه را ✤ مردن بعلت به که زندگانی بمذلت ✤ مرده آنست که نامش به نکوئی نبرند ✤

مرده سخن نمیکند + مرده گر خاک میدهد بستان + مردن بلا نفع نمیکند خوبست که بابا بمیرد +
مرد هست بیازمای وانگه زن کن + مرد پلو برهوا نهد و نامرد پا در هوا + مرد آخر بین مبارک
بنده ایست + مرد بی سنگ را وزنی نباشد + مرد باش یا در پی مرد باش + مردی نبود فتاده
را پای زدن + مردی باید که قدر مردی داند + مرغ آزاد بر بیشه دلو نشسته تنگ بگیرد + مرغ آتش خوار
کی لذت شناسد دانه را + مرغ زیرک چون بدام افتد تحمل بایدش + مرگ انبوه جشنی دارد + مرگ به از
رسوائی + مزدور خوشدل کار بیش میکند + مزدور تا آفتاب در جنگ است + مزد آن گرفت جان برادر
که کار کرد + مزن فال بد کاورد حال بد + مستوفی سند میخواهد و قاضی گواه + مسجد جای گوز نیست
مسکین خر اگرچه بی تمیز است + چون بار برد همی عزیز است + مسلمان در گور است و مسلمانی در کتاب
مشتی که بعد از جنگ یاد آید بر کله خود باید زد + مشتی نمونه از خرواری + مشت ناخورده مشت خود
نمی بازد + مشت زن دیگر است و تیغ زن دیگر + مشت در محل خود از تیغ بالاتر است + مشت بسته
قفل بهشت است و انگشت گشاده کلید رحمت + مشک آنست که خود ببوید نه که عطار بگوید
مصلای زاهد اگر بشاهد رسد خود را پاک کن و مصلا را بلیسد + مصیبتی که اجر دارد مصیبت نیست آن
مطلب سعدی دیگر است + معزول میشوند چه معقول میشوند + معیار دوستان دغل
روز حاجت است + مفت را چه گفت + مفت کرم داشتن + مفتی نوشت هرچه گفتی + مقام
عیش میسر نمیشود بی رنج + مقامات از کتاب همه دانی توان یافت نه از عمامه حریری + ملکی
ملکی که نگاهبان چنین نکنند + ملکی تکیه بر ملک دنیا و پشت + که او چون تو بسیار پرورد و کشت
ملک این ابنان با قطب است + مگس حرام نیست ولیکن دل بهم میزند + مگس می پراند + ملازم نو
تیز رود + ملا منم و برادرم میخواند + ملا شدن چه آسان آدم شدن چه مشکل + ملمعد گرسنه در خانه خالی
برخوان + عقل باور نکند که ز رمضان اندیشد + ملخ از چرخ نگارین رست + من آنم که من دانم
من از آسمان میگویم او از ریسمان میگوید + من پای تو بوسم و تو دست دگری + منتی گرمی کشی

از مردمی باید کشید + من چه گویم تنبوره من چه میگوید + من چه می‌پشم که برادر کلان من پشمینه است +
من سود کنم ترا از زیانی نرسد + من کجا و دیوان حافظ کجا + من که بدنام جهانم چه صلاح اندیشم +
من میگویم موندار داو میگوید بکن + من مرده جهان مرده + من زنده جهان زنده + من مربی مرا
هر دو آنچنان مفلوک + که هر دو را دو مربی خوب می باید + من همان احمد پارینه که بودم هستم +
مو از زبانش بر آمده + مو در بدنش راست شده + مودت اهل صفا چه بر رو و چه در قفا +
مور همان به که نباشد پرش + موسی را سپیدی دست هنر است نه عیب + موش زنده به از
گربهٔ مرده + موش بسوراخ نمی رفت جاروب بدست بست + موش را گفتند از بنیاد بکن
توبه کن گفت بنیاد توبه را هم بکنم + موشک سید راند **مهربانی** دشمن اعتبار را نشاید تا به تملق
چه رسد + مهمان عیب دشمن خانه دانست + مهمان کمتر میکند تعظیم صاحب خانه را + مهمان
عزیز است مگر تا سه روز + مهمان خود دیدم لیک در خانهٔ تو + مهمان مهمان را نتواند دید و صاحب خانه
هر دو را + مهمان بی وقت بپهلوی خود میخورد + مهمان را بافضولی چه کار + مهمان ناخوانده به جای
نه نشیند بجای عقرب کور + **میان** عاشق و معشوق رمز است + کراماً کاتبین را
هم خبر نیست + میان دو خر ماده مانده + میان دو خر آرد میخواهد + میان دو سنگ آرد میخواهم
میتوان بخشید گاهی گناهی میشود + میخش و محکم است + میراث پدر خواهی علم پدر آموز + میراث نگیرد
بخفا میده میفروشد گنبد و خرج مناره میکند + میکشند زیرا که اندک و السیار است + می گوزد
و به هر سو می بوید + می گوزد و دزد اسپ نگاه می کند

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

ماٹ کا ماٹ بگڑا ہی + مار یسی پڑا یا بہلا + ماری ماری دمور اوڑاتی + نیز بھی سوار
مار کی آگی بہوت بہاگتا ہی + مارنی والی ہی جلانی والا آتا ہی + مار مار کھی جاتی ہی

دادا آئی تھی + مارون تیرا نہ ہوا اور ڈولی خیر آباد + مارون گھٹنا پھوٹی آنکھ + مار آمنہ طمانچ سا
آگی دہرا نہ کھائی + مار کی کا ہاتھ پکڑا جاتا ہی کہنی والی کی زبان نہین پکڑی جاتی + با پانچتر یان
کہا یا کیی ہین + ماموکی کان مین اتنی بھانجا آئیندا آئیندا بھری + مان نہ مان مین تیرا مہمان +
مان کا پان بھلا + مانگی تانگی کام چلی تو بیاہ کری بلا + مانگی پر تانگا اور ڈھ بیاہ کی برات + مانگ
جانچ کی کینی جہاجا مانگن لغین تو لاگی لاجا + مانگتا کی جوجی + مان کا پیٹ کمہار کا آوا + مان
اپنی باپ تیلی بیٹا شاخ زعفران + مان چھوڑ موسی سی مزاج + مان نہ مانکا جایا سبھی لوگ
پرایا + مان مری موسی جیی + مان رووی تلوار کی گھاؤ سی باپ رووی تیر کی گھاوی + مان
نارنگی باپ کولا بیٹا روشن الدولہ + مان پنہاری باپ کنجر بیٹا مرزا سنجر + مان پنہاری بھلی
اور باپ ہفت ہزاری بھلا نہین + مان پنہاری پوت چھیلا چوتڑ پر باندھی پور کا تھیلا +
مان بیٹی مین فلان غائب + مانس کی پہچانتی کو معاملہ کسوٹی ہی + ماہ تلاتل باڑھی
پہاگن گوری کاڑھی + مائی ملی سب ملین باپ کوئی نہین ملا + مت کر ساس برائی
تیری آگی بھی آئی + مجلہ کوئی نہ ماری تو مین جسکو مار اون + مچھی کی جھانٹ جھنیگا +
مچھی کی بچہ کو تیرنا کون سکھاتا ہی + مچھی تو نہین کہ سڑ جاوی گی + محلی مین آئی برات پڑ وسن
کو لگی ہگاس + مخادیم خان کی سالی + مدعی مدعی علیہ نادمین شاہد نیرتی جاتی +
مر پڑ پیری جو رہ پہورہ + مرتا کیا نہ کرتا + مرد کی وہ بیٹہ گرتی ہین اور زر ریکو گھری ہو کر + مرد
پر جیسی سو من مٹی ویسی ہزار من + مرد بہشت مین جاوی یا دوزخ مین جلدی مانڈیسی کام +
مرد کو کرد ضرور ہی + مرد کو ہشیاری لازم ہی + مرد مری نام کو نامرد مری نان کو + مرد کا
نوکر مری بس دن مین رنڈیکا نوکر چھ مہینی مین + مرزا پھوا + مرغی کی بانگ کا کیا اعتبار +
مرغی کی خواب مین دانہ ہی دانہ + مرغی اپنی جان سی گئی کھانی والیکو مزہ نہ آیا + مرغی کو
تکلی ہی کا گھاؤ بس ہی + مرغا بانگ نہ دیگا تو کیا صبح ہی نہ ہوگی + مرن چلی سوگ سانی +

مرین سنکلیون کہ بیٹھین گئین + مری نہ مانجہا دی + **مسلمانی** آبا دانی ہے سنت ڈہی گئی محراب رہ گئی + منسی کا جل کسکو میان چلی ہس کو + **مشعلچی** آپہی اندہا ہے + **مفلسی** مین آٹا گیلا مفلسی اور فالسی کا شربت + مفلس سی خوال حرام ہی + **مقدور** کی مان گوڑ ری سے رگڑتی ہی + **مکہ** مکہ کی گہانی آ دہا تیل اور آدہا پانی + مکی مین رہتی ہین پر حج نہین کیا + مکی گئی نہ مدینی گئی بیچ ہی بیچ پہیر ہہی + **ملا** نہوگا تو کیا مسجد مین اذان نہوگی + ملا جی کیا کہین آخون جی آگی سی سمجہی ہوئی ہین + ملا کی دوڑ مسجید تلک + ملاحی کی ملاحی دی بانس کے بانس کہائی + ملکی کیا جانی پرائی دل کی + **من** بہائی موڈی ہلائی + من بہائی تو ڈہیلا بہی سیاری من بہر کا سر ہلاتی ہین پیسا بہر کی جیب نہین ہلاتی + من چلتا تو نہین چلتا + من چنگا تو کٹہوتی مین گنگا + منڈ ویکی آئی ہین شرط کیا + من من کاتی تس تس روئی + منہو با خصم کر سکہ سی سوئی + من مین شیخ فرید بغلمین ایٹین + من مانی گہر جانی + من موتیون بیاہ من جاولون بیاہ + **موت** کو بکری کی تو بسکی بغلمین ہو وہی + موت بہلی کہ جان کندن + موت سر پر کہیلتی ہی + موتین گی اور سورہین گی + موذیکا پنگل + موہر کہ کی ساری رین چتر کی ایک گہڑی + موری کی اینٹ چوبارے چڑہی + موزیکا گہا و میان جانین یا پاؤن + موکو نہ توکو لی جولہی مین جہوکو + مولی ما ترائیان جس جا ہی تس دی + مولی اپنی ہی یا تون بہاری + مول سی بیاج پیارا ہوتا ہی + **موم** کی ناک موم کی مریم موم کی بابی او سہ مریم تیری دکہڑی آئی + منہ مانگی موت نہین ملتی + منہ کا کالا اوجالا + منہ مین گنت پیٹ مین دانت + منہ مانگا پایا + منہ ہی منہ ماری اور تو بہ تو بہ پکاری منہ پر لی لوئی تو کیا کریگا کوئی + منہ دیکہی سب کہین خدا لگتی کوئی نکہی + منہ سی لام کاف مت نکالو + منہ پر ہوائیان اوڑنی لگین + منہ سی رال ٹپکی پڑتی ہی + منہ کو کالک لگا گئی + منہ پر خاک ملی ہی + منہ لگنی ڈوگنی پیٹ مین + منہ ہالی سنتر بلا ٹالی + منہ نور نہ پیٹ صورے موڈلی سر پر پانی پڑا ڈہل گیا + موہی گن موہی گن چل رنڈی تو ہی کون گنی + موئی باپ کی پیچہے

ٹری ٹری انکھین + موی پر سودڑی + موی پر کوئی کسیکی کام نہین آتا + موئی کی قبر ادرجنی کا
گہر + موئی شیر سی جیتی بلی بہلی + موی کیون کہ سانس نہ آئی + موئی بہیا ہمن کی نادن +
موئی مائی ٹوٹی سگائی + موئی جون + مہہ ہی پردو دہی نہین + مہر گئی محبت گئی گئی نان اور پان +
چھتی سی منہ جہلس کی بہ اکیا مہمان + **میان** مسافردو تو سہی دیکھین خندہ کیا کرتی ہی +
میان نی ٹوئی سب گہر سی کہوئی + میٹھا میٹھا ہپ ہپ کڑوا کڑوا تہو تہو + میٹھا اور
کٹھوتی بہر + میٹھی میٹھی بتیان وتائن کی مین ہاتہ کترنی لیی رہین + میٹھی چھری + میرا باپ سنجی تہا
پر ائی بردی آزاد کرتا تہا + میرا باتہا تبہی ٹہنکا تہا + میری ایک بولی میری دو بولی میری ٹکٹی
شاشت بولی + میری ہی سو را بہ کی نہین اور راجہ میرا منگتا + میری گہر سی آگ لائی اور نام رکہا
بہسندر + میران گور برابر + مین مرون تا کی لیی دہ ٹری وا کی لیی + مین بہولی کی نہ مین کرن
تیری بہلائی تو کر میری آنکہہ مین سلائی + مین کو چہری دی جاتی ہی + مین بیلمہ لٹکتا دیکہہ + شند کی
کو بہی زکام ہوا +

خزینہ بست و ششم در مثلہای حرف نون

گنجینہ اول در امثال عربیہ

النادر کالمعدوم + النادرۃ لا ترد + نار الفرقۃ احر من نار جهنم +

نادر مانند معدوم است + پارہ زر باز گرداندہ نشود + آتش جدائی بسیار گرم است از آتش دوزخ +

نار الحباحب لا تقدح الخیل بحوافرها + النار تاکل نفسها ان لم تجد ما تاکله +

آتش ریزہ ها نمی زنند آنرا اسپان بسمهای خود + آتش میخورد ذات خود را اگر نیابد چیزی را که بخورد آنرا +

النار کثیر الرماد لانها تطعم العباد + الناس اتباع لمن غلب +

آتش بسیار خاکستر است چہ البتہ او میخوراند بندگان را + مردمان تابع اند برای کسیکہ غالب شد +

الناس اخوان وشتی فی الشیم + الناس علی دین ملوکهم + الناس

مردمان برادران اند و مختلف اند در خصلتها + مردمان بر دین بادشاهان خود اند + مردمان

كَأَسْنانِ المُشْطِ + النّاسُ مَجْزِيُّونَ بِأَعْمالِهِمْ + النّاسُ مَعَ اللِّباسِ +

مانند دندان شانه اند + مردمان پاداش داده شوند بعملهای خود + مردمان با پوشاک اند +

النّاسُ مَوْتى وَأَهْلُ العِلْمِ أَحْياءٌ + النّاسُ يَخْسَرُونَ ما تَباهَوا +

مردمان مرده اند و عالمان زنده + مردمان زیان میکنند چیزرا که تفاخر کردند +

ناوِصِ الجَرَّةَ ثُمَّ سالِمْها + النَّبْعُ يَقْرَعُ بَعْضُهُ بَعْضاً + النَّبيذُ رَضاعُ

گرفتن دام را باز مصالحه کردن با آن + نبع میکوبد بعض او بعضی را + آب افشرده شیر دادن

الإِخْوانِ + نِجارُها نارُها + النَّجْمُ الفَضاءُ لِنَسْجِ السَّماءِ + النَّدَمُ تَوْبَةٌ

برادرانست + رنگ شتر اصل او ست + ستاره تقدیر نیست مانند ستاره آسمان + شرمندگی توبه است

نَدِمْتُ نَدامَةَ الكُسَعِيِّ + نَزْوُ الفُرارِ اسْتَجْهَلَ الفُرارَ + النِّساءُ

شرمنده شدم مانند شرمندگی کسعی + بر جستن بره نر نادان شمرد بره را + زنان

شَقائِقُ الأَقْوامِ + نِسْيانُ المَوْتِ صَدَأُ القَلْبِ + نُصْحُ البَليدِ عَناءٌ

نیمه های گروه ها اند + فراموش کردن مرگ زنگ دل است + نصیحت کردن کودن رنج است

لا يُفيدُ + نُصْرَةُ الحَقِّ شَرَفٌ وَنُصْرَةُ الباطِلِ سَرَفٌ + النَّصُّ

که فائده نمیکند + یاری کردن حق بزرگی ست و یاری کردن باطل خیرگی است + تحقیق علم

سِلاحُ جِهادِ الشَّيْطانِ + النَّصيبُ يُصيبُ + النَّصيحَةُ بَيْنَ المَلَإِ

ساز جهاد شیطان است + نصیب میرسد + نصیحت میان گروه

تَقْريعٌ + نَظَرُ الشَّحيحِ إِلى الغَريمِ المُفْلِسِ + النَّعْلَيْنِ تَحْتَ العَيْنَيْنِ

سرزنش کردن است + نگریستن بخیل سوی مقروض محتاج + هر دو پاپوش زیر هر دو چشم

نِعْمَةُ الجاهِلِ كَرَوْضَةٍ في المَزابِلِ + النِّعْمَةُ مَجْهُولَةٌ ما دامَتْ مَحْصُولَةً

نعمت نادان مانند باغ است در جایهای پلید + نعمت مجهول است تا وقتیکه موجود است

فاذا افقدت عرفت ... النعمة اذا فقدت عرفت + نعم الجار

پس چون گم شود شناخته شود + نعمت چون گم شود شناخته شود + بهتر ...

القبر + نعم الشيء الهدية امام الحاجة + نعم صهر ... الرجل

گورست + بهتر چیز تحفه است پیش حاجت + بهتر ... داماد ... مرد خانه او

نعوذ بالله من الحور بعد الكور + نعوذ بالله من غضب الحليم +

پناه میگیریم بخدا از نقصان بعد زیادتی + پناه میگیریم بخدا از خشم بردبار +

نعوذ بالله من ذلك + نعم الكلب بؤس اهله + النفاض يقطر

پناه میگیریم بخدا از آن + نعمت سگ سختی اهل اوست + تنگدستی قطار قطار می آرد

الجلب + نفس عصام سودت عصاما + النفس مولعة بحب

شرف از اشرف نفس عصام سیاه کرد عصام را + نفس حریص است بر دوستی

العاجل + النفس معدن كل شر + نفض القصاب الوذام +

عاجل + نفس جای هر بدی است + افشاند قصاب روده ها +

نقاط القرآن خيلان الرحمة والغفران + النقد عند الحافرة +

نقطه های قرآن نقطه های بخشش و آمرزش است + نقد نزدیک اول سخن است

نقص البدر من عين الكمال + نقع باب الاخلاء نقع للعين كحل

کم شدن ماه چهاردهم از ذات کمال است + غبار در دوستان نفع است برای چشم مانند سرمه

الضياء + النفود حل العقود النكاح يفسد الحب + نور على نور +

روشنی + نقدها میگشاید گرهها را + نکاح تباه میکند دوستی را + روشنی بر روشنی

النوم اخ الموت + نوم الظالم احسن من يقظته + نية المرء خير من عمله +

خواب برادر مرگ است + خواب ستمگار نیکوترست از بیداری او + نیت مرد بهترست از عمل او

گنجینهٔ دوم در امثال فارسی

ناکرده رنج گنج میسر نشود + نامحرم اندرون خانهٔ خدا نتوان رفت + ناخن ندارد که پشت خارد +
نادان با سخن گنگ میبود تا قیاس کند + ناز بر آن کن که خریدار تست + ناسوده کجا رود که آسوده شود +
ناکس به تربیت نشود ای حکیم کس + ناکرده کار چون کار کند خود را رسوا نماید + ناکرده ارمان
و کرده پشیمان + ناکشته را قصاص نتوان کرد + نالهٔ آب از ناهمواری زمین است + نامرد زند
همیشه لاف مردمی + نام مرد به از مرد + نام بلند به از بام بلند + نام رستم به از رستم + نامش کلان
و دهش ویران + نان بگیر وزه چه بر پشت و چه در شکم + نان بده نام برآر + نان میگوید جان
میدهد + نان گربه به تیر میدوزد + نانی بده جانی بخر + نام انبان نمیخواهد + نانش در روغن افتاده
ناودان کعبه میدزدد و باران رحمت طمع میدارد + نبرد دفتر رزم را تیغ تیز + نبود خیر در آنخانه
که عصمت نبود + نتوان مرد به سختی که من اینجا زادم + نخورده بخیست + نخود بهر آش
ست + ندهد نقد را به نسیه کسی + نرخ متاعی که فراوان بود + نرگس شکل جان بود از رزان
بود + نزد بی زر باختن زن خود گادست + نرم چوب را کرم میخورد + نرود میخ آهنین
در سنگ + نزدیکان را بیش بود حیرانی + نزدیک آتش پرست دوزخ به از بهشت است +
نزدیکان بی بصرند + دوران باخبر در حضور + نزد کم حوصله کفش زردوزی به از گوشوارهٔ زر +
نشاط عمر باشد تا به سی سال + چو چل آمد فرو ریزد پر و بال + نشود نیک نهاد یکه ز میثاق
بد است + نفس برآمد و کار از تو بنمی آید + نقاش نقش ثانی بهتر کشد ز اول + نقد دیده
و شنیده + نقش بر آب میزند + نقل کفر کفر نباشد + نقل عیش به از عیش + نکند دوست زینهار
از دوست + نکوئی کن و در آب انداز + نکوئی با بدان کردن چنانست + که بد کردن بجای
نیکمردان + نگو گوی گر دیر گوئی چه غم + نگاه درویش چین سوا است + نگون شدن آسمان

برای عیدان آدمیان سنت نماز ستون دین است وقامت هر کس ستون نماز + نماز بستم گار
بزرونگار + بماند بر لعنت پایدار + هر دو از بر کرکس برآسمان نتوان رفت مگر او زلگد پیشه
بر زمین برود + نمک میخورد و نمکدان می شکند تو بی عمل بی زیش حاصل نشود + نو کر قاضی خان
تعزیرست + نوبینده انکه درنماز چیست + نهان کی ماند آن رازی کزو سازند
محفلها + نه از تو جو و نه از من نخود + نه خود خوری نه کس دهی گنده کنی بسگ دهی + نه از آسمان
درخت نه در زمین بجست + نه هر سخن بحث کردن رواست + خطای بزرگان گرفتن خطاست
نه روی ماندن نه پای رفتن + نه روی رهائی نه راه گریز + نه سیخ سوزد نه کباب + نه شیر شتر
میخواهم و نه دیدار عرب + نه صبر در دل عاشق نه آب در غربال + نه قاضیم نه مشایخ نه محتسب
نه فقیه + مرا چه سود که منع شراب خواره کنم + نه مانع دارد که سلطان گیرد نه جائی که شیطان
نه مان گند می بسخن هم دمی + نه هر زن زنست و نه هر مرد مرد + خدا پنج انگشت یکسان نکرد
نه هر جای مرکب توان تاختن + که جاها سپر باید انداختن + نه هر که چهره برافروخت دلبری آمد
نیاید بجو باز آبی که رفت + نی تاب صبر دارم نی طاقت جدائی + نیستی و نان خود داری
نیش عقرب نه از پی کین است + مقتضای طبیعتش این است + نیم حکیم خطرهٔ جان نیم ملا خطرهٔ ایمان
نیم خورده سگ هم سگ را شاید + نیم نانی گر خورد مرد خدا + بذل درویشان کند نیم دگر
نیکی نیک ابدی بد را + نیکی بر باد گنه لازم

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

نانا نه گو تا فلان پکڑ رہا + ناچ نجانوں آنگن ٹیڑھا + نا چنی نکلی تو گھونگٹ کیا + نادان بات
کری دانا قیاس کری + نادان کی دوستی جی کا زیان + نادان دوست سی دانا دشمن بھلا
نازک لہر یا دی زہر + ناک چنی چبوائی ہین + ناک کاٹی مبارک کان کاٹی سلامت + ناک کی

نیت ٹیسی برکت کرے دالا ہی + ناک تو کٹی پر دہ پوہی جی رلی + نامی ساہ کما کہا دی نامی چور مارا جاوی

نام کیوزی پادی لبس + نام بڑا اور درسن تہوڑا + نانی خسم کری نواسا چٹی بہری + نانی آگے

ننیہال کی باتین + نائی کی برات مین سبھی ٹہاکر + نائی نائی بال کتنی حجمان جی آگی ہی آئی مین

نابین سب کی چلوانی ہوئی اپنی دہوتی بچائی **ندی** ناو سنجوگ کت او دہوکت لوگ + ندی کی یو

گہراتی ہی کہ مین پاؤن ہی نہین رکہتا + ندی کناری رو کہرا جب سب ہوی بناس + **نرک**

ہو مین ٹہیلا ٹہیلی + نر ہی مان تر ہی متی آخر دنیا فنا فنی + **نفیرمین** نخر اکیا + **نقاری**

باج دمامی باج گئی **نکاحی** نہ بیاہی منڈ وبہو کہاں سی آئی + نکٹا جیا بری احوالون + نکٹی کہ

ناک کٹی سوا بالشت اور بڑہی + نکٹی نی پاد اہر گہر بہاگا + نکٹی مینا پانی پلاوی تا انہین گنون ہی

نکہر انہیں نانون چینا + نکہٹو گئی ہاٹ منگا ئی تراز و لائی باٹ + نل کا مارا نلوا اٹہو ٹی **نمازیکا**

لگا **نند** بہجلی بسنت + نند کا نند وٹی گلی لاگ لاگ روٹی + ننگون کو بہوکون نی لوٹ لیا

ننگ دہڑنگ **نوکری** نت نئی + نوکری ارنڈ کی جڑ ہی + نوکری بڑی کیمیا ہی + نوکر

لاٹ کیوں رکی ہو منہ ملین جو لین + نو کو نڈہی اور دس نیگی + نو من تل کہائی مہر ٹیر کا پہر

نون والی کا نون گرا اوسنی اوٹہا لیا گہی والی کا گہی گرا اوسنی کیا اٹہایا **نہ** ایک ہنستا بہلا

نہ ایک روتا بہلا + نہ باسی بچی نہ کتا کہائی + نہ بولی نہ بولی بولی تو ایک پتہر کہینچ مارا + نہ کی

نہ پیر بہگا بیر + نہ جانی ہری نہ لاٹہی ٹوٹی + نہ کتا دیکہی گا نہ بہونکی گا + نہ گاڑی بہری آشنائی

نہ جو بہرنا نا + نہ گامین کی تہن نہ گسائین کی بہانڈی + نہ گو مین ڈہیلا ڈالی نہ چہینٹین کہائی

نہ مین جلاؤن تیری نہ تو جلا میری + نہ ماری مری نہ کا ٹی کٹی + نہ نو من تیل ہوگا نہ رادہا ناچی گی

نہ نگین نہ راہ چوٹرین + **نیا** بسنی اور اڑدیکا بہیل + نیا نو دن پرانا سو دن + نیا نوکر شیر مار

نیا اتیت پیٹرو پرالاٹو + نیبو نچوڑ + نئی جوانی اور ماتہا ڈہیلا + نئی سہرسی جنم پایا ہی

نئی سرسی پائی جوبی + آدہی رات نہر اون ہوئی + نیستی اوزنا برخورداری + نئی فوجدار سے

اور مرغی پر نظاره + نیکی کر خدا سے پا + نیکی ہی رہ جاتی ہے + نیکی کا پوچھنا کیا + نیکی اور پوچھ پوچھ + نیل کا ماٹ بگڑا ہے + نٹنی نا ین بانس کی نہرنی + نٹنی ناگنی تینگی پہن + نٹنی ز دام ...

خزینه بست و نهم در مثلهای حرف واو مشتمل بر سه گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

اَلْوَاحِدُ لَا یَصْدُرُ عَنْهُ اِلَّا الْوَاحِدُ + اَلْوَاحِدُ شَیْطَانٌ وَالْاِثْنَانِ

واحد صادر نمی شود از او مگر یکی + واحد یک شیطان است و دو

شَیْطَانَانِ وَالثَّلٰثَةُ رَکْبٌ + وَاَرْطِیْ فَاِنَّ خَیْرَكِ فِی الْوَطِیْطِ +

دو شیطان و سه جماعت اند + واحمق باش پس البته بهتری تو در حماقت است

وَاَسَاكَ مَنْ تَغَافَلَ عَنْكَ + وَاَسَافَ حَتّٰی مَا یَشْتَكِی السَّوَافَ +

غمخواری کرد ترا هر که غفلت ورزید از تو + و هلاک شد تا آنکه گله نمیکند بلا سے را

وَافَقَ شَنٌّ طَبَقَةً + اَلْوَاقِیَةُ خَیْرٌ مِنَ الرَّاقِیَةِ + وَالَاكَ مَنْ لَمْ

موافقت کرد شن طبقه را + زن نگاهدارنده بهتر است از زن افسون گر + دوستی کرد ترا هر که دشمنی

یُعَادِكَ + وَاِنْ تُصِبْكُمْ سَیِّئَةٌ یَفْرَحُوْا بِهَا + وَاِنَّ کَثِیْرًا مِنَ الْخُلَطَاءِ

نکرد ترا + و اگر برسد شما را بدی شادان شوند بوی + و به تحقیق بیشتر از آمیزش کنندگان هر آینه

لَیَبْغِیْ بَعْضُهُمْ عَلٰی بَعْضٍ + وَاِنَّمَا لِکُلِّ امْرِءٍ مَا نَوٰی + وَاِنَّهٗ لَقَسَمٌ

بغاوت میکنند بعض ایشان بر بعضی + و جز این نیست که برای هر مرد چیزیست که نیت کرده + و بتحقیق وی هر آینه سوگند

لَوْ تَعْلَمُوْنَ عَظِیْمٌ + وَجَدْتُ النَّاسَ اُخْبُرْ تَقْلِهٖ + وَجَبَ

اگر بدانید بزرگ + یافتم مردمان را آخر کار تره + واجب

اَلْمُلَاحَظَةُ کَفَاءُ الْمُحَافَظَةِ + وَجَّهَ الْحَجَرَ وِجْهَةً + وَجْهُ الْمُبَلِّغِ

ملاحظه برابر محافظت است + متوجه گردد سنگ روی خود را + روی رساننده

اقبح + وجه المحرش اقبح + الوحدة خير من جليس السوء +
زشت بهتر + روی برغلانندهٔ زشت ترست + تنهائی بهترست از همنشین بد +
وحمی ولا حبل + وحيل بينهم وبين ما يشتهون + ودق
زن آبستن نیست بخوردن چیزی میل کند + وحیلولت کرده شد میان ایشان و میان چیزی که خواهش میکنند + نزدیک شد
العير الى الماء + ورث فلان هذا قبل ان يفس فلان +
گور خر سوی آب + وارث شد فلان این را پیش از بخل کردن فلان بچیزی +
وزر صدقة المنان اكبر من اجره + وصف العيش
بار صدقه نعمت نهنده بزرگتر است از ثواب او + بیان کردن عیش
نصف العيش + وضع الاحسان في غير موضعه ظلم +
نصف عیش ست + نهادن احسان در غیر محلش ستم ست +
وضع فلان على يدي عدل + الوطن ام الثاني + وعد
نهاد فلان بر هر دو دست عادل + وطن مادر دوم است + وعدهٔ
الكريم الزم من دين الغريم + وعين الرضاء من كل عيب
جوان مرد لازم ترست از قرض قرض خواه + و چشم خوشنودی از هر عیب
كليلة + الوقت سيف قاطع + وقر نفسك تهب +
مانده است + زمانه شمشیر برنده است + تو قیر کن نفس خود را بخشیده شوی
وقعت عليه رحمة + وقع الربيع على اربع + وقع في عاشور
واقع شد بروی رحمت + واقع شد بهار بر سر ایاسے + بیفتاد در جای
شر + وقع في روضة وغدير + وقع في حيص بيص +
بدی + واقع شد در باغ و چشمه + واقع شد در سختی و تنگی +

رفع القوم في سلاجل + الوقف لا يملك + وكان بين ذلك

افتادند گروه در بارگشتن + وقف ملک کرده نمی شود + و بود میان آن

قواما + ولاية الاحمق سريع الزوال + ولتعلمن نباه بعد

راستی + حکومت نادان بزودی زوال پذیرد + و هرآئینه بدانید خبر او را

حين + ولد الجارية انجب + الولد سر لابيه + الولد يشبه

وقتی + فرزند کنیز نجیب تر است + پسر رازدار است برای پدر خود + پسر مشابه می شود

بالخال + الولد الحر يقتدي بآبائه الغر + الولد الرشيد يقتدي

به خال + پسر آزاد پیروی میکند به پدران مشهور خود + پسر رشید پیروی میکند

بابيه الحميد + وللناس في ما يعشقون مذاهب + ولن يصلح

به پدر ستوده خود + و برای مردمان در چیزی که عاشق می شوند راهها است + و هرگز شایسته نکند

العطار ما افسده الدهر + ولعاد و الماكول عند والهم

طبیب چیزی را که تباه کرده آنرا زمانه + و هرآئینه بازگشتن بچیزی که خورده شده است

لكاذبون + ولو علم الله فيهم خيرا لاسمعهم + ولن الطفل مرزوق +

هرآئینه دروغگویانند + واگر میدانست خدا در ایشان بهتری هرآئینه می شنوانید ایشان را + کودک روزی داده شده است

ومن دونه خرط القتاد + ومن غصنه ما ينبت شكيرها + وهل ينهض

و از نزدیک اوست دشواری + و از شاخ او می روید شاخهای خرد + و آیا می جنبد

البازي بغير جناح + ويل اهون من ويلين + وبلك العلم امك البضاع

باز بدون پر + یک وای سهل تر است از دو وای + سخنی ترا آیا میدانی که مادر تو جماع

وطائرك الانضاع + ويل للحسود من حسده + ويل للشجي من الخلي

و وای برای حاسد است از حسدش + هلاکی برای اندوهگین است از بی غم

ویل لمن ساء خلقه وقبح خلقه + ویل لمن وقر الاحرار +

[یعنی] سختی ست برای کسی که بد شد خلق او و زشت شد صورت او + ہلاکت ست برای کسی که توقیر کرد آزادگان را +

گنجینۂ دوم در مثلہای فارسی

وا کن کیسه بخور هریسه × وامانده گاو را بخر باید داد × وامانده به که در مانده × وای بر قدر سخن گر بسخندان نرسد × وای نه یکبار که صد بار × وای گر از پس امروز بود فردائی × وای بران خورده که تنها خوری × وای گر تنها گریه و رشه چیزی دیگرست × وظیفه گر طلبی رو هنر بدست آور × وفای عهد نکو باشد ار بیاموزی × وقت ضرورت چو نماند گریز دست بگیرد سر شمشیر تیز × وقت خوش چو از دست رفت باز بدست نیاید × وقت را بنده ساعت را سلطان × ولی را ولی می شناسد

گنجینۂ سوم در امثال هندیه

واچهڑی کلیان × واہمہ خلاق ہی وقت پڑی پر جانیی کو بیری کو میت وہلی کی گھر میں شیطان × ولی کو ولی ہی پہچانتا ہی ویہان تک ہنسیی جو ندونمد کی × ویرہاس یہ چھائی بل دونو خاک اوڑائی × وہ بھی پاترین جو مٹھلین وہ دن ڈوبا جو گھوڑی ہی چڑہیا کیا وہ دن گئی جو خلیل خان فاختہ مارتی تہی × وہ دن گئی جو بھینس بکو ہی ہنکتی تہی × وہ ڈوبا ہی جلادیا × وہ کملی ہی جاتی رہی جسمین تل سند ہتی تہی × وہ گوڑ نہین جو چیونتا کہای × وہ منڈ ہی ہی جاتی رہی جہان اتیت رہتی تہی × وہم کی دارو ہی نہین × وہ ہی ہل جو میسر ہو

وہی ساتھ وہی تین بیسی وہی اپنا جو اپنی کام مین خزینہ سی ام و مثلہا حجی خاص مشتمل بر ...

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

هَاتِ مَا عِنْدَكَ تُعْرَفْ بِهِ × هَانَ عَلَى الْأَمْلَسِ مَا لَاقَى الدَّبِرُ ×

بیار آنچہ نزد تست شناختہ شوی بوی × سبک شد بر درست پشت آنچہ ملاقات کرد ریش

هَانَ عَلَى النُّظَّارِ مَا يَمُرُّ بِظَهْرِ الْمَجْلُودِ × هَبْ وَلَا تَمُنَّ

سبک شد بر بینندگان آنچہ میگذرد بر پشت مجلود × بہ بخش و منت منہ

اَلْهَدَايَا مُشْتَرَكَةٌ × هٰذَا أَصْعَبُ مِنْ خَرْطِ الْقَتَادِ × هٰذَا

ہدیہ ہا مشترک است × این دشوار تر است از مالیدن درخت خار دار این

أَجَلُّ مِنَ الْحَرْشِ × هٰذَا أَوَانُ الْحَرْبِ فَاشْتَدِّي زِيَمْ ×

بزرگ تر است از شکار سوسمار × این وقت جنگ است پس استوار شو ای زیم

هٰذَا جَزَاءُ مَنْ زَرَعَ شَوْكًا وَطَلَبَ مِنْهُ ثَمَرًا × هٰذَا

این پاداش کسی است کہ کشت خار را و طلب کرد ازان بار را × این

عَلَى طَرَفِ الثُّمَامِ × هٰذَا كَنَقْشٍ فِي الْحَجَرِ × هٰذَا مِنْ بَرَكَةِ

بر کنارہ گیاہ است × این مانند نقش سنگ است × این برکت

الْبَرَامِكَةِ × هٰذَا يَضْرِبُ فِي حَدِيدٍ بَارِدٍ × هٰذِهِ بِتِلْكَ

برامکہ است × این میزند در آہن سرد × این عوض آنست

وَالْبَادِي أَظْلَمُ × هَارِبُكَ مِنْ نَفْسِكَ أَنْفَعُ مِنْ هَارِبِكَ

و آغاز کنندہ ستمگار تر است × گریختن تو از نفس خود سودمند تر است از گریختن

مع الزاء والسين × مع الصاد والراء

من الاسد × الهذر فى الكلام كالملح فى الطعام × هشم

از شیر × بیهوده گی در سخن مانند نمک است در طعام × شکستن

الثريد غير اكله × هضما لنفسه × هلاك المرء في العجب

ثرید جز خوردن او نیست × شکستن برای نفس خود × هلاکی مرد در نازیدنست

هل بالرمل اوشال × هل جزاء الاحسان الا الاحسان

آیا در ریگ است آبهای اندک × نیست پاداش احسان مگر احسان

هلك الحايص وهو لا يعلم × هل يحسن العفو الا

هلاک شد حرایص و حال آنکه او نمیداند × خوب نمی شود عفو مگر

مع الميم

عند الذنب × هما صرعان × هما قيضان × هم السعيد

نزدیک گناه × هردو دو حریف اند × هردو برابر اند × اندوه نیکبخت

آخرته وهم الشقي دنياه × هم في شيء لا يطير غرابه

آخرت اوست و اندوه بدبخت دنیای اوست × قصد کرد در چیزی که پرواز نمیکند زاغ او

مع النون

الهم نصف الهرم × هموم المرء بقدر همه × هنيئا

اندوه نیمه پیریست × اندوههای مرد باندازهٔ همتهای اوست × گوارنده

مع الواو

مريئا غير داء مخامر × هو ابن بي وبا × هو ابيض الكبد

گوارنده بی بیماری پوشیده ... ست کننده × او پسر بی باست یعنی مجهول النسب × او سپید جگرست

هو اجرء من الماشي بترج × هو اجرء من خاصي خصاف

او دلیرترست از رونده پیاده در ترج × او دلیرترست از برارندهٔ خصیهٔ اسپ

هو احمق من رجلة × هو احمق من صاحب ضأن

او نادان ترست از خرفه × او نادان ترست از صاحب میش نر

تمائین × هو اذل من البعرة × هو اذل من بیضة البلد

کم ہشتاد و ہشت × او خوارتر ست از پشک × او خوارتر ست از میانهٔ شهر

هو اسود الکبد × هو اسمع من الذئب الازل × هو

او سیاه جگر ست × او شنواتر ست از گرگ سبک سرین × او

اشد من الدلم × هو اشد من النمر × هو اصرد من عنز

سخت تر ست از دلم × او سخت تر ست از پلنگ × او توانا تر ست از ماده

جرباء × هو اصنع من سرفة × هو اطوع من ثواب

بز گرگین × او کاری گرتر ست از سرفه × او فرمان بردارتر ست از ثواب

هو اطمع من اشعب × هو اغزل من امرئ القیس × هو اعری

او طامع تر ست از اشعب × او عشق بازی کننده تر ست از امرئ القیس × او برهنه تر ست

من المغزل × هو اکذب من الاخید الصحان × هو اکسی

از دوک × او دروغگوتر ست از پیر سافر شراب [illegible] × او پوشنده تر

من بصل × هو الزم لک من شعر قصتک × هو امسخ من

از پیاز × او لازم تر ست مر ترا از موی پیشانی تو × او بی مزه تر ست از

لحم حوار × هو امنع من لبدة الاسد × هو انوم

گوشت بچه شتر × او بازدارنده تر ست از موی شیر × او خوابنده تر

من فهد × هو الاول هو الآخر × هو السمن لا یخم

از یوز یعنی چیتا × او اول ست او آخر ست × او روغن ست که گنده نمی شود

هو الشمس لا تخم × هو بیضة البلد × هو المسک ما کررته

او آفتاب ست که گنده نمی شود × او میانهٔ شهر ست × او مشک ست و هرگاه مکرر کنی

يَتَضَوَّعُ × هُوَ دُعَيْمِيصُ هٰذَا الْأَمْرِ × هُوَ ضُلُّ بْنُ ضُلٍّ × هُوَ عَلَى

خوشبو ميدهد × او دعيميص اين كار است × او بلا كى پسر بلا كى است × او بر

حَبْلِ ذِرَاعِكَ × هُوَ فِي شَيْءٍ لَا يَطِيرُ غُرَابُهُ × هُوَ كَدَاءِ الْبَطْنِ

رسن آرنج تست × او در چيزيست كه پرواز نميكند زاغ او × او مانند بيمارى شكم است

هُوَ كَطَالِبِ الْقُرْطِ قُطِعَتْ أُذُنُهُ × هُوَ مِنْ خَيْرِ قُوَيْسٍ سَهْمًا

او مانند جوينده گوشواره ايست كه بريده شد گوش او × او از بهترين كمان است از روى تير

هُوَ يَدِبُّ الضَّرَاءَ × هُوَ يَشُوبُ وَيَرُوبُ × الْهَوَى مَطِيَّةُ

او نرم ميراند سختى را × او آميزش ميكند و مختلط مى شود × خواهش سوارى

الْفِتْنَةِ × هٰهُنَا تُسْكَبُ الْعَبَرَاتُ × هِيَ أَذْنَتْكَ مِنَ الطَّلِّ

فتنه است × اينجا ريخته مى شود اشكها × آن آگاه كرد ترا از شبنم

وَلَوْلَا ذٰلِكَ لَأَصْبَحْتَ صَاحِيًا × هِيَ الْخَمْرُ تُكْنَى الطِّلَاءَ

و اگر نمى بود آن هر آئينه صبح ميكردى هشيار × آن شراب است كه كنيت كرده مى شود طلا

كَالذِّئْبِ يُكْنَى أَبَا جَعْدَةَ × هَيَّا وَهَيَّا عَنْ جِمَالٍ وَعَوْعَةٍ ×

مانند گرگ كه كنيت كرده مى شود ابو جعده را × آماده شد آماده شد از خوبى و غوغا ×

هَيَّانُ بْنُ بَيَّانَ × هَيُّ بْنُ بَيٍّ × الْهَيْبَةُ خَيْبَةٌ × هَيْهَاتَ

هيان پسر بيان × هى پسر بى × ترس نااميديست × دور شد

أَيْنَ الشَّمْسُ وَالذَّرَّاتُ × هَيْهَاتَ ذَهَبَ كَمَا ذَهَبَ أَمْسِ الدَّابِرُ

كجاست آفتاب و ذره ها × دور شد رفت چنانكه رفت دى گذشته ×

هَيْهَاتَ مِنْكَ قُعَيْقِعَانُ × هَيْهَاتَ مِنْ نَصِيحَةِ الْعَدُوِّ

دور شد از تو قعيقعان × دور شد از نصيحت دشمن ×

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

داده گردد

هر آن امرد که گرد باده گردد × اگر رستم بود کون داده گردد × هر انچه حاکم عادل کند همان داد است × هر بهار را خزانی در پی است × هر جا که پری رخیست دیوی با اوست × هر جا که رنگ و بوی بود گفتگو بود × هر جا که نمک خوری نمکدان مشکن × هر جا که گلی است پهلویش خاری هست × هر جا که میوه خوبست کلاغ میخورد × هر جا که گنجست انجا مارست × هر چه خدا خواست همان میشود × هر چه استاد ازل گفت همان میگویم × هر چه به یلی می آید به تلی میرود × هر چه زن خواهد باد و هر چه مادر خواهد مباد × هر چه بقامت کهتر بقیمت بهتر × هر چه از دوست میرسد نیکوست × هر چه در دل فرود آید در دیده نیکو نماید × هر چه باد آرد باد برد × هر چه آن خسرو کند شیرین بود × هر چه کند همت مردان کند × هر چه دیر نپاید دلبستگی را نشاید × هر چه در بند آنی بنده آنی × هر چه هست از قامت ناساز بی اندام ماست × ورنه تشریف تو بر بالای کس کوتاه نیست × هر چه با دابا و ما کشتی در آب انداختیم × هر چه بادا باد دست ما و دامان شما × هر چه دانا کند کند نادان × لیک بعد از خرابی بصره × هر چه کاری بدروی × هر چه از دزد ماند رمال برد هر چه از دو نان بمنت خواستی × در تن افزودی و در جان کاستی × هر چه در دیگست بچمچه بر می آید × هر چه از آسمان آمد زمین برداشت × هر چیز که در کان نمک رفت نمک شد × هر چند گفتم خالو حسن نیستم گفت نه تو خالوی حسنی × هر چند که یابند من پالان اویم × هر خر و باری دگر هر در دیرادر ماست × هر روز عید نیست که حلوا خورد کسی × هر روز گاو نخواهد مرد که کوفته ارزان شود × هر زمینی را بود خاصیتی × هر سخن وقتی و هر نکته مکانی دارد × هر سگی که عوعو کند در کوچه خود شیر غرانست × هر شبی گویم که فردا

هر که این سودا کنم × بار چون فردا شود امروز را فردا کنم × هر شبی را روزی در پیست
هر شیفتی در این ره صد بحر آتش نشست × هر عمل اجری و هر کرده جزائی دارد ×
هر عیب که سلطان بپسندد هنر است × هر فرعونی را موسائیست × هر کاری
و هر مردی × هر کجا در جهان فلک زده ایست × کار او تماشای در مالیست × هر کجا
چشمه بود شیرین × مردم و مرغ و مور گرد آیند × هر کجا درد نیست درمانش نفرموده
هر کرده را جزائیست × هر کرا پنج روز نوبت اوست × هر کرا دل زنده است عشق بازنده
هر کرا اخلاص بیش اقبال بیش × هر کرا آب دهن نیست لب خشک ماند × هر کرا صحبت
بحکمت نیست × هر کرا دردی رسد ناچار گوید وای را × هر کرا طاوس باید قصد
هندوستان کند × هر کسی را قرار در پیست × هر کسی را بهر کاری ساختند × مهر او را
در دلش انداختند × هر کسی را فرزند خویش خوش نماید × هر کسی مصلحت خویش نکو میداند
هر کسی آن درود عاقبت کار که کشت × هر کس بقدر خویش گرفتار محنت است × هر کس
بقدر همت خود خانه ساخته × هر کس بخیال خویش خبطی دارد × هر کس و کاری دگر ×
هر کمالی را زوالی × هر که او روی بهبود نداشت × دیدن روی نبی سود نداشت
هر که آمد بجهان نقش فنا خواهد بود × آنکه پاینده و باقیست خدا خواهد بود × هر که [illegible]
مزاج باشد نی آب نبیند × هر که از خدا نترسد از او باید ترسید × هر که آید گو بیا و هر که خواهد
گو برو × هر که آمد بجهان [illegible] پیدا کرد × سبز شد دانه جو با خاک هیچ پیدا کرد
هر که آمد عمارتی نو ساخت × رفت و منزل بدیگری پرداخت × هر که با نوح نشیند
چه غم از طوفانش × هر که با بدان نشیند نیکی نبیند × هر که با پولاد بازو پنجه کرد ساعد
سیمین خود را رنجه کرد × هر که بر گردد خر گردد × هر که بر کشد دست شفقت فرو دارد
سزا بیند × هر که باد در سر دارد سر بباد دارد × هر که بدی کرد به بدی یار شود × هر که تهی

کیسه‌ات آسوده‌تر × هرکه تنها خورد مرد و خاک بر سرش افتد × هرکه خود را بیند خدا را
نه بیند × هرکه خیانت ورزد دستش از حساب بلرزد × هرکه در جنگ پشت نماید روی نشود
نمود × هرکه زندگی ندارد مرده است × هرکه سلطان مرید او باشد گر همه بد کند نکو باشد
هرکه شیر گرم نخورده تا آب پا نکند نخورد × هرکه شمشیر زند سکه بنامش خوانند × هرکه کم خورد
نور چشم ماست × هرکه عیب دگران پیش تو آورد و شمرد × بیگمان عیب تو پیش دگران
خواهد برد × هرکه گریزد ز خراجات شاه × بارکش غول بیابان شود × هرکه مال نخورد
پشیمانی خورد × هرکه نان از عمل خویش خورد منت حاتم طائی نبرد × هرگاه خر کباب شود
شغال بستنی کند × هر گنده ... پراگنده پری می باید هر ماه ... ندارد × هرکس که
... گرد × هر ملکی و هر رسمی × هر نشیبی را فرازی در پیست × هر نمودی را
نبودی هست × هزار ... ترا او غم چه خورد × هزار دوست کم است و یک دشمن بسیار × هزار جواب
و یک خاموشی برابرست × هزار عیش تصدق کنم به قطرهٔ غم × که عیش خواب و خیالست
و غم همیشه رفیق هم الاغ و هم سلاغ × هم پیشه دشمن هم پیشه است × همت مردان
مدد خدا × همت کارها دارد × همت اگر همت مردان شود × مور تواند که سلیمان شود
هم ثواب و هم خرما × هم خانه دشمن کور است × هم دنیا دارد و هم کار روانی × هم دیگر
... کند هم ... نیست × همرنگ ضرر ندارد × همسایه بد مباد کس را × هم خدا و هم
تماشا × هر مال حلال است آید ... × همه را یک ... × همه جا خانه
عشقست چه مسجد چه کنشت × همه نطقی چو مصطفی ... × همه چیز را از آب شویند پلیدی
آب از هیچ چیز شسته نشود × همه ... سخن شنوا نیست × که تو طوطی و خانه رنگینست
همیشه در صدف گوهر نباشد × همیشه چاه کن از دست خویش در چاهست × همین
که گرم رفتن شدم تا شیراز نمی رسم × همین سنگست و پشت پا × قرشی هندی

زخم ست × هنر بهتر از ملک و مال پدر × هنوز مرده من زنده ترا باز ست
هنوز همان آش در کاسه است × هنوز دو نیم قیراط باقی دارد × هنوز مسجد ساخته نشده
و نیستی بر در پش نشست هیچ کاره و همه کاره × هیچ ما و هیچ تو

گنجینه سوم در امثال هندیه

ہاتھ دیکھن کو آرسی کیا × ہاتھ نہ مٹھی ہلبلاتی اوٹھی × ہاتھ پاس کی کاٹ لے
ر منہ مین موچھین جاتین × ہاتھ کو ہاتھ پہچانی × ہاتھ کشیدہ آسمان دیدہ × ہاتھ
با کا تسا تو پیٹ کا کیا سانسا × ہاتھ کی لکیرین کہین مٹی ہین × ہاتھ نہ گلی ناک مین
یانہ کی ڈلی × ہاتھ پاؤن بچائی مو دیکھو ٹر کائی × ہاتھ کا دیا ساتھ کہان لگا × ہاتھ
کا دیا آڑی آئی × ہاتھون مہندی پاؤن مہندی اپنی پکن اور رون دیندی × ہاتھی
سی گنی کہانی × ہاتھی کی پانو مین سب کا پاؤن × ہاتھی پہری گاؤن گاؤن جسکا
ہاتھی اوسکا ناؤن × ہاتھی نکل گیا دم اٹک رہی × ہاتھی اپنی ہتھیالی پر آوی تو
آدمی بہنگا ہی × ہار مین ہار نہ گہر مین کہیتی × ہائی ری جدائی ہتھیلی پہ سرسون
جماتی ہین ہتھیلی کا پہپولا ہتھیلی پر رکھی پہرتی ہی ہر ایک بات کی آخر کچھہ انتہا ہی
ہی × ہر جیسی کو تیسا × ہر داؤن گوڑ بینک پینا × ہر کو بھی سو کا ہوئی × ہری بہر
بل گئی جلو تک وقت ٹل گئی × ہر کہا اپن گیا ہی ہزار ہاتھی لٹا تو بھی سوا لاکھہ
کی کا × ہزار لاٹھی ٹوٹی ٹھیکری کی گہر بار کی ناسن تو ٹر نیکو بہت ہی × ہزار نعمت اور ایک تندرستی
ہزار آفتین ہین لیک دل لگانی مین × ہزار برس کا ریزہ اور نتھی ناؤن × ہزار جوتیان
مارون اور ایک گن گنون × ہزار گہری پانی کی پڑ گئی ہگانا نہ گہر کہا × ہگا ہی
لڑکی کی تہنی پہچانی جاتی ہین × ہگتی گئی یاد آئی رو لی مٹھی نہ گالا لائی × ہگنا

تھوڑا اور پیٹ پیٹ بہت × ہاگیں اور آنکھیں غوریرین ہلاؤ نہ جلاؤ مجھی بیٹھی ہی کھلاؤ × ہلکا پچھوڑی اوڑا اوڑ جائی × ہل نسکون میری تو نجری ہماری تو شمن کو بھی خبر نہیں × ہم رنگ کی دہوتی × ہم کیا رانڈ کی بیٹوہ ہین × ہم کیا گھاس کھودا کیی ہین × ہم نہون یہ بھائی فتح محمد ہین × ہم نی کیا گدہی چرائی ہین × ہمنی بھی تمہاری ہی آنکھین دیکھین ہین × ہمیشہ روتی ہی جنم گذرا ہستی نہی گھٹی ہین ہنست کیا ہو منہ کرکہ الاؤ × ہنسن سی کہائی ہوہڑ کا مال × ہنس گن یادوی تیوس لاگی × ہنسیا دور کہ بڑ ودسن کی ناک × ہنوز دلی دور ہی ہوا کی گھوڑی پر سوار ہین × ہوائی دیدہ × ہوتا ہی گلی مین اپنی کتا ہی شیر × ہوجی چوٹ نہائی کی سر ہوسناک بڑہیا چیٹا ٹیکا لٹکا × ہونہار برویکی چکنی چکنی پات × ہونٹھون سی ابھی دودہ کی بو نہین گئی ہیجڑی کی گھر بیٹا ہوا ہی × ہیی مدہ پی × ہینگ آئی تو ہاٹ لگائی ہینگ لگا رکھا کر

تمت خزینۂ سی ویکم در مثلہای حرف یا مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

یَابَی الحَقِینُ العِذرَۃَ × یَاتِیکَ مَا قُدِّرَ لَکَ × یَا حَبَّذَا الاِمَارَۃُ

انکار میکند حقین بہانہ را × می آید ترا آنچہ اندازہ کردہ شد برای تو × ای خوب ست سرداری

وَلَو عَلَی الحِجَارَۃِ × اَلیَاسُ اِحدَی الرَّاحَتَینِ × اَلیَاسُ حُرٌّ وَالرَّجَاءُ عَبدٌ

اگرچہ باشد بر سنگ × نا امیدی یکی از دو آسایش ست × نا امیدی آزاد ست و امید بندہ ست

اَلیَاسُ خَیرٌ مِنَ التَّضَرُّعِ اِلَی النَّاسِ × یَاسُ القَلبِ رَاحَۃُ النَّفسِ

نا امیدی بہتر ست از زاری کردن سوی مردمان × نا امیدی دل آسایش نفس ست

یَاکُلُ خُبزَہٗ بِلُحُومِ النَّاسِ × یَاکُلُ الفِیلَ وَیَغُصُّ بِالبَقَّۃِ × یَالَیتَ

میخورد نان خود را بگوشت مردمان × بخورد پیل را و غصہ میکند بپشہ × ای کاشکی

لیتنی وبینک بعد المشرقین فبئس القرین × یأمن المخائف

کاشکی میان من و میان تو دوری مشرق و مغرب بودی پس بد نزدیک ست × ملی بیم شود ترسنده

اذا وصل ما خافه یبصر العاقل بقلبه ما لا یبصر الجاهل بعینه

ترسیدهٔ چیزی را که ترسیده از آن × می بیند دانا به دل خود چیزی را که نمی بیند نادان بچشم خود

یبلغ الخصم بالقضم یتداوی الخمر بالخمر یجاری بلیق و یذام

رسیده خوردن ... بانگشت خوردن ... × بیش مرد بلیق و نکوهیده می شود

یجوز للشاعر ما لا یجوز لغیره یحرق علیه الارم × یحسب

جایز میشود مر شاعر را انچه جایز نمی شود مر غیر او را × می خاید بروی دندان ها را گمان میکند

کل احد عقله ذا کمال وولده صاحب جمال × یحمل شن و

هر یک عقل خود را صاحب کمال و پسر خود را صاحب خوبی × می بردارد شن و

یفدی لکیز × یحمل الشیخ الکبیر جنازة الطفل الصغیر × یخبر

فدا داده می شود لکیز × بر میدارد پیر کلان سال جنازه بچه خورد سال را × خبر میدهد

عن مجهولة مرائه × ید الله فوق ایدیهم × ید الله علی الجماعة

از زن غیر مشهور آئینه او × دست خدا بالای دستهای ایشان ست × دست خدا بر جماعت ست

یداک اوکتا وفوک نفخ × الید العلیا خیر من الید السفلی

هر دو دست تو بر گره زده و دهن تو دمید × دست بالا بهتر ست از دست زیرین ×

ید الملوک دست البازی × ید تشح و اخری منک تاسونی

دست پادشاهان دست باز ست × یک دست بخل میکند و دست دیگر از تو اندوهگین میکند مرا

ید شلاء و امر لا یلتئم × یدک منک وان کانت شلاء یوتغی

دست شل ست و کار تمام نمی شود × دست تو از تست اگرچه باشد شل × میجرح

مربطا و یرفض مجرا × یرکب الصعب من لا ذلول له

درجای بستن و خواب میکند در حظیره شتر × سوار می شود دشوار را کسی که نیست نرم برای او × ذلیل شود

ما فی القلب الصافی کالماء فی الزجاج یزید الصدقة

آنچه در دل صاف ست مانند آب در آبگینه × افزون میکند صدقه

فی العمر یسر حسوا فی ارتغاء × یسود المرء قومه بالاحسان

در زندگی × پنهان میکند آشامیدن را در نوشیدن کفک شیر × سردار می شود مرد قوم خود را به نیکی کردن

الیهم یشکو الی مصمت × یصیر امر الصبور الی زیادة ×

سوی ایشان × گله میکند سوی خاموش شونده × میگردد کار صابر سوی افزونی

یطلبك الرزق کما تطلبه یعلم من حیث تؤکل الکتف

میجوید ترا روزی چنانکه میجوئی او را × دانسته می شود از جائی که خورده می شود شانه

یفعل الله ما یشاء ویحکم ما یرید یقول ذو الرمة کل شیء

میکند خدا آنچه میخواهد و حکم میکند آنچه اراده میکند × میگوید ذو الرمه هر چیز

یحسبنی الا الحرایب یقضی الله ما هو قاض × یکسو

کفایت میکند مرا اگر جنگ حقیر × حکم میکند خدا آنچه وی حکم کننده است × می پوشاند

الناس واسته عاریة × یکفی من القلادة ما احاط بالرقبة

مردمان را و سرین او برهنه است × کفایت میکند از گردن بند آنچه در گیرد گردن را

یلدغ العقرب ویصئ × یمسی علی حر و یصبح بارد × یندم [illegible]

میگزد کژدم و آواز میکند × شب [illegible] میکند بر گرمی و صبح میکند در حالت سردی × آشکارا میکند

الغنی یوسف قوة علی یعقوب × یکنز ویلین × یوم اطول

توانگری × یوسف روشنی چشم یعقوب است × جست میکند و نرم میشود × روز دراز تر

مع الزاء × مع السین × مع الشین × مع الصاد × مع الطاء والعین مع الغاء والفاء × مع القاف × مع الکاف × مع اللام والمیم والنون × مع الواو

مِن ظِلِّ القَنَاةِ × يَوْمٌ اَقْصَرُ كَاِبْهَامِ القَطَاةِ × يَوْمٌ كَيَوْمِ المُخَنَّفِ

از سایه نیزه × روز کوتاه تر به انگشت سنگخوار × روز زنانه در روز پست

المَجُوْرِ × اَلْيَوْمَ خَمْرٌ وَغَداً اَمْرٌ × يَوْمُ السَّفَرِ نِصْفُ السَّقَرِ

ستم کرده شده × امروز شرابست و فردا کارست × روز سفر نیمه دوزخ است

يَوْمٌ قَدْ قُدِّرَ لَا يُغْنِي الحَذَرُ × يَوْمٌ لَا يُقَدَّرُ لَا يَأْتِي القَضَاءُ

روزی که تعیین اندازه کرده شده نفع نمیکند ترسیدن × روزی که اندازه نکرده شده نمی آید حکم خدا

يُوهِي الْاَدِيمُ وَلَا يُرْقَعُ يَذْهَبُ مَعَ كُلِّ رِيحٍ

بیدرد پوست را ولی دوزند × ... بخشد با هر باد یعنی ...

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

یا باین شوری شوری یا باین بی نمکی × یا نان جای رخت بود یا خیال دوست × یادِ دل گر نبود ذکر زبانی ... × یا ... × یا در بهر ... بسبند کند خواجه در کنار × یا موج روزی افگند نعش مرده بر کنار × یار شاطر ... بار خاطر × یار بهتر یا وه × یار در خانه و من گرد جهان میگردم × آب در کوزه و من تشنه لبان میگردم × یار غاری باید که زخم ماری شد × یار بد از مار بد بتر است × یار که یار ... یاری هم از یاران رسد × یار من نیکو است لیکن ... × یار رند ... هر مرده × یار باقی صحبت باقی × یاران یاران را شناسند × یاران یاران را فروشند × ... آب کرد تا ... چنین صورت گرفت × یک انار و صد بیمار × یک آهو و صد سگ × یک انگور صد زنبور × یک بام و دو هوا × یک بینی و دو گوش × یک بز گرگین همه بزها را گله را گر کند

یک توبه صد گناه را کافیست × یک تیر و دو نشانه × یک جان و دو قالب × یک حرف که گفتم از هستی در شکنجه بر بستی × یک حمایت بصد شکایت × یک خطا و خطا نه که هشتاد و دو خطا × یک دانه جُستند و باقی همه کاه × یک ده آباد به که صد ده ویران × یک در گیر و محکم گیر × یک رعایت قاضی به از هزار گواه × یک سنگ و دو کلوخ × یک سر و هزار سودا × یک شمع شبی هزار پروانه کُشد × یک طلعت زیبا به از هزار خلعت دیبا × یک عین عفو مغفرت کانون جهنم را کافیست × یک گز و دو فاخته × یک لقمه نگاهی به از مرغ و ماهی × یک لقمه نگاه نه صد لقمه بیگاه × یک موی زود صد قلندر × یک نی و صد آسمان × یک نشد دو شد × یک نظر دیدن حلالست × یک نظری خوش گذری × یک یوسف و صد خریدار × یکی از بام افتاد گردن دیگری شکست × یکی را انجیر و دیگری را دعوی کن × یکی بود مجنون و گرسنگ گزید × یکی همی رود و دیگری همی آید × یکی گر رود دیگر آید بجاش × یکی نقصان مایه دیگر شماتت همسایه × یکی بر صد آید نه صد بر یکی × یکی کرد لی برد لی بسی × چه غم دارد ز آبرو کسی ×

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

یا بهی گوجر یا بهی او جر × یا بهینسا بهینسو نمین یا قصائی کی کهونتی مین × یار کی یاری سی کام یار کی فعلون سی کیا کام × یا مطلب کا گوڑ کی لکهی × یا ران جو سی پیران دعا سکهه نیند سوو × یا نا لاجهو × یا کهاوی گهوڑا یا کهاوی دوڑا × یقین بڑا ہی یہان قسمتی کی چلتی ہی یہان تو ہم بهی حیران ہین + یہان سب کان پکڑتی ہین + یہان کچهه نال تو نہین گر می یہان اولٹی گنگا بہتی ہی × یہان غم معیشت ہی وہان غم عاقبت × آسودگی قسمت نه یہان ہی نه وہان ہی × بل منہ ہی چیز بهی نظر نہین آتی × یہ بهی کسی ای نعمتها کہ تیری منہہ مین کی دانت ہین × یہ بهی دام تمام ہون کہانی × یہ بهی مینگن کاٹ چکا

بیٹی نا ہتین پڑہی × یہ پوت بنجی جایئر گیہون دیکی کا جر کہاتین × یہ توکبہا ہی
کہہ گئی ہین × یہ جوانی مجہی نہ بہاوی سینگہہ ڈولاوی مینسی آدمی × یہ کہی فاقو نہین
سیکہی تہی × یہ کوا ہنس کی چال ہی × یہ منہہ اور نگا جرین × یہ منہہ اور نوچونگی
لاسا × یہ منہ اور پہ دال [illegible] × یہ منہہ اور مسور کی دال × یہ وا ہوتین کہین ×
یہ وہ گوڑ نہین جو چیونٹا کہائی × یہی گو اور یہی میدان × یہی لچہن بیاہ کہانی کی ہین

خاتمه بحمد الله که با وجود حوادث انگیزیهای فلک خلل انداز تفرقه پرداز این
بحر زخار و محیط ناپیدا کنار که به تخیل ساحلش عقل بالادست غواصان قلزم
همه دانی لطمه خور بحر امواج حیرانیست بنا بر حسن نیت طالبان در سنه یکهزار و دوصد ۱۲۱۵
و پانزده هجری بنوعی گرداب وار و گوهر کردار یکجا و در یک صدف قرار گزید امکن
رجای واثق از جناب ایزدی عز اسمه آنکه این نسخه بی مثل که در تنور افشانی فواید بانند
مشعل خورشید ضرب المثل اهل دانش و بینش ست همواره از صرصر اعتراض تیره درونان
ظلمت جهل محفوظ بوده نور افزای چشم روشن دلان روزگار باشد و هرگاه که بلغای
فصاحت سمات و فصحای بلاغت آیات از امثال بی مثالش لذتی برگیرند و شیرین
مقالان بذله گو و نمکین کلامان لطیفه جو فواید پذیرند این بی نصیب را از دعای خیر
بی نصیب نگزارند و چون درین خزینهٔ عامره نقود امثال عربیه فارسیه و هندیه پیوست
بنا علیه دیباچه اش در هر سه السنه حسن اتمام پذیرفت و بعد اختتام خامه دو زبانم
اشعار تاریخش نیز در هر سه زبان گفت ع حیّن تمّت هذه النسخة
مستعیناً بربّی المتعال × سال تاریخ ختم که کنم × هم زبانش عیان
بر اهل کمال × گو خزینی هی خرچ ساٹھ عدد × بولا هاتف خزینة الامثال ×
۱۲۱۵

تمت

خاتمة الطبع

هزاران هزار شکر واهب العطایا که ذاتش منزه از شبه و مثالست و گوناگون سپاس خالق البرایا از مقدس از تشبیهات و امثالست که درین احیان فرخی توامان [illegible] محرم سنه [illegible] هجری
مفید طلبای عالی طبیعت نافع منشیان صافی قریحت مرغوب اطفال [illegible] پیران رشادت پیوند نشاط بخش جوانان بذله سنج مزیل انواع اندوه و رنج پسندیدهٔ علمای کبار یعنی **خزینة الامثال** که اوصافش در سبب طبع مرقوم الصدر زیب اندراج یافته باهتمام اقل بنی نوع انسان **عبد الرحمن خان** بن حاجی محمد روشن خان افیض علیه الرحمة والرضوان در مطبع مصطفائی جناب اخ معظم **محمد مصطفی خان** واقع شهر کانپور محله پتکاپور زیب انطباع یافت چون کتاب مذکور بر سه زبان یعنی امثال عرب و فارس و هند اشتمال دارد برای ماهر هر سه لغت نفع کمال دارد امید از ناظرین این گنجینهٔ فوائد اینکه بهنگام نقد و نظر از مطالعهٔ آن بکف حصول آرند مهتمم و صاحب مطبع و مصحح و محشی و کاتب و دیگر کارگزاران طبع را بفراخی دعای خیر در اوقات اجابت یاد دارند

فقط

اشتهار

این کتاب مسمی بخزینة الامثال داخل بهی رجستری گورنمنت گردیده است حسب مواد قانون [illegible] عیسوی بدون اجازت احقر البریه کسی طبع نفرماید

صحت نامہ خزینۃ الامثال

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۳	۱۷	سلاگفتہ	[illegible]					۱۱۰	۲	راز	از
۵	۱	نو	نوا	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	״	۱۷	ہفتم	ہفتم
۶	۶	گنتی	گنی	۳۷	۵	مار	[illegible]	۱۱۳	۸	توبلی	تورلی
״	۱۰	گرگم	[illegible]	۳۳	۲	بہلی	بہلی	۱۱۵	۱۳	لیئسَن	لیئسن
״	۱۳	القاعۃ	القاعۃ	۳۹	۱۷	ایہی	ابہی	۱۲۱	۶	بیدا	پیدا
״	۱۵	الرعاء	الرّعاء	۴۵	۱	بُرطب	رُطب	۱۲۲	۱۰	حود	حود
۷	۱۹	ابتع	اتبع	״	״	صَوۃ	صَوت	״	۱۴	پیوبد	پیوند
۹	۲	کیت	کیست	۴۶	۳	المطاعِم	المطاعُو	۱۲۳	۱۵	صدکشتہ	صدگشتہ
״	۱۰	نکوبی	نکوبی	۴۷	۶	نجمطاگر	نجت گر	״	۱۶	گرہ	گریہ
״	۱۲	ژندہ	کندہ	۵۱	۲	بوڑی	بوڑھی	۱۲۴	۱	ان مرونح	اول بدونح
۱۲	۴	انقع	انتع	״	۱۱	کمیسی	کمیسی	۱۳۱	۲	رمع	رفع
״	۱۸	برسد	بجعی	۵۶	۳	اَنتَ	اَنتِ	״	۹	النعَم	النعم
۱۵	۱۶	برای	برای ہر	״	۱۶	وی	وی [illegible]	۱۳۲	۱۰	بال	حال
۱۷	۳	الیوم	الیوم	۵۸	״	تمای	تامی	۱۴۰	۱۲	ختر	خوبتر
״	۵	اَعلَم	اَعلَم	۵۹	۶	دارند	وارید	۱۴۱	۱۵	احتمال	احتمال
״	۱۵	فوق	فوق	۶۳	۱۱	لارنج	لارنج	۱۴۴	۱۳	قوب	قوب
۱۸	۱۹	الحیوان	الحیوان	۶۴	۶	چک	جک	۱۴۵	۲	میکردید	نیکردید
۱۹	[illegible]	کزہ شود	کردہ شود	۶۶	۳	جودۃ	جودۃ	״	۴	ودریاست	دریات
۲۲	۱۱	[illegible]	امرمہ	۸۵	۷	الظمان	الظمان	۱۴۶	۱۶	مردایت	مردارت
۲۵	۱۰	ن	کن	۸۹	۱۳	گیبر	[illegible]	۱۴۸	۳	ارق	آری
״	۱۵	فوق	فوق	۹۰	״	بردل	پردا		۱۱	سنخی	سنخی
۲۷	۷	فمارہ	فوارہ	״	۱۸	اوبہنایا	اوربہنایا	۱۴۹	۲	برہ	نرہ
۳۲	۸	خاص	خاصہ	״	״	پہروسا	بہروسا	״	۴	کیشن	[illegible]
	۲۰	ابل	آبیل	۹۱	۵	لانی	لاتین	۱۵۱	״	پیرشدہ	[illegible]

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۵۴	۲۰	پال	پاک	۱۷۶	۱۷	گروہ	گردہ شود	۲۱۴	۱۲	[illegible]	کہتی
۱۵۶	۱۳	نکاہ	وکاہ	۱۸۴	۵	نحي	نحيّ	//	۹	..نی	نتھنی
۱۵۰	۲۰	کشی	کشتی	۱۸۱	۱۳	یتفقع	یتفعقع	۲۱۹	۶	ست	بنست
۱۶۱	۸	بوست	پوست	۱۹۳	۱۹	تنک	تنگ	//	//	ہوبڑ	پاہوبڑ
۱۶۵	۵	تلبث	تذنبت	۱۹۷	۱۴	پانون	پاتون	//	[illegible]	الامارۃ	الامارۃ
۱۶۶	[illegible]	الحسور	الحسود	//	//	موم	موم	۲۱۸	۱۸	رو	مردد
۱۶۶	۲۰	ست	×	۲۰۲	۲	داوہ	دادہ	۲۱۹	۱۳	بادہ	یادہ
//	//	مدینہ	مدینہ است	۲۱۳	۹	گروہ	گردہ	۲۲۰	//	بہتنسا	پابہینسا
۱۶۹	۷	بحجر	بحجر	۲۱۴	۷	نیرد	نبرد	//	۱۹	منہ..ین	منہمین
۱۷۱	۱۳	یہلک	یعلمان	//	۱۲	بیشہ	بیشہ	۲۲۱	۱	کبیری	کنیزی
//	۲۰	ترزاید	ترترند	۲۱۵	۶	در	دار				
۱۷۲	۱۰	جزر	حجر	//	۸	پیانہ	پیانہ				

تمت

[illegible] شکسته شود و از سایر [illegible] یعنی چوبی که [illegible]

[illegible] برای [illegible] انگور [illegible]

[illegible] شکسته [illegible] کرده شود و از آن چوب

[illegible] از آن چوبهای که بر بستان [illegible]

[illegible] اعرابی گفت [illegible] خبر [illegible]

اصلش [illegible] بود [illegible] الاغر و ضعیف بود [illegible]

[illegible] سر [illegible] چنان [illegible] بریده [illegible] است [illegible]

[illegible] گفت [illegible] اظهار [illegible] شد [illegible]

[illegible] گوش وی [illegible] جنگ کرد و از وی [illegible]

[illegible] گوش [illegible] گرفت و توانگری بسیار او را حاصل شد پس [illegible]

[illegible] خود کشته [illegible] گفت [illegible]

[illegible] دشوار [illegible] جمع [illegible]

[illegible] باری [illegible] رسانیدم [illegible]

[illegible] های دشوار [illegible] در قول علی بن ابی طالب [illegible]

[illegible] الی الله [illegible] یعنی [illegible] خدا [illegible]

[illegible] گویند [illegible] تمامی [illegible] ظاهر و باطن او را [illegible]

الصراح [illegible] منتهی الارب

[illegible] بدانکه این [illegible] است از [illegible] عبارتش [illegible]

[illegible] در [illegible] است [illegible]

[illegible] در [illegible] است [illegible] غلامی [illegible]

[illegible] صیغه [illegible] غنیمتها

[illegible] نموده شود [illegible] مطلوب [illegible] زیاده از آن [illegible]

[illegible] منتهی الارب [illegible] در [illegible]

[illegible] گفته میشود [illegible] در [illegible]

[illegible]

[illegible] است از [illegible] منتهی الارب

[illegible] یعنی [illegible]

[illegible] بدانکه [illegible] بن [illegible] بن [illegible] است که [illegible]

از [illegible] اطلاف و عده [illegible] است که [illegible]

چیزی خواست گفت چون [illegible]

[illegible] گفت [illegible] صاحب [illegible] گردد چون [illegible]

[illegible] گردد [illegible] طلب شد گفت

هرگاه [illegible] چون [illegible] وقت [illegible] چیزی [illegible]

[illegible] بر وزن سحاب نام [illegible] منتهی الارب

[illegible] یعنی [illegible] چیزی [illegible]

و اگر در ذکر عیب برادر مومن تعلیم یا تنبیه یا اصلاح [illegible]

[illegible] امام جعفر صادق علیه السلام [illegible]

[illegible] علی [illegible] یعنی [illegible]

کنند [illegible]

[illegible] یعنی [illegible]

[illegible] امانت [illegible]

[illegible] صفقه یک بار دست [illegible] صفقه [illegible]

[illegible]

[illegible] از [illegible]

[illegible] است [illegible]

[illegible] دیگر [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

داده بود کثیف بن عمرو تغلبی

واصحاب .... بنی زبان ذهلی برای اسپی که از عمرو بن زبان با نهار رسیده بود
پس آمدند در حالیکه بنی زبان بر طعام چاشت نشسته بودند پس عمرو گفت که میان
ما و شما آتش جنگ افروخته نشود کثیف گفت که چنین نخواهد شد بلکه ترا و برادران ترا
خواهم کشت گفت اگر چنین خواهی کرد بگذار این چند مردم را که تیر یک جنگ نبودند از
پس ایشان جلا ..... یعنی پدران ایشان پس کشت کثیف تنها ایشان را
و سرهای آنها را در توبره‌ای .... بر گردن ناقه‌ای که دهیمه نام داشت آویخت
مطابق العنان ساخت تا ناقه پیش زبان که بر در خانه خود نشسته بود آمده نشست
کنیزکی آن توبره را بدست .... و گفت که اینک بعض الثغامر ای یافتم
پسران تو بیضه‌های شترمرغ را پس آن کنیز دست خود را در توبره انداخته سر عمرو
را برآورد پس .... از آن سرهای برادرانش را برآورد پس نگریست ریان بر ایشان نشسته در
سپری ..... و گفت آخر البز علی القلوص یعنی آخر دیدار است که آنها را بعد از آن
نخواهم دید و از آنوقت این جمله مثل شده و آتش جنگ میان زبان و عقیله
افروخته شد تا هلاک کرد .... از انتخاب اللغات ۱۲

۱۵۷ بدانکه طویس مخنثی بود در مدینه طیبه و کنیتش ابو عبد النعیم و .... آن .... و
هر کاه وی مخنث شد .... میزدند واو اول کسی کرد در اسلام و وی میگفت
که مادرم در زمان .... چینی یکی دو .... بیداشدم در شبیکه وفات کرد رسول خدا
صلی الله علیه وسلم و گذاشتم شیر را روزیکه وفات کرد ابوبکر رضی الله عنه و ....
شدم روزیکه شهید عمر رضی الله عنه و نکاح کردم روزیکه شهید شد عثمان رضی الله عنه
.... روز شهادت علی رضی الله عنه پس ..... او می گفت
و نعمت خود .... ایها الناس انا طاوس .... انا اشام من یمشی علی ظهر الحطیم یعنی ....
من عبد النعیم .... من ....
نیست .... کذا فی منتهی الارب ۱۲

۱۵۸ .... زنی بشوهر که شوهرش ....
بخشند .... دعای کن .... خوبتر از ....
مرد دعا کرد و .... اجابت رسید .... زن .... گناه
.... کرد انگاه مرد دعای دیگر کرد تا زن سگ ماده .... آواز .... گرید

کرد زغایت و زیدن
اسپان صد بر باب تیر
و مدتی دراز شدن
اسپ .... عمرو
کردند پس قیس دو اسپ ....
و حسن .... از میدان
انداخت .... و
یعنی خطا .... از ....
.... در ....
.... شدند ....
.... کردند
و .... از .... خلاف
میان ذبیان و عبس جنگ
چهل سال ۱۲

.... اص
۱۵۹ شق بالفتح و تشدید
کفتگی .... در پوست ....
۱۲ منتهی الارب
۱۶۰ خوص بالفتح ....
منتهی الارب